PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

DELO

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA SLOVENIJE

LJUBLJANA, ČETRTEK, 1. OKTOBRA 1981
LETO XXIII • ŠT. 227 • CENA 8 DINARJEV

»DELO« IZHAJA OD 1. MAJA 1959 PO ZDRUŽITVI »LJUDSKE PRAVICE«, KI JO JE 5. OKTOBRA 1934 USTANOVILA KOMUNISTIČNA PARTIJA V SLOVENIJI, IN »SLOVENSKEGA POROČEVALCA«, KI GA JE LETA 1941 USTANOVILA OSVOBODILNA FRONTA SLOVENSKEGA NARODA

GLAVNI UREDNIK JAK KOPRIVC
ODGOVORNI UREDNIK BORIS DOLNIČAR

Stabilizacijskim usmeritvam mora slediti tudi stabilizacijsko ravnanje

Včeraj je bila v Beogradu 21. seja CK ZKJ – Uvodni referat Dobroslava Ćulafića – Vodstva, organizacije in člani ZK marsikje še do danes niso doumeli velikih gospodarskih težav in svojega ravnanja niso prilagodili dejanskim razmeram

OD NAŠEGA DOPISNIKA

BEOGRAD, 30. septembra – Obsežni razpravi o aktualnem družbenoekonomskem položaju – uvodni referat je imel sekretar predsedstva CK ZKJ Dobroslav Ćulafić – so na 21. seji centralnega komiteja ZKJ dajale ton ugotovitve, ki opredeljujejo prednostne naloge gospodarske stabilizacije, osrednji poudarek pa ima obvladanje plačilnega primanjkljaja države.

V uvodnem govoru je Dobroslav Ćulafić dejal, da je med temeljnimi vzroki neuresničevanja ekonomske stabilizacije tudi, ker vodstva, organizacije in člani ZK povsod še do danes niso doumeli in razumeli, kako je država v velikih gospodarskih težavah. Prav zato niso svojega obnašanja, tam kjer žive in delajo, prilagodili realnosti. Ćulafić je obvestil člane CK ZKJ, da je predsedstvo CK ZKJ podprlo predlog predsedstva SFRJ o oblikovanju posebne komisije, ki naj bi jo sestavljali najodgovornejši predstavniki zveznih organov in družbenopolitičnih organizacij federacije, republik in pokrajin. Njena osnovna naloga bo priprava predloga celovitega programa ekonomske stabilizacije, ki se mu bodo morali prilagoditi tako razvojna politika kot sistemski ukrepi.

Med razpravo, ki je trajala tja do večera, je večina govornikov podprla ugotovitve uvodnega referata. Pri tem pa se člani CK ZKJ niso izogibali ostrih ocen stanja, ki je privedlo do sedanjih gospodarskih zagat. Prvi razpravljalec Ivo Perišin je posebej opozoril, kako neverjetno je, da se nismo prej zavedli posledic naložbene politike med leti 1976 in 1980. Spodbujali smo jo namreč z 42 odstotno inflacijo. Takšen način dela, trdi Perišin, je pripeljal do tega, da smo imeli v knjigah en sistem, v praksi pa povsem drugačnega.

Štefan Korošec se je zavzel za spreminjanje ukrepov ekonomske politike z natančno opredelitvijo nalog in poudaril nujnost dosledne uporabe načela kontinuiranega planiranja. Člane CK ZKJ je seznanil tudi s stabilizacijskimi ukrepi, ki jih je sprejela, slovenska skupščina.

Dušan Dragosavac pa je opozoril na prednostne naloge spreminjanja družbenega plana, na ukrepe socialne politike in na doslednost ter odgovornost pri uresničevanju sprejetih sklepov.

Djordje Stojsić je poudaril, da je uresničevanje politike ekonomske stabilizacije kar najbolj odvisno od ureditve težav na področju ekonomskih odnosov s tujino. Opozoril je na razhajanja med obnašanjem in dogovorjenim, pri tem pa dejal, da na negativne pojave močno vplivajo izvršni organi v republikah in pokrajinah, ker njihova odgovornost ni usklajena z njihovimi obveznostmi.

Kiro Gligorov se je zavzel za pripravo takih stabilizacijskih programov, ki bodo vsebovali tudi stališča o socialni politiki. Izhajati pa morajo od nosilcev procesa družbene reprodukcije. Prav tako meni, da izvozne bitke ne moremo trajno izboriti s stimulacijami, olajšavami in podobnimi instrumenti, temveč najprej z ozdravljenjem in krepitvijo domačega gospodarstva.

Po mnenju Munira Mesihovića čudi in skrbi lagodno obnašanje posameznih članov ZK, ki ne dojemajo resnosti trenutka. Komunisti včasih zagovarjajo celo lokalne interese in nacionalizem. Mar sploh imamo po večletnih sklicevanjih na stabilizacijo stabilizacijski program se je vprašal Ratomir Komatina in vprašanje podprl s podatkom, da na zvezni ravni še nismo sprejeli 45 družbenih dogovorov, čeprav jih 22 med njimi neposredno vpliva na materialne tokove v družbi.

Mirko Popović je med drugim govoril o različnih idejnih nihanjih in obnašanjih, začenši z vseobsežnejšim forumskim delom pa vse do teženj politike trde roke in etatizma. Dušan Gligorijević pa je opozoril, kako se nihče noče odreči pridobljenim pravicam, temveč breme stabilizacije skuša prevaliti na druge.

Nazim Mikulovci je spregovoril o vzrokih premajhne dejavnosti in doslednosti in ugotovil, da še ni zmagala zavest, kako smo skupaj odgovorni za sedanje težave. To velja tudi za tiste, ki so predlagali slabe ekonomske ukrepe. Zato bi morali zaostriti odgovornost oblikovalcev ukrepov ekonomske politike.

Centralni komite ZKJ je danes potrdil predlog pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine, da namesto Stevana Doronjskega za člana CK ZKJ izvolijo Dušana Alimpića. Člani CK ZKJ so sprejeli prošnjo Petra Stambolića, da ga razrešijo dolžnosti člana predsedstva CK ZKJ. Za nova člana predsedstva CK ZKJ so izbrali Dragoslava Markovića in Dušana Alimpića.

Na koncu seje so sprejeli predlog Branka Mikulića, naj predsedstvo CK ZKJ napravi pregled funkcij, s katerimi so bile republike in pokrajini zastopane v federaciji.

Uradni referat in del razprav objavljamo na 4. in 5. strani. Druge razprave bomo objavili v jutrišnji številki.

FEDJA ZIMIC

12. kongres ZKJ junija v Beogradu

● BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Centralni komite ZKJ je danes sklenil, da bo 12. kongres ZKJ junija prihodnje leto v Beogradu. Predlog dnevnega reda in točen datum kongresa bosta določena najkasneje tri mesece pred kongresom, kakor predvideva statut ZKJ.

CK ZKJ je danes sprejel tudi sklep o kljuću, merilih in načinu volitev delegatov za kongres.

Poudarki iz uvodnega referata sekretarja predsedstva CK ZKJ Dobroslava Ćulafića:

- Številnih ukrepov ekonomske politike nismo pravočasno sprejeli in jih tudi nismo dosledno izvajali, zato so se problemi zaostrovali.
- Tudi v prihodnjih letih bomo politiko gospodarske stabilizacije izvajali v še težavnejših razmerah, marsičemu se bo treba odreči in dosledno varčevati.
- V družbi je treba bolj uveljaviti spoznanje, da je politika gospodarske stabilizacije edina alternativa našega družbenogospodarskega razvoja.
- Za gospodarske probleme in težave ni krivo samoupravljanje, temveč tiči vzrok v nedoslednem uveljavljanju njegovih temeljev, v upiranju ostankov stare prakse in ideologije.
- Gibanje cen mora biti pod popolnim samoupravnim in družbenim nadzorstvom, predvsem delavskega razreda.
- Odreči se moramo mnogim projektom in delu porabe v družbenih dejavnostih.
- Vztrajati je treba pri tem, da primarna emisija ne sme več biti vir financiranja končne porabe, proračunskega primanjkljaja.
- V vseh organizacijah je treba sprožiti akcijo, da bi dali prednost proizvodnemu in ustvarjalnemu delu.
- Varčevanje mora postati naš način življenja in gospodarjenja.
- ZK mora nenehno utirati nove poti razvoja socialističnega samoupravljanja ter odločno premagovati odpore tistih sil, ki vlečejo razvoj nazaj.
- Smo na zanesljivi poti do tega, da najdemo načine za prebroditev težav.

ZASEDANJE VSEH ZBOROV SLOVENSKE SKUPŠČINE: Delegati so med drugim obravnavali poročila o uresničevanju nalog in načrtov v naložbeni politiki, kmetijstvu, zaposlovanju, varčevanju z energijo in obmejnem sodelovanju s sosednjimi državami. (Foto: Janez Pukšič)

TEMA DNEVA

Delati in živeti drugače

Naš dosedanji način dela, gospodarjenja in življenja se je znašel pred nepremostljivo ekonomsko pregrado. Jugoslavija je namreč na robu rdeče črte, ki pomeni, da je – spričo zadolženosti v tujini in primanjkljaja v devizni plačilni bilanci – ogrožena likvidnost države.

Izhod iz tega je dosledno uresničevanje politike ekonomske stabilizacije, kar je tako najgloblji interes delovnih ljudi in občanov kot najpomembnejša naloga subjektivnih socialističnih sil. Cilji, ki jih je včeraj postavil centralni komite ZKJ – ti ne smejo ostati le med članstvom ZK, ampak morajo postati vsakodnevna sestavina dela in dejavnosti slehernika za naslednjih nekaj let – temeljijo na dveh strateških usmeritvah: dolgoročna usmeritev v izvoz, ki je življenjskega pomena za naše gospodarstvo, in da bodo na vseh ravneh uskladili porabo z realnimi možnostmi, kar je že skrajni čas, da ne bodo več želje prevladale nad ustvarjenim.

Zato bo še naprej neogibno trezno ravnanje delovnih ljudi in občanov, ob tem pa bo toliko bolj postalo občutljivo področje varčevanja družbenega denarja in sredstev (od energije do reprodukcijskega materiala), zlasti pa pri neproduktivnih izdatkih, kot so reprezentančni skladi, kongresi in simpoziji doma in v tujini, prešteviline prireditve in proslave.

Na vseh področjih ekonomske stabilizacije morajo dajati zgled komunisti. Gospodarski položaj je namreč tako resen in naloge tako zahtevne, da pasivnih članov, neprizadetih sopotnikov na poti k zastavljenim ciljem, zveza komunistov ne potrebuje.

VLADO ŠLAMBERGER

Kmetijstvo ima prednost

Delegati skupščine SRS so priporočili, da bi dajali denar predvsem v izvoz naravnanemu gospodarstvu in za kmetijstvo – Produktivno zaposlovanje

LJUBLJANA, 30. septembra – Potem, ko so delegati vseh zborov slovenske skupščine na dosedanjih zasedanjih že večkrat predlagali razpravo o vrsti ta hip zelo aktualnih gospodarskih tem, je bilo današnje zasedanje vseh treh zborov slovenske skupščine v dobršni meri posvečeno prav tem vprašanjem. Govorili so o naložbah, o uresničevanju nalog pri zaposlovanju, o uresničevanju nalog iz kmetijstva in gozdarstva, maloobmejnega sodelovanja, obravnavali so tudi poročilo o aktivnostih pri varčevanju z energijo.

Ko so govorili o naložbah, so delegati ugotovili, da je jez za naložbe mogoče celo previsok. Še bolj pa skrbi, da zdajšnje investicijske namere še vedno niso v skladu z dogovorjeno preusmeritvijo slovenskega gospodarstva, še zlasti niso usmerjene v izvoz. Po mnenju delegatov banke gre krivdo za nedosledno uresničevanje naložbene politike iskati v prepočasnem uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov pri gospodarjenju z denarjem. Menili so, da bo treba spremeniti odločanje v bankah. Svojo naložbeno politiko naj bi najprej pretresli v Ljubljanski banki in o tem poročali skupščini. Tudi v vseh občinah naj bi temeljito razčlenili vzroke in odgovornost za odstopanja.

Ko so obravnavali poročilo o uresničevanju nekaterih načrtovanih nalog iz kmetijstva in gozdarstva, so menili, da uresničevanje nalog iz dogovora o temeljih družbenega plana Slovenije terja pospešeno združevanje denarja, s katerim bi uresničili prednostne naložbe v kmetijstvu. Zaostriti bi morali tudi odgovornost nosilcev združevanja sredstev, zlasti bank, za uresničevanje dogovorjenega. Čeprav je letošnja dobro organizirana in široko zastavljena akcija za jesensko in spomladansko setev pomemben korak v pospeševanju poljedelstva, pa se še prevečkrat zdi, da z ukrepi v kmetijstvu capljamo za dogovorjenim. Dokaz za to je tudi to, da se še vedno zatika pri oskrbi z reprodukcijskim materialom za osnovno kmetijsko pridelavo.

Pri zaposlovanju bo treba brezpogojno slediti začrtani politiki. Ob približno 800 tisoč zaposlenih v Sloveniji je bilo danes začasno brez dela 12.460 ljudi. Ta številka ni kritično visoka, je pa opozorilo, da je treba produktivno zaposlovati, odpirati mesta mladim, strokovno usposobljenim delavcem, zmanjšati nadurno in pogodbeno delo ter delo upokojencev.

Velik del razprave o zaposlovanju je bil posvečen zaposlovanju mladine. Predstavnik IS, Peter Toš, je zavrnil obtožbo mladih, da v republiki krepijo etatistične posege. Ali je to etatistično, če hočejo s posegi v zakon o delovnih razmerjih omogočiti več delovnih mest za mlade, se je vprašal. Zavzel se je za kritičnost, vendar naj bi bila kritika konstruktivna in podprta z dokazi in podatki. Prav podatki pa govore, da je bilo za zaposlovanje mladine, ki je v preteklih mesecih iskala delo, precej narejeno.

Pomembne naloge čakajo našo družbo tudi pri varčevanju z energijo. V zadnjih treh letih se je njena poraba zmanjšala in izboljšala. Vendar načrtnega varčevanja še ni, z njim pa bi prihranili precej energije zlasti v industriji in široki porabi.

Ko so delegati vseh treh zborov slovenske skupščine govorili o uresničevanju svojih sklepov o obmejnem gospodarskem sodelovanju, so se predvsem zavzeli za to, da bi to sodelovanje, ki je pomembno gospodarsko in politično, ne omejevali s plačilnobilančnimi ukrepi. Zato so zadolžili slovenski izvršni svet, da pripravi program tega sodelovanja do 1985. leta in preuči možnosti za to, da bi to sodelovanje teklo neovirano.

Slovenska skupščina je danes obravnavala še vrsto drugih vprašanj. Govorili so o delitvi bencinskega dinarja, o najetju posojila za prispevek Slovenije za obnovo Črnogorskega Primorja, o uspešni solidarnostni akciji pri reševanju težav idrijskega rudnika itd. O vsem obširno poročamo na 6. strani.

Določili cene prihodnje letine

ZIS sprejel cene za glavne kmetijske in prehrambne proizvode v letu 1982

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Kot sporoča zvezni sekretariat za informacije, so na današnji seji zveznega izvršnega sveta, ki jo je vodil inž. Branislav Ikonić, določili proizvodno-prodajne cene glavnih kmetijskih in prehrambnih proizvodov za prihodnje leto.

Na predlog zvezne skupnosti za cene je ZIS določil naslednje proizvodno-prodajne cene (za kilogram): pšenica 9,50 dinara, koruza 8,50, neoluščeni riž 22,80, sončnice 20,50, oljna repica 19,00, soja 21,50, sladkorna pesa 2,20, surovi bombaž 50,00, surovi tobak 110,00, pitano mlado govedo 65,00, mesnate svinje 58,00, ovce 55,00 in volna 155,00 dinarjev.

Zvezni izvršni svet je hkrati določil tudi zaščitne cene omenjenih kmetijskih in prehrambnih proizvodov za prihodnje leto. Po sklepu ZIS je zaščitna cena pšenice določena na ravni proizvodno-prodajne cene (9,50 za kilogram), zaščitne cene ostalih pridelkov in izdelkov pa so določene 10 odstotkov nižje od proizvodno-prodajnih cen.

Na današnji seji je ZIS sprejel tudi sklep o zaščitnih cenah neoluščenega riža in surovega tobaka prihodnje letine. Po tem sklepu je zaščitna cena neoluščenega riža določena na ravni cene 16,20 dinarja za kilogram, surovega tobaka pa 83,70 dinarja za kilogram.

Zvezni izvršni svet je obravnaval in sprejel tudi informacijo o možnostih odkupa koruze letošnjega pridelka. Sprejel je tudi predlog dogovora, ki naj bi prispeval k povečanemu odkupu letošnje koruze. Predlog dogovora je sprejet kot temelj za usklajevanje stališč republik in avtonomnih pokrajin.

Na današnji seji ZIS so sprejeli tudi stališča do predlogov republik in avtonomnih pokrajin, ki so jih te dale ob načrtu zakona za zagotavljanje deviz, s katerimi plačujemo uvoz nafte, naftnih derivatov in premoga za koksiranje, obravnavalo je pa tudi več vprašanj s področja odnosov naše dežele s tujino.

Zmerna in ostra stališča

Na kongresu sindikata Solidarnost razpravljajo o programskih tezah – Vsaj štiri ali pet dni debate – Razrešnica in zahvala dosedanjemu vodstvu – TASS o programu

OD NAŠEGA SODELAVCA

GDANSK, 30. septembra – Peti dan kongresa Solidarnosti se je začela razprava o programskih tezah novega sindikalnega gibanja, pri čemer so se stališča že takoj na začetku izrazito razšla na zmerna in skrajna. Poleg glavnega osnutka, ki ga je pripravila posebna komisija, si pripadniki posameznih struj prizadevajo, da bi delegatom predstavili tudi radikalnejše programske variante, ki pa bodo, kot je slišati, le težko našle dovolj pristašev v gdanski dvorani Olivija.

Za to točko dnevnega reda se je že prijavilo kakih 140 govornikov, gotovo pa jih bo precej več, zato je pričakovati, da bo trajala programska razprava vsaj štiri do pet dni.

Staro vodstvo so razrešili in se mu zahvalili za dosedanje delo. Verjetno so se s tem povečale možnosti ustanoviteljev Solidarnosti, predvsem Lecha Walense, da se obdrže na čelu gibanja. Sam Walensa, ki so mu v torek med kongresno sejo in ovacijami izročili čestitke in darila za 38. rojstni dan, je že drugič stopil na govorniški oder, da bi branil dosedanjo programsko usmeritev vodstva in delavski značaj Solidarnosti.

Predstavil se je kot »bivši član KOD«, takoj zatem pa je dodal, da niti temu disidentskemu »komiteju za obrambo delavcev« niti partiji niti predstavnikom cerkve nikoli ni dovolil, da bi zavladali nad sindikatom Solidarnost.

»Delal sem različne salte mortale, da se ne bi sprl s katero od sindikalnih grupacij,« je iskreno priznal. »Posledica tega je, da so vsi ostali v gibanju. Vendar pa, dokler bom jaz tukaj, našega sindikata nikomur ne bom izročil. Izbirati moramo dobre in poštene ljudi ter braniti delavski značaj Solidarnosti.«

Na tiskovni konferenci z Bogdanom Lisom, edinim članom partije v najožjem vodstvu Solidarnosti, so novinarji opozorili na nevarnosti klerikalizacije in radikalizacije, ki bi lahko povzročile razkol v novem sindikatu.

»Ne razumem delitve na zmerne in radikalne,« je odgovoril Bogdan Lis. »Raje bi govoril o pragmatikih in mistikih. Prvi, med katere štejem tudi sam, imajo realistične poglede, drugi pa za vsako ceno težijo k zmagi, ki bi jo utegnili plačati tudi s popolnim propadom našega gibanja.«

Ta »anarho-mistična« struja, smatra Lis, nima nikakršnih možnosti, ker so delegati pripravljeni sprejeti prepričljivo in smotrno argumentacijo, dasiravno jim bodo nekateri prilepili vzdevek »zmernežev« ali »centristov«. Novi sindikat pa ne more brez takšnega »pozitivnega radikalizma«, ki mu pomaga, da se loteva tudi najtežjih, tveganih akcij ter da ne ostaja samo pri besedah.

Pesimistični ton je verjetno narekovalo tudi današnje sporočilo o seji politbiroja CK PZDP, ki je spet obtožil Solidarnost, da krepi propagandno gonjo proti partiji in vladi ter s tem še bolj otežkoča prizadevanja za rešitev krize. Pozval je večmilijonsko članstvo Solidarnosti, naj sprejme sodelovanje z državnimi organi v prizadevanjih za stabilizacijo, pri čemer je izrazil upanje, da bodo v novem sindikatu »zmagale sile realizma in sodelovanja«.

Politbiro se je odločil, da bo že v kratkem sklical 4. plenum centralnega komiteja PZDP, ki bo obravnaval ideološko aktivnost partije. Politbiro je pri obravnavanju obsežnega dokumenta o izboljšanju življenjskih in delovnih pogojev mlade generacije opozoril mladino, naj se upre poskusom »izkoriščanja mladih«.

Na tej seji so tudi priporočili, naj vse osnovne partijske organizacije skličejo sestanke ter na njih razpravljajo o uresničevanju novega zakona o samoupravljanju.

ILIJA MARINKOVIĆ

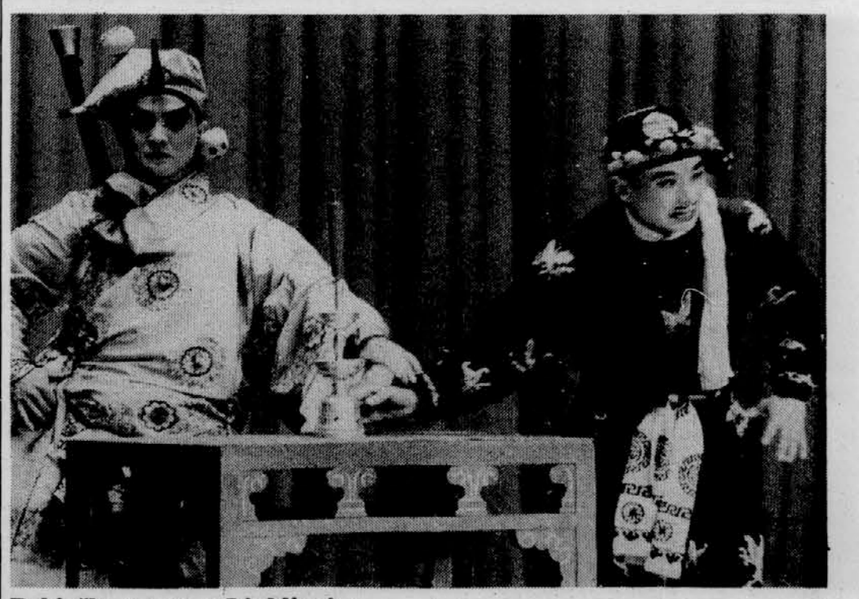
● VARŠAVA, 30. septembra (PAP) – Poljsko notranje ministrstvo je sporočilo, da neki Zbigniew Zmudziak, ki je na kongresu Solidarnosti 28. septembra govoril kot predstavnik dozdevnega sindikata policistov, ne dela na policiji. Predstavnik ministrstva je izjavil, da pripadniki policije ne ustanavljajo nobenega sindikata.

● MOSKVA, 30. septembra (Tanjug) – Agencija TASS je danes ostro kritizirala osnutek programa Solidarnosti, meneč, da to ni sindikalni dokument, marveč »manifest politične stranke«, ki nakazuje željo, da bi vodila Poljsko. TASS trdi, da v dokumentu dejansko ni »socializma« in meni, da Solidarnost priporoča, naj bi v bistvu likvidirali socialistično lastnino.

Slastno sadje v Mariboru

MARIBOR, 30. septembra – Na Mariborskem sejmu so dopoldne odprli četrto razstavo sadja, na kateri sodeluje 250 razstavljalcev iz vse Jugoslavije. Letos bodo slovenski sadjarji izvozili 500 ton kvalitetnih jabolk, a še več bi jih lahko, saj so odlične kakovosti. Na razstavi so pokazali tudi več vrst jabolk, ki bodo zamenjala »večni« jonatan in delišes. Razstava »Sadje 81« bo odprta do 4. oktobra. (J. J., foto: Bogo Čerin)

Pekinška opera v Ljubljani

LJUBLJANA, 30. septembra – Skoraj po tridesetih letih je ljubljansko gledališko občinstvo ponovno gledalo znamenito kitajsko gledališko zvrst: Pekinško opero. Gostovanje kitajskih gostov iz Wohana v Cankarjevem domu je vzbudilo izredno zanimanje, saj sta bili prvotno načrtovani le dve predstavi takoj razprodani, prav tako pa tudi dodatna tretja. Gostovanje spada v okvir kulturne izmenjave med Kitajsko in SFRJ. Pekinška opera je pred tem gostovala v Beogradu na Bitefu in v Zagrebu. Nocojšnjo predstavo so si ogledali tudi France Popit, Mitja Ribičič, Milan Kučan, Vinko Hafner, Josip Vidmar, Janez Vipotnik in drugi. Pred predstavo je kitajske goste pozdravil Marjan Rožič. (Foto: Marjan Zaplatil)

Vreme danes

Vreme se bo postopoma izboljšalo. Dopoldne bo v Sloveniji, na Hrvaškem in v zahodni Bosni rahlo deževalo. Popoldne pa bo spremenljivo oblačno, ponekod bodo krajevne plohe. Jutranje temperature se bodo gibale od 8 do 12 stopinj Celzija, na obali do 15 stopinj. Najvišje dnevne temperature: med 18 in 24 stopinj Celzija.

Včeraj je v vsej državi prevladovalo oblačno vreme z občasnim dežjem. Deloma se je zjasnilo le v Srbiji, Makedoniji in v srednjem Primorju. Na severnem in srednjem delu obale je pihala burja.

Včeraj poldne so bili najhladnejši kraji v državi Ljubljana, Zagreb in Sarajevo; izmerili so 12 stopinj.

Konkretna odgovornost pri izpolnjevanju nalog

Ne zadošča samo reči, da posamezna republika ali pokrajina ni soglašala s sprejetjem medrepubliškega dogovora. Treba je zvedeti, konkretno kdo ne soglaša s posameznimi določbami (ali dogovorom) in zakaj. Je za to odgovorno združeno delo v posamezni republiki oziroma pokrajini, skupina ali nemara celo posameznik? Takšno vprašanje so med drugim postavili delegati odborov zveznega zbora jugoslovanske skupščine pred današnjim prvim jesenskim zasedanjem skupščine SFRJ. Stran 3

Bencin dohitel kislo vodo

Sistem uravnavanja cen je v Sovjetski zvezi zelo zapleten, njegova bistvena značilnost pa je v tem, da z visokimi cenami za manj potrebne izdelke krijejo izgubo, ki nastaja zaradi zamrznjenih cen za osnovne življenjske potrebščine. Marsikdaj se zgodi kašen nesmisel in vse do zadnjih dni je bila mineralna voda dražja od bencina. Zdaj jo je bencin dohitel.

Stran 10

Calgary in Seul dobila OI 88

Kanadasko mesto Calgary bo organizator 15. zimskih olimpijskih iger leta 1988, poletne igre 26. olimpiade pa bodo priredili v glavnem mestu Južne Koreje Seulu. Takšen je bil izid glasovanja članov mednarodnega olimpijskega komiteja na zasedanju v Baden Badnu.

Medtem ko je bil Calgary enakovreden tekmec za organizacijo iger z italijansko Cortino in švedskim Falunom in njegova izbira ni presenetljiva, pa je pomenila odločitev o Seulu precejšnje presenečenje, kajti po sodbi poznavalcev je bila japonska Nagoja izrazit favorit, a se je glasovanje končalo kar z 52:27 za Seul. Tako se je uresničila samo napoved našega znanega športnega delavca Arturja Takača, ki je že pred glasovanjem dejal, da bo Seul zmagovalec. To naj bi bilo tudi »maščevanje« nekaterih članov MOK za lanski bojkot iger v Moskvi, ki so ga že prej soglasno obsodili. Stran 11

Danes Književni listi

- **Kardeljevi pogledi na kritiko**
- **Krpan skozi čas**
- **Nekaj novosti v Kopitarjevem zborniku**
- **Lepi uspehi graške slavistične fakultete**
- **O Slanovi monografiji**
- **Beležke z moskovskega knjižnega sejma**
- **Odlomek iz novega romana Iva Zormana**
- **Nove pesmi Jožeta Šmita**

S TELEPRINTERJA

Kraigher in Dolanc obiskala razstavo

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Predsednik predsedstva SFR Jugoslavije Sergej Kraigher in član predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije Stane Dolanc sta danes v Domu JLA obiskala peto razstavo »Narodnoosvobodilni boj v delih likovnih umetnikov Jugoslavije«. Pozorno sta si ogledala več kot 200 umetniških del likovnih umetnikov iz vseh republik in pokrajin, ki so razstavljena na tej že tradicionalni razstavi.

Odličen obisk razstave v Kranju

KRANJ, 30. septembra – Zvezno razstavo »Varnost in družbena samozaščita« si je v Kranju v osmih dnevih pod strokovnim vodstvom ogledalo 20.788 prebivalcev Gorenjske. Zastopniki zveznega sekretariata za notranje zadeve so upravi za notranje zadeve Kranj izrekli priznanje. Ugotavljajo, da je bila kranjska razstava ena najuspešnejših v Sloveniji in od vseh dosedanjih razstav v 105 jugoslovanskih mestih najbolje organizirana. Danes dopoldne so vodičke in vodiči še zadnjič peljali organizirane skupine po razstavi. Delavcem javne varnosti so pri vodenju po poučni razstavi pomagali dijaki kranjske gimnazije, vojaki vojne pošte Kranj, upokojeni delavci javne varnosti in pedagogi z gorenjskih šol. Zvezno razstavo si je ogledalo največ mladih ljudi. (M. K.)

Hitrejša rehabilitacija bolnikov

GOLNIK, 30. septembra – V inštitutu za pljučne bolezni in tuberkulozo na Golniku so danes odprli oddelek za rehabilitacijo pljučnih in srčnih bolnikov. V njem bodo bolnikom pomagali, da si bodo čimprej opomogli po bolezni, oziroma da bodo lahko normalneje zaživeli. Pri pljučnih bolnikih bodo tudi skrajšali dobo zdravljenje s 6 do 12 mesecev na 3 do 4 mesece. Druga pridobitev za golniško zdravstveno ustanovo ob njeni 60-letnici so preurejeni prostori in povečanje tako imenovane železničarske stavbe. V njej so uredili ambulante, sobe za zdravnike, sanitarije in druge prostore. V naslednji etapi pa bodo preuredili še sobe za bolnike. (L. S.)

Idrijski radio klub deluje že 30 let

IDRIJA, 30. septembra – Jutri bodo v Idriji proslavili 30. obletnico obstoja idrijskega radio kluba, ki je bil tudi prvi, ki je začel delovati na Primorskem. Klubu, za katerega med mladimi Idrijčani vlada veliko zanimanje, bodo na svečanem zboru v klubu mladih podelili prapor ter nekatera priznanja. Za to priliko so pripravili tudi dve zanimivi strokovni predavanji o delovanju radijskih zvez med NOV in o vzrokih motenj na TV zaslonih. (K. R.)

Zdravniki o partizanskem zdravstvu

NOVO MESTO, 30. septembra – Od 1. do 4. oktobra se bodo v Novem mestu zbrali jugoslovanski zdravstveni delavci na 30. sestanku Zveze znanstvenih društev za zgodovino zdravstvene kulture v Jugoslaviji. Glavno pozornost bodo namenili zgodovini zdravstva na Dolenjskem in partizanskemu zdravstvu med narodnoosvobodilnim bojem v tem delu Slovenije. Spregovorili pa bodo tudi o razvoju zdravstva v Ilirskih provincah in Vojni krajini. Ob tej priložnosti bo tudi posvetovanje predavateljev zgodovine medicine, stomatologije, farmacije in veterinarstva. Govorili bodo o razvoju socialno medicinskih idej in prakse v Jugoslaviji ter sestanek sklenili s skupščino Zveze znanstvenih društev za zgodovino zdravstvene kulture Jugoslavije in poučno ekskurzijo v partizanski Rog. (S. D.)

Dnevi slovenskih pravnikov

LJUBLJANA, 30. septembra – Letošnji dnevi slovenskih pravnikov bodo 9. in 10. oktobra v Portorožu. Kakor je v imenu pravniških organizacij na dopoldanski tiskovni konferenci dejal predsednik slovenskega ustavnega sodišča Jože Pavličič, bo tokratno srečanje namenjeno predvsem razpravam o vprašanjih, s katerimi se morajo spopadati pravniki v sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah. Največ referatov, ki so že objavljeni v najnovejši številki publikacije Združeno delo, posega na področje obligacijskih razmerij, predstavljen pa bo tudi novi ekonomskopravni sistem cen. (A. L.)

Pionirji še tesneje povezani s kolektivi

BOVEC – Samoupravni sporazum o trajnem sodelovanju, ki so ga včeraj podpisali bovški pionirji in delovni kolektivi Iskre, Čiba, Mebla in TKK Srpenica, je plod večletnih stikov med osnovno šolo Vladimir Nazor in bovškim združenim delom.

Bovška osnovna šola, ki je tesno povezana tudi z vsemi krajevnimi, športnimi in drugimi društvi, je namreč že leta 1978 organizirala prve krožke, ki so jih v svojih proizvodnih prostorih vodili delavci bovških tovarn. S podpisom sporazumov pa naj bi že ustaljenim oblikam sodelovanja dodali še nekatere nove zvrsti na področju obveščanja, kulture, proizvodnje in poklicnega usmerjanja mladih. (K. R.)

Soglasna podpora sanaciji GTC Koper

SLOVENJ GRADEC, 30. septembra – Ukrepi predsanacijskega programa tozda Gostinstvo in turizem pri Lesni, ki upravlja z letnim in zimskim rekreacijskim središčem na Kopah, so le kratkoročna rešitev, so poudarili delegati zbora združenega dela slovenjgraške občinske skupščine, ko so danes razpravljali o perspektivah GTC Kope. Delegati so v celoti podprli stališče izvršnega sveta, ki meni, naj se v proces reševanja problemov razvoja turizma vključijo vsi družbeni dejavniki v občini. Soglašali so tudi s predlogom, da je možnosti za razvoj turizma na Kopah potrebno čimprej vključiti v srednjeročni razvojni program gorskega turizma v Sloveniji. (I. P.)

Ob idrijskem prazniku nova tovarna Iskre

IDRIJA, 30. septembra – Prvi oktober, ki so ga Idrijčani izbrali za svoj občinski praznik, da bi z njim vsako leto obudili spomin na medvojne dogodke, bo letos še posebej posvečen 38. obletnici ustanovitve legendarne Vojkove brigade. Osrednjo prireditev – slavnostno sejo občinske skupščine – pa so letos na Idrijskem povezali tudi z veliko delovno zmago spodnjeidrijskega kolektiva Iskre, ki bo v soboto odprl novo tovarno. V tej bodo takrat zasedali tudi idrijski delegati, ki bodo poročali o uspehih zadnjih let preobrazbe, ki je bila v tej občini zaradi ukinitve proizvodnje v rudniku živega srebra še posebej intenzivna. (K. R.)

V Makedoniji še naprej kompenzacija za kruh

SKOPJE, 30. septembra (Tanjug) – Izvršni svet sobranja SR Makedonije je na današnji seji, ki jo je vodil Blagoje Popov, s soglasno sprejetimi zakonskimi dopolnili izdal sklep o spremembi in dopolnitvi sedanjih odlokov o kompenzacijah cen kruhga in svežega mesa. S tem je podaljšana veljavnost odlokov o kompenzacijah cen kruha in svežega mesa, potrebna sredstva pa bodo zagotavljali iz dela sredstev, ki se stekajo na poseben račun za poravnavanje obveznosti republike na osnovi kompenzacije in premij.

Za izvoz vin premalo steklenic

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Povpraševanje po naših vinih je v tujini večje, kot ga naši proizvajalci lahko dobavijo, čeprav je vina na zalogi dovolj, pričakujejo pa tudi dobro trgatev. Ne ve se še, če bomo do konca leta lahko na tuji trg izvozili načrtovanih 13.498 vagonov vina v vrednosti več kot dve milijardi dinarjev. Vzrok temu je pomanjkanje steklenic, cistern in celo lepila za etikete.

Statistiki: informacija mora biti razumljiva

NOVI SAD, 30. septembra (Tanjug) – Prizadevati si moramo, da bomo dajali več informacij, manj pa papirnatih podatkov. Zbiranje in obdelava podatkov ter posredovanje razumljivih informacij morajo biti »cenejši«. Še posebej pa moramo paziti na informacije, ki jih potrebuje združeno delo, so danes dejali v Novem Sadu, kjer se je začel štirinajsti letni sestanek statističnih društev Jugoslavije, na katerem bodo obravnavali sodobni razvoj teoretične statistike, statistik kmetijske industrije in gibanje števila prebivalcev Jugoslavije.

Olajšave za industrijo barv in lakov

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Industrija barv in lakov, ki sojinega oziroma sončničnega olja ne more nadomestiti z drugimi reprodukcijskimi materiali, lahko pri izdelovanju alkalnih smol uporablja rastlinska jedilna olja in svinjsko mast. To je predvideno v dopolnilu sklepa o prepovedi uporabe jedilnih olj in svinjske masti v industriji, ki ga je sprejel zvezni izvršni svet. Kot je rečeno v dopolnilu sklepa, lahko organizacije združenega dela uporabljajo v industriji rastlinsko olje in svinjsko mast kot tehnično maščobo le v količinah, ki nam jih ni treba uvažati.

Veliko tobaka iz Prilepa bodo izvozili

PRILEP, 30. septembra (Tanjug) – Tobačni kombinat v Prilepu bo do konca leta izvozil 5.500 ton tobaka v ZDA, SZ, ČSSR, Irak in Italijo. Ta količina ustreza 80 odstotkom celotne pridelave tobaka na tem območju ali 50 odstotkom makedonskega izvoza. Zaslužek naj bi presegel 20 milijonov dolarjev.

Cene elektrike se ne bodo zvišale

Svet republiške skupnosti za cene je podražitev odgodil, ker bi bil njen vpliv na cene drugih izdelkov prevelik – Dražje (nove) uteži

LJUBLJANA, 30. septembra – Svet republiške skupnosti za cene je danes odložil razpravo o podražitvi elektrike in zavarovalnine. Privolil pa je v podražitev nekaterih novih izdelkov ter na podlagi 62. člena zakona o cenah v izenačitev cen nekaterih izdelkov in storitev s tistimi, ki so jih bili že prej podražili.

Vzrok za odlaganje podražitve elektrike je njen vpliv na draženje drugih izdelkov, kar bi izdelovalčeve cene pahnilo čez dogovorjeno raven. Težava pa je v tem, ker elektrogospodarstvo ne bo dobilo posojil za dokončanje nekaterih naprav, ker pač s ceno ne zbira denarja za širitev. Pomagati mu bo treba po eni strani s premostitvenimi posojili, po drugi pa s pritiskom tudi v obliki odklaplanja toka na tistih devet odstotkov organizacij, ki še niso podpisale sporazuma o zagotavljanju denarja za razširjeno reprodukcijo.

Negodovali so nad slabo utemeljitvijo predloga za podražitev nekatere konfekcije in krznenih izdelkov, ki bi ga moralo pripraviti splošno združenje tekstilne industrije. Kljub temu pa so pogojno dovolili te reči podražiti, da bi ta podjetja lahko začela zdaj, ko je sezona, izdelke prodajati. Zahtevali pa so, da v prihodnje dobe podražitveni predlog od vseh izdelovalcev konfekcije hkrati.

Po vzgledu poenotenja cen posameznih izdelkov bele tehnike v zveznem merilu so se lotili izenačevanja cen prevozov, ki jih opravljajo poklicni prevozniki s cenami takšnih prevozov, kadar jih opravljajo prevozniki iz neprevoznih podjetij (režijski) za druge. Doslej so bili režijski prevozniki za deset odstotkov cenejši in so odjedali delo javnim prevoznikom. Nekateri pa so v tem videli nevarnost, da se bodo režijski prevozi na ta način še bolj razbohotili, ker imajo ti vozniki manjše stroške. Takšno enačenje ima zgolj zakonsko podlago, ne pa tudi gospodarske, saj bi na enak način morali za kilometrino zaposlenim plačevati toliko, kot plačujemo taksistom.

Med drugim so med novimi izdelki dovolili podražiti tudi uteži, ki jih bodo po novih predpisih o merah izdelovali v Železnikih. Ker bodo litoželezne uteži še enkrat dražje, kot so dosedanje navadne uteži v tujini, so se spraševali, zakaj v naši državi, ki ni med najbogatejšimi, zavod za standardizacijo predpisuje tako stroga merila, drugim pa ustrezajo dosedanje uteži.

ILJA POPIT

Samozaščita je del samoupravljanja

Ocenjevanje varnostnega položaja mora biti stalna praksa v vseh okoljih

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Družbena samozaščita ponekod še vedno pomeni nalogo posameznih strokovanih in družbenih organov ter služb. Premalo mislimo na to, da jo morajo uresničevati delovni ljudje in občani pri svojem delu. To so ugotovili na današnji seji koordinacijskega odbora ZK SZDLJ za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

V razpravi so poudarili, da je učinkovitost družbene samozaščite najtesneje povezana z razvojem samoupravnih odnosov. Zaradi tega morajo biti ukrepi in dejavnosti pri družbeni samozaščiti usmerjeni tako k zunanjim in notranjim sovražnikom kot proti kršenju zakonitosti samoupravnih pravic, podkupninam, korupciji in podobnim negativnim pojavom.

Poudarili so, da bi v vseh okoljih morali stalno ocenjevati celovit političnо varnostni položaj. Le na tak način bo samozaščita učinkovita v vseh pogojih.

Za šolanje ob delu ni zanimanja

Na srednjih šolah odrasli niso zapolnili niti 20 odstotkov razpisanih mest

LJUBLJANA, 30. septembra – Prvič v tem šolskem letu se je danes sešel republiški koordinacijski odbor za usmerjanje vpisa in poklicno usmerjanje. Beseda je tekla predvsem o pripravi poročila o usmerjanju vpisa in vpisu novincev v usmerjeno izobraževanje v tem šolskem letu ter o načrtu za izvedbo vpisa za prihodnje šolsko leto.

Dogovorili so se, da bo do 10. oktobra izdelalo poročilo o poteku vpisa v srednje in visoke šole za razpravo v skupščini SRS, do konca meseca pa naj bi pripravili temeljitejšo analizo tokratnih vpisnih rezultatov, ki bi upoštevali razmere na dan 15. septembra. Iz zaenkrat razpoložljivih podatkov izhaja, da se je vpis mladine gibal v okvirih pričakovanega, bistveno pa se je zmanjšalo zanimanje odraslih za šolanje ob delu in iz dela, saj vpis ni pokril niti 20 odstotkov razpisanih mest v srednjih šolah.

B. N.

Delegati ne prihajajo na sestanke

Zato komisije ZSMJ ne morejo opravljati svojega dela – Sklepi ostajajo neuresničeni

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Ker se delegati ne udeležujejo sej, komisije ne morejo normalno delati in uresničevati dogovorjenih delovnih programov. Nekateri se že od ustanovitve komisij sploh niso prikazali, nekaj sej pa je morala komisija odložiti zaradi nesklepčnosti. Če se položaj ne bo takoj spremenil, teh programov ne bodo mogli uresničiti. To je ena izmed ocen, ki so jih izrekli na današnjem sestanku predsedstva konference ZSMJ.

Kot so dejali na sestanku, so za to odgovorni tako delegati, kot tudi republiške in pokrajinske konference. Še huje pa je, da delegati tistega, kar sklenejo na sejah, potem ne uresničijo in da izražajo svoja stališča in mnenja, ne pa stališč delegatske baze. To se je med drugim zgodilo tudi na današnji razpravi o pripravah za 11. kongres ZSMJ, kjer je nekaj delegatov že na začetku razprave povedalo, da izražajo svoje osebno mnenje.

Socialno pomoč občanom zagotavljamo v občinah

Prenos nekaterih oblik pomoči iz republiških SIS na občine je odpravil avtomatizem pri socialnih korektivih – Ceneni domovi za ostarele

LJUBLJANA, 30. septembra – Ko je odbor izvršnega sveta za tekočo gospodarsko in socialno politiko obravnaval poročilo o uresničevanju socialne politike v letošnjem letu in s tem povezanih ukrepov, je ugotovil, da je večina le-teh uresničenih, predvsem tistih, ki zadevajo družine in občane, ki si s svojim delom oz. dohodki niso sposobni zagotoviti svoje socialne varnosti

Prenos nekaterih oblik pomoči z republiških SIS na občinske pa je omogočil, da so socialni korektivi bolj podružbljeni in usmerjeni predvsem tistim delovnim ljudem in občanom, ki jih zaradi svojega socialnega stanja dejansko potrebujejo, s čimer se odpravlja princip avtomatizma, poroča republiški komite za informiranje.

Oblike socialne pomoči morajo vse bolj sloneti na dejanskih življenjskih razmerah posameznikov in družine in služiti kot podlaga za vrsto in obseg družbene pomoči. Prevladati pa mora tudi spoznanje, da so delo in delovni rezultati osnovno izhodišče socialne varnosti in da je na tem področju potrebno uveljaviti selektivna in podružbljena izhodišča, ki jih je mogoče uresničevati v združenem delu. Zato mora skrb za socialno varnost v čimvečji meri preiti z države na delovne ljudi in občane same oziroma na združene delavce. Veljavni sistem je sicer tako zastavljen, vendar je potrebno njegovo uresničevanje v tej smeri nenehno krepiti.

Odbor je razpravljal tudi o sprejetih standardih in normativih, ki veljajo za domove za ostarele občane in za vzgojno-varstvene ustanove in menil, da se je potrebno pri gradnji sprejetih standardov in normativov držati, ker bodo te ustanove le tako lahko dostopne najširšemu krogu prizadetih. Odpraviti bi morali pogostno prakso, da ob graditvi npr. domov za ostarele občane s samoprispevki zbiramo dodatna sredstva, namenjena za višje standarde in kriterije, ki zahtevajo višje cene oskrbe, kar seveda zožuje krog potencialnih koristnikov. Gradnja in opremljanje teh objektov mora biti zato bolj premišljena in funkcionalna, to pa pomeni tudi bolj gospodarno ravnanje s sredstvi.

Odbor je med drugim razpravljal tudi o socialni varnosti začasno nezaposlenih in menil, da sedanji z zakonom določeni sistem zavarovanja za primer brezposelnosti sicer zagotavlja delavcem socialno varnost, vendar pa se kaže potreba po dopolnitvi obstoječega sistema v smislu spodbujanja produktivnega zaposlovanja. S krepitvijo materialnih sredstev sklada skupnosti za zaposlovanje in samoupravnih skladov za primer začasne nezaposlenosti ter krepitvijo solidarnosti bi lahko po potrebi zmanjšali število (ne)zaposlenih v določenih primerih, s čimer bi v teh OZD omogočili normalno ekonomsko poslovanje, te delavce pa z organizirano skrbjo zaposlili v drugih delovnih organizacijah.

Jakova Blaževića imenovali za častnega doktorja

ZAGREB, 30. septembra (Tanjug) – Predsednika predsedstva SR Hrvaške Jakova Blaževića so danes imenovali za častnega doktorja vseučilišča v Zagrebu.

Na priložnostni slovesnosti je akademik Ivan Jurković dejal, da so s častnim doktoratom Jakovu Blaževiću izkazali javno priznanje za pomemben prispevek v razvoju pravne, politične in ekonomske teorije socialističnega samoupravljanja ter za njegove zasluge pri razvoju pravnega sistema SFRJ in Socialistične republike Hrvaške.

Umiritev investicijske dejavnosti

Kosovski izvršni svet je razpravljal o rezultatih polletnega gospodarjenja

PRIŠTINA, 30. septembra (Tanjug) – Izvršni svet skupščine SAP Kosova je na današnji seji proučil finančne rezultate gospodarjenja v pokrajini v prvem polletju.

Ocenili so, da je prišlo do pozitivnih sprememb, ki se kažejo v večji proizvodnji, večjem skupnem proizvodu in pomembni umiritvi investicijske dejavnosti. Vendar so opozorili, da je še naprej precej slabosti, ki zavirajo skupne gospodarske rezultate.

Večje izgube, realen padec dohodka in nekoliko hitrejša rast sredstev za splošno in skupno potrošnjo, vplivajo na počasno uresničevanje politike gospodarske stabilizacije.

Izvršni svet je zadolžil pokrajinske organe, da pripravijo predlog konkretnih ukrepov in nalog za izboljšanje gospodarske dejavnosti.

ČESTITKE

Ob obletnici razglasitve neodvisne LR Kitajske

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Predsednik predsedstva SFRJ Sergej Kraigher je v imenu predsedstva, ob obletnici razglasitve neodvisne LR Kitajske, poslal predsedniku stalnega komiteja vsekitajskega ljudskega kongresa Ye Jianyingu brzojavko s prisrčnimi čestitkami in dobrimi željami za napredek prijateljskega kitajskega ljudstva in uspehe pri graditvi socializma. V brzojavki je izrečeno tudi zadovoljstvo zaradi uspešnega razvoja jugoslovansko-kitajskih odnosov.

Predsednik predsedstva CK ZKJ Lazar Mojsov je poslal predsedniku centralnega komiteja KP Kitajske Hu Yaobangu čestitko z najboljšimi željami za nove uspehe pri socialistični izgradnji Kitajske in za nadaljnji vsestranski razvoj prijateljskega kitajskega naroda.

Predsednik zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranović pa je v imenu zveznega izvršnega sveta poslal predsedniku državnega sveta LR Kitajske Zhao Ziyangu brzojavko s prisrčnimi čestitkami in najboljšimi željami za nadaljnji napredek LR Kitajske.

Ob razglasitvi neodvisne republike Ciper

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Predsednik predsedstva SFRJ Sergej Kraigher je v imenu predsedstva čestitai ciprskemu predsedniku Spirosu Kiprijanuju ob obletnici razglasitve neodvisnosti republike Ciper. V brzojavki je izrazil tudi najboljše želje za napredek in blaginjo prijateljskega ciprskega ljudstva, nadaljnji vsestranski razvoj tradicionalno dobrih jugoslovansko-ciprskih odnosov in vsestranskega sodelovanja.

SPREJEM

Kraigher sprejel novega veleposlanika SFRJ v Braziliji

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Predsednik predsedstva SFRJ Sergej Kraigher je sprejel novega, izrednega in pooblaščenega veleposlanika SFRJ v federativni republiki Braziliji Vojislava Pekića, dosedanjega pomočnika zveznega sekretarja za zunanje zadeve, ki odhaja na novo dolžnost.

MEDNARODNI STIKI SFRJ

Trpe Jakovlevski v Bratislavi

BRATISLAVA, 30. septembra (Tanjug) – Izvršni sekretar predsedstva CK ZKJ Trpe Jakovlevski se je danes v Bratislavi pogovarjal s članom prezidija CK KPČ in prvim sekretarjem CK KP Slovaške Jozefom Lenartom. Ob tej priložnosti je tekla beseda o aktualnih vprašanjih v zvezi z dejavnostjo ZKJ in KP ČSSR.

Svoj obisk bo Trpe Jakovlevski končal jutri.

Generalni konzul ZRN v Ljubljani

LJUBLJANA, 30. septembra – Generalni konzul Zvezne republike Nemčije Michael Gerster je danes v Ljubljani obiskal predsednika republiškega komiteja za informiranje Toneta Vahna. Obiskal je tudi rektorja univerze Edvarda Kardelja prof. dr. Iva Fabinca, odgovornega urednika Dela Borisa Dolničarja, urednika zunanjepolitične rubrike Dela Jako Štularja in namestnika predsednika republiškega komiteja za kulturo in znanost Jožeta Humra.

DELO

Glavni urednik ČGP Delo: JAK KOPRIVC

Odgovorni urednik »Dela«: BORIS DOLNIČAR

Pomočnika glavnega urednika: MIRO POČ, VLADO ŠLAMBERGER

Uredniki: ANTON JANEŽIČ (centralna redakcija), ALENKA LESKOVIC v. d. (notranja politika), FRANJO KRIVEC, JOŽE PETROVČIČ (gospodarstvo), JAKA ŠTULAR (zunanja politika), JOŽE VOLFAND (kultura), JANEZ ODAR (slovensko dopisništvo), NIKO LAPAJNE (ljubljanska rubrika), EVGEN BERGANT (šport), ILIJA BREGAR (kronika), TIT VIDMAR (Književni listi), STANE IVANC (publicistika), BOŽIDAR PAHOR, BOGDAN POGAČNIK (posebne naloge), JOCO ŽNIDARŠIČ (fotografija), JANEZ SRŠEN (lektorstvo), META DOBNIKAR (oblikovanje), ROMANA TOMŠE (dokumentacija).

DROBIR

Gradivo prehiteva delegate

Poleti sklicani zbori skupščine Tržič niso privabili zadosti delegatov, da bi bile seje sklepčne. Včeraj jih je prišlo dovolj. Skupna seja zbora krajevnih skupnosti in zbora združenega dela je minila hitro, brez razprav in delegatskih vprašanj.

Čeprav so tržiški komunisti že prejšnji teden obravnavali osemmesečno gospodarjenje, so včeraj skupščinski delegati dvigovali roke le za polletne ocene gospodarjenja. Brez posebne razprave so se strinjali tudi z junija napisano oceno razpisa četrtega občinskega samoprispevka.

Dogodki so tako krepko prehiteli delegate in pripravljalce gradiv. Mogoče je krivo tudi to, da se sedanji delegatski generaciji izteka mandat, ali pa je seja pomembna pač zaradi seje? (M. K.)

Vrabci ali mrčes?

Med vrtičkarji v Murski Soboti se je razpasla navada, da na svojih vrtovih nastavljajo vrabcem hrano, pomešano s strupi. Žal jim je tistih nekaj betvic solate, ki si jih prilastijo vrabci za »protiuslugo«, saj veljajo za najbolj vnete uničevalce raznega mrčesa.

Žrtve tega nehumanega početja so tudi druge ptice, zlasti siničke in liščki. Ker so zlikovci te ptice močno razredčili tudi z zračnimi puškami, je tudi v znamenitem grajskem parku v Murski Soboti vse manj ptičjega petja.

Ljubitelji ptic seveda tako ravnanje obsojajo. Žal to ne zadošča, da bi preprečili nadaljnje iztrebljanje tako ptic pevk kot tudi vrabcev, ki so v pomurskem središču že prava redkost. Ko bo vrtičkarjem in strelcem uspelo, da jih bodo povsem iztrebili, bodo seveda prepozno spoznali škodljivost svojega početja. Vrtičkarji bodo morali začeti posipavati svoje vrtove s strupi proti raznemu mrčesu, ki ga je čedalje več. (B. B.)

Dober »zaslužek« z družbenim stanovanjem

Če bi Mariji Šifrer iz Župančičeve ulice v Kranju uspela zamisel o zasebnem pobiranju stanarine, bi lahko zastonj živela v trisobnem družbenem stanovanju in še nekaj denarja bi ji ostalo za vsakdanje potrebe. Od svoje sostanovalke, ki je do sedaj plačevala najemnino stanovanjski skupnosti, je namreč zahtevala, da odslej plačuje za stanovanje njej in to vsak mesec 2500 dinarjev. Ker najemnina za celo stanovanje ni večja od 1000 dinarjev, bi bil »zaslužek« kar precejšen. Da bi bila vsa zadeva videti bolj resna in uradna, je Šifrerjeva poslala sostanovalki zahtevo preko advokata. Ta v svojem dopisu ni pozabil zagroziti s sodiščem, če ne bi plačala zahtevane vsote. Bržkone pa ni pomislil na to, da tak način okoriščanja z družbenim stanovanjem pri nas ni dovoljen in da bi s sodiščem moral prej imeti opravka tisti, ki take nespremljive zahteve postalja. (L. S.)

Izvozne spodbude tudi za raziskovalno delo

Skupščina RSS o revalorizaciji letošnjih sredstev za 7,6 odstotka in načrtovanju v prihodnje

LJUBLJANA, 30. septembra – Težave, ki spremljajo raziskovalno delo, se raztezajo od letošnjega slabega denarnega priliva, ki ne dosega načrtovanih vsot, do skrbi, ki jih ob vsem tem prinaša prihodnje leto. Ko so delegati na današnji seji skupščine Raziskovalne skupnosti Slovenije govorili o revalorizaciji letošnjih sredstev, o denarju za pospeševanje izvoza in o pripravah na plan leta 1982, so hkrati opozorili na vrsto pomembnih zadev, ki bi jih morali ob sedanjih denarnih možnostih in zadregah upoštevati.

Strinjali so se, da RSS prispeva za pospeševanje izvoza 33,7 milijona dinarjev oziroma 4,3 odstotka lanskih izvirnih prihodkov, hkrati pa so poudarili, da je raziskovalna dejavnost pomembna sestavina naših izvoznih prizadevanj, zato bi morali z delom zbranega denarja spodbujati izvozno zanimiva raziskovalna dela. Skupščina je sprejela predlog o revalorizaciji sredstev za letošnje programe, in sicer v višini 7,6 odstotka, kar predstavlja 85,9 milijona dinarjev več od načrtovane vsote (1.131 milijonov dinarjev). V teh okvirih naj bi največ dodali za raziskovalne programe republiške in posebnih raziskovalnih skupnosti in še za nekatere naloge.

Ob pripravah na plan za prihodnje leto so delegati opredelili naloge in odgovornosti projektnih svetov in drugih ter določili roke (do 10. novembra naj bi pripravili predlog plana po usmerjenih raziskovalnih programih oziroma projektih). Ob tem so povedali, da raziskovalne organizacije pritiskajo z novimi predlogi, da so letos izpadle naloge na področju nekaterih ved, kar naj bi skušali popraviti v prihodnje, da zanemarjamo prenos znanja in da se preslabo lotevamo ključnega vprašanja, to je vzgoje raziskovalcev. Pri obravnavi še drugih tem so opozorili tudi na težave pri uvozu drobnega materiala.

BRANKO SOSIČ

Dež le delno omilil težave z elektriko

V rekah se je gladina vode dvignila, akumulacijska jezera pa še niso polna

KLADOVO, 30. septembra (Tanjug) – V zadnjih septembrskih dneh se je elektroenergetski položaj v večjem delu države sicer izboljšal, vendar še ne moremo govoriti o trajnejši rešitvi tega vprašanja. Nekateri elektroenergetski objekti, ki so jih v zadnjih tednih obnovili, lahko namreč le delno popravijo elektroenergetske razmere, ki niso najboljše.

Dež, ki je padel v zadnjih dneh, je napolnil rečna korita, ni pa napolnil akumulacijskih jezer, tako da je v teh jezerih manj vode kot ponavadi ob tem času. Kot so poudarili na seji izvršnega odbora skupnosti jugoslovanskega elektrogospodarstva, manjka naši državi vsak dan 8–20 odstotkov potrebnih količin električne energije, kar je odvisno od temperature zraka oziroma od uporabe ogrevalnih naprav. V tem času porabimo že 145 milijonov kilovatnih ur elektrike na dan.

Rekordna udeležba tujih razstavljalcev

Na sejmu »Sodobna elektronika 81« bo letos prikazalo svoje novosti 525 razstavljalcev

LJUBLJANA, 30. septembra – Letos bo na 28. mednarodni razstavi elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije, računalništva in nuklеonike »Sodobna elektronika 81«, ki bo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani od 5. do 9. oktobra, sodelovalo skupno 525 razstavljalcev, od teh 136 iz naše države in 389 tujih iz 19 držav. Na letošnji razstavi bo torej neposredno predstavilo svoje izdelke največ tujih razstavljalcev doslej; med njimi jih bo največ iz ZR Nemčije (129) in ZDA (96); kot že doslej bodo kolektivno razstavili svoje izdelke proizvajalci iz ČSSR, Madžarske, DR Nemčije in ZSSR.

Med razstavljenimi izdelki bo letos več kot polovica profesionalnih elektronskih naprav, to je telekomunikacijskih naprav, opreme za avtomatizacijo, izdelkov merilne in regulacijske tehnike, elektronskih računalnikov in periferne opreme zanje, opreme za radio in televizijo, energetskih naprav in opreme zanje. Dobra četrtina razstavljalcev bo prikazala novosti iz proizvodnje sestavnih delov za elektronske naprave in materiale zanje; tuji proizvajalci bodo razstavljali zlasti tiste sestavne dele in izdelavo profesionalnih elektronskih naprav, ki jih naša elektronska še ne izdeluje ali jih še ne izdeluje dovolj in v ustrezni izbiri.

Razmeroma precej bo bogata tudi izbira izdelkov zabavne elektronike (radijskih in televizijskih sprejemnikov ter HI-FI elektroakustičnih naprav), ki jih bo predstavilo okrog 15 odstotkov razstavljalcev; opreme in naprave za izdelavo sestavnih delov, elektronskih naprav in opreme so laboratorije pa bo prikazala dobra desetina razstavljalcev.

Kot vsa leta doslej prirejata Elektrotehniška zveza Slovenije in jugoslovansko združenje Etan v času sejma 5 strokovnih posvetovanj, za katere so naši in tuji strokovnjaki pripravili 220 referatov; slovensko društvo Informatika pa mednarodno posvetovanje »Informatika 81«, zanj je pripravljenih 90 referatov.

ZDRAVKO STEFANČIČ

V treh mesecih ni mogoče popraviti napak

Gospodarska zbornica občin ljubljanskega območja o tekočem gospodarjenju

LJUBLJANA, 30. septembra – Prepozno je, če se šele v zadnjem trimesečju leta spomnimo, kako izvršiti planske naloge, je na današnji skupščini gospodarske zbornice za območje ljubljanskega območja zaključil njen predsednik Jože Vonta, ko je govoril o tekočih gospodarskih razmerah, v katerih administrativni ukrepi marsikdaj naredijo več škode kot koristi.

Najobčutljivejši je seveda izvoz, ki na primer v tekstilni, kovinski, kemični in drugih industrijah pripelje do tega, da tovarne na domačem trgu le s težavo dobijo surovine in reprodukcijski material, pa še ta je pogosto nekvaliteten. Ali, kar je značilno predvsem za lesno industrijo, da delavci zaradi povečevanja izvoza, s katerim pa ustvarjajo manjši dohodek, niso ustrezno nagrajevani – to pa jih tudi ne vzpodbuja k prizadevanjem za večji izvoz. Te in številne druge izkušnje je treba uporabiti pri pripravi planskih dokumentov.

J. T.

V Vojvodini so začeli trgati koruzo

Dosedanji pridelek je 5,67 tone na hektar – Sončnice so že odkupile oljarne

NOVI SAD, 30. septembra (Tanjug) – Po najnovejših sporočilih z vojvodinskih polj so doslej poželi sončnice na 116.000 hektarih, sojo na 13.000 hektarih, sladkorno peso so pobrali na 17.000 hektarih in koruzo obrali na 4.650 hektarih.

Iz poročil 50 občinskih štabov v Vojvodini lahko sklepamo, da se žetev sončnic že bliža koncu, čeprav čakajo na žanjce še na slabih 16.000 hektarih. Od 190.000 ton pridelanih sončnic so vojvodinske oljarne odkupile 170.000 ton, 18.000 ton pa so prevzele oljarne iz drugih krajev Jugoslavije.

Z dosedanjo žetvijo so dobili tudi 26.000 ton soje. Od tega je bečejska tovarna Sojaprotein odkupila nekaj več kot 12.000 ton. Povprečen pridelek te industrijske rastline je nekaj več kot dve toni na hektar. Koruzo pa so šele začeli trgati in prvi povprečen pridelek je 5,67 tone na hektar.

V novi bolnišnici hitijo

Prvi del regijske bolnišnice v Izoli bo končan do 29. novembra – Zaradi omejitve uvoza opreme tozd Kirurgija še ne bo mogel sprejeti pacientov

KOPER, 30. septembra – V novi regijski bolnišnici nad Izolo gredo dela prve faze h koncu. Pleskajo še zadnje stene, postavljajo tlake, razmeščajo pohištvo in del medicinske opreme, pred bolnišnico urejajo tudi zunanji videz... Kaže, da bodo gradbena, obrtniška in inštalacijska dela zares končali do 29. novembra. O tem sedaj ni več nobenega dvoma, so povedali na seji predsedstva obalne konference SZDL. Dodali pa so tudi, da z zaključkom del prve faze v teh prostorih še ne bodo mogli začeti zdraviti. Miniti bo moralo še kar nekaj mesecev, koliko natančno, pa zdaj ne more nihče povedati.

V teh dneh ima investitor – koprski zdravstveni center kar precej dela z zagotavljanjem vseh pogojev, ki bodo omogočili pravočasen zaključek gradbenih del. Še več težav pa ima u uvozom preostale, nujno potrebne medicinske opreme. Z 10 delovnimi organizacijami obalno kraške regije je zdravstveni center že v juniju sklenil samoupravne sporazume o združevanju deviz in uvoznih pravic za manjkajočo opremo in tako uspel zagotoviti za 27,3 milijona deviznih dinarjev. Vendar so državni organi julija sprejeli nove restriktivne ukrepe, zaradi česar je moral investitor izbrati dodatne možnosti za uvoz opreme in sicer z najetjem inozemskih posojil. Omejitev uvoza medicinske opreme je torej tista neznanka, ki ovija v meglo dejanski začetek dela tozd Kirurgija v novih bolnišničnih prostorih nad Izolo.

Predsednik poslovodnega odbora zdravstvenega centra Koper Berni Strmčnik je menil, da bi zdravljenje v novi bolnišnici lahko steklo v manj kot pol leta po sprostitvi uvoza za potrebno opremo. To pomeni, da bi za dobavo in namest

Javno razkriti, kdo nasprotuje izpeljavi zveznih dogovorov

Razprava v odborih zveznega zbora skupščine SFRJ – Dvomi ob načrtovani milijardi dolarjev zunanjetrgovinskega primanjkljaja – ZIS naj sproti spremlja učinke ukrepov – Manjša nadomestila

BEOGRAD, 30. septembra – Pred prvim jesenskim zasedanjem zborov skupščine SFRJ so se danes sestali delegati v odborih zveznega zbora jugoslovanske skupščine. Govorili so zlasti o tekočem reševanju gospodarskih zapletov in o načrtih gospodarjenja v prihodnjem letu. Delegati niso več zadovoljni samo z ugotavljanjem težav; zahtevajo pojasnila. Od ZIS, na primer, zahtevajo, naj razkrije, kdo je kriv za to, da nekaterih zveznih dogovorov ne podpišemo ali pa ne izpolnjujemo – je krivec posameznik, skupina ali kdo drug?

Zvezni izvršni svet mora obveščati skupščino SFRJ, predsedstvo SFRJ in vso jugoslovansko javnost o tem, kateri organi, skupine ali posamezniki v republikah in pokrajinah ovirajo sklepanje in izpeljavo dogovorov, kakšni so vzroki in kakšne so posledice takega ravnanja. O tem stališču so danes delegati odbora zveznega zbora skupščine SFRJ za družbenopolitične odnose obširno govorili; na koncu so se strinjali, da kaže tudi to uvrstiti med naloge, ki so nujne za uresničitev stabilizacije.

Predsednica tega odbora **Ela Ulrih – Atena** je poudarila, da je treba razkriti anonimnost vzrokov, zaradi katerih niso sklenjeni oziroma izpeljani medrepubliški dogovori. Ne zadošča le reči, da posamezna republika ali pokrajina ni soglašala; treba je ugotoviti in javno povedati, je dejala, kdo v tej družbenopolitični skupnosti – združeno delo ali katera druga skupnost – nasprotuje določenemu družbenemu dogovoru in zakaj. V razpravi so tudi poudarili, da bi bilo koristno, če bi ZIS obveščal o učinkih ukrepov in da bi sproti spremljal, kako se uresničujejo.

Skupščina obsoja ZIS, ZIS pa republike in pokrajini – krivca ni?

Če bi sodili po današnji razpravi delegatov odbora zveznega zbora za družbenoekonomske odnose, se bo osnutek resolucije za prihodnje leto še precej spremenil. V svojem govoru je član zveznega izvršnega sveta Šukrije Uzunović samo ponovno analiziral sedanje razmere in ponovil že znana stališča o tem, kaj naj naredimo, da bomo prebrodili sedanje precej velike gospodarske težave, so ugotovili na seji. To je v razpravi povzela tudi **Milica Peak**, ki je poudarila, da tisto, kar piše v dokumentu (posredoval ga je ZIS), ni nič novega. Že več let, je dejala, v skupščini obsojamo ZIS, ZIS pa republike in pokrajini, tako da krivca nikoli ne najdemo.

Podobno je govoril tudi **Jovica Lazarević**, ki meni, da tudi tako zapletene razmere, kakršne so zdaj, niso najhujša stvar, proti kateri se moramo boriti. Najhuje je odstopanje ravnanja v praksi, odstopanje od resnosti sedanjega položaja. Mnogi se še očitno ne zavedajo, v kakšnem položaju smo.

Več delegatov je menilo, da je besedilo resolucije premalo konkretno. Gre pa tudi za vprašanje odgovornosti delegatov, ki bi glasovali za takšno resolucijo in s tem za stališče, da zunanjetrgovinski primanjkljaj v prihodnjem letu ne sme biti večji od milijarde dolarjev; pri tem pa nikjer nismo zapisali, kako bi to dosegli. Če ta podatek razložimo z dejstvom, da je milijarda dolarjev okoli dva odstotka družbenega proizvoda, potem tak primanjkljaj ne bi bil majhen. Če pa upoštevamo, da smo letos že presegli načrtovani letni primanjkljaj (1,8 milijarde dolarjev), je upravičeno tudi vprašanje, ali ni takšno stališče samo »podtaknjena želja«.

Dolgoročni protiinflacijski program pomeni program stabilizacije

V okviru razprave, ki je potekala na današnji seji odbora zbora republik in pokrajin skupščine SFRJ za trg in cene in ki so jo posvetili uresničevanju sklepov predsedstva SFRJ in zbora republik in pokrajin o izpolnjevanju politike gospodarske stabilizacije, je predsedujoči Stojan Čošev zastavil vprašanje, kaj je s protiinflacijskim programom na dolgoročnejših temeljih. Najbrž mu je bilo tudi jasno, da odgovora ne bo mogel dobiti – takega programa ni še nihče sestavil. Vsekakor zasluži vso pozornost razprava o tem, zakaj to ni bilo storjeno, a nedvomno drži, da tak program praktično pomeni program stabilizacije.

Čošev je dejal, da je skrajni čas, da se znižajo davki na promet in da popusti pritisk na cene, brez česar tudi ne bi bilo stabilizacije gospodarstva. Predstavnik ZIS Imer Pulja je obvestil delegate, da v naslednjem letu ni predvideno zvišanje davka na promet, prav tako pa tudi ni predlagano znižanje davčnih stopenj. Ko je govoril o razmerah na tržišču, je napovedal za jeseni zapleten položaj, kar zadeva bilansiranje cen glavnih živil, predvsem pšenice in jedilnega olja.

Toda v naslednjih šestih ali sedmih mesecih bodo zdajšnje zaloge, če ne pride do motenj, zadostovale za normalno preskrbo, vendar se bo treba pravočasno založiti za poznejše razdobje. Najbolj zapletene razmere so na področju energetike, zlasti ko gre za nekatere naftne derivate in utekočinjeni plin; preskrba z reprodukcijskim materialom pa je na posameznih področjih zadovoljiva. Razmere bi se utegnile poslabšati, če bo izvoz še nadalje zaostajal, predvsem izvoz na konvertibilna območja. Preskrba z blagom široke porabe je trenutno večinoma ustrezna.

Delegat BiH **dr. Ratimir Fuks** pa je zameril, ker je v delovni verziji resolucije za leto 1982, kot že tolikokrat poprej, rečeno, da bodo nesorazmerja med cenami postopoma odpravljena, položaj pa se na tem področju poslabšuje iz leta v leto; sploh ni videti, kdaj se bomo tega lotili. Po besedah predsednika zvezne skupnosti za cene Antona Polajnarja je nehvaležno napovedovati, za koliko se bodo zvišale cene do konca leta, predvsem zaradi tega, ker so se pojavile nekatere nove, neugodne okoliščine. Ni se na primer računalo na tolikanj ostre omejitve nadomestil za posamezna osnovna živila in tako se bodo samo zaradi tega življenjski stroški povečali za približno tri odstotke. Če bi deloma znižali prispevke iz cen na drobno naftnih derivatov, za ceste in skladišča in nekolikanj znižali davek na promet, se vse to pri cenah na drobno ne bi poznalo za več kot približno en odstotek. Če pa ti predlogi ne bodo sprejeti, bo učinek vsega tega pri cenah na splošno močneje občutil.

»Majhne terapije« se v spreminjanju razmer ne obnesejo

Delegati odbora zbora republik in pokrajin skupščine SFRJ za načrtovanje in razvojno politiko so danes nadaljevali razpravo o uresničevanju sklepov, nanašajočih se na izvajanje politike gospodarske stabilizacije. Vztrajali so pri poprej izrečeni oceni, da bi za izhod iz težav potrebovali delovni program, v katerem se ne bi zadrževali pri drobnih ali strankih stvareh. Morali bi se odločiti za tisto, kar je v zdajšnjem trenutku najpomembneje storiti in za kar obstajajo stvarne možnosti, da bo opravljeno.

Zato je **Berislav Šefer** iz SR Hrvaške vztrajal pri začrtanju treh ali štirih poglavitnih parametrov razvoja in pri zagotovitvi ukrepov za njihovo uresničevanje. »Potrebujemo program, v katerem ne bo zadrževanja pri manjših stvareh,« je dejal in še pristavil, da se majhne terapije pri spreminjanju razmer ne obnesejo. Poudaril je, da po njegovem mnenju nekateri ukrepi ZIS ne bodo pomagali pri uresničevanju sklepov in stabilizacijske politike. **Dejan Marković** iz Vojvodine pa se je posebej zadržal pri kmetijskih vprašanjih. Proizvodnja hrane vpliva na vse gospodarske tokove, zato bi jo morali bolj podkrepiti z gospodarskimi ukrepi, je pripomnil.

O nujnih celovitih gospodarskih ukrepih je govoril **Rodoljub Stanić** iz SR Srbije. Opozoril je, da je v republikah in pokrajinah opaziti različne stimulativne predpise, s katerimi naj bi spodbudili izvoz, in izrazil je bojazen, da bo to vodilo do konkurenčnosti naših izvoznikov na tržiščih v tujini. Združeno delo bi se utegnilo znajti v neenakopravnem položaju, kar naj bi botrovalo nadaljnjemu zapiranju v okvire enotnega jugoslovanskega trga. Delegati so poudarili, upoštevaje, da se bo o teh vprašanjih razpravljalo tudi na jutrišnji seji obeh skupščinskih zborov, da bi odkrito opozarjanje na vse slabosti in probleme veliko pomagalo pri nadaljnjih akcijah.

Ženske v podrejenem položaju zlasti pri zaposlovanju

Pri izboljševanju položaja in vloge ženske v naši družbi nismo dosegli želenih uspehov, kljub velikim spremembam, kar potrjuje tudi analiza o uresničevanju skupščinske resolucije, sprejete leta 1978. Poročilo zveznega odbora za delo, zdravstvo in socialno zaščito ne daje natančnega vpogleda v razmere in se tudi ne poglablja v vzroke dokaj pičlih uspehov v akciji, ki naj bi spremljala resolucijo.

Zaradi pomena, ki ga ima naglejše usklajevanje položaja in vloge žensk z njihovim resničnim deležem k celotnemu družbenemu razvoju, bi morali problematiko položaja žensk in uresničevanja skupščinske resolucije obravnavati vsi odbori skupščine SFRJ ter vse družbenopolitične organizacije v naši družbi. Takšna je bistvena odločitev z današnje seje odbora zveznega zbora skupščine SFRJ za delo, zdravstvo in socialno politiko.

Poudarili so, da je kljub jasnim družbenim stališčem še vedno opaziti zanemarjanje dejstva, da je izboljšanje položaja žensk v družbi globoko razredno, pa tudi pojmovanja, da se bo »vse to samo uredilo ob materialnem razvoju«. Raziskave, čeprav nepopolne, kažejo, da je diskriminacijo žensk še vedno čutiti, predvsem pri zaposlovanju, čeprav se zaposluje vedno več žensk. Ponekod še vedno mislijo, da delo za žensko ni eksistenčno vprašanje, temveč prehodna in začasna faza v življenju. Ženske na vasi še vedno veljajo za »anonimne proizvajalke«, čeprav se kar 60 odstotkov žensk ukvarja s kmetijstvom.

Akcija za uresničevanje skupščinske resolucije o položaju žensk naj bi bila stalna ter naloga vseh dejavnikov v naši družbi, saj ob dosedanjih dejavnostih, kot je bilo rečeno, položaj žensk ni usklajen ne z materialnimi možnostmi naše skupnosti ne s prednostmi našega družbenopolitičnega sistema.

Za zdaj kaže, da bomo izpolnili letni izvozni načrt

Ali septembrska gibanja izvoza na konvertibilno območje pomenijo oživljanje in kako so vplivali ukrepi na tem področju, sta bili osrednji vprašanji v odboru zveznega zbora za ekonomske odnose s tujino.

Po mnenju Metoda Rotarja, zveznega sekretarja za zunanjo trgovino, so v zadnjem obdobju rezultati ugodnejši, kar zbuja upanje, da bomo do konca leta uresničili načrtovan izvoz v dežele v razvoju, medtem ko bo raven izvoza v zahodne dežele očitno samo na lanski ravni. To sicer pomeni »približevanje projekciji«, k čemur so nedvomno prispevale zadnje omejitve uvoza. Ocena temelji tudi na povprečno boljših zalogah surovin in reprodukcijskega materiala, čeprav zvezni sekretar za zunanjo trgovino priznava, da še ni točno ocenjeno, kako so preskrbljeni v industrijskih panogah.

Po mnenju **Mirka Žlenderja**, delegata iz Slovenije, podatki, s katerimi imamo opravka, ne prikazujejo pravega položaja. V drugem četrtletju tega leta smo imeli za 39 odstotkov večji uvoz repromateriala kot v enakem lanskem obdobju, kar je tudi omogočilo povečano proizvodnjo v poletnih mesecih oziroma večji izvoz v avgustu in septembru. Zaradi tega nas ne bi smel tekoči mesec zavesti v neosnovan optimizem, ker se bodo omejitve uvoza gotovo poznale v naslednjih mesecih in s tem tudi na izvoz do konca leta.

Delegat iz BiH **Avgustin Papić** je podprl to mnenje in poudaril, da dodatni ukrepi niso pripomogli k povečanju izvoza na konvertibilno področje, temveč so le preprečili, da ni še nižji. Po oceni slovenske delegatke **Milene Rakčević** se vsi ukrepi sprejemajo na podlagi fizičnih gibanj, niso pa upoštevana resnična devizna gibanja, kar slovensko gospodarstvo pelje v še neugodnejši položaj.

BOJANA JAGER IN TANJUG

Propagandna dejavnost v tujini

Odbor pri predsedstvu RK SZDL poudaril nujnost čvrstejše navzočnosti naše informacije

LJUBLJANA, 30. septembra – Člani koordinacijskega odbora za mednarodno informativno dejavnost pri predsedstvu republiškega komiteja SZDL so razpravljali o stališčih za informativno-propagandno dejavnost v tujini. Poudarili so nujnost bolj sistematičnega in sprotnega nastopanja in čvrstejše navzočnosti naše informacije povsod, kjer je to potrebno, zlasti med izseljenci. Tod je Tanjug v zadnjem času ponekod naredil velike korake, vendar bi bilo zdaj treba njegove vesti dopolniti s slovensko informacijo. Razpravljalci so poudarili vlogo podružbljanja te dejavnosti in njene samoupravne razsežnosti in predlagali, da bi republiški nosilci te dejavnosti izdelali lastne akcijske programe.

Člani odbora so obravnavali še delovni program v razdobju do konca leta in priprave na ustanovitev zvezne sekcije zadolžene za področje nove mednarodne informacijske ureditve. D. S.

LR Kitajska za mirno združitev s Tajvanom

Po združitvi bi Tajvan obdržal visoko stopnjo avtonomije kot posebna administrativna regija

PEKING, 30. septembra (Tanjug) – »Upamo, da bo partija Kuomintanga na Tajvanu nadaljevala svojo politiko enotne Kitajske in da bodo nacionalni interesi prevladali, da bodo pozabili sovražnosti in nam ponudili roko, da bi uresničili veliki cilj, – nacionalno združenje,« je izjavil predsednik stalnega komiteja vsekitajskega narodnega kongresa Ye Jiannying v intervjuju agenciji Xinhua pred jutrijšnjo obletnico ustanovitve LR Kitajske in pred skorajšnjo 70. obletnico revolucije iz leta 1911.

Ko je obrazložil stališče Kitajske za mirno združitev Tajvana z matično državo, je Jiannying predlagal začetek pogajanj med KP Kitajske in Koumintangom, vladojačo partijo na Tajvanu, da bi »čimprej zaključili nesrečno ločenost kitajskega ljudstva«. To bi bilo že tretjič v zgodovini kitajskega ljudstva, da partiji sodelujeta, je poudaril Jiannying.

Kot je poudaril, je želja vseh narodnosti, tako na Kitajskem kot na Tajvanu, da se vzpostavijo odnosi, da se združijo družine, da se razvija trgovina in poveča medsebojno zaupanje. Ye Jiannying je ponovil kitajske predloge, da vzpostavijo ptt zveze, trgovine, zračni in pomorski promet, da omogočajo obiske sorodnikov in turistov, razvijajo znanstveno-kulturno in športno sodelovanje.

Po združitvi bi Tajvan imel visoko stopnjo avtonomije kot posebna administrativna regija in bi lahko zadržal svoje oborožene sile. Centralna vlada se ne bi vmešavala v tajvanske lokalne zadeve, niti ne bi zahtevala spremembe družbenoekonomskega sistema, niti spremembe kulturnih in gospodarskih vezi z drugimi državami. Po kitajskem predlogu po združitvi ne bi bila ogrožena pravica do lastništva in dedovanja, privatnega lastništva hiš, zemlje, podjetij kot tudi ne tujih investicij.

Predstavnik tajvanske vlade dr. Song je danes zavrnil kitajski poziv za pogajanja.

Izhodišča za vrh v Cancunu

Četrta seja republiškega družbenega sveta za mednarodno sodelovanje pred cancunsko konferenco

LJUBLJANA, 30. septembra – Republiški družbeni svet za mednarodne odnose se je danes zbral na četrti redni seji, da bi obravnaval odnose SFRJ s sosednjimi državami in pa aktualna vprašanja mednarodnih gospodarskih odnosov.

V zvezi s tako zastavljenim dnevnim redom pa je republiški družbeni svet na predlog predsednice Vide Tomšič obravnavo prve točke preložil na kasnejši datum, ker je ugotovil, da je predloženo gradivo glede na nekatere nove elemente in inštrumente, ki se nanašajo na odnose s sosednjimi državami, nepopolno.

Toliko bolj celovita pa je bila razprava o drugi točki dnevnega reda. Izhodišče za razpravo so bili informacija, ki jo je v zvezi z razmerami v mednarodnih gospodarskih odnosih pred sestankom na vrhu v Cancunu pripravil zvezni sekretariat za zunanje zadeve, in pa mnenja in predlogi, ki jih je na osnovi tega gradiva pripravila delovna skupina RDSMO.

Delovna skupina je v svojem dokumentu ponudila vrsto izboljšav in dodatnih predlogov, pri čemer se je razprava o obeh dokumentih odvijala v duhu zahteve, da je treba poglobiti tako našo analizo temeljnih problemov svetovne gospodarske ureditve kot tudi analizo tekočih pojavov v sferi mednarodnih gospodarskih odnosov. V razpravi so ugotovili, da je delovna skupina predloženo gradivo obdelala zelo kritično in opozorila na vrsto vrzeli in nedorečenih formulacij. Zahteva po temeljiti pripravi gradiva, ki naj bi bilo izhodišče za nastop naše delegacije v Cancunu, ni samo stvar načelne opredelitve v prid novemu svetovnemu gospodarskemu redu, marveč jo opravičujejo tudi okoliščine, v katerih se bo odvijalo cancunsko srečanje. Izhodišče tega sestanka bo namreč tako imenovano Brandtovo poročilo, ki izhaja iz doktrine zadovoljevanja »temeljnih potreb« držav v razvoju.

Ta doktrina, ki ima privržence predvsem v industrijskih državah, resda načenja temeljna eksistencialna vprašanja držav v razvoju (predvsem vprašanje hrane), z ničemer pa se ne loteva tistih strukturnih neskladij, zaradi katerih ostaja vprašanje razvoja tudi doslej eno od najbolj usodnih odprtih vprašanj sodobnega sveta; vprašanje novega gospodarskega reda je zatorej sfera, ki daleč presega vprašanje takoimenovanega zadovoljevanja temeljnih potreb držav v razvoju. Prav zaradi tega in pa zaradi izbora sobesednikov, ki se bodo zbrali v Cancunu, so bili udeleženci današnje razprave na seji RDSMO mnenja, da je treba gradivo za Cancun pripraviti zelo temeljito, pa tudi razvejano, tako da bodo v njem na primeren način obravnavana vsa bistvena področja (strukturna, monetarna, energetska itd.), ki sodijo v problematiko svetovnih gospodarskih odnosov, ter jugoslovanska stališča k tem problemom.

Na seji so izvolili delegacijo, ki bo današnje sklepe predstavila na seji Zveznega družbenega sveta za mednarodne odnose.

V. F.

MARJAN SEDMAK

Kakšno bo sodelovanje s tujino?

Akcijski program naj bi pomagal pri izboljševanju kulturnih stikov s tujino

LJUBLJANA, 30. septembra – Predlog akcijskega programa za izboljšanje prosvetnega in kulturnega sodelovanja Jugoslavije s tujino in teze za analizo tega sodelovanja v preteklem desetletnem obdobju sta bili poglavitni točki dnevnega reda današnjega dela seje medrepubliškega koordinacijskega odbora za prosvetno in kulturno sodelovanje SFRJ s tujino.

Glavni poudarki akcijskega programa so: sprejem osnov za dolgoročnejšo zasnovo sodelovanja, izboljšanje sistema kratkoročnega in dolgoročnega načrtovanja in financiranja tega sodelovanja, reševanje problemov, ki se pri njegovem uresničevanju pojavljajo na področju varnosti in družbene samozaščite in izboljšanje evidence in informacijsko-dokumentacijskega sistema.

Nikaragovska vojska in milica v pripravljenosti

Bližnji manevri ameriških in honduraških sil bodo potekali v neposredni bližini atlantske obale Nikaragve

CIUDAD MEXICO, 30. septembra (Tanjug) – Sandinistična vojska in ljudska milica sta od danes v polni pripravljenosti pred bližnjimi manevri ameriških in honduraških sil, ki bodo potekali v neposredni bližini atlantske obale Nikaragve.

Manevri bodo konec prihodnjega tedna ob bregovih Hondurasa; sodelovalo bo približno 40.000 ameriških marincev in sil režima v Tegucigalpi. Opazovalci navajajo, da bodo to največji manevri v zadnjih desetih letih na tem koncu sveta.

Managua je včeraj prek svojega zunanjega ministra Miguela Descota poslala varnostnemu svetu OZN protestno noto, v kateri tolmačijo omenjeno akcijo kot neposredno grožnjo Nikaragvi.

Približno 100.000 pripadnikov sandinistične vojske in okoli milijon članov ljudske milice je v polni pripravljenosti zaradi nove ogroženosti Nikaragve, menijo opazovalci.

Ta država je bila od zamenjave vlade v Washingtonu izpostavljena svojevrstnim zunanjepolitičnim pritiskom: gospodarskemu bojkotu ZDA, vpadom več tisoč bivših Somozovih gardistov, ki so se urili na Floridi in v Teksasu, in umetno ustvarjeni napetosti ob meji s Hondurasom.

Nikaragva zdaj preživlja najtežje gospodarske preizkušnje po revoluciji, ki groze, da bo nastalo nezadovoljstvo med množicami zaradi ostrih ukrepov varčevanja, k čemur je prisiljeno mlado sandinistično vodstvo.

Ta mesec je morala vlada v Managui razglasiti izredno gospodarsko in socialno stanje, saj je naletela na svojevrsten bojkot domače buržoazije, ki nadzoruje večji del industrije in kmetijstva.

Nauki s Spodnje Saške

Po občutnem porazu zahodnonemških socialnih demokratov na spodnjesaških občinskih volitvah – Kako obdržati konservativno bazo, a ne odbiti mladine?

OD NAŠE DOPISNICE

BONN, 30. septembra – Analiza občinskih volilnih izidov na Spodnjem Saškem, kjer je minulo nedeljo socialnodemokratska stranka (SPD) doživela občuten poraz, se vedno močneje osredotoča na razmere v zveznem merilu. Stranka, ki je na številnih bistvenih vprašanjih prihodnjega razvoja razdeljena na krila, še zadnje leto sooča z dolgoročnimi strateškimi vprašanji, med drugim, kako obdržati pretežno konservativno bazo in kljub temu ne izgubiti kritične mlade generacije, ali bolje, kako biti hkrati prepričljiva stranka statusa quo in stranka širokih reformnih pogledov.

Podatek, da je izgubila skupaj kar 1000 občinskih mandatov, ali približno četrtino tistega, kar je imela od zadnjih takih volitev v letu 1976, zasluži podrobnejšo razlago. Volilna udeležba je bila namreč za 12 odstotkov manjša in to je predvsem prizadelo socialne demokrate. Tako je krščanskodemokratska unija občutno povečala število mandatov in dosegla absolutno večino 52,2 odstotka.

Vzpon so dosegli zlasti »zeleni« (ekološko-politični) seznami. Zaradi uspeha »zelene stranke« so utrpeli socialni demokrati dodatno škodo, ker je bilo v dosedanji tristrankarski politični aritmetiki nekakšno pravilo, da je večina mladih volilcev volila socialno demokracijo.

Nedorečenost o nadaljnji politiki glede miroljubne uporabe jedrske energije in varnostne politike je odtegnila socialnim demokratom potencialne sopotnike z obrobja levega prizorišča in tudi neproporcionalno velik delež mladih sploh. Ta nihanja so iz drugačnih razlogov, povečala negotovost tudi med delavsko bazo, ki se v strahu za delovna mesta oprijema preskušenih gospodarsko-političnih konceptov in bolj ali manj odločno nasprotuje »novotarijam«, ki jih s težavo daje v razpravo kritična levica. Del te socialnodemokratske baze bi bil torej tako vznemirjen, da je ostal preprosto doma in po pasivni poti sprožil preplah za prihodnje. Nekdo je dilemo razložil tako, da je bilo samo nekaj časa mogoče biti hkrati z Erhardom Epplerjem proti jedrskim elektrarnam in proti jedrskim raketam ter s Helmutom Schmidtom za jedrsko energijo in za jedrsko orožje. Konflikti, ki jih je bilo v vrhu še mogoče reševati s previdnimi kompromisi, so v bazi pustili mnogo hujše razdejanje, kot so prvotno mislili.

V takem položaju je predvsem govoric o razmerjih med vodilnimi politiki več kot preveč in časopisje sodeluje z vsemi močmi pri iskanju špekulativnih prvin v kadrovski politiki. Nekateri dvomijo, da je kancler Schmidt še tako koristen za celotno podobo SPD, kot je bil v minulih letih in trdijo, da je priljubljeno geslo »Glas za SPD je glas za Schmidta« to pot na Spodnjem Saškem naredilo več škode kot koristi. Toda, se vprašujejo drugi, ali si lahko v celoti prej konservativna kot radikalna SPD z milijonom članov privošči slediti kritičnim razumnikom z levega krila in Schmidta samo še trpeti kot nekakšen fosil iz bistveno drugačnega časa?

Novo preskušnjo razmerja moči pričakujejo zdaj v zvezi z napovedanimi velikimi mirovnimi demonstracijami v Bonnu 10. oktobra ki jih Schmidt šteje za udarec v hrbet zunanji politiki bonske vlade. Willy Brandt jih sicer uvršča v del tradicionalne mirovne politike, toda sodi, da bi morali navzoči socialni demokrati narediti vse, da bi preprečili ulične bitke, ki v zadnjem času sledijo množičnim zborovanjem te vrste. Občuten pritisk izvaja pri tem vrh SPD na svojega člana Erharda Epplerja, ki namerava na zborovanju govoriti in ki zatruje, da mu bo »morda stranka nekoč še hvaležna, ker nekdo ni povsem pretrgal dialoga z mlado generacijo«.

MOJCA DRČAR-MURKO

V Bolgariji proizvodnja zaostaja

Enajst odstotkov vseh industrijskih podjetij ni izpolnilo osemmesečnega plana

SOFIJA, 30. septembra (Tanjug) – Bolgarsko gospodarstvo je v minulih osmih mesecih doseglo načrtovano industrijsko proizvodnjo, navajajo bolgarski viri. Kot opozarjajo, pa je bilo v veliko industrijskih podjetjih opaziti pomanjkljivosti pri delu, ki so ovirale ritem proizvodnje.

V nedeljski izdaji CK KP Bolgarije Ikonomičeski život, ki obravnva zgolj gospodarska vprašanja, poudarjajo, da 243 gospodarskih organizacij ali 11 odstotkov vseh industrijskih podjetij v državi ni izpolnilo osemmesečnega proizvodnega plana. Kot glavni razlog za neizpolnjene planske naloge časopis navaja slabo organizacijo dela, razne okvare tovarniških strojev in napeljav, pomanjkljivo delovno disciplino, zanemarjeno tehnologijo in še razne druge notranje okoliščine. Prav zaradi takšnih slabosti zaostaja proizvodnja izdelkov,zelo pomembnih za gospodarstvo in izvoz.

Znanstveniki odhajajo v tujino

NEW DELHI, 30. septembra (Tanjug) – Več kot pol milijona znanstvenikov, zdravnikov in drugih ljudi z visoko izobrazbo iz držav v razvoju si je v zadnjih dveh desetletjih poiskalo kruh v visoko razvitih zahodnih državah, zatrjuje indijski dnevnik The National Herald. V tujino odhajajo predvsem zdravniki (kar 60 odstotkov).

NOVI DEVIZNI TEČAJI

država	valuta	tečaj velja za	nakupni	srednji	prodajni	efektivni nakupni
Avstrija	šiling	100	236,1817	236,5365	236,8913	230,28
Belgija	frank	100	101,0004	101,1521	101,3038	96,45
Danska	krona	100	528,7649	529,5592	530,3535	514,22
Finska	marka	100	859,5381	860,8293	862,1205	835,90
Francija	frank	100	691,0950	692,1332	693,1714	672,09
Nizozemska	florin	100	1480,1663	1482,3899	1484,6135	1439,46
Italija	lira	100	3,2658	3,2707	3,2756	3,18
Norveška	krona	100	648,4221	649,3962	650,3703	630,59
ZR Nemčija	marka	100	1652,9708	1655,4540	1657,9372	1611,65
Španija	pezeta	100	39,9090	39,9690	40,0289	38,11
Švica	frank	100	1940,7717	1943,6872	1946,6027	1892,25
Švedska	krona	100	684,4076	685,4358	686,4639	665,59
V. Britanija	funt	1	68,6758	68,7790	68,8822	66,79
Irak	ir. dinar	1	130,5133	130,7094	130,9055	–
Japonska	jen	100	16,5988	16,6237	16,6486	15,85
Kuvajt	kv. dinar	1	135,2708	135,4740	135,6772	129,18
Kanada	dolar	1	31,9550	32,0030	32,0510	30,52
ZDA	dolar	1	38,2755	38,3330	38,3905	37,22
Avstralija	avstr. dolar	1	43,8063	43,8721	43,9379	41,83
Grčija	drahma	100	63,36	66,09	68,13	–

Srednji in prodajni tečaji za efektivo so enaki srednjim in prodajnim tečajem za devize. Nakupni in prodajni tečaji za devize začno veljati 30. septembra 1981, ob 14. uri, srednji pa 1. oktobra 1981. Tečaji za efektivo začno veljati 1. oktobra 1981. Pri odkupu in prodaji efektive, čekov in kreditnih pisem po tečajni listi za efektivo, se provizija ne obračunava.

ABC Pomurka
Zasavska kmetijska zadruga Trbovlje
TOZD MESO
ZASAVJE
TRBOVLJE
Trbovlje

proda rabljeno osnovno sredstvo
HLADILNI AVTO

Licitacija bo v Trbovljah, Trg svobode 14 (nekdanja klavnica) 5. 10. 1981 za družbeni sektor, od 8. do 10. ure in za zasebni sektor, od 10. do 12. ure na istem mestu.

30-7498

S TELEPRINTERJA

Festival radia neuvrščenih držav

HAVANA, 30. septembra (Tanjug) – Od 6. do 9. oktobra bo v Havani 2. festival radia neuvrščenih držav, ki bo posvečen vlogi radia in naporom teh držav pospešiti družbenogospodarski položaj. Do sedaj se je prijavilo že več kot 30 držav, med njimi tudi Jugoslavija.

Španija že decembra v NATO?

MADRID, 30. septembra (Tanjug) – Vse je že pripravljeno, da bo Španija prihodnji december »odprla vrata« atlantskega pakta in si »nadela blokovski oklep«. Pričakujejo namreč, da bo NATO pozval Španijo, naj postane enakopravna, 16. članica tega vojaškega tabora, in sicer takoj po sestanku sveta atlantskega pakta, ki bo novembra v Bruslju. Španska vlada premiera Calva Sotela si na moč prizadeva, premagati vse ustavne in druge ovire ter uresničiti svojo željo – da bi Španija končno vstopila v NATO. Calvo Sotelo je sinoči dobil podporo desničarske »ljudske alianse«; to je izjavil voditelj omenjene stranke Manuel Fraga po sestanku s premierom.

Hasan Ali o egiptovski politiki

KAIRO, 30. septembra (Tanjug) – Podpredsednik egiptovske vlade in zunanji minister Kamal Hasan Ali je izjavil, da so poglavitna načela egiptovske zunanje politike doseči pravični mir na Bližnjem vzhodu in uresničiti pravice palestinskega ljudstva do samoopredelitve ter lastne domovine.

Tamilska fronta bojkotira parlament

COLOMBO, 30. septembra (Tanjug) – Čeprav je vlada že pred mesecem dni obljubila, da bo izpolnila zahteve tamilske združene osvobodilne fronte, je generalni sekretar Tulfa Amirthalingam napovedal, da bo njegova stranka še naprej bojkotirala seje parlamenta. Kot poglavitni razlog, zakaj so sprejeli tak sklep, je generalni sekretar tamilske fronte navedel, da še niso končali preiskave proti osebam, odgovornim za nerede in nasilje v Jaffni maja in junija letos.

Sirimavo Bandaranaike predsednica SLFP

COLOMBO, 30. septembra (AFP) – Nekdanjo srilanško ministrsko predsednico Sirimavo Bandaranaike so znova izvolili za predsednico srilanške stranke svobode (SLFP). Člani izvršnega komiteja omenjene stranke so jo izvolili soglasno.

Podpora Son Sanovi skupini

BANGKOK, 30. septembra (Tanjug) – Vršilec dolžnosti ameriškega veleposlanika v Bangkoku Burton Lewin je v intervjuju za tajski dnevnik The Nation izjavil, da Združene države Amerike nočejo imeti ničesar skupnega z »rdečimi Khmeri«, pa čeprav jih podpirajo Kitajci. Na vprašanje, kako gleda na sedanja prizadevanja najpomembnejših frakcij kampučijskega osvobodilnega gibanja, da bi se združili in ustanovili koalicijsko vlado, je Lewin odgovoril: »Podpiramo Son Sanovo skupino in nekomunistične sile. Jasno smo dali vedeti, da ne moremo podpirati »rdečih Khmerov«. Upajmo, da bosta princ Norodom Sihanuk in Son San lahko sodelovala.«

Zastave z desnim volanom

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Do konca letošnjega leta bo kragujevška »Crvena zastava« izvozila v Veliko Britanijo 2500 vozil. Prva zastavina vozila so prišla na britanski trg junija po posredovanju beograjskega »General-exporta« in britanskih partnerjev, s katerimi so ustanovili skupno podjetje »Zastava-car«. Kupcem v Veliki Britaniji so do zdaj prodali 1700 avtomobilov tipa mediteran, special in comfort. Novoustanovljeno podjetje je vzpostavilo tudi servisno mrežo za zastavina vozila, kjer pred prodajo premestijo volan z leve na desno stran zaradi prometnih predpisov v Veliki Britaniji.

Razpustili društvo arabsko-sovjetskega prijateljstva

KAIRO, 30. septembra (AFP) – Egiptovska vlada je sklenila, da bo razpustila »društvo arabsko-sovjetskega prijateljstva«, ki ga je vodil nekdanji namestnik premiera v času predsednika Naserja Mohamed Abdel Salam El Zajat. Kot Poroča agencija AFP, so El Zajata aretirali v začetku septembra pod obtožbo, da je vodil skupino 23 nasprotnikov režima, ki so »skupaj s sovjetskimi agenti pripravljali zaroto proti Egiptu«. Potem ko so objavili novico o dozdevni zaroti, je egiptovska vlada izgnala iz Egipta sovjetskega veleposlanika, šest diplomatov in dva novinarja ter več kot 700 sovjetskih strokovnjakov, ki so delali v tej državi.

Pogovori Haiga z jordanskim princem

NEW YORK, 30. septembra (AFP) – Če Američani ne bi dobavili Saudski Arabiji radarskih letal tipa »awacs«, bi to utegnilo imeti »hude posledice« za varnost držav na Bližnjem vzhodu. Kot je dejal predstavnik State Departmenta Dean Fischer, je to izjavil jordanski princ Hasan Ben Talal med včerajšnjim pogovorom z ameriškim državnim sekretarjem Alexandrom Haigom. Ta pa je z znova potrdil, da je vlada predsednika Reagana trdno odločena dobaviti Saudski Arabiji pet letal tipa »awacs«, čeprav se temu močno upirajo v ameriškem kongresu, pa tudi v Izraelu.

Konec službe dr. Medenice v Ženevi

ŽENEVA, 30. septembra – Pogodba med dr. Rajkom Medenico in kantonalno bolnišnico v Ženevi preneha veljati 30. septembra ob polnoči. Veljala je le eno leto in mu je niso obnovili. Tak je povzetek uradne izjave namestnika direktorja ženevske kantonalne bolnišnice, ki je še dejal, da mu ni znano, kje se bo dr. Medenica zdaj zaposlil. (B. S.)

»Times« bo danes ponovno izšel

LONDON, 30. septembra (UPI, Reuter) – Direkcija Timesa in sindikat grafičnih delavcev sta se načelno sporazumela o povišanju plač in vse kaže, da bo eden od najbolj znanih svetovnih dnevnikov začel izhajati spet jutri. V nedeljo pa bo mogoče kupiti že tudi njegovo tedensko izdajo Sunday Times. Časopis je zaradi stavke grafičnih delavcev prenehal izhajati ob koncu tedna, načelni sporazum pa so dosegli danes ponoči, po šesturnem sestanku med predstavniki sindikata in direkcije.

Predsedniški kandidat stran

Zdaj je bolj kot kdajkoli poprej nujno hitro dogovarjanje, a nič več na račun dohodka, ki ga ni in pisanja menic na račun prihodnosti

Razprava na seji centralnega komiteja ZKJ – Ivo Perišin: Niti enega problema ne bomo rešili, če začnemo pri repu, namesto pri glavi – Kiro Gligorov: Zakaj je moralo miniti pet ali šest let, preden smo prišli do skupnega soglasja, da je treba marsikaj spreminjati v našem gospodarstvu in ekonomski politiki – Dušan Dragosavac: Večja proizvodnja ni domoljubna naloga, marveč interes gospodarstva, da ustvari večji dohodek

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Po uvodnem govoru Dobroslava Ćulafića je med večurno razpravo na seji CK ZKJ večina udeležencev opozorila na skrajno zapleten položaj. Zaradi tega morajo biti vsa prizadevanja usmerjena k iskanju rešitev, ki bodo v najkrajšem možnem času zagotovile izboljšanje gospodarskega položaja. Člani CK ZKJ se niso izogibali ostrim obsodbam ravnanja v naši družbi, ki so privedle do sedanjih razhajanj med dogovorjeno politiko in dejanskim stanjem. Predlagali so tudi vrsto nujnih ukrepov, ki bi zavrli inflacijo, izboljšali likvidnost države in zagotovili nadaljnjo gospodarsko rast.

IVO PERIŠIN:

Lažne osnove gospodarstva

»Potrudil se bom, da bom govoril preprosto in razumljivo,« je dejal dr. Ivo Perišin že v začetku svojega govora. »Smatram, da nam ta hip niso potrebna velika modrovanja. Seje centralnega komiteja ne smemo spremeniti v turnir modrosti. Enotni moramo biti v odločitvi, da se lotimo težkega dela. Žal nisem prepričan, nisem gotov, da takšna odločenost obstaja. Vse polno dokazov je, ki ta moj dvom podpirajo. Govorimo, govorimo, problemov pa se ne dotaknemo. Ko poslušamo referate, tudi tega današnjega, bi človek lahko rekel, da v osnovi vse vemo, da smo bolj ali manj soglasni. Potrebne pa nam je še veliko preciznosti in trdim, da tudi umirjenosti, če nočemo zabresti v težke probleme, ki so pred nami.

Ustvarjeni dohodek, neizprosna meja vsej posamični in nacionalni potrošnji, kot da sploh ni obstajala. Nekakšen denarni dohodek in denarna akumulacija sta se na nekakšen skrivnosten, čaroben način kar naprej ustvarjala, pa tudi delila za vse, kar nam je prišlo na misel. Tako je nastala široka fronta pritiskov, majhnih in velikih, ki so se, ker ni bilo tistega neizprosnega realnega dohodkovnega jezu, vse bolj in bolj razlivali ne da bi se videlo, kako se s tem zbirajo siloviti hudourniki novih neproporcionalnih stroškov, bremena, ki jih gospodarstvo ni moglo nositi. Zato je morala ta »ladja« potoniti, in za toliko, kolikor se je pogreznila, toliko večja je bila inflacijska erozija. Kot na merilu ugreza ladje, bi se dalo odčitati obseg dolgov tujini. Samo spomnil bi vas rad, da je stroškovni pritisk v minulem petletnem obdobju rastel pri nas štirikrat hitreje kot v državah OECD. Že to je zadoščalo, da to ladjo torpediramo.

In zdaj, ker tega nismo storili že prej, moramo vse skupaj natančno presoditi in našo ladjo raztovoriti, pri tem pa ne smemo pozabiti, da nekaj velikih tovorov šele prihaja. To so tisti, ki so v prid tujemu finančnemu kapitalu. Prav nič se ne smemo več slepiti. Nemogoče je, naj samo omenim, da si izmišljamo akumulacijo, da v naše knjige kot varčevanje oziroma akumulacijo še naprej vpisujemo tisto, kar je pravzaprav dolg, najbolj drastičen primer tega pa je skrivnost tečajnih razlik, ki kot nekakšno rastoče dinarsko protislovje nakazil iz tujine v virih bančnih sredstev predstavlja kapital. Samo ta vsota je dosegla v zgodovini deviznih računov občanov po mojih grobih izračunih sto tisoč milijard starih dinarjev. Sto tisoč milijard dinarjev lažnega kapitala, na katerega smo se opirali kot na osnovo za nekakšno ekspanzijo. Dobro pa vemo, da to ni edina lažna osnova našega bogastva.

Vendar niti te kvantitativne ocene,« je nadaljeval dr. Perišin, »niso dovolj. Enostranske omejitve, dasiravno so nujne, in to še kako, vseeno ne zadoščajo, ker iz obravnave izločajo sistem in reprodukcijske odnose. Po vsem sodeč so namreč nekaterim našim odnosom prijala slepila, računska slepila. Ta slepila in ti podatki so očitno ustrezali prevladujočim odnosom, s tem pa tudi stihijskim zakonitostim, skritim v našem sistemu.

Napredna socialistična misel se je zavedala narave teh odnosov. Opozarjala je nanje. Preobrata pa ni bilo mogoče izvesti. Ta preobrat ni bil mogoč zaradi vztrajanja starih materialnih odnosov in starih mehanizmov. Ti so z vso silo svojega delovanja preprečevali razvijanje novih odnosov, ki se tudi v ugodnejših razmerah ne bi mogli razviti čez noč. In medtem ko smo čakali, da bo vzniknilo novo, so stari odnosi nadvse močno delovali. Skoraj ves ta čas smo podcenjevali moč starih odnosov in mehanizmov. Veljala jim je samo načelna verbalna kritika, pa še ta se je zdela nepripričljiva. Odprla je zelo močno fronto kritiziranja sistema.

Vprašati se moramo,« je dejal dr. Perišin, »kako je bilo mogoče, da teh odnosov in materialnih dejstev nismo zmogli že zdavnaj razkrinkati. Le kako je mogoče, da so šele zdaj prišli na plan podatki, kakršen je na primer ta v gradivu zveznega zavoda za načrtovanje o uresničevanju investicijske politike, ki govori, da je bilo med leti 1976 in 1980 finansiranih 41,2 odstotka investicij inflacijsko ter da je bila to najbolj gonilna komponenta vsega notranjega povpraševanja. Kako je bilo mogoče, da tega nismo videli že prej? Še danes nimamo odgovora na vprašanje, kako je bilo mogoče finansirati tolikšne investicije brez sodelovanja nekega inflacijskega mehanizma finansiranja, kakršen je bančno-kreditni. Zame je odgovor preprost. Razkrivanje teh odnosov ni ustrezalo prevladujočim reprodukcijskim odnosom, to pa pomeni, vsem tistim strukturam, ki so na teh odnosih gradile svoje pozicije. Potrebno je bilo slepilo, vendar v prid tem starim odnosom. Namreč, dokler smo imeli v knjigah nakazan en sistem, je v praksi obstajal in močno deloval drugi, prikriti centralistični sistem. Deloval pa je lahko samo ob zelo visoki stopnji investicij, ob ustvarjanju lažne akumulacije na osnovi multiplikacij in konverzij ter vse večjega razvrednotenja denarnega dohodka proizvajalcev, ki smo jih zavili v dolgove.

Na ta način je bila izvedena prisilna delitev, ki je morala povzročiti inflacijsko erozijo, nesmotrnosti in neodgovornost. V zvezi s tem so postala vsa opozarjanja in filozofiranja o zadolževanju, inflaciji, primanjkljajih, tudi o izvozu, jalova in brezpredmetna, prav tako kot vsi tisti veliki govori o strategijah te ali one vrste: o strategiji gospodarskega razvoja, tehnološkega, energetskega, ekonomskih odnosov s tujino in ne vem kaj vse smo tu še naštevali. Prevelika so neravnovesja, razsežnosti nesmotrnosti, ekstenzivni razvoj, inflacija, primanjkljaj in zadolženost države v tujini.

»Če imamo v mislih vse to,« je dejal dr. Perišin, »potem se moramo bolj kot kdajkoli poprej zavedati, da je potrebno hitro dogovarjanje, vendar nič več na račun dohodka, ki ga ni, pisanja menic na račun prihodnosti. To je najtežji del naloge, ki nas čaka. Organizacije združenega dela imajo prazne torbe, popolnoma prazne, in če se odnosi pri velikih zadevah ne bodo spremenili, bodo morale organizacije združenega dela te račune tudi v prihodnje prelagati na druge. Vendar pa ta tema,« je nadaljeval dr. Perišin, »pripada političnemu vrhu in naj se je ne izogiba.«

Prav tako bo moral politični vrh razpravljati tudi o tem, koliko smo se razdrobili, ograjili, to pa pomeni atomizirali in monopolizirali, s čimer smo vnesli hude motnje v življenjske sfere reprodukcijskega sistema, med drugim tudi v politiko cen in v devizni režim. Te teme so povezane z vprašanjem našega odnosa do republiškega ekonomskega nacionalizma, ki ga v zadnjem času v mnogih gradivih omenjamo. Nobenega iz te skupine problemov ne bomo rešili, če bomo začeli od repa in ne od glave. Republiški ekonomski nacionalizem s svojimi drastičnimi posledicami se namreč pojavlja kot derivat nekega osnovnega zla, ta pa tiči v redistribuciji kapitala in dohodka, in to, moram reči, predvsem tistega kapitala in dohodka, ki ne obstajata.

Institucionalizirali smo zelo močan republiški in pokrajinski ekonomski nacionalizem, v upanju, da bo postal stabilizator, lahko bi rekel nekakšen čuvaj nacionalnega dohodka republike oziroma pokrajine. S tem pa nismo dosegli, kar smo hoteli. Zgodilo se je obratno. Namesto samoupravnih odnosov pri ustvarjanju in uporabljanju akumulacije – ti se niso razvili – smo vnesli republiško-pokrajinske pritiske, konvencije, kompromise, nove nesmotrnosti in spopade. V razpravah o kriterijih razvitosti oziroma nerazvitosti smo kljubovali vsemu. Čemu so bile podobne te seje, mnogi med vami vedo. Nič posebnega ni bilo tudi tedaj, ko je šlo za pritiske s Kosova ali za druge stvari, na primer za razporejanje tujih posojil, intervencije te ali one vrste, za potrese in tako naprej. Vse je bilo odvisno od nekakšnih računov o regionalnih učinkih posameznih ukrepov. Kadar gre za stabilnost in investicije, zatorej ni govora o kakih krivcih, ki se skrivajo po bankah, kajti banke so, kot zadnja rešitev, prav tako kot tuji krediti, posledica tega elementarnega defekta sistema, v katerem so zrasle, reči moram, močne politične strukture, upam si celo trditi, da nevarne, če se dotakneš česa takega, kar branijo. Zato tudi ni čudno, če se pri nas idejni pogledi teritorialno grupirajo, če se pojavljajo posamezniki, ki »jurišajo« na glave tistih, ki ne soglašajo s takšnimi regionalnimi gledanji. Kateri idejni fronti pripadajo, se bo pokazalo v prihodnosti.

Zaradi vsega tega poudarjam, da moramo poleg nujne in neodložljive, resnično neodložljive akcije, s katero bo treba zmanjšati stroške vseh vrst, korenito spremeniti dosedanji način oblikovanja dohodka, odpraviti vse tiste ogromne vidne in nevidne tokove, s katerimi odteka v roke tistih, ki ga potem napihujejo. Sporazumevanje in družbeno dogovarjanje bo samo tako dobilo svojo osnovo, potrošnja pa jez, ki smo ga že zdavnaj podrli. Trdim, da bodo potem dobili tudi mednacionalni odnosi svojo pravo, zdravo osnovo,« je med drugim dejal dr. Ivo Perišin.

ŠTEFAN KOROŠEC:

Zakaj so težave ostrejše

»V sedanjem obdobju nam je potrebna akcija, da bomo preprečili negativne posledice in postopoma odpravili vzroke nestabilnosti,« je poudaril Štefan Korošec. »Zato moramo na današnji seji konkretno ugotoviti, kako mi, komunisti po republikah, avtonomnih pokrajinah, v skupščini SFRJ, izvršnem svetu, gospodarski zbornici, v narodni banki izpolnjujemo sprejete sklepe. Ugotoviti moramo tudi, kdo in zakaj sprejete naloge počasi izpolnjuje in kateri so tisti idejnopolitični vzroki, da se gospodarski problemi ponavljajo in zaostrujejo.

Kljub nekaterim pozitivnim rezultatom,« je nadaljeval Korošec, »ki smo jih dosegli po 15. seji CK ZKJ, podatki o gospodarskih gibanjih kažejo, da obstaja velika razlika med intenzivnostjo političnega delovanja in doseženimi ekonomskimi rezultati. Na nekaterih področjih reprodukcije se negativna gibanja še poostrujejo in poglabljajo. Visoke stopnje inflacije in še zlasti neugodna gibanja na področju ekonomskih odnosov s tujino se sintetično kažejo v plačilno-bilančnem primanjkljaju ter v problemih zunanje likvidnosti, kar je osrednji ekonomsko-politični problem. Kljub spremembam v strukturi uvoza v prid reprodukcijskemu materialu, so prisotne tudi negativne težnje v strukturi izvoza izdelkov z višjo stopnjo obdelave. Izvozna usmeritev mora postati poglavitna naloga, ki zahteva kvalitetne spremembe v gospodarjenju organizacij združenega dela.«

Ko je Korošec govoril o nalogah, ki so pred nami, je dejal, da je slovenska skupščina iz pisma predsedstva SFRJ sprejela dodatne ukrepe za spodbujanje proizvodnje in izvoza, ohranjanje socialne in ekonomske varnosti delavcev, izvajanje sprejete politike preskrbe in usklajevanja obsega ter strukture investicij z možnostmi in planskimi nalogami. Na osnovi ocenitve razpoložljivih sredstev so delegati sklenili, da bo v obdobju med leti 1981 in 1985 potrebno samoupravno združevanje sredstev za razvojne investicije, ki so usmerjene samo v zvečanje izvoza, razvoj energetike in železniške infrastrukture, v proizvodnjo hrane, prednostne raziskovalne dejavnosti, usmerjeno izobraževanje ter sredstev za investicije v gospodarsko manj razvite republike in SAP Kosovo.

DUŠAN DRAGOSAVAC:

Devize izpodrivajo dinar

V zvezi z nastalimi gospodarskimi problemi je dr. Dušan Dragosavac dejal, da naša ekonomska politika ni bila sposobna uresničiti političnih stališč, da pa tudi politika ni mogla ustvariti takšnega političnega ozračja, da bi se stvari odločno spremenile. Tako je bila po njegovi oceni lanska devalvacija zgrešen korak in je samo zavlekla problem ter zaostrila vse gospodarske težave na višji ravni.

Še vedno nismo spregledali vseh posledic dejstva, da so minili časi, ko so bili energija, tehnologija in surovine poceni. Še več, kar naprej se zadolžujemo po starem, tudi mimo bilance. Naložbe so še vedno prevelike, čeprav smo že zdavnaj ugotovili, da njihova raven, struktura in nosilci ogrožajo samoupravljanje. Nepokriti denar nenehno spravljamo v promet, to pa je voda na mlin inflaciji, ki slabo vpliva na produktivnost dela, na notranji trg in izvoz.

Mnogi naši kadri so postali veliki strokovnjaki za deficitno financiranje, za zadolževanje mimo bilance, za ustvarjanje investicijskih in drugih projektov, niso pa sposobni, da bi vse te transakcije tudi plačali mimo bilance. Marsikdo ne upošteva političnega stališča, ki je v zvezi z reševanjem plačilne bilance še vedno zapisano v programu zveze komunistov.

Dinar je edino zakonito plačilno sredstvo v državi, Jugoslavija pa je enotno denarno področje. Zaradi neravnovesja v plačilni bilanci, zaradi blagovno-denarnih odnosov in inflacije, postajajo devize plačilno sredstvo tudi v notranjem prometu, čeprav je to z zakonom prepovedano. To se bo še naprej dogajalo, če ne bomo naredili kakovostnega preobrata v gospodarjenju in v ekonomski politiki, če ne bomo začeli odpravljati primanjkljaja v plačilni bilanci, če ne bomo ustvarili večjih deviznih rezerv in uskladili blagovno-denarnih odnosov. To je seveda zelo težko, vendar droge rešitve ni. Če ne bomo uskladili plačilne bilance in blagovno denarnih odnosov, se naš domači trg ne bo razvijal, ne bomo se mogli odpreti v svet, trg torej ne bo mogel pozitivno vplivati na storilnost dela. Moramo storiti vse, da bi bile organizacije združenega dela in vsi drugi zainteresirani za proizvodnjo blaga tako za domači kot tuji trg; ta proizvodnja ne sme biti nikakršna domoljubna naloga, temveč lasten interes ustvariti čim večji dohodek. Gospodarstvo se ravna po tržnih in sistemskih kazalcih. S sistemskimi ukrepi dolgoročne in tekoče ekonomske politike pa moramo zagotoviti takšne razmere, ki bodo pozitivno vplivale na gospodarstvo. Ekonomska politika mora izhajati iz gospodarskih zakonov, kar pa pogosto pozablja.

Pri nas že dolgo vlada voluntarizem, veliko imamo opraviti tudi z delitvijo, kar ima seveda negativne posledice, je rekel dr. Dragosavac. Kot ne moremo biti uspešni brez razvoja samoupravljanja in uveljavitve družbenih proizvajalnih sredstev, tako se tudi samoupravljanje ne bo uspešno razvijalo, če ne bomo spoštovali ekonomskih zakonov. Ekonomska politika, družbeni načrt in družbeni dogovori morajo izhajati iz ekonomskih področij ustrezne objektivno dane delitve, ne pa iz nekakšne samovolje. V nasprotnem primeru se bodo krepili državno-lastniški elementi, vedno manj bo načrtov, trga, samoupravljanja, in vedno več etatističnega vodenja gospodarstva.

Naša ekonomska politika v zadnjih nekaj letih otežkoča funkcioniranje združenega dela. Objektivno podpira skupinsko-lastniške in državne tendence in slabi družbeni značaj proizvajalnih sredstev, zato vodijo gospodarstvo v bistvu zunaj združenega dela, kar otežkoča nadaljnji korak v samoupravljanju. Krepijo se različni monopoli, prihaja do zapiranja, to pa je v nasprotju z zakonom o združenem delu. Vse to ustreza kritiki našega političnega, družbeno-gospodarskega sistema s stališča protimarksističnih idejnih pozicij. Veliko problemov je tudi v gospodarskem sistemu, ki ga je treba še naprej izpopolnjevati tudi z gospodarsko, dolgoročno in tekočo politiko. Tega ne kaže mešati s sistemom samoupravljanja in združevanjem dela.

Samoupravljanje je za nas zgodovinska danost kot tudi narodna enakopravnost. Prav tako je tudi delitev objektivno pogojena, celo neodvisno od sistema.

Tudi ceno pojmujemo pri nas kot nekakšno kategorijo »sui generis«. Politika cen se ravna po tem, kako zagotavljamo določene smeri razvoja, stopnjo rasti, storilnost dela, kako usklajujemo blagovnodenarne odnose, plačilno bilanco, družbene odnose v proizvodnji, kako spoštujemo gospodarske zakonitosti in vse institucionalne sistemske dejavnike, odvisna je od razvoja družbene lastnine, združevanje dela in sredstev ter kar najboljše delitve družbenega dela.

Vse to slabi značaj družbene lastnine, krepi državni kapital, kar se še posebej dobro vidi v razširjeni reprodukciji, splošni in skupni porabi; izhod ni v tem, ali bo etatizem na ravni federacije ali republik, temveč prav nasprotno, rešitev je v razvoju samoupravljanja, je dejal dr. Dragosavac. Zato si moramo prizadevati za krepitev družbenega značaja proizvajalnih sredstev, predvsem v razširjeni reprodukciji, za deetatizacijo splošne in skupne porabe, kar je bistveno, če hočemo premagati avtarkijo in zagotoviti kar najboljšo delitev dela v vsej državi in kar najbolje vključiti Jugoslavijo v mednarodno delitev dela.

Družbena sredstva za proizvodnjo, združeno delo, delegatski sistem kot temelj skupnosti, enakopravnosti naših narodov in narodnosti niso le pogoj za demokratične pravice in dolžnosti, temveč tudi odgovornost, delovne in družbene obveznosti občanov, pa tudi vseh družbenopolitičnih dejavnikov v naši družbi. V tem trenutku zastaja razvoj socialističnega samoupravnega sistema, kar je na političnem področju v prid protisocialističnih sil.

Gre predvsem za bistvene elemente ohranjanja starega, ki potlej omogoča tudi z različnimi sekundarnimi pojavi (ki zaradi pogostnosti pomenijo vse resnejši problem) negativno vplivati na samoupravljanje in politično razpoloženje, je zasluga celotnega sistema, ki amortizira nekatere negativne plati, saj gre za globoko avtohtono revolucijo. Hkrati gre za protislovje, ko velik del prebivalstva dokaj dobro živi in ko obstajajo tudi vse bogatejši, družbeni skladi pa so dokaj revnejši. Smer rasti etatizma v razširjeni reprodukciji, družbeni in splošni porabi rojeva veliko neracionalnosti, otežuje delitev po uspehih dela in poslovanja.

Zveza komunistov se mora zavedati socialnih in razrednih konfliktov kot izraza objektivnih družbenih protislovij, ki jih zaostruje gospodarski položaj. Marsikaj je izraz objektivnega položaja, ki se izraža v praksi in sferi ideologije, ima pa tudi svoje pobudnike. Torej bodo razredni boj in njegovi uspehi v naši družbi tudi v prihodnje odvisni od stvarnega razmerja sil, od sposobnosti ZK, da ta boj vodi in usmerja v prid razvoja in socializma. Že dlje časa se tu kažejo velike slabosti, je dejal dr. Dragosavac.

Za zdajšnji trenutek je značilen zastoj pri glavnih smereh razvoja, še zlasti pri podružbljanju razširjene reprodukcije, kar negativno vpliva na družbeno reprodukcijo, je v prid naraščanja negativnih sekundarnih pojavov, ki jih je čutiti, ustvarja gospodarski in še bolj politični problem, saj spodbuja socialne razlike predvsem na račun družbenega dohodka. Posamezniki in kar celi sloji bogate, narašča diferenciacija na temelju privilegijev in eksploatacija, kar zamegljuje bistvo razrednega boja v glavnih smereh in otežuje tudi urejanje sekundarnih pojavov.

Kaže, da smo pozabili tudi na svet, v katerem živimo, pa na razredno strukturo naše družbe in se izgubili v delavsko-razredni usmeritvi, pa smo neuspešni, da bi vodili razredni boj v razvoju razrednih sil in družbenih produkcijskih odnosov v proizvodnji, je rekel Dušan Dragosavac.

DJORDJE STOJŠIĆ:

ZK naj terja odgovornost

Nedvomno bo od ureditve težav v gospodarskih odnosih s tujino, te pa se kažejo v deficitu in dolgovih, v največji meri odvisno, kako bomo uresničevali politiko družbenogospodarske stabilizacije, je rekel Djordje Stojšić. Zato moramo čim bolj konkretno pretehtati tako vzroke kakor tudi nujne ukrepe, ki jih je treba na tem področju sprejeti. Spričo neposrednih problemov na tem torišču smo morali največji del naše dejavnosti posvetiti konkretnim ukrepom, ki jih sprejemajo ZIS in drugi organi. Gotovo je, da so ti ukrepi nujno potrebni, toda brez doslednega uresničevanja sistema ne morejo biti zadostni, je poudaril Stojšić.

Opozoril je na razmik med dogovori in konkretno prakso, rekoč, da je zato, ker ne uresničujemo tistega, o čemer smo se skupno dogovorili, nastalo nemalo deformacij, razrasla sta se stihija in voluntarizem, okrepili so se centri gospodarske in politične moči, osamosvojeni in odtujeni od pravih interesov delavskega razreda. Tu imajo, je menil Stojšić, zelo močan vpliv izvršni organi v republikah in pokrajinah in njihova odgovornost za uresničitev plačilne bilance ni v skladu z obveznostmi.

Govoril je tudi o posledicah, s katerimi se ubadajo v SAP Vojvodini, ker ne uresničujejo tistega, o čemer so se dogovorili. Navedel je primer Petrokemije v Pančevu, ki je ustavila proizvodnjo, pa čeprav je komaj letos začela delati. S svojimi izdelki neposredno nedomestuje okoli 300 milijonov dolarjev uvoza za vso državo, tako da bodo morali tisti, ki so izkoriščali surovine pančevske Petrokemije, zdaj to uvažati, ker v državi v glavnem take proizvodnje ni.

Če tistega, o čemer smo se dogovorili in sporazumeli, ne uresničujemo, je na koncu poudaril Stojšić, tedaj mora zveza komunistov zavzeti tudi načelno stališče in terjati konkretno politično odgovornost. Zaradi tega je ZK kot kohezijski dejavnik naše skupnosti odgovorna za razvoj socialističnega samoupravljanja. Zveza komunistov se ne more sprijazniti s pat pozicijo, ne more sprejeti položaja, v katerem se ustvarja nekakšen vakuum in v katerem se vsak znajde, kakor pač ve in zna.

KIRO GLIGOROV:

Težave niso le gospodarske

Kiro Gligorov je opozoril, da smo se zedinili v ocenjevanju obstoječih problemov, in je dejal, da bi morali ugotoviti, zakaj je poteklo pet do šest let, preden je prišlo do splošnega soglasja; marsikaj v našem gospodarstvu in gospodarski politiki bi se moralo spremeniti. Poudaril je, da se je gospodarska kriza v svetu začela leta 1973, njene posledice za naše gospodarstvo kot tudi naši avtonomni vzroki poslabševanja gospodarskega položaja pa so se jasno pokazali kot težnje že leta 1975. »Šest let je nedopustno dolgo razdobje za usklajenje narave in težavnosti negativnih tendenc, za njihovo tehtanje ter za pripravljanje ukrepov.

Vsak sistem, gibanje in njegove vodilne sile morajo biti sposobni odkriti tendence, kadar se pojavljajo, na samem začetku, da bi pravi čas ukrepali in bili aktiven dejavnik družbenih gibanj. Nujnost odločne akcije terja veliko učinkovitejši politični in gospodarski mehanizem ter naglejše doseganje soglasja v družbi. Kadar negativne težnje sklenejo svoj tok, kadar se do konca izrazijo, je nadvse preprosto oceniti položaj, toda ta ocena je izrečena post festum. In seveda je potreba za saniranje takšnih razmer več žrtvovati in te žrtve utegnejo v nekaterih okoliščinah izzvati pretrese v družbi.

Mislim, da moramo te naše izkušnje razčleniti ne zaradi zgodovine, temveč zaradi usposabljanja vseh dejavnikov, upoštevaje težavnost položaja, da bi učinkovito ali odgovorno izpolnjevali svoje funkcije. To predvsem terja, da pretehtamo njihovo zakoreninjenost v osnovne družbene tokove in njihov odnos z bazo, pretehtamo nekatere idejne zmote, razmerja sil v družbi, zlasti materialni položaj delavskega razreda in njegov družbeni vpliv, pa tudi kako ocenjujemo bodočnost, kakšna je narava naših načrtov gospodarske politike in dejavnost gospodarskih mehanizmov našega sistema. Pretehtati moramo, kakšni so odnosi med republikami in pokrajinama, kako se sporazumevajo o skupnih problemih federacije in drugem.«

Gligorov je dejal, da nas bo odkrito soočanje s temi vprašanji – na nekatera so opozorili na tretjem kongresu samoupravljalcev – usposobilo, da gremo naprej z jasnimi spoznanji, sicer grozi nevarnost, da bomo našo akcijo, čeprav nadvse nujno, omejili le na nekatere gospodarske ukrepe in ožje pojmovane programe stabilizacije, ki ne upoštevajo vse zapletenosti in soodvisnosti družbenih, gospodarskih in političnih gibanj.

»Izkušnje, ki smo si jih nabrali ob treh dosedanjih stabilizacijskih programih, jasno opozarjajo, vse od leta 1971, da ti programi ne morejo biti samo ekonomistični in usmerjeni predvsem v urejanje nekaterih pojavnih oblik težav, temveč mora imeti stabilizacijski program svojo gospodarsko ter tudi socialno komponento. Še več od tega, izhajati mora iz nosilcev družbene reprodukcije, iz razmer v samoupravljanju, da bi pravilno zastavili cilje in nosilce stabilizacijskega programa, da bi se oprli na tiste sile, ki lahko tako zapleteno družbeno nalogo edino izpeljejo.

Podatki, ki smo jih zbrali ob nedavnem popisu prebivalstva, čeprav premalo obdelani, kažejo večjo stopnjo sprememb v družbi, kot bi sklepali iz naših dosedanjih izkušenj, tudi, kar zadeva vas in diferenciacije, nastale v naši družbi, pa napačne ali premalo jasne vpoglede v strukturo našega gospodarstva itd. Marsikaj iz lastne predstave o nas samih moramo spremeniti, vsaj posodobiti, saj je za nami razgibano razdobje razvoja, ki je prineslo spremembe in dalo možnosti za nadaljnje. Stabilizacijski program se torej ne more omejevati na sklop praktičnih ukrepov, ki »gasijo požar«.

Razumljivo je, da so potrebni tudi ti, vendar pa morajo v skladu s pomembnostjo spadati v okvir družbene in ekonomske akcije, v sklopu širših ekonomskih in družbenih sprememb. Samo takšen program lahko prepreči nadaljnje zastoje v samoupravljanju in odpre poti njegovi uveljavitvi.

Zaključimo lahko torej, da imamo danes probleme tako na gospodarskem kot na političnem področju, in le, če jih bomo obravnavali vzporedno in usklajeno, bomo lahko našli prave odgovore za naš stabilizacijski program. Če bi šlo samo za ekonomske težave, bi jih bilo verjetno laže reševati. To je bilo mogoče v letih 1976 in 1977, tudi v letu 1978, danes pa nič več.«

Ko je Gligorov govoril o možnostih za premostitev nastalih težav, je dejal, da se je naš manevrski prostor, če ga primerjamo z letom 1980, ko smo devalvirali dinar, precej zožil. Potem namreč, ko smo dve leti zapored zniževali realni osebni dohodek delavca, bo precej teže kot v tistem času računati z neizbežnimi žrtvami in nadaljnjim padanjem standarda.

Poleg tega pri stabilizacijskih naporih ne moremo več pričakovati nikakršnih dodatnih sredstev iz tujine. Zaradi vse večjih odplačil lahko celo realno računamo na neto odliv kapitala iz države. Bolj kot kdajkoli poprej se moramo torej opreti na lastne, človeške in materialne vire ter rezerve. Iz tega moramo izhajati. To je naš manevrski prostor, kar pomeni, da mora biti celotni program stabilizacije realen, odkrito moramo povedati, s čim lahko računamo in razpolagamo, ne smemo pa kar tako obljubljati, da bodo osebni dohodki rasli ali da se ne bodo zmanjševali.

Po njegovem mnenju narekuje takšen odnos vsaj dvoje ključnih opredelitev. Stabilizacijski program mora jasno nakazati, kako bodo razporejena bremena stabilizacije na vse družbene sloje, kako bodo obravnavani delovni in kako nedelovni dohodki, renta, monopol, bogatenje s prodajo zemlje, nepremičnin in drugega na eni strani, na drugi pa, kako bomo vrednotili proizvodno delo in ustvarjalnost sploh.

Brez tega ne moremo izoblikovati sinhroniziranega in usklajenega programa ekonomskih in socialnih ukrepov, od katerega si lahko obetamo uspeh. Če nimamo več možnosti, da bi se zadolževali, je to, po mnenju Gligorova, trenutno za nas pozitivno, gledano dolgoročno, še zlasti, ker se bomo morali opreti na lastne možnosti, zato ne moremo govoriti o absolutni prepreki za stabilizacijo gospodarstva, če ne bomo več dobivali tujih sredstev, vendar pa bodo zato potrebne zelo resne spremembe pri oblikovanju in delitvi nacionalnega dohodka, v osnovi drugačen odnos do uporabe akumulacije, drugačna odgovornost za rezultate dela in poslovanja, popolna ekonomska in družbena odgovornost za izkoriščanje sredstev.

»Z drugimi besedami povedano,« je nadaljeval Gligorov, »naše možnosti za uspeh stabilizacije, ne glede na težavnost gospodarskega položaja, niso majhne, če bomo z vsemi ukrepi, z znatno ostrejšimi pogoji gospodarjenja kot doslej, z odgovornostjo za rezultate in vrednotenje vsakogar glede na konkretne rezultate pri gospodarskem, političnem in vsakem drugem delu, odprli pot naravni, organski in ne negativni selekciji kadrov. Še danes nimamo prave predstave o rezervah, kajti normalno je že postalo, da proizvodnih zmogljivosti in družbene lastnine ne izkoriščamo, da mnogo tega razsipljemo in uničimo, pri čemer o rezervah, ki se skrivajo v sedanji nepovezanosti, v odsotnosti delitve dela, v medsebojnem, tehnološkem in ekonomskem usklajevanju po dobnem sploh ne bi govoril. Dodam naj še to, iz česar naj bi pravzaprav krenil proces stabilizacije. To so rezerve samega sistema samoupravljanja, možnosti, ki ga bodo potegnile iz sedanjega zastoja, izkoriščanje le-teh pa je pogojeno prav s takšno ekonomsko situacijo. Vsi ukrepi morajo veljati drugačnemu položaju delavca pri odločanju, zlasti drugačnemu materialnemu položaju proizvodnega delavca in ustvarjalca.

Zakaj takšen odnos do dohodka in razsipniško ravnanje z akumulacijo? Zakaj se tako zlahka odločamo za gradnjo brez kritja? Zakaj na vseh ravneh menijo, da gre za pretiravanje in ne rečejo, da gre v bistvu za spreobrnjeno ekonomsko in idejno zavest komunistov? Zakaj vsi ti številni investitorji, in ne le ti, bolj skrbijo, kako bi dobili politični, samoupravni ali pravni blagoslov in kritje, materialno kritje pa jim je zadnja skrb? To je moč predstaviti kot konstrukcijo, tako imenovano finančno konstrukcijo, samo da bi zadostili zunanjim zahtevam, marsikje pa gre za navadno uzurpacijo. Materialne meje je moč premikati le z delom in na novo ustvarjenim dohodkom. Moramo se spopasti s tem, da je takšno zmotno pojmovanje ekonomskih zakonitosti med našimi kadri zelo široko, da gre za obsežno indoktrinacijo, ter da je pred nami težak idejni boj spametovati ljudi, ki preveč zlahka odločajo o družbenem dohodku in o presežku dela.

Naša družba je zapletena in protislovna, ni dovolj razvita – s tem opravičujemo, da potrebe in cilje, ki so sicer objektivni in zakoniti, lahko in moramo potiskati naprej. Zaradi takšne prakse vnašamo v naše načrte, tudi ko se jih lotevamo z največjimi omejitvami, vrsto ciljev ter navajamo po dvajset in več primerov, ki imajo prednost. Takšni načrti v resničnosti navadno ne spremenijo ničesar. To je v bistvu njihova največja šibkost, ker je ta resničnost polna nesorazmerij – če bi jih hoteli spremeniti, bi morali različno obravnavati veljavne odnose, sicer ne bo prišlo do sprememb, protislovja pa se pogablajo. Če želimo spreminjati opažena nesorazmerja, ne moremo obravnavati vseh enako, če pa z razpoložljivimi sredstvi delujemo na najmanjše število nevralgičnih točk, se fronta boja premakne, odnosi se spreminjajo in odpira se perspektiva za nadaljnje spremembe, je dejal Kiro Gligorov.

To je naša priložnost, ki ni majhna, ta priložnost pa niso posojila, najeta v tujini, ali omejitveni ukrepi. Če pa naj bi stabilizacijski program postal last vsega delavskega razreda, ZK in drugih objektivnih sil, je treba pokazati perspektivo, kako bi se bilo moč rešiti iz tega položaja, kako bi se lahko znašli v zapletenem spletu protislovnih pojavov v gospodarskem, socialnem in političnem življenju. Odločno in načelno se moramo upreti pritiskom, delnim in egoističnim interesom in pogledom, pa če prihajajo od koderkoli. Gre za spoštovanje objektivnih gospodarskih zakonitosti, ki razumljivo niso dane enkrat za vselej in nespremenljive, ne glede na razvoj proizvajalnih sil in odnosov, vendar so tu in delujejo s svojo naravno močjo, kadarkoli pozabimo nanje, delujejo ne le v gospodarstvu, temveč prek njega tudi v politiki in družbenem dogajanju nasploh. Večkrat smo poudarjali, kam pelje zanemarjanje gospodarskih zakonitosti, zadnjič zelo jasno v sklepih 15. seje CK ZKJ. Najbolje pa govori o tem program ZKJ, kjer je rečeno, da blagovna proizvodnja in gospodarske zakonitosti ne ovirajo samoupravljanja, temveč so v danih razmerah nujni pogoj za njegov uspešen razvoj. Kako se to pojmovanje prelamlja v naši praksi? Zakaj subjektivistično začrtani nerealni načrti tja od organizacij združenega dela do federacije?

Izvoz je denimo postal nujnost, neizprosna in neizogibna. Čeprav danes pravimo, da je treba vse druge cilje podrediti temu, pa nismo pozabili, da je gospodarstvo kompleksno, in da je treba delovati na vseh njegovih področjih ter v vseh delih politike, če naj bi izvoz postal naravni izraz potreb samega gospodarstva. Čeravno dajemo izvozu prednost, to še ne pomeni, da smo povsem zanemarili druge cilje; te bomo preučevali iz nekega posebnega kota, iz kota naše gospodarske neodvisnosti, sposobnosti našega gospodarstva, da ima svoje mesto v mednarodni delitvi dela, zato pa moramo vse druge cilje za dalj časa podrediti temu osnovnemu.

Zdaj bomo storili vse, da bi zmanjšali oziroma odpravili primanjkljaj – tako je tudi prav. Vendar pa boja za izvoz ne bomo dobili predvsem s premijami, nadomestili, pokrivanjem izgub pri izvozu, stihijskimi akcijami in številnimi predstavniki, ki se sprehajajo po tujini – imamo namreč več predstavnikov kot države, ki izvažajo tudi nekajkrat več kot mi. Ta boj lahko dobimo le doma. Tu se bo odločal boj za izvoz, odločali pa bodo proizvodni stroški in večja storilnost v vsaki organizaciji združenega dela. Da bi nas lahko delavski razred podprl,

Pogoj za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije je, da enotno presojamo težavnost razmer, njihove vzroke in možnosti za njih odpravo

Uvodni referat sekretarja predsedstva CK ZKJ Dobroslava Ćulafića na seji centralnega komiteja ZKJ o aktualnih družbenih in idejnopolitičnih vprašanjih gospodarskih razmer v državi – Odločno in pri priči moramo zajeziti neugodne tokove v gospodarstvu in osredotočiti vse naše moči in sredstva na sanacijo gospodarstva – Poraba občutno presega realne okvire – Nova odrekanja tudi na področju življenjskega standarda

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – »Na današnji seji centralnega komiteja bomo obravnavali naloge zveze komunistov v zvezi z aktualnimi družbenimi in idejnopolitičnimi vprašanji gospodarskih razmer v državi«, je dejal na začetku uvodnega referata sekretar predsedstva CK ZKJ Dobroslav Ćulafić in nadaljeval:

»Na seji centralnega komiteja je treba razpravljati o teh vprašanjih spričo ugotovitve predsedstva CK ZKJ in predsedstva SFRJ, da smo v težavnem gospodarskem položaju. Posledice večletnih neugodnih gospodarskih tokov in neustrezne ekonomske politike so se vsestransko uveljavile na področju gospodarskih odnosov s tujino, zlasti v plačilni bilanci države. Letos so se gospodarski tokovi še bolj zaostrili. Če bi se sedanji tokovi nadaljevali, bi bili priča počasnejši rasti in usihanju gospodarske dejavnosti ob visoki inflaciji, ki bi jo tako gospodarsko kot družbeno čedalje težje prenašali, to pa bi ogrozilo tudi zunanjo likvidnost države. Zdaj moramo nujno odločno in pri priči zajeziti neugodne tokove v gospodarstvu in osredotočiti vse naše moči in sredstva na sanacijo gospodarstva.

Ne gre podcenjevati doseženih rezultatov pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije. In vendar moramo jasno in nedvoumno ugotoviti, da so ti rezultati, gledano v celoti, nezadovoljivi. Mnogi problemi, s katerimi se danes spopadamo in iščemo rešitve zanje, izvirajo iz preteklosti in so se že lep čas kopičili, v celoti pa so se izrazili v zadnjih nekaj letih. S tem imam v mislih predvsem strukturne probleme v gospodarstvu, ki se nam jih ni posrečilo učinkovito razrešiti, zato smo bili vedno dlje od svetovnega trga in mednarodne delitve dela; stalno neravnovesje med blagovnimi in denarnimi skladi; porabo, ki je dolga leta presegala rast realnega dohodka in naše možnosti in je bila v škodo reprodukcijski sposobnosti gospodarstva ter iskanja izhoda iz tako nakopičenih težav v inflacijskem financiranju doma in v zadolževanju v tujini. To je nujno pripeljalo do različnih podjetniških, panožnih in teritorialnih monopolov in zapiranja, do pojavov gospodarskega nacionalizma in resnega spodkopavanja enotnosti jugoslovanskega trga. Namesto samofinanciranja in združevanja dela in sredstev, ki sta nujno potrebna našemu že razvitemu gospodarstvu, da bi se ves čas posodabljalo in spremljalo svetovne tehnološke procese ter da bi odpravili strukturne in druge razvojne probleme, smo največji del družbene akumulacije usmerjali v podpiranje ekstenzivne gospodarske rasti in čezmerne porabe.

Administriranje je zožilo delovanje tržnih zakonitosti

Spričo tako skaljenih odnosov v družbeni reprodukciji in visoke inflacije, ki je bila njihova posledica, se številne nove sistemske rešitve niso mogle uspešno uveljaviti. Z nenehnim administrativnim odpravljanjem posledic gospodarskih motenj se je zožilo delovanje tržnih zakonitosti, gospodarske prisile in dohodkovne motivacije za učinkovito gospodarjenje. Vse to je pripeljalo do zastoja v razvoju samoupravljanja in do pešanja kakovosti in celotnih rezultatov gospodarjenja. Številnih ukrepov ekonomske politike nismo pravočasno sprejeli in jih tudi nismo dosledno izvajali, tako so se problemi zaostrovali tudi zato. Skratka, počasi smo se prilagajali spremembam v mednarodni menjavi in delitvi dela, pa tudi zahtevam našega vedno bolj razvitega gospodarstva in samoupravne družbe po spremembah v metodah in smernicah razvoja, kar je nujno pripeljalo do gospodarskih težav in motenj.

Eden izmed vzrokov, da nismo dosegli pričakovanih rezultatov pri izvajanju gospodarske stabilizacije, je tudi dejstvo, da večina vodstev, organizacij in članov ZK še do danes ni docela dojela, da je naša država v hudih gospodarskih težavah, in se sprijaznila s tem. Prav zato svojega ravnanja tam, kjer delajo in žive, niso prilagodili dejanskim razmeram, niso izdelali konkretnih programov ukrepov in akcij za uresničevanje nalog politike stabilizacije v svojem okolju, pa tudi niso organizirano sprožili akcije v to smer.

Pri presoji razmer moramo upoštevati tri bistvene okoliščine:

Prvič, zaradi precej počasnejše rasti izvoza na konvertibilno področje od rasti uvoza in drugih obveznosti do tega področja je primanjkljaj plačilne bilance dobil takšne razsežnosti, da ga je čedalje težje financirati. Zato smo zadnja leta prisiljeni najemati kratkoročna posojila v precejšnjih zneskih, s čimer je naša zunanja likvidnost praktično postala odvisna od trenutnih muh finančnega trga. Da tako ni več mogoče naprej, nemara najbolj zgovorno priča dejstvo, da moramo za odplačilo obresti nameniti okoli tri odstotke družbenega proizvoda države.

Drugič, obseg našega dolga v tujini in pogoji, pod katerimi bi lahko še naprej najemali posojila v tujini, so ovira za nadaljnji razvoj naših proizvodnih sil in družbenega standarda, ki jo je mogoče premostiti le s precejšnjim povečanjem izvoza in neblagovnega deviznega dotoka in hkrati s strogim varčevanjem z devizami. Zato tudi moramo izvozu pripisati splošno družbeno prednost, izvozna usmeritev gospodarstva in hitrejše odpiranje tujini pa naj bi postala naša strateška usmeritev.

Tretjič, v letošnjem letu nam bo za notranjo porabo na voljo okoli tri odstotke manj sredstev iz ustvarjenega družbenega proizvoda, ker so naše obveznosti za doplačilo glavnice in obresti večje od možnosti za zadolževanje v tujini. Prihodnje leto bo ta del družbenega proizvoda skoraj dvakrat večji. Znašli smo se torej v okoliščinah, ko je treba zahtevo po uskladitvi porabe z družbenim proizvodom nadomestiti z zahtevo, da bi porabili manj kot ustvarimo, in to uveljaviti v praksi. Če bomo zatiskali oči pred tem dejstvom, se utegnemo znajti v še hujšem gospodarskem položaju in to utegne sprožiti tudi hude gospodarske in socialne konflikte.

Politika gospodarske stabilizacije v še težavnejših razmerah

Težave iz letošnjega bomo prenesli tudi v prihodnje leto. Politiko gospodarske stabilizacije bomo izvajali v še težavnejših razmerah, marsičemu se bo treba odreči in dosledno varčevati tudi v prihodnjih nekaj letih.

Zveza komunistov in vse socialistične subjektivne sile morajo iz ocene teh razmer in možnosti za razvoj povzeti ustrezne politične sklepe za nadaljnje smernice akcije pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije.

V bistvu se nam zastavljata dve ključni nalogi:

Prvič, napraviti moramo vse, da bi preprečili nadaljnje slabšanje gospodarskih razmer in odpravili nevarnost za likvidnost države v mednarodnih gospodarskih odnosih.

Drugič, hkrati si moramo prizadevati, da bi ugotovili in odpravili bistvene vzroke sedanjih neugodnih gospodarskih tokov in jih preusmerili v stabilizacijo gospodarskih razmer.

Pri tem ne smemo dovoliti nikakršnega odlašanja pri uvajanju nujnih ukrepov in akcij, da bi preprečili nadaljnji razvoj negativnih teženj v gospodarjenju. S tem bi zagotovili pogoje za postopno in trajnejšo odpravo vzrokov naših težav.

Pogoj za široko družbeno akcijo za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, še zlasti za zajezitev inflacije in odpravo primanjkljaja v poslovanju s tujino, je, da enotno presojamo težavnost razmer, njihove vzroke in možnosti za odpravo teh vzrokov. V družbi je treba bolj uveljaviti spoznanje, da je politika gospodarske stabilizacije edina alternativa našega družbenogospodarskega razvoja. Kajti ta politika pomeni nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja, krepitev položaja delavskega razreda in delovnih ljudi v združenem delu, pri upravljanju z dohodkom, presežkom dela in tokovi družbene reprodukcije, odpravo težav in nesorazmerij v materialnem razvoju in zagotovitev dolgoročnega stabilnega družbenogospodarskega razvoja in rasti standarda delovnih ljudi in občanov.

Izrabiti moramo vse prednosti našega samoupravnega sistema

Iz ocene gospodarskih razmer je treba povzeti ustrezne ugotovitve. V srednjeročne razvojne načrte je treba nujno vključiti spremembe, ki bodo omogočile, da se bodo vse subjektivne sile in materialne možnosti osredotočile na temeljne stabilizacijske naloge in odpravo težav v menjavi s tujino. To je mogoče uresničiti, če bomo izrabili vse prednosti našega samoupravnega sistema, dosledno zasnovali celotno ekonomsko politiko in vse ukrepe v naši družbeni akciji na temeljih družbenogospodarskega sistema, nenehno izpopolnjevali in prilagajali instrumente in mehanizme za njegovo dosledno uresničitev v praksi na podlagi ustave in zakona o združenem delu.

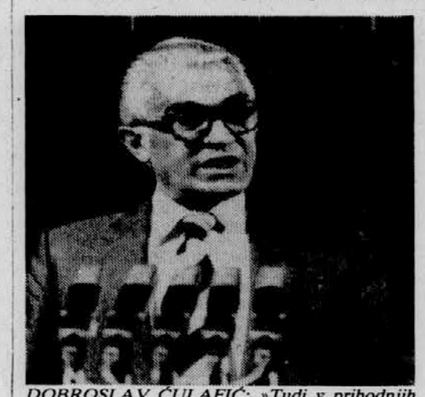
Zadnje čase smo čedalje pogosteje priča napadom in poskusom razvrednotenja našega samoupravnega družbenogospodarskega sistema, na čigar pleča skušajo zvaliti vse trenutne težave v gospodarstvu in družbi. Ne zahtevajo le revizije nekaterih konkretnih sistemskih rešitev oziroma mehanizmov za njihovo uveljavitev, temveč skušajo ogroziti tudi same temelje sistema, ki jih določata ustava SFRJ in zakon o združenem delu. Gre za kritike iz etatistično-centralističnih in meščanskih izhodišč. Tako kot vselej doslej moramo tudi zdaj odločno zavrniti takšne poskuse, kajti prav v razvoju naših samoupravnih socialističnih odnosov je tudi največ možnosti za odpravo naših gospodarskih težav.

To je naša odločna dolgoročna usmeritev, to je naša prihodnost. Za gospodarske probleme in težave ni krivo samoupravljanje, temveč tiči vzrok v nedoslednem uveljavljanju njegovih temeljev, v upiranju ostankov stare prakse in ideologije, katerih namen je, da bi zavrli razvoj. V zvezi komunistov in v družbi kot celoti smo dolžni začeti odločen organiziran boj, da bi se stališča tretjega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije uresničila v samoupravni praksi. Za zvezo komunistov so sklepi tretjega kongresa samoupravljalcev dragocene smernice za akcijo.

Kot sem že dejal, so gospodarske razmere v letošnjem letu najbolj težavne in zapletene na področju gospodarskih odnosov s tujino. Izvoz, še posebej na konvertibilno področje (zlasti v razvite zahodne države), pa tudi v države v razvoju, ni v skladu s predvidevanji. Uvoz pa še vedno presega meje, ki jih omogoča ustvarjeni izvoz. Naše trdno idejno in politično stališče mora biti, da letos ne smemo preseči dogovorjenega primanjkljaja plačilne bilance. Okrepiti velja izvozna prizadevanja in uvoz odločno spraviti v okvire plačilno-bilančnih možnosti. Ne gre za smernice, ki bi naše gospodarstvo zaprle tujini, temveč za gospodarsko nujo, ki jo moramo upoštevati.

Gibanje cen mora biti pod popolnim samoupravnim in družbenim nadzorstvom

Zaradi plačilnobilančnih težav in neustreznega sistema zadolževanja in odplačevanja obveznosti

DOBROSLAV ĆULAFIĆ: »Tudi v prihodnjih letih bomo politiko gospodarske stabilizacije izvajali v še težavnejših razmerah, marsičemu se bo treba odreči in dosledno varčevati.«

nam ni uspelo ustvariti pogojev za delovanje deviznega trga. Zaradi tega, pa tudi zaradi nepovezanosti organizacij združenega dela v izvozu in uvozu, so nastali številni zaprti devizni trgi, s številnimi deformacijami.

Komunisti in drugi odgovorni družbeni dejavniki se morajo zavzeti za to, da se bo na osnovi dohodkovnega povezovanja tozdov in njihovih skupnih interesov okrepil proces organizirane preskrbe gospodarstva s surovinami in reprodukcijskim materialom. Dosedanjo pozitivno prakso in pobude v tej smeri moramo podpreti odločno in z vsemi sredstvi.

Razvoj kmetijstva in živilske industrije v celoti oziroma proizvodnja hrane je eno od najpomembnejših področij boja za gospodarsko stabilizacijo. V tej zvezi je treba takoj začeti preučevati pogoje, sredstva in ukrepe za razvoj kmetijstva in živilske industrije, za kar smo se odločili že pred časom. Storiti moramo vse, da bi kar najbolje izkoristili velikanske proizvodne zmogljivosti, zlasti zasebnih kmetijskih proizvajalcev, za pospešen razvoj proizvodnje hrane. Čim prej se moramo usposobiti za to, da bomo krili domače potrebe po hrani in jo pridelovali za izvoz. Posebno pomembno je, da se angažirajo vse subjektivne sile v kmetijstvu in na vasi in da ustvarimo nujno potrebne materialne možnosti za to, da bi čim temeljiteje izpolnili načrte za jesensko setev.

Letos se je zelo zaostril problem cen, inflacije in življenjskih stroškov, v čemer se izražajo številna navzkrižja in neskladja v našem razvoju. Iz tega moramo povzeti ustrezne sklepe za državne in samoupravne organe, za celotno našo gospodarsko politiko. Gibanje cen mora biti pod popolnim samoupravnim in družbenim nadzorstvom, predvsem delavskega razreda. Pri tem se morata spremeniti miselnost in praksa, da za vsak strošek poslovanja, za neracionalnost v delu, za neučinkovitost pri investiranju poiščejo kritje v cenah. Z inflacijskim povečevanjem cen ne bomo rešili nobenega problema v gospodarstvu in družbi.

Pri urejanju problema cen mora biti naša temeljna opredelitev družbena akcija, da bi dosledno v praksi uresničili bistvo zakona o temeljih sistema cen in družbenemu nadzorstvu nad cenami. Vztrajno si moramo prizadevati, da bi problem cen urejali z dolgoročnim poslovnim in dohodkovnim povezovanjem organizacij združenega dela na podlagi združevanja dela in sredstev, delitve dela, skupnega načrtovanja izvoza in uvoza ipd. Pri tem morajo priti popolnoma do veljave ekonomska merila in tržne zakonitosti, brez česar tudi sistem nadzorstva niti politika cen ne moreta pripeljati do večje stabilnosti.

Naš cilj mora biti, da ustalimo gibanje cen na mnogo nižji ravni od sedanje. Glavni pogoj za to je, da izravnamo povpraševanje z realnimi možnostmi gospodarstva, to pa zahteva, da odpravimo velik razmik med nižjim realno razpoložljivim dohodkom in višjo ravnijo porabe.

Investicije so še vedno eno glavnih žarišč inflacije

Obseg investicij je za današnjo stopnjo narodnega dohodka še zmeraj zelo velik. Politiko zoževanja široke investicijske fronte uresničujemo počasi, tako da so investicije še naprej eno glavnih žarišč inflacije. O tem smo sprejeli veliko sklepov, vendar se politika stabilizacije na tem področju še počasi uresničuje.

Še naprej opažamo velike nerealne ambicije po graditvi gospodarskih in drugih objektov. Posamezni samoupravni družbeni in politični faktorji trdovratno zagovarjajo svoje investicijske podvige in se jim nikakor nočejo odpovedati, zahtevajo denar zanje in se zatekajo k bančnim organizacijam, da bi dobili posojila za finančne konstrukcije, ki so pogostoma fiktivne. Investicije še naprej finansirajo s kratkoročnimi krediti. Pri mnogih objektih nastajajo velike prekoračitve. Najbolj bistveno pri celi stvari pa je to, da delavci v mnogih temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ne odločajo o investicijah.

Razmere je treba odločno spremeniti. Zveza komunistov in vse socialistične sile v družbi se morajo zavzeti za to, da bi čimprej znova pretehtali vse načrte in programe investicijske porabe v tozdih, vseh samoupravnih organizacijah ter družbenopolitičnih in samoupravnih skupnostih in jih uskladili z dejanskimi materialnimi možnostmi in politiko stabilizacije. Mnoge investicijske projekte je treba ustaviti ali odložiti. Delegati in delegacije združenega dela v vseh ustanovah gospodarskega in političnega sistema naj bi dosegli, da bi pri odločanju in razpolaganju z investicijami interes delavcev imel prednostni pomen, da bi se obseg investicij zmanjšal, investicijska sredstva pa naj bi z dogovarjanjem v združenem delu usmerili v prednostne smeri razvoja oziroma zmogljivosti za proizvodnjo blaga za izvoz, zmanjšanje uvoza in odpravo drugih strukturnih težav v gospodarstvu.

Tudi z uresničevanjem stabilizacijske politike na področju splošne in skupne porabe ne moremo biti zadovoljni. Ta poraba namreč občutno presega realne okvire. Nikakor ne moremo ostati pri sedanji ravni splošne in skupne porabe, ker je previsoka za naše materialne možnosti. To pomeni, da se moramo odreči mnogim projektom in delu porabe v družbenih dejavnostih.

Uporabo proračunskih sredstev uskladiti s stabilizacijsko politiko

V zvezi s tem je nujno pretehtati in revidirati zvezni proračun in proračune republik, pokrajin in občin, zmanjšati proračunska sredstva in porabo teh sredstev uskladiti s stabilizacijsko politiko.

Treba je znova pretehtati sedanje pravice do skupne porabe in jih uskladiti s politiko stabilizacije. S to nalogo več ne moremo in ne smemo odlašati. Ugotoviti je treba, čemu naj bi v takšnih okoliščinah dali prednost.

Celotni stabilizacijski politiki moramo prilagoditi kreditnomonetarno politiko in vse njene instrumente in jih uskladiti z njo. V tej politiki je treba izoblikovati trdna stabilizacijska merila, se pravi, da ne sme podpirati velike porabe in velikega uvoza, da mora biti vir za nadomeščanje investicijskih sredstev, kadar jih ni v akumulaciji, in preprečiti, da bi z multiplikacijo depozitov umetno ustvarjali sredstva. Vztrajati je treba pri tem, da primarna emisija ne sme več biti vir financiranja končne porabe, proračunskega primanjkljaja. Prav takšna praksa naj bi omogočila, da bi spremenili sedanje družbene odnose na tem področju, ki prispevajo k nestabilnosti in omogočajo odtujevanje dohodka od združenega dela. Usklajena mora biti s temelji sistema.

Ugotoviti je treba, da se že lep čas razrašča neproduktivni administrativni aparat v državni upravi, samoupravnih interesnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah, občinah in regijah, pokrajinah, republikah in federaciji, pa tudi v organizacijah združenega dela in gospodarskih zbornicah. Treba je sporožiti odločno akcijo, da bi se temu postavili po robu v prid racionalizacije družbene režije, varčevanja in stabilizacijske politike. Administrativni aparat je treba brez omahovanja oklestiti.

Nujno je še bolj zaostriti odnos do številnih pomanjkljivosti in deformacij v naši družbi. To velja za kršenje in nespoštovanje zakonov, samoupravnih aktov, dogovorov in samoupravnih sporazumov in poslovnih norm, prav tako pa tudi za različne napade na družbeno premoženje, prodor skupinsko-lastninskih, zasebno-lastninskih, drobnoposestniških tendenc, spodkopavanje socialistične morale, pojave korupcije in podkupovanja. Delovni ljudje in občani z vso pravico ostro reagirajo na vse to. Zveza komunistov in vsi odgovorni družbeni organi morajo kar najodločneje preprečevati takšne pojave in si prizadevati, da bi se okrepila zakonitost in moč sporazumov in dogovorov, da bi se uveljavile in razvile socialistične norme pri poslovanju in morala naše družbe.

Uveljaviti in razviti socialistične norme v poslovanju

Rad bi vas seznanil s tem, da je predsedstvo centralnega komiteja podprlo predlog predsedstva SFRJ, naj bi pri zveznih družbenih svetih ustanovili posebno komisijo, ki bi bila, kot smo se odločili že prej v nekaterih primerih, sestavljena iz najodgovornejših predstavnikov zveznih organov in družbenopolitičnih organizacij (ZKJ, SZDLJ, sindikati), pa tudi republik in avtonomnih pokrajin in naj bi izdelala predloge celovitega programa gospodarske stabilizacije z nujno prilagoditvijo politike razvoja, pospešitve priprav dogovorov o temeljih načrta, učinkovitega usklajevanja stališč do spornih vprašanj tekoče ekonomske politike in pravočasnih priprav za oblikovanje ekonomske politike v prihodnjem letu, pa tudi za usklajevanje stališč v zvezi z uporabo sistemskih zakonov in za nadaljnjo izpopolnitev sistemskih rešitev. Delo komisije, v kateri naj bi sodeloval širši krog uglednih znanstvenih in strokovnih delavcev, naj bi omogočilo kar najbolj celovito uresničevanje ustavnih funkcij zveznih organov in organizacij in za delo zveznega izvršnega sveta in zveznih organov uprave zagotovilo takšne razmere, da se bodo lahko v celoti posvetili neposrednim operativnim nalogam pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije. Potemtakem ne gre za nikakršno zamenjavo ustavnih institucij, temveč za delovno metodo, ki naj bi prispevala k temu, da bi bolj organizirano reševali tekoče in dolgoročne gospodarske probleme.

Odkrito je treba povedati, da smo v takšnem gospodarskem položaju, da ne gre izključevati možnosti novih odrekanj na področju življenjskega standarda. Podražitve in inflacija so najbolj prizadele delovne ljudi in prebivalstvo z najnižjimi osebnimi dohodki in prejemki, ki nimajo možnosti za dodatne vire sredstev. Zato je treba v vsaki organizaciji in družbenopolitični skupnosti nujno izpopolniti ukrepe ekonomske in socialne politike, ki bodo zavarovali standard delavcev in občanov z najnižjimi prejemki. Treba je izpopolniti ukrepe davčne politike v vseh občinah, republikah in pokrajinah in s tem zagotoviti progresivno obdavčevanje pridobivanja dohodka mimo rednega dela, treba je zagotoviti popoln samoupraven in družbeni nadzor nad uporabo družbenih sredstev, hkrati pa ne smemo dovoliti, da bi družbena sredstva odtekala v zasebne namene in da bi posameznik z njimi bogateli.

Napraviti moramo vse, da bodo standard in osebni dohodki vseh dejansko temeljili na resničnem delu in rezultatih dela, odpraviti pa je treba vse možnosti za pridobivanje dohodka brez dela, na lahek način, s špekulacijami in podobno. Treba je dosledno uveljavljati in pospeševati sistem delitve po rezultatih tekočega in minulega dela v sleherni organizaciji in okolju. Bitka za dosledno uveljavitev načela delitve po rezultatih dela je ključni spodbujevalni dejavnik našega razvoja in prizadevanj, da bi še zvišali osebni in družbeni standard. Še zlasti je nujno v vseh organizacijah sprožiti akcijo, da bi dali prednost proizvodnemu in ustvarjalnemu delu in tako odpravili dosedanjo prakso favoriziranja neproizvodnega in administrativnega dela. Komunisti naj bi dali pobudo za to bitko in stali v njenih prvih vrstah.

Varčevanje mora postati način življenja in gospodarjenja

Varčevanje mora postati naš način življenja in gospodarjenja. Treba je okrepiti akcijo splošnega družbenega varčevanja z energijo, surovinami, reprodukcijskim materialom in vsemi sredstvi reprodukcije. In vendar se še vedno vedemo razsipniško. Neustrezno izkoriščamo zmogljivosti in delovni čas, električno energijo, odpadnih surovin ne uporabljamo, temveč jih marsikdaj zavržemo, nato pa jih uvažamo po visokih cenah, negospodarno ravnamo s kmetijskimi pridelki, kruhom in drugimi izdelki. Pogosto smo neodgovorni do družbenih sredstev. S tem imam v mislih uporabo sredstev za reprezentanco, bankete, številna potovanja po Jugoslaviji in tujini, različne mednarodne in domače prireditve, tekmovanja, seminarje in simpozije, ki jih dotiramo iz družbenih skladov. Delovni ljudje se z vso pravico sprašujejo, kako je to mogoče, kdo to dovoljuje in podobno. Menim, da se je temu treba odločno postaviti po robu in v ta prizadevanja usmeriti vse samoupravne družbene organe in ves naš samoupravni mehanizem. Vsakdo naj bi dobro premislil, kako ravna v tem smislu. Vse oblike porabe družbenih sredstev naj bi nadzorovali delavci in samoupravni organi. Komunisti, ki v tem ne prednjačijo, ki niso za zgled s svojo skromnostjo, varčnostjo in smotrno uporabo družbenih sredstev, ne izpolnjujejo obveznosti, ki jih imajo kot komunisti v tem hipu.

Ko na seji centralnega komiteja opozarjamo na resne in zapletene probleme v gospodarskem življenju, moramo kot vodstvo Zveze komunistov Jugoslavije poudariti, da se mora zveza komunistov še bolj usposobiti, da bo učinkovito izvajala politiko gospodarske stabilizacije, spremenila sedanje neugodne gospodarske tokove in odpravila njihove vzroke, da se mora še bolj vključiti v vsakdanjo dejavnost delavcev v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in delovnih skupnosti, v sleherni krajevni skupnosti, organizaciji socialistične zveze in drugih družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih. Trenutne razmere nas opozarjajo, da so marsikje osnovne organizacije in organi zveze komunistov, od ozdov in krajevnih skupnosti do občin, postale »sužnje« ozkih interesov svojega okolja, da podpirajo vse parcialne interese, vse investicije, in sicer celo tedaj, ko je to v nasprotju s stabilizacijsko politiko. V mnogih organizacijah in vodstvih ZKJ je prišlo v navado ponavljanje istih sklepov in pozivov, obremenjuje jih pasivnost in sprijaznili so se s sedanjim stanjem, negativnimi pojavi in tendencami. Tam, kjer smo priča takšnim pojavom, peša zaupanje v ZK.

ZK mora prednjačiti s svojim delom, zavzemanjem in akcijo

Ugled in uspeh zveze komunistov sta vedno rasla takrat, kadar je kot pogonska moč najširših ljudskih množic akcijsko enotno delovala, učinkovito reševala probleme in odpirala perspektivno na podlagi upoštevanja in uveljavljanja zgodovinskih interesov delavskega razreda, delovnih ljudi v združenem delu, vseh naših narodov in narodnosti. Zveza komunistov mora prednjačiti s svojim delom, zavzemanjem in akcijo in pri tem nenehno utirati nove poti razvoja socialistična samoupravljanja ter odločno premagovati odpore tistih sil, ki vlečejo razvoj nazaj. V svojih vrstah se mora osvobajati verbalizma, deklarativnosti in oportunizma.

Če od vseh zahtevamo, da preučujejo vsebino dela, metode delovanja, učinkovitost v akciji in jih razvijajo v skladu s položajem, v katerem smo, z naravo nalog, ki stopajo pred nas, tedaj se taka zahteva nanaša predvsem na vse organizacije in organe zveze komunistov do CK ZKJ. Biti si moramo na jasnem, da na stari, rekel bi, mirnodobni način v tako zapletenih razmerah in zaostrenih problemih ne moremo vsakodnevno uresničevati idejnopolitične vloge zveze komunistov. Tudi delovanje CK ZKJ in njegovega predsedstva moramo prilagoditi sedanjemu položaju. Očitno ne bodo dovolj naše seje, na katerih bi obravnavali samo splošni položaj in stanje. Na dnevni red CK ZKJ, predvsem pa predsedstva CK je treba postavljati konkretna vprašanja, na primer, kakšen odnos ima zveza komunistov in kako izvaja akcijo pri uresničevanju jasnih idejnopolitičnih stališč glede razvoja samoupravnih odnosov, investicij in drugih oblik porabe, izvoza, združevanja dela in sredstev, kako se bojuje proti pojavom in tendencam avtarkije in vsem drugim oblikam zapiranja in lokalizma itd.

To pomeni, da je treba na dnevni red pravočasno postavljati vprašanja, ki so v danem trenutku aktualna ali najbolj aktualna, ki so bistvena z vidika uresničevanja gospodarske stabilizacije. Kot ZK se moramo usposabljati za to, da bomo za vse probleme jasno dognali njihove idejnopolitične izvore in vzroke.

Izhoda iz naših gospodarskih težav ne moremo iskati v tujih kreditih, temveč v naslonitvi na lastne sile, na večje lastno delo, večjo produktivnost dela in učinkovitost gospodarjenja, večjo stopnjo splošne družbene organiziranosti, v močni obrambi socialističnega samoupravljanja, stalnem uveljavljanju njegovih izvirnih idej, stališč in načel.

Gospodarski položaj v sedanjem trenutku je težaven. Toda s tem se ne srečujemo prvič. Že doslej smo imeli opraviti s težavnimi in zapletenimi situacijami. Vedno pa smo in bomo tudi zdaj našli načine, kako se prebiti iz gospodarskih težav. Odločno se moramo postaviti po robu vsem, ki sejejo defetizem, brezperspektivnost, negotovost, ki samo naštevajo in registrirajo naše šibke točke in težave, pa ne ponudijo ničesar drugega. Šmo na zanesljivi poti do tega, da najdemo načine za prebroditev težav. Zveza komunistov Jugoslavije, samoupravni sistem in vse socialistične sile naše družbe so zmožne, da doženejo celovite rešitve, s katerimi bi premagali naše probleme in težave.

Nadaljevanje s 4. strani

MUNIR MESIHOVIĆ:

Reševanje življenjskih vprašanj

Munir Mesihović je dejal, da je naš gospodarski položaj že dalj časa zelo zapleten. Skrb zbuja dejstvo, da se veliko komunistov, tudi tistih, ki imajo vodilne funkcije, obnaša neverjetno ležerno kljub vsem gospodarskim in političnim problemom. To je dokaz, da pozabljamo na veliko odgovornost komunistov, da morajo biti za vzor, kar je potrdila tudi naša revolucija. Žal je aktivnost mnogih danes omejena na lastne interese. Verjetno je tudi to eden izmed vzrokov zapiranja, parcializacije in neučinkovitosti pri uresničevanju dogovorjenega, pa tudi skrajne neučinkovitosti pri samem dogovarjanju. Takšen kratkoviden odnos povzroča večje probleme in reakcijo delovnih ljudi in občanov, ki se izraža ob navidezno nepomembnih vprašanjih, kar pa ima hude posledice.

V takšnem položaju delovne ljudi in občane poleg nedoslednosti pri uresničevanju dogovorjene politike razburjajo tudi primeri bogatenja in poglabljanja socialnih razlik mimo rezultatov dela, pojavi korupcije, privilegiji in podobno. Delovni ljudje v takšnem položaju pričakujejo večjo odgovornost tistih, ki so jim zaupane funkcije na kakršnikoli ravni, in to povsem določeno odgovornost, brez anonimnosti in kompromisarstva. Veliko bolj organizirano moramo reševati pomembne gospodarske probleme, pri tem pa računati predvsem na visoko izraženo samoupravno zavest delovnih ljudi in občanov, kar se je izrazito pokazalo na tretjem kongresu samoupravljalcev. Te zavesti ne smemo izneveriti, kar se v zadnjem času žal dogaja pogosto. Zavedati se moramo, da tudi ta zavest ni neuničljiva, zato se nihče ne sme poigravati z njo. Dobro vemo, kako nekateri negativni pojavi in deformacije vznejevoljijo delovne ljudi in občane in kakšne reakcije povzročajo,« je rekel Mesihović.

Zato je treba v političnem boju ločiti, kaj je resnična konstruktivna kritika šibkosti in nedoslednosti pri uresničevanju dogovorjene politike, kaj pa sovražne intrige in sovražna dejavnost. Za oznako politične intrige pa ne smemo skrivati resničnih deformacij. Do etičnih in moralnih deformacij ne smemo biti oportunistični. Reči pa moram, da je to danes kar pogost pojav.

Prav zaradi navedenih razlogov moramo pri ugotavljanju političnega položaja upoštevati vse, kar bistveno vpliva na razpoloženje delovnih ljudi in občanov v vsakem okolju. To mora biti podlaga za načrtovanje dela in neposredno angažiranost samoupravnih in družbenih dejavnikov za reševanje teh vprašanj. Brez takšnega pristopa – povsod in vedno – bodo ocene brez pravega učinka, poleg tega pa se ne bomo mogli uspešno ukvarjati z aktualnimi življenjskimi vprašanji. Spričo padca realnih osebnih dohodkov je povsem razumljivo, da so problemi večji, reakcije pa pogostejše. To terja, da bo naša dejavnost usmerjena v reševanje življenjskih vprašanj, pri tem pa ne bomo smeli ponujati abstraktnih fraz in še naprej forumsko gledati na življenje, je dejal Mesihović.

Ko je govoril o poteh, kako bi bilo moč premagati nastale težave, je Mesihović dejal: »Čeprav smo se dogovorili, da bomo pridobili več hrane in določili naloge v zvezi s tem, smo danes prisiljeni namenjati za uvoz hrane več deviz kot kadarkoli prej. Hkrati pa imamo okrog 800.000 hektarov neobdelanih površin. Ne zadostuje, če le ugotovimo, da problemi so, temveč je potrebna konkretna akcija za njihovo rešitev; tako bi denimo lahko obdelali te površine.« Že vrsto let ne rešujemo problemov materialnih nesorazmerij v gospodarski strukturi, ki je eden poglavitnih vzrokov, da smo se znašli v položaju, v katerem smo.

Na tej seji bi morali jasno določiti program konkretnih dejavnosti komunistov, na podlagi katerega bi premagali zapleten gospodarski položaj. Z njim bi morali predvsem okrepiti politično zavest in odgovornost v zvezi komunistov. Glede na naše zmanjšane materialne možnosti za delovanje, mora ta program temeljiti predvsem na lastnih možnostih.

Mesihović je dejal, da moramo ostro omejiti naraščanje porabe in zmanjšati vse oblike porabe na vseh ravneh in v vseh okoljih. To mora biti nemudoma in do konca izpeljano. Pri investicijah moramo poleg meril za zagotovitev sredstev poskrbeti, da bodo vlaganja rabila za odpravljanje materialnih nesorazmerij v gospodarski strukturi, za ustrezno valoriziranje domačih resursov in za zagotovitev proizvodnje, namenjene za izvoz. Vse drugo moramo odložiti za pozneje. Zvezni proračun in proračuni drugih družbenopolitičnih skupnosti se morajo omejiti v stvarne okvire in onemogočiti, da bi bili nekakovostni viri njihovega financiranja še nadalje močan spodbujevalec inflacije. Nemudoma je treba pretehtati vse »pridobljene pravice« do tako imenovane skupne porabe in natančneje zastaviti stabilizacijske okvire,« je opozoril Mesihović.

»Ko si zastavljamo naloge, da bi ohranili doseženo raven življenjskega standarda, moramo biti natančni. Prav tako se ni mogoče odrekati v prid stabilizacije in ohraniti standard, ki sega prek rezultatov dela. Dolga leta smo se na primer odločali za socializacijo izgub, kar je deloma pripomoglo k razmeram, v kakršnih smo. Zbrati moramo moči in tudi v tej smeri narediti nujen preobrat. V zdajšnjih razmerah moramo zavarovati standard delovnih ljudi z najnižjimi dohodki, zato je odgovorna naloga komunistov, da se hkrati s temi ukrepi bojujejo za čim učinkovitejše dopolnjevanje in dosledno uresničevanje načel o delitvi po delovnih uspehih v vsakem okolju. Saj je samo tisto zvišanje osebnih dohodkov, ki je v skladu s takimi načeli, izraz resničnih naporov za povečanje dohodka in tako neposredno v funkciji gospodarske stabilizacije ter celotnega družbenogospodarskega razvoja,« je dejal Mesihović.

MIRKO POPOVIĆ:

Brez dogovorov praznina

»V praksi se nadaljuje vrzel med normativnim in resničnim, med besedo in dejanjem, dogovorjenim in uresničenim,« je rekel na začetku Mirko Popović. »Nadaljuje se tudi proces regionalnega zapiranja, spodkopavanje enotnosti jugoslovanskega trga, prihaja do vse večjega kršenja zakonov, nedisciplине in neodgovornosti ter drugih podobnih negativnih pojavov. Zastavlja se vprašanje, zakaj kljub večletnemu vztrajnemu in intenzivnemu prizadevanju ne dosežemo gospodarske stabilnosti, temveč se ponekod celo poglablja in zaostruje. Že davno smo ugotovili, da na te tokove odločilno vplivajo naši notranji dejavniki.

Največ pozornosti smo doslej posvečali začrtovanju ustrezne gospodarske politike in v tej zvezi ustreznim gospodarskim ukrepom, pa doslednemu uresničevanju socialističnih samoupravnih družbenogospodarskih odnosov na temelju ustave in zakona o združenem delu, kot tudi tehtanju nekaterih sistemskih rešitev, da bi jih nadalje dopolnili in izpopolnili. Na tem področju zares še vedno tiči večji del problemov.

Torej moramo še naprej svojo pozornost usmerjati v dosledno uresničevanje sistema, njegovo nadaljnje izpopolnjevanje, v okviru tega pa tudi v uresničevanje ukrepov gospodarske stabilizacije. V tej zvezi mislim, da je tudi predlog pred

Premalo denarja za naložbe v kmetijstvu

Brez razvijanja družbeno organizirane pridelave v kmetijstvu ne bo moč do zastavljenega cilja – Hrana, ki jo pridelujemo, je predraga

LJUBLJANA, 30. septembra – Pridelovanje hrane je v tem srednjeročnem obdobju uvrščeno med prednostne naloge, saj zadostne količine domače hrane prispevajo k redni oskrbi prebivalstva, k redni oskrbi živilske industrije s surovinami ter k povečevanju izvoza in zmanjševanju uvoza. Za uresničevanje tako pomembnih nalog, ki lahko veliko prispevajo k stabilizaciji celotnega gospodarstva, pa je potrebno dosledneje uresničevati dogovorjeno, tudi, ko gre za naložbe v kmetijstvo, so v razpravi o uresničevanju nekaterih načrtovanih nalog s področja kmetijstva in gozdarstva med drugim menili delegati na sejah zbora združenega dela in zbora občin.

Zavedamo se, da morata tudi kmetijstvo in sploh pridelovanje hrane nositi del stabilizacijskih bremen, kar se kaže zlasti pri omejeni porabi denarja za naložbe, je poudaril **Ernest Kovačec** iz Pomurja in dodal, da je hrana, ki jo pridelujemo draga. Zato bi bilo prav, če bi v prihodnje smeleje krepili družbeni sektor kmetijstva, saj bi le s konkurenčno pridelavo, za katero pa potrebuje več površin, lažje brzdali kratkoročne interese posameznih zasebnih pridelovalcev in jih spodbujali k medsebojnemu povezovanju v okviru zadrug. Z združevanjem dela in sredstev pa bi prav gotovo prispevali tudi k umnejšemu izkoriščanju zemlje in kmetijske mehanizacije ter s tem tudi k cenejši pridelavi hrane.

Jure Zidanjšek iz Žalca pa je opozoril, da bi ob že sprejetih ukrepih za spodbujanje kmetijske pridelave morali vendarle zagotoviti več denarja za naložbe v primarno kmetijsko pridelavo, zlasti še v družbeno organizirano.

● Temeljne banke, članice konzorcija za zagotavljanje denarja, namenjenega naložbam v kmetijstvo, bodo letos ob zaostrenih pogojih vlaganja namenile za kmetijske naložbe 1,29 milijarde dinarjev, kar je približno na ravni sprejetih obvez. S takim obsegom pa glede na planske obveze ne moremo biti zadovoljni. Da bi uresničili načrtovane planske obveznosti, pa bi morali že v prihodnjem letu povečati vlaganja v kmetijstvo, tako da bo uresničen obseg naložb v kmetijsko pridelavo skladen s tekočimi gospodarskimi gibanji.

Tako pa ugotavljamo, je dejal, da prav za to v bankah ni dovolj denarja. Prav bi bilo, če bi se tudi banke bolj zavedale odgovornosti in naloge za uresničevanje tega dela načrta, ki govori o prehrambeni bilanci republike.

Pri tem je omenil, kako je z gradnjo mlekarne v Celju oziroma v celjski regiji, ki je za to področje zelo pomembna in je brila toliko posojil, kot naj bi jih v vsem petletnem obdobju. **Slavko Jagodič** iz Šmarij pri Jelšah je opozoril, da z zmanjšanimi denarnimi sredstvi ni mogoče uresničiti zastavljenih nalog in da bi morali pri posojilih za naložbe v kmetijstvu razmisliti o daljšem moratoriju. Dejal je, da je zlasti za občine, ki mejijo s Hrvaško, pomembno usklajevanje cen s to republiko.

Ludvik Mežan iz Novega mesta je dejal, da je povečano število divjadi precej krivo za povečevanje opuščene kmetijske zemlje. Menil je, da zakonodaja še vedno ni preprečila drobljenja kmetijskih zemljišč in opozoril, da je raziskovalna dejavnost v kmetijstvu še vedno premalo povezana s prakso. **Stane Kranjc** iz Maribora je opozoril, da divjad na Pohorju naredi vsako leto prav toliko škode kot znaša naravni prirastek.

● Za uresničitev smelih, a kljub vsemu uresničljivih nalog na področju bolše kmetijske in gozdarske pridelave, se bodo morali bolj kot doslej zavzeti strokovnjaki obeh področij. K temu pa bo brez dvoma lahko prispevala tudi boljša kadrovska zasedba v zadružnih organizacijah in inšpekcijskih službah v občinskih upravnih organih. Z bolj zavzetim delom na področju kmetijstva pri uresničevanju zastavljenih ciljev pa bi lahko prispevali tudi občinski izvršni sveti, ki so kot temeljne družbenopolitične skupnosti najprej odgovorne za hitrejši razvoj kmetijstva in gozdarstva na svojem območju.

narja za intervencije v kmetijstvo ne bo moč uresničiti načrta o pridelavi hrane v tem petletnem obdobju, bi morali še letos sprejeti zakon o intervencijah, je poudaril **Martin Žuran** s Ptuja. **Neva Gučej** iz Maribora pa je opozorila na težave v zvezi s kompenzacijami in na preslabo seznanjenost ljudi o realnih cenah kmetijskih pridelkov. Kot je dejala, se pri tem zastavlja vprašanje, kako dolgo še kompenzirati porabo hrane in kdo je sploh upravičen do kompenzacij. Zato bi bilo prav, če bi razčlenili in strokovno ocenili celotno kmetijsko pridelavo od začetka do konca reprodukcijske verige.

V zboru občin je **Ivan Bažec,** delegat obalne skupnosti iz Kopra, menil, da so naložbe v kmetijstvo boljše od sedaj uveljavljenih kompenzacij. **Štefan Kolar** iz Murske Sobote pa je opozoril, da družbeni dogovori nekaterih vprašanj ne rešujejo ustrezno; menil je tudi, da je financiranje pospeševalnih služb nezadovoljivo. Ko je govoril o naložbah v kmetijstvo, je omenil Pomursko banko, ki je menda že letos odobrila kot za vse naložbe v kmetijstvo, ki je sicer v planu ena od prednostnih dejavnosti. Boris Mikoš je tudi opozoril, da še vedno nimamo novega dogovora o višini oziroma o politiki obrestnih mer, tako da je povpraševanje po denarju v bankah še vedno preveliko. Zato, razumljivo, investitorji razmišljajo v glavnem kratkoročno, po drugi strani pa ni projektov, s katerimi bi lahko zares preusmerili gospodarstvo.

Zanimivo je, da tudi podatki, ki jih je navedel **Andrej Levičnik,** predstavnik slovenske službe družbenega knjigovodstva, niso zbudili pretiranega zanimanja delegatov. Povedal je, na primer, da od 324 največjih naložb, kolikor jih je ta služba letos pregledala, kar 72 ni v skladu s predpisi. Najnovejši podatki pričajo, da se je investicijska ihta v Sloveniji zelo umirila. Za naložbe smo v Sloveniji v prvih osmih mesecih plačali 46 milijard dinarjev, kar je nominalno za 12,5 odstotka več kot lani v tem času.

● Plačila za gospodarske naložbe so se povečala samo za 8 odstotkov, plačila za negospodarske naložbe pa za 22 odstotkov, vendar je treba povedati, da je levji delež k temu prispevala stanovanjska gradnja, ki je sicer ne omejujemo. Plačila za te namene so se namreč v prvih osmih mesecih povečala kar za 43 odstotkov, medtem ko je obseg drugih gospodarskih naložb celo za 5 odstotkov manjši kot lani. Tako so se realno naložbe zmanjšale celo za 15 odstotkov, čeprav resolucija predvideva, da naj bi se za 6 odstotkov, od tega gospodarske naložbe le za 3 odstotke.

K tem številkam delegati niso imeli pripomb, pač pa je **Vladimir Petravčič** iz Kopra dejal, da je treba nekatere neprednostne naložbe vendarle gledati s širšega zornega kota. V mislih je imel gradnjo vodovoda Brestovica – Lipica in PTT centra v Kopru, kar sta za obalo zelo pomembni naložbi. **Janko Muraus** iz Maribora pa je opozoril na nejasnost dogovorjenih meril za investiranje, na še vedno neurejeno vprašanje odgovornosti pri tem, posebej pa še na to, da predstavniki združenega dela v samoupravljalskih telesih bank nimajo ustrezne povezave z bazo v svojih okoljih.

Tone Kranjc, prav tako iz Maribora, je tudi opozoril na nejasnosti v merilih za naložbe. Menil je, da organizacije nimajo dovolj kadrov za pripravo ustreznih razvojnih planov, v kmetijstvu pa bi bilo treba proučiti možnost kreditiranja obnove sadovnjakov. Dejal je tudi, da delavci odločajo o naložbah šele takrat, ko so že dogovorjene. **Zdenka Jurančič** iz Kranja pa je menila, da bi zadrževanje naložb utegnilo ogroziti izvoz, pri naložbah v izvozno usmerjene organizacije pa bi bilo treba upoštevati tehnološko raven.

Zbora sta naposled ugotovila, da se investicijska politika ne uresničuje v skladu s planskimi dokumenti. Obseg investicij je premajhen, zlasti pa te ne vplivajo dovolj na prestrukturiranje slovenskega gospodarstva, zlasti kar se tiče izvoza. Poročila bank so premalo kritična do mnogih vprašanj, pa tudi sama politika odobravanja posojil ne obeta pričakovanih premikov. Temu botruje predvsem dejstvo, da se banke prepočasi samoupravno preoblikujejo in da še vedno popuščajo posamičnim interesom.

Za popravilo cest večji del bencinskega dinarja

LJUBLJANA, 30. septembra – V prodajni ceni bencina in plinskega olja, ki je začela veljati 22. januarja letos, je tudi delež, ki naj bi ga v republikah in pokrajinah posebej uporabljali glede na svoje potrebe. Vendar morajo to razdelitev določiti s svojimi zakoni. Skupščina SR Slovenije je danes sprejela osnutek zakona o določanju in usmerjanju dela prodajne cene bencina in plinskega olja.

Tako imenovani super bencin so 22. januarja dodatno podražili še za 1,13 dinarja, plinsko olje D_1 pa za 1,83 dinarja, za različne zneske pa tudi druge vrste motornih goriv. Po tedanjem sklepu zveznega izvršnega sveta in ob podpori republiških in pokrajinskih izvršnih svetov naj bi si ta znesek razdelili cestno gospodarstvo, energetika in železnica.

Po danes sprejetem osnutku republiškega zakona naj bi torej od tega dela cene goriv za cestno gospodarstvo namenili 66,67 odstotka (republiška skupnost za ceste in občine bi si to nadalje delile v razmerju 85 proti 15); Za raziskovanje in odkrivanje nahajališč energetskih surovin naj bi dobivali samoupravna interesna skupnost elektrogospodarstva in interesna skupnost za nafto in plin po 13,33 odstotka, medtem ko naj bi samoupravna interesna skupnost za železniški in luški promet dobivala po 6,67 odstotka, kar naj bi porabila za gradnjo cestnih prehodov na železniških progah.

V zboru združenega dela se delegat Stane Šeško iz Krškega ni strinjal s tako delitvijo, saj je opozoril, da ni dovolj denarja niti za temeljitejše vzdrževanje cest. Zato je menil, naj bi za energetske raziskave denar zbirali raje z dodatkom k ceni premoga in podobnih goriv, medtem ko naj cestni dinar ostaja čimbolj neokrnjen – torej predvsem za delo na cestah. Zato je predlagal, naj republiški izvršni svet to vprašanje ob pripravi predloga zakona ponovno prouči.

Strokovnjaki zagotavljajo gospodarstvu večji prihodek

V Sloveniji je ta čas več kot 800 tisoč zaposlenih – Včeraj še 12.460 začasno nezaposlenih – Zmanjšati nadurno in pogodbeno delo, a tudi zmanjšati delo številnih upokojencev

LJUBLJANA, 30. septembra – Poročilo o uresničevanju politike zaposlovanja dovolj celovito razgrinja problematiko na tem področju, poznamo pa tudi usmeritve, ki omogočajo kakovostno pripravo prihodnjih planskih dokumentov, so med drugim ugotovili na sejah zborov slovenske skupščine, ko so danes razpravljali o zaposlovanju.

V uvodnih razpravah so predstavniki komiteja za delo opozorili na več problemov; na neizrabljene kadrovske možnosti za hitrejši dvig produktivnosti dela in na spremembe v sestavi slovenskega gospodarstva; cokla razvoju so premalo razviti samoupravni odnosi na področju zaposlovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti; ni še zaživelo načrtovanje kadrovskih potreb; zanemarjena kadrovska politika v združenem delu pa je posledica slabo razvitih kadrovskih služb.

Za zboljšanje razmer slovenski izvršni svet napoveduje ukrepe, s katerimi naj bi zmanjšali nadurno delo, dežurstvo, delo po pogodbi, delo upokojencev, pa organizacijo delovnega časa in podobno. Učinkovito akcijo pa terja tudi izpolnjevanje dogovora o minimalnih standardih za življenjske in kulturne razmere pri zaposlovanju ter usposabljanju in zaposlovanju invalidov.

Jože Marolt je v svoji razpravi na družbenopolitičnem zboru opozoril, da bi morali temeljito pregledati ukrepe, ki so bili pred petimi leti sprejeti zaradi hitrejšega vračanja delavcev z začasnega dela v tujini.

Vili Vindiš pa je kot delegat RK ZSMS na seji razvnel polemiko v zvezi s stališčem, da je določen odstotek brezposelnosti »normalen« in s trditvijo, da se brezposelnost pri nas rešuje z voluntarističnim konceptom in preprostim seštevanjem in primerjanjem števila brezposelnih s številom prostih delovnih mest, ne glede na poklicno sestavo nezaposlenih, oziroma številom prostih delovnih mest. Zavrnil je pogosta stališča v javnosti, da so nezaposleni največ sami krivi za to, ker so brez dela, ker da odklanjajo zaposlitve.

Tilka Blaha je posredovala stališče RK SZDL, ki pravi, da stanje na področju zaposlovanja pri nas res še ni kritično, jemati pa ga moramo kot resno opozorilo, da bo treba dosledno slediti začrtani politiki na tem področju. Za tem je opozorila, da je treba zaostriti delovno disciplino, zmanjšati nedopustno veliko selitev delavcev iz enega podjetja v drugega. Hitro pa bi bilo treba omejiti dela po pogodbi oziroma delo upokojencev, delovni čas in izmensko delo pa smotrno organizirati.

V zboru občin je **Drago Čuček,** delegat iz Celja, menil, da bi bilo treba spremeniti zakon o delovnih razmerjih, tako da bi določal obvezno prenehanje delovnega razmerja delavcu, ki je izpolnil pogoje za pridobitev starostne pokojnine. Glede ponovne zaposlitve upokojencev pa je menil, da bi se lahko pogodbe o delu sklepale za največ eno leto.

● Letos se bo zaposlenost povečala predvidoma le za 0,5 odstotka, kar je pod načrtom. Med novozaposlenimi še vedno prevladujejo delavci z ozkim profilom. Število pripravnikov pa se je lani, v primerjavi z letom pred tem, zmanjšalo v družbenih dejavnostih za 14 odstotkov, v gospodarstvu pa za 10 odstotkov. Ta trend se še nadaljuje, saj je bilo letos v juliju zaposlenih v Sloveniji le 500 pripravnikov.

Delegati iz kranjske občine so ob obravnavi te problematike napisali kar sedem strani predlogov in dopolnitev. Delegatka **Zdenka Jurančič** je dejala, da na te pripombe pričakujejo povratno informacijo od izvršnega sveta, ko bo razpravljal o usmeritvah na področju zaposlovanja v resoluciji družbenoekonomskega razvoja za leto 1982.

V zboru združenega dela so večji del razprave usmerili na težave pri zaposlovanju mladih.

Ob tem je **Lado Skerjanec** iz Domžal opozoril na čedalje večje zaposlovanje nekvalificiranih delavcev v svoji občini, medtem ko strokovnjaki težko najdejo zaposlitev. S tem pa se izobrazbena sestava zaposlenih slabša. Povedal je tudi, – na to so opozarjali tudi nekateri drugi delegati – da zaposlovanje pripravnikov upada in da se tako mladim, šolanim strokovnjakom, še bolj zapirajo vrata za zaposlitev. Kadrovskih štipendij je vse manj, letos zasebniki v Domžalah skorajda niso razpisali nobene štipendije.

● V Sloveniji je zaposlenih približno 800.000 delavcev. Ob koncu avgusta je bilo prijavljenih 12.466 iskalcev zaposlitve, kar je za 1.330 ali 11,8 odstotka več kot v enakem obdobju lani. Tudi v letošnjem letu je med iskalci zaposlitve vse več (zdaj že 54 odstotka) ljudi, predvsem mladih, s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. Res pa je, da znamo ljudi dovolj hitro poklicno preusmeriti in jim poiskati zaposlitev v drugih krajih.

Več delegatov je spregovorilo tudi o zaprtosti delovnih organizacij pri sprejemanju mladih na delo, o povečevanju nezakonitega zaposlovanja in o tem, da bi morali stopiti na prste tistim podjetjem, ki sklepajo nezakonite kooperantske pogodbe za delo.

Peter Toš, predsednik republiškega komiteja za delo je dejal, da se ne strinja z vsemi razpravljalci. Temperaturo je v razpravi dvignilo mnenje predstavnika zveze socialistične mladine, ki je domneval, da je poročilo, ki so ga delegati slišali danes v skupščini bolj posledica zaostrenih gospodarskih razmer kot pa izraz dolgoročne aktivnosti pri izvajanju politike zaposlovanja.

Takšna poročila slovenski izvršni svet redno pošilja v republiško skupščino, je dejal Peter Toš, kar kaže, da se v republiki precej ukvarjajo s težavami okoli zaposlovanja. Zavrnil je dvome mladih, da so to poročilo spodbudile ničkaj rožnate številke. Prav tako se Peter Toš ni strinjal z oceno mladih, da v republiki podcenjujejo nezaposlenost mla-

● Nikakor ne bi mogli sprejeti tudi ocene mladih, je dejal Peter Toš, da pri izvajanju politike zaposlovanja v republiki krepimo etatistične posege. Je mar etatistično to, da na primer z ustreznimi posegi v zakon o delovnih razmerjih, delovne organizacije usmerijo v to, da bi hitreje našle možnosti za nove zaposlitve mladih tam, kjer so danes ta dela opravljali po pogodbi z nadurnim delom? Prav je, je dejal Peter Toš, da so mladi kritični do sedanjih razmer pri zaposlovanju, da pa mora biti kritika konstruktivna, oprta na dokazih in podatkih.

dih. Res pa je, je dejal, da je še veliko rezerv pri zaposlovanju mladih v prevelikem številu pogodbenih delavcev, preveliko še zaposlovanje upokojencev, preveč je nadurnega dežurstva dela ipd. Teh delovnih mest pa je več kot je današnjih iskalcev zaposlitve.

Ožje investicijsko sito

Naložbe so letos v Sloveniji realno za 15 odstotkov manjše – Kljub temu dogovorjene investicijske politike ne izvajamo dosledno

LJUBLJANA, 30. septembra – Predsednik zbora združenega dela slovenske skupščine Emil Tomažič je bil danes vidno presnečen, ker sta o uresničevanju dogovorjene investicijske politike razpravljala samo dva delegata. Gre namreč za področje gospodarske politike, ki ni zdaj zaman v središču pozornosti, saj prav ustrezno omejevanje in preusmerjanje naložb lahko največ prispeva h gospodarski stabilizaciji. Nič drugače se ni dogajalo v zboru občin, kjer sta o investicijah razpravljala samo dva delegata.

Po sklepu skupščine so banke v Sloveniji in služba družbenega knjigovodstva dolžne poročati, kaj same prispevajo k izvajanju dogovorjene investicijske politike in kako se ta politika izvaja v celoti. Predstavnik Ljubljanske banke **Boris Mikoš** je tako delegatom povedal, da plani te banke v celoti vsebujejo planske usmeritve republike. Ljubljanska banka je letos odobrila celo manj posojil za naložbe, kot bi jih lahko po resoluciji, vendar pa je na področju investicijske politike še vedno preveč ovir, da bi lahko banka ukrepala povsem v skladu s stabilizacijsko usmeritvijo.

Eden glavnih problemov so prekoračitve, zlasti ko gre za negospodarske naložbe. Zanimiv je podatek, da je morala letos Ljubljanska banka odriniti za prekoračitve prav toliko denarja

Še veliko možnosti za varčevanje z energijo

V republiki so že ukrepali, da bi izboljšali oskrbo s premogom – Varčevanje ni načrtno

LJUBLJANA, 30. septembra – Napovedi o energetski oskrbi do konca leta niso tako rožnate, da nam ne bi bilo treba še bolj varčevati z vsemi vrstami energije. V Sloveniji smo v zadnjih treh letih resda zmanjšali uvoz energije in izboljšali sestavo energetske porabe, toda vseh rezerv za varčevanje še zdaleč nismo izkoristili. Največje so v industriji, kjer porabijo na enoto proizvoda še vedno veliko več energije kot v drugih razvitih državah, in v široki porabi, kjer pokurijo polovico energije.

Kot sta v zboru združenega dela in zboru občin povedal predstavnika republiškega komiteja za energetiko, industrijo in gradbeništvo, so v republiki že ukrepali, da bi zboljšali preskrbo s premogom. Tako so od železniškega gospodarstva dobili več vagonov, s katerimi bodo pospešili prevoz lignita iz Kolubare, kupili bodo dodatne količine premoga za elektrarne v Kaknju, iz rudnika Ugljevik bo prišel nesepariran premog za široko porabo, ki ga bodo v Zagorju prečistili, rudnik Velenje pa bo namenil dodatni lignit za široko porabo. Žal pa iz uvoza ne bo moč dobiti vseh načrtovanih briketov. Dogovarjajo se tudi o dobavi dodatnih 20 milijonov kubikov zemeljskega plina, ki naj bi deloma nadomestil manjkajoči mazut. Z električno energijo do konca leta ne bi smelo biti težav, saj načrtujejo, da bodo ta teden že priključili jedrsko elektrarno na električno omrežje.

Jože Mavrič iz Maribora je v zboru združenega dela ostro kritiziral rafinerije, ker niso prej obvestile industrije, da ne bodo več dobavljale srednjelahkega kurilnega olja, temveč samo še mazut. Več delegatov v obeh zborih, tako **Oskar Čas** iz Črnomlja, **Franc Sikošek** iz Kamnika, **Angela Ščap** iz Lendave, se je v razpravi dotaknilo varčevanja z energijo. Menili so, da bi bilo treba zagotoviti devize za uvoz reprodukcijskega materiala, iz katerega izdeluje Iskra kompenzacijske naprave za jalovo energijo, zavzeli so se za davčne olajšave pri nakupu naprav za izkoriščanje sončne energije in za oprostitev prometnega davka pri nakupu izolacijskega materiala.

Oto Majdič iz Lendave je opozoril, da v republiki posvečajo premalo pozornosti analizi varčevalnih ukrepov, ki so jih sprejeli v industriji. Sodil je, da je pri dosedanjem varčevanju opaziti premalo načrtnega dela. Ob tem je pozval gospodarsko zbornico, da bi morala s strokovnimi nasveti bolj pomagati združenemu delu pri izvajanju varčevalnih programov. Sporočil je, da je vrtanje v Petišovcih obrodilo sadove in da je tam pričakovati nove količine zemeljskega plina. Boji pa se, da ne bi ta vrtina ostala osamljena. Kajti več bi morali raziskovati tudi drugje.

V zvezi z napovedano podražitvijo električne energije pa so delegati predlagali, naj bi v republiki skrbno ocenili, ali je bolje upočasniti gradnjo nekaterih naprav ali pa s podražitvijo zagotoviti denar za hitrejšo gradnjo elektroenergetskih naprav.

Iz republiške skupščine so poročali: Dragica **Bošnjak,** Boris **Jež,** Helena **Kos,** Vesna **Bertoncelj-Popit,** Gregor **Pucelj,** Tonja **Slokar,** Marjeta **Šoštarič** in Stojan **Žitko.**

Predpisi »ukinjajo« kooperacije

Idrijčani sprašujejo, zakaj tako – Omejevanje kooperacij, ki terja nov uvoz namesto izvoza

LJUBLJANA, 30. septembra – Idrski delegati so na pobudo delavcev iskrinega tozda Tovarna za montažo elektromotorjev iz Spodnje Idrije, postavili delegatsko vprašanje: kaj bo odslej s kooperacijami s tujimi partnerji. Novi predpisi namreč zahtevajo, da se mora uvoz reprodukcijskega pokrivati z izvozom. V tem iskrinem tozdu (vanj je bilo investirano 600 milijonov dinarjev) delavci letno s svojim delom nadomestijo za 30 milijonov dolarjev uvoza, hkrati pa izvozijo za 5 milijonov dolarjev elektromotorjev; zgolj na konvertibilno tržišče.

Novi predpisi take kooperante močno prizadenejo in Iskrin tozd v Idriji se je znašel v zagati. Zagotovo bo njegov danski partner Danfoss zahteval odškodnino za neizpolnjeno pogodbo, verjetno jo bo tudi preklical, Iskra in Gorenje (podobna tovarna je tudi v Črnomlju) bosta ob prihodek, Jugoslavija pa bo morala, če predpisov ne bodo spremenili, elektromotorje spet uvažati.

Uspešna solidarnostna akcija

Idrijski rudnik živega srebra mora biti vedno pripravljen za proizvodnjo

LJUBLJANA, 30. septembra – Široka slovenska solidarnostna akcija za zagotavljanje socialne varnosti delavcev Rudnika Idrija in za razvoj idrijske občine je bila zelo uspešna, so ugotovili delegati zbora občin in zbora združenega dela slovenske skupščine in izrekli priznanje vsem, ki so pri tej akciji sodelovali.

Delegati so sprejeli tudi stališča republiškega izvršnega sveta, ki med drugim ugotavlja, da je treba Rudnik Idrija še vnaprej vzdrževati, črpati iz njega in ga raziskovati. Za financiranje rudniške dejavnosti pa je treba najti trajno rešitev, saj mora rudnik v nespremenjeni statusni in organizacijski obliki poslovati dalje, dokler ne bo povsem ekonomsko upravičeno obnoviti proizvodnje, vendar na višji tehnološki ravni. Da se na tem področju razmere v svetu spreminjajo, priča podatek, da je letos cena živega srebra petkrat večja, kot je bila leta 1977, ko so rudnik zaradi nerentabilnosti zaprli.

Osnovna šola dr. Ivan Prijatelj Sodražica

razpisuje proste naloge in opravila:

učitelja za razredni pouk

(za določen čas, od 15. 10. 1981 do 30. 6. 1982)

Pogoj: diploma PA za razredni pouk.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi.

1-7544

Volitve in imenovanja

Vsi trije zbori slovenske skupščine so tudi sprejeli odlok o izvolitvi predsednice Višjega sodišča v Ljubljani. To funkcijo bo opravljala **Breda Lokar-Gaspari,** ki so jo na današnji seji tudi razrešili dolžnosti namestnice javnega pravobranilca SR Slovenije.

Za sodnike Višjega sodišča v Mariboru so izvolili: **Adelo Bombek,** sodnico Temeljnega sodišča Maribor, enota Ptuj, **Petra Hauptmana,** sodnika Temeljnega sodišča Maribor, enota Maribor in **Tatjano Planinšek-Nič,** sodnico Temeljnega sodišča Maribor, enota Maribor.

Delegati slovenske skupščine so potrdili tudi predloge sklepov o imenovanju skupine delegatov za preučitev poročila o uresničevanju ekonomskih odnosov s tujino; o imenovanju skupine delegatov za proučitev poročila o uresničevanju zakona o družbeni kontroli cen in politike cen; o imenovanju skupine delegatov za proučitev poročila o uresničevanju socialne politike in o imenovanju skupine delegatov za proučitev poročila o uresničevanju politike delitve sredstev za osebne dohodke in politike skupne in splošne porabe.

Ne omejevati menjave

O možnostih za cenejši nakup za devize bi morali tujce bolje obvestiti – Obmejna gospodarska menjava ni nestabilizacijska – Smotrn uvoz

LJUBLJANA, 30. septembra – Vsi trije zbori slovenske skupščine so danes obravnavali poročilo o uresničevanju sklepov in stališč Skupščine SR Slovenije o obmejnem gospodarskem sodelovanju. Slovenski izvršni svet ocenjuje, da je po 1978. letu prišlo v tem sodelovanju do pomembnih premikov, ki se kažejo v večji blagovni menjavi, dolgoročnejših oblikah sodelovanja, pa tudi v vse večjem številu organizacij, ki se v to sodelovanje vključujejo.

Posebej ugodno se odvija tovrstno sodelovanje z Italijo, zlasti po Tržaškem in Goriškem sporazumu. Med slabostmi obmejnega sodelovanja je bila med drugim omenjena enostranskost stikov, premajhno sodelovanje v kmetijstvu, obrti, turizmu, sodelovanje pri spodbujanju razvoja manj razvitih območij z obeh strani meje, zapletenost postopkov pri sprejemanju in prilagajanju blagovnih list na italijanski strani itd. Neugodna gibanja v ekonomskih odnosih s tujino naj bi, kot je dejal predstavnik IS, vplivala na obmejno menjavo tako, da bi bolje izkoriščali izvozne možnosti in kar najbolj smotrno uvažali.

V razpravi je delegacija iz Nove Gorice ugotavljala, da iz bolj ali manj objektivnih vzrokov možnosti za obmejno gospodarsko sodelovanje niso najbolj ugodne. Novogoričani so se zavzeli za večjo izmenjavo turistov in potnikov po Videmskem sporazumu z Italijo, saj ta prinese tudi Jugoslaviji precej deviz. Menili so, da kaže nakupe Italijanov pri nas bolj spodbujati in čudno se jim je zdelo, zakaj je bila oprostitev dela prometnega davka pri prodaji za devize uvedena tako skrivnostno. Opozorili so na padec maloobmejnih prehodov, ki jih je bilo v Novi Gorici 1976. leta dobrih 9 milijonov, lani pa le 4,8 milijona.

Koprčani so opozorili na kasnitve pri uresničevanju gospodarskih nalog Osimskih sporazumov in tudi naša diplomacija naj bi se za njihovo uresničevanje bolj zavzela, saj bi to pomenilo odločnejše uveljavljanje naših koristi. Razpravljalci so podprali stališča skupščinske komisije za mednarodne odnose in odbora družbenopolitičnega zbora za družbeno ekonomske odnose, ki sta v razpravi o tej problematiki med drugim poudarila, da bi kazalo v zaostrenih plačilnobilančnih razmerah prav v obmejnem gospodarskem sodelovanju iskati pot do večjega izvoza. Obmejna menjava ni nestabilizacijska, zato je ne bi smeli prizadeti z ukrepi, s katerimi rešujemo plačilno bilanco. Tudi predstavniki Lendave so poudarili, da so omejitve obmejnega gospodarskega sodelovanja v nasprotju s sklepi slovenske skupščine, ki se je zavzela za spodbujanje tovrstnega sodelovanja. Obmejna menjava z Madžarsko je izravnana, po sestavi pa je zelo ugodna, saj izvažamo pretežno blago za široko porabo in uvažamo reprodukcijski material.

Vsi trije zbori slovenske skupščine so sprejeli poročilo o uresničevanju sklepov in stališč o obmejnem gospodarskem sodelovanju in predlog smernic in aktivnosti za pospešitev tega sodelovanja, ki jih je pripravil slovenski IS. Izvršni svet so zadolžili, da pripravi program.

Soglasje za spremembe sklada za manj razvite

Skupščine tega sklada naj ne bi ukinili – Tisti, ki združujejo denar v tem skladu, morajo odločati

LJUBLJANA, 30. septembra – Slovenska skupščina je soglašala z osnutkom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o skladu federacije za kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih republik in avtonomnih pokrajin, vendar pa naj po njenem naročilu delegacija skupščine SR Slovenije v zboru republik in pokrajin uveljavlja pri pripravi predloga tega zakona več pripomb.

Kot so ugotovili v skupščinskih zborih, z osnutkom zakona predlagatelj (zvezni izvršni svet) načelno predvideva aktivno vlogo sklada pri združevanju sredstev, kar pa v posameznih členih ni podrobneje razčlenjeno. Zato osnutek zakona še vedno govori predvsem o finančnem in tehničnem značaju nalog v zvezi z zbiranjem, razdeljevanjem in vračanjem tistih sredstev sklada, ki se oblikujejo kot obvezno posojilo. Pri drugih nalogah pa je sklad omejen na sodelovanje in svetovanje, kar je navedlo predlagatelja, da predlaga ukinitev skupščine sklada, ki naj bi jo zamenjal njegov upravni odbor.

Skupščina SRS ob tem meni, da bi moralo biti v skladu tudi izhodišče za usmerjanje tistih aktivnosti, ki naj bi služile pospeševanju gospodarskega razvoja manj razvitih republik in SAP Kosovo. Seveda bo ob tem treba upoštevati dogovorjeno razporeditev sredstev na posamezne manj razvite republike in SAP Kosovo in družbene plane Jugoslavije, republik in pokrajin. To bi zahtevalo tudi večjo vlogo organizacij združenega dela pri upravljanju sklada preko skupščine sklada in njenih organov, kajti le tako bi imeli delavci ozdov, ki združujejo denar za razvoj teh republik in pokrajine Kosovo, tudi možnost, da vplivajo že na odločanje o uporabi teh sredstev. Tako pravico pa bi delavcem odvzeli, če bi odpravili skupščino sklada. Slovenska skupščina pa med drugim meni tudi, da je treba v zakon vnesti določilo, po katerem naj bi sklad vsako leto pripravil poročilo, kako se je gospodarilo z zbranim in razdeljenim denarjem.

300 milijonov posojila za obnovo

SR Slovenija bo pri temeljnih bankah najela posojilo za pomoč Črni gori

LJUBLJANA, 30. septembra – Socialistična republika Slovenija bo po odloku, ki so ga danes sprejeli v skupščini SRS, pri temeljnih bankah najela za 300 milijonov dinarjev posojila, ki ga bo uporabila za plačilo prispevka Slovenije SR Črni gori za leto 1981, namenjen njeni potresni obnovi.

Za letos je v skladu z zakonom o sredstvih za odpravo posledic katastrofalnega potresa na območju Črne gore za Slovenijo določena obveznost, da prispeva posojilo v znesku 460 milijonov dinarjev. To je 16,43 odstotka celotnega zneska, kolikor bodo letos republike in avtonomni pokrajini posodile SR Črni gori. Za izpolnitev enega dela navedene obveznosti bodo v Sloveniji namenili del neporabljenih sredstev solidarnosti za leto 1980 in obračunani prispevek solidarnosti iz dohodka v letošnjem prvem trimesečju.

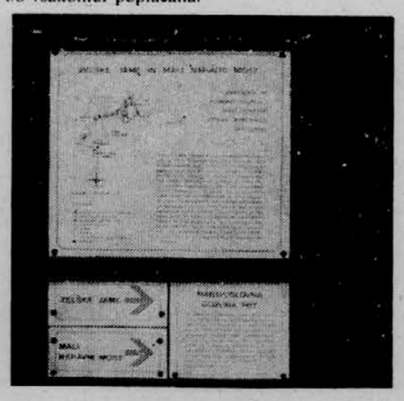
SR Slovenija bo najeto posojilo bankam vrnila iz svojega proračuna.

KAM, KAJ IN KJE

IZLETI

Rakov Škocjan ni samo za avtomobiliste

RAKOV ŠKOCJAN – Izletnik, ki nima lastnega avtomobila, naj se nikar ne spušča v avanturo in naj ne zaide peš v Rakov Škocjan iz smeri Rakeka. Tako nebogljene in skoraj nevidne so markacije ob tej pešpoti, da bo vsak namernik zagotovo zašel. Zato vsakomur, ki nima avtomobila, svetujemo, da se naj pelje z avtobusom do Unca in šele odtok krene peš proti Rakovemu Škocjanu, do kamor je samo 10 kilometrov. Hoja bo vsakomur poplačana.

Rakov Škocjan je zagotovo naravni park, čeprav zanj ni zakonsko razglašen. Mali in veliki naravni most čez potok Rak, ki je še čist in njegove vode še brez odplak, pa gozdovi okoli pešpoti, vse to bo zagotovo pritegnilo vsakega ljubitelja narave.

Sredi poti opozarjajo pešca na smeri in užitke, ki jih nudijo obiskovalcu ti kraji, opozarjajo tudi table.

M. C.

Deskarji ne odnehajo

PORTOROŽ, MARIBOR – Deskarji so neutrudljivi. Le pravi veter čakajo, kajti temperatura vode jim ni mar. Danes si lahko tudi doma kupijo za vsako temperaturo vode in zraka primerno oblačilo, in že jih ne mrazi več. Vetra ni od nikoder, pravijo Štajerci nad Mariborskim otokom, deskarji v Piranskem zalivu pa ga imajo kar dovolj. Ta čas, kajti z morja jih zna pregnati le prvi jesenski jugo. (Foto: Bogo Čerin

PRIREDITVE

Jutri

● V avli hotela Dobrna si lahko do 15. oktobra ogledate likovna dela 3. slikarskega extempora, ki se ga je udeležilo 10 slikarjev. Slikali so na temo »Po poteh XIV. divizije«.

● Še do nedelje bo v Gornji Radgoni odprt Jugoslovanski sejem gradbeništva in opreme; obiščete ga lahko od 8. do 18. ure.

● Ob 15. uri se bo v Gradišču, v Slovenskih Goricah, začela že 6. republiška kolonija pesnikov in pisateljev (začetnikov), ki bo trajala do prihodnje nedelje.

● Petkovi plesi za starejše občane v ljubljanski Festivalni dvorani so se spet začeli. To jesen bo igral ansambel Šok. Ples se začenja ob 20. uri in traja do polnoči; vstopnina je 60 dinarjev.

● V kongresni dvorani Radenske v Radencih bo ob 19. uri otvoritev 19. festivala komorne glasbe dvajsetega stoletja. Otvoritveni koncert bo imela komorna skupina Edinburgh iz Velike Britanije.

● V razstavnem salonu hotela Radin bo ob 19.30 otvoritev razstave likovnih del akademskega slikarja Silvestra Komela iz Nove Gorice.

Sobota

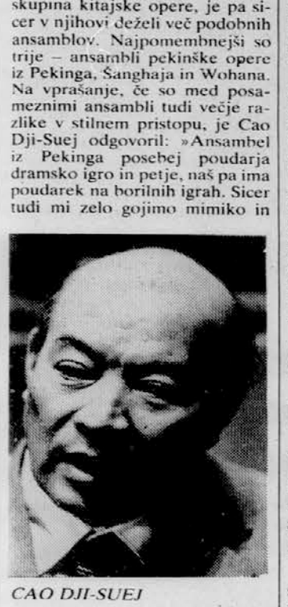
● V hotelu Argonavti v Novi Gorici bo ob 19. uri otvoritev diskoteke, v katero se bo lahko »zdrenjalo« tudi 1500 mladih in tudi drugih, ki jih srbijo pete. Disco bo vodil Janko Hausman-

Občinstvo dobro razume predstave kitajske opere

Cao Dji-Suej, direktor Pekinške opere iz Wohana, pravi, da njihov ansambel bolj goji borilne igre, manj dramsko igro in petje – Odmev pri občinstvu je odličen

»Naš ansambel je tokrat prvič v Jugoslaviji, vendar lahko rečem, da smo z gostovanjem več kot zadovoljni. Povsod smo deležni velikega gostoljubja, pa tudi publika nas odlično sprejema, čeravno ne razume kitajščine,« je dejal v pogovoru za Delo med generalko v Cankarjevem domu v Ljubljani direktor gostujočega kitajskega ansambla Pekinške opere iz Wohana Coo Dji-Suej.

Pojasnil je, da je bila sicer že leta 1955 v Jugoslaviji druga skupina kitajske opere, je pa sicer v njihovi deželi več podobnih ansamblov. Najpomembnejši so trije – ansambli pekinške opere iz Pekinga, Šanghaja in Wohana. Na vprašanje, če so med posameznimi ansambli tudi večje razlike v stilnem pristopu, je Cao Dji-Suej odgovoril: »Ansambel iz Pekinga posebej poudarja dramsko igro in petje, naš pa ima poudarek na borilnih igrah. Sicer tudi mi zelo gojimo mimiko in

CAO DJI-SUEJ

izrazno igro, vendar ima vsak svojo specifičnost. Hkrati pa vse ansamble te vrste vežejo podobne poteze.«

Poudaril je, da v reagiranju publike ni opazil velike razlike v Jugoslaviji glede na običajni odmev pri kitajski publiki doma. »Zaradi težav z jezikom pred vsakim prizorom podamo pojasnilo v domačem jeziku. Seveda gre pa tudi za različno zgodovino, tradicijo, običaje in mentaliteto, tako da nekatere finese predstave publika po svetu in tudi v Jugoslaviji ne more dojeti v celoti. Npr. ko junak da dekletu zapestnico iz žadovine, je ta takoj ne vzame zaradi fevdalno pogojene sramežljivosti deklet v naši preteklosti. Nasprotno pa nekatere razgibane prizore kot npr. upor kralja opic na nebu ali borbene točke publika dobro razume tudi pri vas.«

Direktor kitajske opere je pojasnil, da borilne točke in druge akrobacije v predstavi seveda zahtevajo veliko telesne prožnosti. »Zato imajo naši igralci, zlasti starejši, za seboj tudi večletno igralsko šolanje, kjer se učijo petja, igre in telesnih prožnosti. Seveda pa akrobatika pri nas ni osnovno področje, za to so tudi druge skupine.« Njihov ansambel deluje že 31 let, ustanovljen je bil kmalu po osvoboditvi. Sicer pa gojijo stil pekinške opere, ki ima dvestoletno tradicijo in ki so jo v 18. stoletju začele lokalne operne skupine iz pokrajine Huej in Hopej.

Na vprašanje, kako je s sodobno dramatiko na Kitajskem, je končno odgovoril, da kitajsko občinstvo predvsem rado gleda dela z zgodovinsko tematiko. »Sodobna tematika je tudi privlačna, vendar mora biti res kakovostno podana. To pa seveda predvsem zavisi od piscev, režiserjev in igralcev. Zdaj npr. dosega lep odmev drama nekega sodobnega pisatelja iz Kansuja »Incident v mestu Sianu«, ki pa spet obravnava zgodovinsko temo iz tega mesta, kjer je bil ujet Čangkajšek in kjer je deloval Zhou-En-Laj. Nekatere sodobne dramske teme pa včasih tudi prilagodimo in adaptiramo za predstavo v obliki naše pekinške opere.«

BOGDAN POGAČNIK

Štiri nove knjige pri Matici

Predstavili so dela A. Trstenjaka, A. Rebule, B. Hofmana in M. Mahniča

V prostorih Slovenske matice so na včerajšnji tiskovni konferenci predstavili četvero novih knjig. Kot je omenil dr. Bogo Grafenauer, predsednik SM, je eno delo bilo iz programov prejšnjih let, ostala pa iz letošnjega. Kot prvo velja omeniti obsežno delo Antona Trstenjaka Psihologija ustvarjalnosti. To je razširjena in, poglobljena nova izdaja Psihologije umetniške ustvarjalnosti, ki je izšla pri SAZU leta 1953.

V literarnem delu matičnega programa so predstavili najprej novi roman tržaškega pisatelja Alojza Rebule Zeleno izgnanstvo, ki na romanesko izviren način obravnava tržaško življenje škofa Eneja Silvia Piccolominija. Roman Branka Hofmana Noč do jutra pa se v refleksijah dotika teme informbiroja. Četrto delo so Klici Mirka Mahniča, zapiski gledališkega lektorja o jeziku, gledališču in kulturi.

M. Z.

Najnovejši dokument o NOB

Založba Borec je izdala šest novih del in ponatisov – Sorazmerno visoke naklade

»Zgodovina nikoli ne zaključi svojega predmeta. To trditev Bojana Štiha z včerajšnje tiskovne konference založbe Borec potrjujejo najnovejše izvirne izdaje in ponatisi šestih knjig.

Zaradi izrednega zanimanja za najnovejši roman Toneta Svetine Volčiči so ga ponovno natisnili v 5000 izvodih. Ponatis je tudi knjiga Toneta Fajfarja Odločitev. Gre za predelalo izdajo, ki ji je avtor dodal izredno zanimivo poglavje o »dolomitski izjavi«. Dokumentarno zasnovan zapis o dogajanjih iz l. 1943 je tudi delo Mileta Pavlina V ognju in snegu, ki je delno prvič izšlo leta 1963. Poletje 1942 dokumentarno izpopolnjeno prikazuje Jože Vidic v knjigi Semenj v Bistrici. Z družboslovnega področja je izšlo delo Borisa Grabnarja Noč temna, ki tare duha. Napeta pričevanja o ameriški obveščevalni službi prinaša prevod dela Prodiranje v rajh, katerega avtor je Joseph E. Persico.

M. N.

Začetek festivala Radenci '81

Jutri nastopa Edinburški godalni kvartet – Kolokvij o slovenski glasbi

V Radencih v Pomurju se bodo te dni že devetnajstič začele vsakoletne prireditve RADENCI '81 – komorna glasba 20. stoletja. V treh dneh, od 2. do 4. oktobra, se bodo zvrstili štirje koncerti in kolokvij.

Nastopili bodo sami prvovrstni ansambli in solisti z izbranim sporedom. Kot prvi bo v petek zvečer nastopil v novi kongresni dvorani v Radencih Edinburški godalni kvartet iz Anglije, ki je svetovno znano koncertantno umetniško telo. V Jugoslaviji bodo umetniki prvič gostovali in izvedli eno izmed zadnjih del velikega angleškega mojstra Benjamina Brittna Tretji godalni kvartet, za zaključek pa bodo izvajali še mladostni godalni kvartet Demetrija Žebreta, ki je bil pred tem pri nas prvič in zadnjič izvajan pred 45 leti.

Naslednjega dne dopoldne bo kolokvij o povojni slovenski komorni tvornosti, ki ga bo vodil dr. Andrej Rijavec, referenta pa bosta dr. Niall O'Loughlin iz Leicestra in prof. Peter Kušar, glasbeni kritik iz Ljubljane.

V soboto popoldne bo koncertiral violončelist Miloš Mlejnik, ki si je kljub svoji mladosti že utrdil mesto med prvimi našimi mojstri tega zvočno bogatega instrumenta. Ob izvajanju zanimivega sporeda, kjer bo najtehtnejša Hindemithova sonata, bo umetnika spremljal mariborski mojster, pianist Janko Šetinc.

Imenitna madžarska sopranistka Erika Sziklay bo letos predstavljala pevski del festivala.

Zadnji koncert v nizu prireditev Komorna glasba 20. stoletja v Radencih bo v nedeljo ob 11. uri. Nastopil bo priznani ansambel za sodobno komorno glasbo »Slavko Osterc«. Ves čas obstoja ga vodi Ivo Petrič. Tokrat bo izvajal v raznih zasedbah samo dela slovenskega skladatelja Primoža Ramovša.

Vsakoletna koncertna prireditev Komorna glasba 20. stoletja v Radencih je velikega pomena ne samo zaradi umetniške kvalitete izvajanj, ampak tudi zato, ker je glavno skrb in breme prevzela delovna organizacija Radenske. Za uvod letošnjih prireditev bo v petek v razstavnem salonu hotela Radin otvoritev razstave akademskega slikarja Silvestra Komela.

VLADO GOLOB

Ernest Franz

Na prvi jesenski dan je v jeseni svojega življenja, v 76. letu starosti, po dalјši bolezni preminil dipl. inž. arh. Ernest Franz, ki je bil od mladosti dolga leta viden član Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. Bil je predvsem scenograf, saj je že kot mlad inženir prispeval prve scenografije za oba naša osrednja odra, kmalu zatem pa je sploh stopil v redno službo h gledališču. Kot scenograf je bil pri nas prvi pobudnik in začetnik modernejših smeri v scenografiji, ki se je nato razvila do današnje pestre scenske podobe. Kot tak je inž. Franz opravil svoje čase ogromno delo, saj so bile pred vojno n. pr. vse scenografije, za več desetin uprizoritev na leto, v Drami in Operi, delo njegovih rok. Tedaj seveda zaradi gmotnih gledaliških razmer ni mogel prav za vsako premiero postaviti novih kulis, bil pa je spreten sestavljalec obstoječega materiala, da so bile scene zmeraj videti kot nove. Pozneje pa se je izkazal kot moderen in iznajdljiv samostojni scenski ustvarjalec in je prispeval načrte za mnoge izvrstne nove inscenacije, ki so tako za Dramo kot Opero pomenile znatno odrsko obogatitev.

Najbolj znane njegove scene v tistem času so bile predvsem v dramah Hamlet, Romeo in Julija, Sveta Ivana, Siromakovo jagnje, Gozd, Revizor, Konjeniška patrola, Orlič, Hlapci, Matiček, Kralj Edip, v operah pa Traviata, Manon, Faust, Aida, Katarina Izmajlova, Ero z onega sveta, Rigoletto, Gioconda. Precej scen je po vojni prispeval tudi za oder Slovenskega gledališča v Trstu.

Za svojo ogromno in inventivno scensko delo je l. 1949 zato upravičeno, kot prvi slovenski scenograf, prejel Prešernovo nagrado, in sicer za scene Kreftovih Krajnskih komedijantov, Sheridanove Šole za žene in Beethovnovega Fidelia. Tedanji režiser dr. Bratko Kreft pa je n. pr. za svoje uprizoritve sploh najrajši izbiral kot izkušenega scenografa prav inž. Franza.

Toda inž. Franz je pri gledališču tudi prvi dal pobudo, da so se zgradile prve samostojne gledališke delavnice, ki jim je bil tudi več desetletij, vse do upokojitve, ravnatelj. V tem delu je bil pri vseh svojih sodelavcih nadvse priljubljen kot dober in vesten delavec, pri tem pa tudi strpen in uvideven vodja. Pred leti je sicer načrtoval, da bi zgradili za gledališke atelјeje večjo stavbo, kjer naj bi bile delavnice za vsa ljubljanska gledališča, vendar mu to ni uspelo. Menimo pa, da bo ta načrt le realizirala prihodnost, saj so se zdaj s televizijo in Cankarjevim domom te potrebe še bolj povečale. To bo tudi najboljša oddolžitev spominu zaslužnega scenografa in gledališčnika, inž. Ernesta Franza.

SMILJAN SAMEC

Umrl je Rudi Kosmač

V torek, 29. septembra zvečer, je po vaji za petkovo premiero Daneta Zajca Mlada Breda umrl, zadet od srčne kapi, mojster umetniške besede Rudi Kosmač. Kot dolgoletni član ljubljanske Drame SNG je v številnih nepozabnih umetniških vlogah nastopil kot Peter v Zupančičevi Dolini neštetih radosti, Edgar v Kralju Learu, Macduff v Macbethu, Matiček, Vincent v Kozakovem Kongresu, Marcel v Kozakovi Aferi in poleg mnogih drugih nastopov interpretiral tudi naslovno vlogo v Kozakovi Legendi o svetem Che. Igral je v filmih Koplji pod brezo, Dolina miru, Samorastniki, Balada o trobenti in oblaku in Lucija. Kot recitator in nosilec glavnih vlog je nastopal v radijskih in televizijskih igrah. Poleg drugih priznanj je za svoje umetniške nastope dobil nagrado mesta Ljubljana in Sterijevo nagrado.

Nocoj stoletnica Lu Xuna v Narodni galeriji

Društvo slovenskih pisateljev bo priredilo v četrtek, 1. oktobra ob 19. uri, se pravi nocoj, v Narodni galeriji v Ljubljani večer, posvečen stoletnici velikega kitajskega pisatelja Lu Xuna, utemeljitelja sodobne kitajske književnosti. Prireditev je toliko pomembnejša, ker predstavlja člen v povezavi s podobno bratsko predstavitvijo 150-letnice Frana Levstika v Šanghaju. Poleg literarnega dela in prikaza manjše razstave fotografij iz življenja in dela Lu Xuna ter nekaterih primerkov njegove literature, bodo v umetniškem glasbenem sporedu sodelovali tudi harfistka Pavla Uršičeva ter skupina instrumentalistov, članov kitajske opere. Prireditev, ki sovpada s praznikom kitajske revolucije, je odprta za vse obiskovalce.

B. P.

Verdijev Don Carlos v ljubljanski Operi

Ljubljanska Opera SNG bo odprla vrata v novo sezono drevi ob 19.30 s premiero Verdijeve opere Don Carlos po istoimenski Schillerjevi tragediji. Njeno uprizoritev so pripravili dirigent Lovrenc Arnič, asistent dirigenta Igor Švara, zborovodja Jože Hanc, režiser Vladimir Ružđjak iz Zagreba, asistent režiserja Marijan Breznik, scenograf Niko Matul, kostumografka Alenka Bartlova. V premierski zasedbi bodo peli Ivan Sancin v vlogi Filipa II, kralja Španije, Ivanka Boljkovac v vlogi Elizabete Valoiske, Božena Glavak kot princesa Eboli, Dimitar Damjanov kot Don Carlos, Ferdinand Radovan kot Markiz de Posa, Ante Mijač kot veliki inkvizitor kraljevine. Peli bodo še Olga Gracelj, Nada Grozdanova, Jože Kores, Jože Gašperšič, Franc Javornik, Jaka Jeraša, Anton Prus, Anton Pristavec, Zdravko Kovač in Slavko Štrukelj.

RTV RTV RTV RTV RTV RTV RTV RTV RTV

OCENA

Miroljubni izpitni razgovor

V »postopku« oddaje beograjskega studia **Nekaj čisto osebnega** je bil tokrat **dr. Miladin Korać,** vodilni ekonomist in strokovnjak za področje dohodka, dohodkovnih odnosov ter blagovne proizvodnje. Voditeljica dr. Živana Olbina je pristopila k izpraševanju dr. Koraća s previdno distanco bivše (verjetno zelo dobre) študentke, ki jo še vedno »muči« spoštljiv odnos do njenega profesorja, mentorja.

Seveda je bilo to »distančno« spraševanje zelo vidno in slišno, saj je Olbina precej časa porabila za ugotavljanje nekaterih, mimogrede povedano, biografsko banalnih reči (natančno opredeljevanje rodbinskih posebnosti družine Korać iz Valjeva in širše okolice), ki z delom in znanstvenim prizadevanjem dr. Koraća nimajo pretirane zveze. To je bil uvod k jedru problema (dohodkovnih odnosov in blagovne proizvodnje), s katerim se dr. Korać ukvarja v svojih publikacijah.

Veliko bolj kot TV voditeljica, ki je samo omenila številne polemike okrog dr. Koraća, je o tem istem vprašanju pisal pred časom mgr. Slaven Letica v zagrebškem Startu (Ali smemo verjeti ekonomistom?) kjer pravi o dr. Koraću tole: »V tem obdobju, mišljeno je obdobje med leti 1961 do 1968, se pričenjajo ekonomisti deliti na dve ideološko kvalificirani veji: zagovornike dohodka, dohodkovec, ki jim politika poklanja teoretični mandat in ki jih »vodi« beograjski profesor Korać, in v meščanske. Prvi so slabi matematiki, a odlično poznajo Marxovo ekonomsko teorijo, drugi po pravilu odlično poznajo matematiko in sodobno ekonomsko teorijo, vendar se o prvem in tretjem poglavju Kapitala izrekajo komaj implicitno.«

Ne da bi nekdanji Koraćevi študentki očital, da se ni svojega bivšega profesorja lotila na Letičev način (novinarski pristopi so si med seboj pač nujno različni), vendar bi nekoliko več »kritičnosti« vendarle prispevalo h gledljivosti oddaje.

»Harmonija« med nekdanjo študentko in profesorjem, saj je Olbina le bolj ali manj spretno ponavljala ekonomske teze in predpostavke svojega profesorja) je na gledalca naredila vtis, kot da gre za miroljubni izpitni razgovor, kjer ocena ni več vprašljiva, izvedeti pa je treba še nekaj malega o profesorjevih pogledih na enakopravnost žensk v družinskem delokrogu ali njegovi specializaciji v Cambridgeu ali nezadostno vključenost študentov v samoupravno na fakulteti.

Skratka, »prepričali« smo se spet, da je dr. Korać imeniten ekonomist, družbeno politični delavec, sijajen pedagog, neuničljiv polemik, skrben oče in mož itd. Kaj pa bi še hoteli izvedeti v oddaji, ki se ukvarja z odkrivanjem zelo »osebnih« reči???

MILENKO VAKANJAC

OCENA

Živi škrat

S **Svetlano Makarovič** je lahko, če jo le pridobiš, da bo češnje zobala s tabo. Sama napiše, sama odigra, sama odpoje, sama misli. V zadnji petnajstminutni oddaji **Knjiga** (avtorja Janez Lombergar in Iztok Tory) so torej televizijskemu bralstvu predstavili slikanico Svetlane Makarovič in Kostje Gatnika Gal v galeriji. Na način, ki ga ta drobna oddaja že nekaj časa zelo uspešno vpeljuje v ljubljansko televizijsko govorico in tako (kajpak nehote) še bolj razgalja praznino in pustoto večine drugih tovrstnih izdelkov.

Tudi za slikanico o Galu so si tako izmislili scenografijo, ki ima za streho nebo in za statiste nenaročene mimoidoče ljudi, v tem primeru živali. Za grajsko gospo, ki je iskala novo prebivališče za grajskega škrata, jim, kot rečeno, ni bilo treba skrbeti; vanjo se je spremenila avtorica sama.

Dr. Anica Cevčeva, direktorica Narodne galerije, je bila navdušena nad slikanico kot zares izvirnim povabilom na grad, se pravi v galerijo, pri čemer je najbrž mislila predvsem na nevsiljiv zdravilni poseg v kulturno vzgojo otrok. Enakega, le da kritično obarvanega mnenja je bila tudi prof. Marjana Kobetova (mnogim otrokom še v spominu kot »pravljična Marjana«). Večina (odraslih) televizijskih gledalcev pa je najbrž na tihem pomislila: tale slikanica pa tudi meni ne bi škodila.

V dokaz, da je bila Knjiga čisto in polnokrvno televizijo delo, je dovolj razmišljanje v drugo, vsem nam dobro znano smer: kaj bi nastalo iz slikanice o Galu, če bi se pred kamero usedel recitator in prebral, kar se pač v petnajstih minutah da prebrati.

VESNA MARINČIČ

RTV TELEVIZIJA

LJUBLJANA

8.55 TV V ŠOLI: koledar, matematika, proizvodnja se začenja, o zraku (Zagreb)
10.00 TV V ŠOLI: kemija, risanka, Združeni narodi, risanka, zgodba (Beograd)
15.30 TV V ŠOLI: Proizvodnja se začenja, o zraku (Zagreb)
17.30 POROČILA
17.35 DIVJA LETA, mladinska nadaljevanka (Beograd)
18.00 NOVA OBZORJA, novosadska dokumentarna serija
18.30 OBZORNIK
18.40 NA SEDMI STEZI
19.10 RISANKA
19.30 DNEVNIK
20.00 GLASBENI ČETRTEK
21.35 V ZNAMENJU

ODDAJNIKI II. MREŽE

17.10 DNEVNIK V MADŽARŠČINI
17.30 DNEVNIK
17.45 BABIČIN VNUK, otroška serija
18.15 ZNANOST
18.45 GOLI Z EVROPSKIH NOGOMETNIH IGRIŠČ
19.30 DNEVNIK
20.00 TELEŠKOPIJA: Oskar Danon, dirigent (voditelj Boro Krivokapić)
21.00 PO IZBIRI: GUSTAV MAHLER, angleški film, režiser Ken Russel
23.00 POROČILA

ZAGREB I. PROGRAM

17.40 POROČILA
17.45 BABIČIN VNUK, otroška serija
18.15 KOLEDAR
18.25 KRONIKA OBČINE SPLIT
18.45 GOLI Z EVROPSKIH NOGOMETNIH IGRIŠČ
19.30 DNEVNIK
20.00 POROČILO S SEJE SKUPŠČINE SFRJ
20.50 KVIZ
21.45 DNEVNIK
22.00 ŠAHOVSKI KOMENTAR

KOPER

13.30 ODPRTA MEJA, oddaja v slovenskem jeziku
15.30 ODPRTA MEJA (ponovitev)
16.00 PLITVICE, dokumentarna oddaja iz serije KARAVANA, 2. del
16.30 Risane zgodbe
17.00 REZERVIRANO ZA NAJMLAJŠE
NEVROVEGETATIVNI SISTEM, dokumentarna oddaja iz serije ČLOVEŠKO TELO
Film iz serije Otroci iz soseščine
18.00 FILM (ponovitev)
19.30 EUROGOL
20.00 RISANKE
20.15 STIČIŠČE, DVE MINUTI
20.30 DOLINA NASILJA, am. film (1955), igrata Glenn Ford, Barbara Stanwick, režija Rudolph Mate
22.00 TVD – DANES
22.10 KDO POZNA UMETNOST?
TVD – DANES

AVSTRIJA II. PROGRAM

18.30 ONEDINOVA LINIJA, serijski film
20.15 DALLI, DALLI, zabavna oddaja
22.20 KLUB 2

RADIO

PRVI PROGRAM

4.30 Poročila; 6.00 Dobro jutro, rojaki na tujem!; 6.50 Dobro jutro, otroci!; 14.05 Mehurčki; 14.20 Koncert za mlade poslušalce; 14.40 Jezikovni pogovori; 15.00 Dogodki in odmevi; 16.00 Vrtiljak; 17.00 Studio ob 17.00; 18.15 Lokalne radijske postaje se vključujejo; 18.35 Preludiji in plesi Alojza Srebotnjaka; 19.00 Radijski dnevnik; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Minute z ansamblom Jožeta Kampiča; 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov; 21.05 Literarni večer: Podoba našega NOB – X; 22.00 Našim rojakom po svetu; 22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini; 00.05–4.30 Nočni program

DRUGI PROGRAM – stereo

8.00 Na valu 202; 14.20 Za mlade radovedneže; 15.00 Dogodki in odmevi; 16.45 Jazz – klub – Orkester Howard Jones – Miriam Klein-David Grisman; 17.55 Mi in narava; 18.00 Popularna country glasba; 19.00 Radijski dnevnik; 19.25 Stereorama; 20.00 V živo z . . .; 21.00 Zavrtite, uganite . . .; 22.00 S festivalov jazza – X. Mednarodni dixieland-festival Dresden – 80, 5. oddaja; 22.55 Glasba

TRETJI PROGRAM – stereo

10.00 Poročila; 10.05 Radijska šola za višjo stopnjo: Kako je nastajal in kako se izpolnjuje evolucijski nauk; 16.00 Radijska šola za višjo stopnjo (ponovitev); 16.33 Petar Konjović: Dva odlomka iz opere »Koštana«; 17.00 Koncertantna glasba Mozartovih sodobnikov – Carl Philipp Emanuel Bach: Koncert za čembalo in orkester v c-molu, Wq 43, št. 4, Karl Stamic: Koncert za flavto in orkester v G-duru, op. 29, Giovanni Battista Viotti: Koncert za violino in orkester št. 22 v a-molu; 18.20 »Bemus 80«: pianistka Monique Haas; 19.35 Andres Segovia igra Bacha; 20.00 Naši umetniki pred mikrofonom: Jože Udovič; 20.15 W. Lutoslawski: Žalna glasba za godala, Knjiga za orkester, Koncert za violončelo in orkester, Simfonija št. 2; 21.45 Beethoven, Šostakovič, Hindemith; 22.45 Literarni nokturno: Zbigniew Herbert: Pesmi

RADIO ŠTUDENT

12.00 Tolpa bumov: Alberto Fortis – La grande Grotta (1); 12.45 Jazzzzzzzz Bobby Hutcherson

1. oktober

1974 Predsednik Makarios je v svojem govoru v generalni skupščini Združenih narodov obsodil turško intervencijo na Cipru.
1950 Južnokorejske čete so prešle 38. vzporednik in vdrle v DLR Korejo.
1949 Po zmagi ljudske revolucije je kitajsko ljudstvo razglasilo Ljudsko republiko Kitajsko.
1943 V osvobojenem Kočevju je začel zasedanje zbor odposlancev slovenskega naroda. Zbor je potrdil dotedanje delo vodstva OF, sprejel resolucijo o nadaljnjih nalogah in izvolil odbor, ki je kot Vrhovni plenum OF predstavljal politično vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja, kot Slovenski narodnoosvobodilni odbor pa tudi vrhovno oblast slovenskega naroda.
1942 Italijani so ustrelili kot talca Hinka Smrekarja, slovenskega slikarja, ilustratorja in karikaturista. Smrekar je bil mojster karikature. Upodobil je svoje sodobnike literate in politike, v karikaturi je oblikoval satiro na politične in socialne krivice ter militarizem. Ilustriral je nekatere Cankarjeve knjige in Levstikovega Martina Karpana.
1923 Bil je sprejet zakon o šolski reformi (Gentilijeva reforma), ki je določal postopno ukinitev slovenskega pouka v osnovnih šolah v Julijski krajini in uvedbo italijanščine v otroške vrtce.
1684 Umrl je francoski dramatik Pierre Corneille, utemeljitelj francoske klasične tragedije, znan po svojem delu Cid.
1574 Rodil se je španski pesnik in pisatelj Miguel de Cervantes Saavedra. Ustvaril je prvi sodobni evropski roman Don Kihot. Delo je bilo zamišljeno kot kritika viteških romanov in španske fevdalne družbe, vendar je preraslo v roman o posamezniku, ki je nenehno v sporu s sodobnim svetom. Tako strukturo je prevzel tudi kasnejši evropski roman.

1 oktober je svetovni dan glasbe.

»Nora« razsežja Letalca

Gledališče »Sigma« je z letošnjega Bitefa prispelo v Ljubljano s predstavo Letalca – Iskrivo, domiselno in duhovito gledališče premišljajočih

V torek zvečer smo v Mestnem gledališču ljubljanskem videli drugo predstavo s sporeda letošnjega Bitefa. Igra je bila s Francoskega, iz gledališča »Sigma« iz Bordeauxa, pod naslovom Letalca sta jo zasnovala, režirala in sama odigrala Farid Chopel in Ged Marlon. Predstava je vzbudila posebno pozornost pri nas že poleti, ko se je udeležila tako imenovanih »dnevov mladega teatra« na dubrovniških poletnih igrah.

In vzbudila jo je zagotovo upravičeno. Tako sproščenega, duhovitega in vsestransko bravuroznega, hkrati pa asketsko strogega in popolnoma preciznega gledališča že dolgo nismo videli. In igralcev s tako silovito energijo, prožnostjo in koncentracijo nemara tudi ne. Farid Chopel in Ged Marlon sta nas sama na domala praznem odru brez premora držala v napetosti skoraj dve polni uri, in ta napetost je segala od preproste stilizirane komike na začetku igre do osupljivega in v sebi zgroženega sentimenta, ki pa je bil razvidno (in srhljivo) zaznamovan z ironijo na svoj lastni račun, v finalu. Od lahkotnega smeha do grozljivega srečanja s smrtjo.

Letalca uprizarjata vrsto igralskih variacij na vojaško ali na militaristično tému; pri tem obnavljata duha ali »slog« petdesetih let, kakršen nam je ostal v spominu zlasti iz sentimentalno patriotskih ameriških filmov tistega časa. To je serija telesnih, pantomimskih in plesnih ekshibicij zaključenih »dramskih« epizod z značilnimi fragmenti »jenkijevske« idiomatike, prizorov vojaškega drila in aviatiškega nastopaštva, bojevitega samopojà in tesnobe, môre in cinične objestnosti; predvsem pa je to neprenehna priložnost za igralsko parado, ki suvereno in z izjemnim zanosom, obvladuje vsa mogoča sredstva, kakršna pač ima na voljo gibko človeško telo v prostoru, ki ga – razen nekaj funkcionalnih rekvizitov – napolnjuje zgolj še svetloba odrskih luči. Igralca se posmehujeta militantnemu militarističnemu duhu, vendar ni v njuni satiri nič cenenega, nič deklarativnega: posmeh izvira iz njunega virtuoznega posnemanja tega duha in lahkotnega poigravanja z njim, iz natančno, tako rekoč konceptualno vodenega igralskega modela samega. Igralca z metodično strogostjo in konsekventnostjo udejanjata značilne, prepoznavne sestavine iz (ameriške idr.) kasarniške realnosti oz. mentalitete vendar jih udejanjata tako, da izpostavljata s posebno pozornostjo njihove »nore« razsežnosti: tu je potem poglaviten vir njune komičnosti in hkrati tudi priložnost za ironično »analizo« čisto igralskih problemov, za teatralično ekshibicijo, ki jo sicer nosi satiričen posmeh, ki pa vendar v prvi vrsti vztraja pri natančnem in doslednem, imanentnem razboru uprizorjenega sveta, njegove posebne mentalne barve, sloga itd. Pri komedijantskem veselju do sveta, ne pa iz moralistične zadrtosti.

Bila je več kot iskriva, domiselna in duhovita, pri tem pa neizogibno tudi srhljiva predstava izjemnega artističnega obsega: gledališče **premišljajočih,** a tudi v vseh registrih mojstrsko **razigranih** igralcev. ANDREJ INKRET

Ronald Atkin
POLOM V DIEPPU

23. nadaljevanje

Prvič, ko so desantni čolni odložili tovor in takoj odpeljali od obale, so puščali za seboj gosto dimno zaveso, da bi prikrili svoj umik, tako da so branilci usekali po njih; in drugič, Lovat je ukazal, da po izkrcanju nihče ne sme obležati na plaži, razen če ni ranjen. Svojim oficirjem je naročil, naj si zapomnijo imena vseh diverzantov, ki bi si poiskali zavetje na plaži. Če bi preživeli napad, bi jim grozilo, da jih bodo vrnili v enote, iz katerih so prišli k Lovatovim diverzantom.

Lovat se spominja, da je bila Oranžna plaža II »nevarna plaža, precej strma zadeva, in bodeča žica na vrhu v polmraku je bila videti visoka skoraj kot strop«. Ko je med njimi eksplodirala prva mina, diverzanti niso potrebovali več nobenih spodbud ali groženj, da bi premagali velikansko oviro iz bodeče žice, visoko več kot 15 čevljev. Namesto da bi oviro prerezali ali jo razstrelili, so naredili človeško preprogo iz prostovoljcev, ki so nosili usnjene vetrne jopiče, vrgli čez žico debelo kokosovo rogoznico in stekli po njej. Prvih pet mož, ki so polagali rogoznico, je padlo, toda njihova mesta so takoj zavzeli drugi.

»Če bi omahovali na tisti plaži, kot naredijo nekateri, ko postane nevarno, bi zašli v velike težave,« je rekel Lovat. »Če se kaj takega zgodi s slabimi vojaki, jih ne dvignete več. Ti možje pa so v resnici raztrgali žico na način, ki se mi zdi nemogoč, če zdaj pomislim nazaj.«

Skupina poročnika Donalda Gilchrista je bila ena prvih, ki je prišla skozi žico, toda ostre konice so bile le malo preveč za Gilchristovo delovno uniformo. Ko je stekel s plaže, so mu hlače, s katerih so bili potrgani vsi gumbi, padle dol, tako da je tekel v notranjost kopnega in držal v eni roki hlače, v drugi pa brzostrelko. Kljub takšnim težavam je imel Gilchrist še dovolj časa, da je opazil Lovata, ki je imel puško drzno obešeno čez roko in je bil sploh videti, kot da je na lovu v kakšnem močvirju. Vendar Lovat ni bil toliko zaposlen, da ne bi opazil, da kapetan Gordon Webb nosi puško na levi rami. Ker Lovat pač ni vedel, da je Webb ranjen v desno roko, ga je ostro poučil, da ne ravna pravilno in da bo klican na odgovor, ko se bodo vrnili v Anglijo.

Vojak William Finney je splezal po telegrafskem drogu pred očmi Nemcev in prerezal žice, s čimer je pretrgal zvezo med eno in drugo stranjo reke Saane, čeprav je bil drog, na katerem je visel, skoraj prerezan na pol od strojničnih krogel. Ko je bilo to opravljeno, so se Lovatovi možje hitro odpravili v gosjem redu naprej ob reki.

★ ★ ★

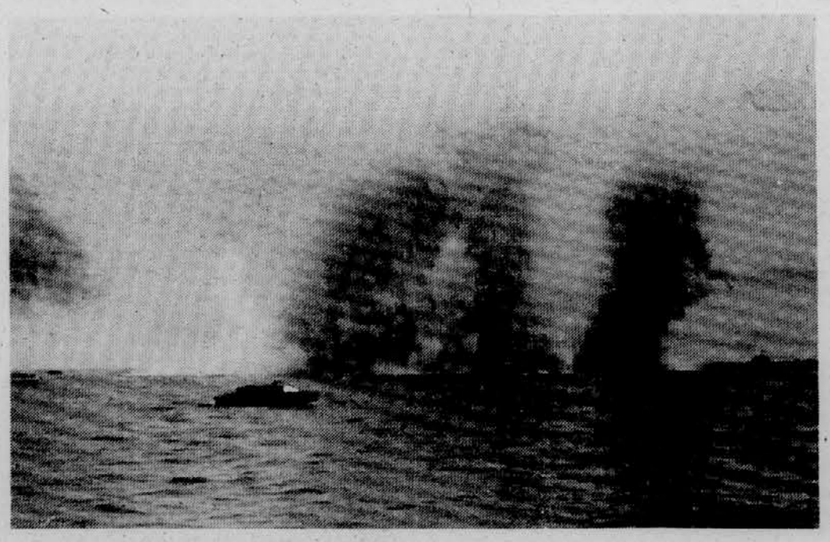
Ko so trije desantni čolni Millsa-Robertsa sledili Mulleñeuxovemu vodilnemu čolnu proti Oranžni plaži I, je bil svetilnik še vedno kot odličen smerokaz. »Njegovi žarki so segali med nami in čez nas, da smo se počutili kot tatovi v drevoredu, ko posveti policajeva svetilka,« je pozneje zapisal Mills-Roberts.

Novinar *Heralda* A. B. Austin je poročal: »Ko smo prišli pod pečine na obali pri Dieppu, sem slišal enega izmed diverzantov, ko je šepnil tovarišu: 'Ne pozabi, da se oni faloti še bolj bojijo kot mi.' Eno vprašanje je mučilo vse nas v tistih zadnjih 20 minutah po dolgotrajnem in utesnjenem potovanju ob siju zvezd. Ali bodo Nemci pripravljeni na nas? Ob misli na to sem se vračal k besedam, da se 'oni faloti' še enkrat bolj bojijo kot jaz. Narednik, ki je čepel pred menoj, je šepetaje govoril sam zase: Zdaj pa okoli 450 metrov . . . ali vidiš skalnato obalo? . . . Tam je razpoka, ki si jo želimo . . . Glej, kam letijo nemške trasirne krogle. Nikar ne misli, da streljajo po nas . . . še devetdeset metrov . . . še petdeset.'«

Nenadoma je svetilka v Pointe D'Aillyju ugasnila, ko so prihrumela lovska letala, da bi napadla Hessovo baterijo, toda do takrat je Mulleneux že odkril svoj cilj in je pripeljal diverzante tako, da so se lahko izkrcali po suhem in brez odpora natančno na pravem kraju in ob 04.53, torej je le tri minute po načrtovanem času.

Dve razpoki sta bili na kraju, ki ga je Austin opisal kot »neprijazne, neprehodne, kot kreda bele skale pri Oranžni plaži I.« Poročnik David Style je odpeljal majhno skupino skozi odprtino na levi strani, vendar že po tridesetih metrih ni mogel naprej, ker mu je bila napoti gosta žica. Medtem ko je Style iskal pot, so drugi diverzanti nestrpno čakali pod pečinami ob obali, nebo pa je počasi postajalo vse svetlejše. Druga razpoka, ki se je končala v skoraj navpičnih stopnicah za nedeljske kopalce, je bila široka okoli šest metrov, za njo pa se je vlekel jarek proti gozdu, v katerem so se skrivale zaprte vile pomorske skupnosti iz Vasterivale-sur-Mer. Style se je odločil, da razstreli žico, pri tem pa bi lahko ležal le nekaj čevljev od eksploziva. Mills-Roberts je dovolil uporabo razstreliva. »Vedel sem, da s tem verjetno žrtvujemo presenečenje, vendar brez tega ni bilo mogoče naprej, čas je bil za nas bistveno važen,« je povedal.

Ko je bila žica odstranjena, sta tako A. B. Austin kot diverzantski obveščevalni oficir poročnik Tony Smith podobno razmišljala o nevarnosti položaja. Poročevalec *Heralda* je pozneje zapisal: »Ko bi bili Nemci pravilno pripravili obrambo, mi ne bi imeli nikakršne možnosti. En sam vod s strojnico bi lahko branil plažo pred precejšnjo vojsko.« Smith pa je takole komentiral: »Nehote sem pomislil na to, da bi nas bil lahko vse pobil en sam človek, ki bi imel na vrhu skalnate obale pripravljenih dovolj ročnih bomb.«

Nemški topovski ogenj je sprejel zavezniške ladje.

Niti hrup, ki ga je povzročilo odstranjevanje žice, ni pritegnil krogel na glave Mills-Robertsove skupino, in oddelka, ki sta ju vodila poročnik Style in kapetan Robert Dawson, sta se že vzpela po jarku in začela iskati vile v Vasterivalu. Sledila sta jim oddelek minometalcev in Mills-Roberts s svojo štabno skupino. Dva izmed Stylovih mož sta se vrnila iz neke stare hiše, kjer sta našla bosega starčka v spalni srajci. »Starček se mi je prav zasmilil,« se spominja Mills-Roberts. »Kako naj ohrani svoje dostojanstvo v takšni obleki?« Potem ko so možu prijazno razložili, da niso Nemci, marveč britanski vojaki, je Mills-Roberts ukazal, naj odpeljejo moža nazaj v njegovo hišo. Na verandi je stalo dekle, ki je vprašalo: »Ali boste ustrelili očka?«

Odposlali so patruljo, ki naj bi prerezala kabel, ki je povezoval baterijo s svetilnikom in topniško opazovalnico. Na poti je srečala in zaslišala žensko, ki jim je povedala, da je vrtnarica v svetilniku. Poročnik Tony Smith o tem ni bil čisto prepričan. »Morda je bila prostitutka in so njene

Streli v piranskem hotelu Punta

PIRAN, 30. septembra – Sinoči nekaj po 23. uri so portoroški miličniki sprejeli telefonsko obvestilo, ki jim ga je posredoval 43-letni nočni receptor hotela Punta iz Pirana, Ivan Šulc, da je pred nekaj minutami izstrelil več nabojev v 59-letnega Rada Valiča iz Kopra, zasebnega gostilničarja v koprski »Istrski kleti«.

Ko so prišli miličniki in kriminalisti koprske Uprave za notranje zadeve na kraj zločina – na teraso pred hotelom Punta, so ugotovili, da je prišel Rado Valič v recepcijo ob 22. uri in 40 minut in sta se s Šulcem takoj začela prepirati. Okoli 23. ure je Ivan Šulc izstrelil šest nabojev iz pištole »beretta« kalibra 9 mm. Štiri izstreljene krogle so zadele Valiča v prsni koš. Po tem dejanju je Šulc takoj poklical vozilo prve pomoči. Le-to je Valiča najprej odpeljalo v izolsko bolnišnico, zatem pa v ljubljanski klinični center, kjer se zdravniki borijo za njegovo življenje.

Po streljanju in po obvestilu miličnikov in reševalcev je Šulc pustil pištolo v recepciji na mizi in odšel. Davi ob tretji uri in 30 minut pa so ga v njegovem stanovanju obiskali miličniki in pri njem našli še eno pištolo, čeprav ni imel nobenega orožnega lista. Kriminalistom je izjavil, da je bil v času streljanja pod vplivom alkohola, zato so mu odvzeli kri, da bi to trditev preverili. Za zdaj so ga tudi pridržali v priporu.

B. Š.

Beg iz zapora

TITOGRAD, 30. septembra – Republiški sekretariat za pravosodje in organizacijo uprave v Črni gori je danes sporočil, da sta 28. septembra pobegnila iz kazensko popravnega doma v Spužu, pri Titogradu, dva zapornika. Ubežnika sta 25-letni Svetislav Danilović, obsojen na devet let zapora in 27-letni Rase Kolić, obsojen na deset let zapora, oba zaradi tatvin in odvzemov motornih vozil.

Zapornika sta ponoči izkoristila nepazljivost paznikov in sta s pomočjo lestev, napravljenih iz desk, snetih s klopi, prepelazala zid, ne da bi ju opazili s stražarnice. Posebna komisija bo raziskala okoliščine pobega, saj domnevajo, da je prišlo do pobega zaradi nepazljivosti stražarjev in dežurnega paznika v zaporu.

Denarja, izposojenega prek oglasov, ni vračal

B. Petrovića so za izposojenih 347.000 din, ki jih kljub tožbam ni vrnil, obsodili na tri leta zapora

LJUBLJANA, 30. septembra – Ko smo pred dobrim letom pisali o 31-letnem Božidarju Petroviću, na čigar oglase v časopisih nasedajo dobičkaželjni posojevalci denarja, potem pa ga morajo tožiti za povrnitev dolga, je bilo pričakovati, da bodo lovca na denar tudi kazensko preganjali. To se je tudi zgodilo: v teh dneh so ga za pet goljufij obsodili na ljubljanskem temeljnem sodišču na tri leta zapora.

Božidar Petrović je delal v Ljubljani, doma v vasi Amajlija pri Bijeljini pa gradil hišo. Zanjo si je preko oglasov leta 1978, pa tudi leta 1979, sposojal večje vsote z obljubo, da bo vrnil denar v dveh, treh mesecih. Toda od takrat petim upnikom dolguje še skupaj 347.000 dinarjev. Očitno gre za ljudi, ki so v kratkem času želeli obogatiti svoje prihranke s čim boljšimi obrestmi, višjimi od bančnih, morda tudi s kakšno nagrado. Božidar jim je jamčil s svojo nedograjeno hišo, pa so sklenili z njim posojilne pogodbe. Po pravilih, overovljene na sodišču. Toda denarja ni vrnil v roku. Sledili so brezuspešni opomini in civilne tožbe za izterjavo dolga. Nekaterim je dolg vrnil, drugim ne, kljub že zdavnaj pravnomočnim odločbam. Tudi njegova hiša, se je izkazalo, ko je bilo že prepozno, je bila že zdavnaj preobremenjena s hipotekami, aprila lani pa je ostal tudi brez zaposlitve.

Sodniki niso verjeli njegovemu zatrjevanju, da je nameraval vrniti dolgove, pa je vmes nepričakovano prišlo marsikaj, kar mu je to preprečilo. Iz dokaznega materiala je razvidno, da je bil plačilno nesposoben že od leta 1977. Od 14. januarja letos je tudi v priporu, in so mu ga zdaj podaljšali, ker z oglasi ni nehal niti tik pred aretacijo.

BARBARA GUČEK

Krivdo za tatvine sta valila drug na drugega

Po prestani kazni 4,5 leta oziroma dveh let bosta morala Sead Kalender in Mevludin Ibralić oškodovancem povrniti tudi vso škodo

TRBOVLJE, 30. septembra – Na trboveljskem temeljnem sodišču so 18-letnega Seada Kalenderja in 22-letnega Mevludina Ibralića, oba iz BiH, obsodili za več vlomov, drznih tatvin, poškodovanja tuje lastnine in ropa. Prvemu so izrekli štiri in pol, drugemu pa dve leti zapora. Naložili so jima tudi, da morata po prestani kazni povrniti oškodovancem vso škodo. Obsojenima je sodišče do pravnomočnosti sodbe podaljšalo pripor.

Sodišče jima je izreklo razmeroma nizko kazen zato, ker so pri odmeri upoštevali njuno mladost, saj je na primer Sead Kalender postal polnoleten šele maja letos. Oba pa sta stopila pred sodnike prvič. Kaj ju je pripeljalo na stranpot, sodišče ni izvedelo, saj se nista hotela zagovarjati. Nekaj malega o njunih podvigih je uspelo sodišču izluščiti iz prijave trboveljske UNZ in med glavno obravnavo.

V obtožnici je zapisano, da sta dober mesec letošnjega leta mešala štrene preiskovalcem UNZ. Tatvine so jima skoraj vedno uspele, čeprav plen ni bil zelo bogat. Nazadnje sta se le ujela. Njun zadnji podvig v poletni noči, ko sta zasledovala neko žensko, ki se je vračala z dela in ji iz torbice pobrala denar, ju je pripeljal do srečanja z miličniki. Zahvala gre predvsem izredno prisebni oškodovanki, ki se ni dala zmesti, čeprav ji je Sead Kalender zagrozil celo z nožem. S pomočjo opisa enega izmed roparjev so miličniki še isti večer prijeli oba.

Na tatinske pohode sta hodila zgodaj zjutraj ali pozno ponoči. Žrtvam sta jemala denar, nista pa se odrekla niti drugim dragocenostim. Mikale pa so ju tudi trgovine in bifeji. Tako sta konec junija v poznih nočnih urah vlomila v neko trboveljsko trgovino. Ker nista imela srečne roke, ju je to tako ujezilo, da sta se dogovorila za nov podvig. Še isti večer sta skovala načrt, kako bosta oropala natakarico uj bifeja Zasavje.

Drugi dan sta ji pred bifejem na njenem golfu prerezala gume, da bi jima rop zagotovo uspel. Ker pa je tisti večer močno deževalo, se jima je točajka, ko je opazila, da je z avtom nekaj narobe, odpeljala pred nosom z nekom drugim. To ju je tako razhudilo, da sta še isti večer vlomila v bife, a našla le 1.200 dinarjev.

Med preiskavo so kriminalisti v njunem skrivališču našli nož, zasegli pa so tudi pištolo kalibra 7,65. Toda to ni vse. Litijski miličniki so ju prijavili še zaradi drzne tatvine na vlaku, ko sta okradla neko potnico, nato pa povlekla zasilno zavoro in ušla.

ŽARKO HOJNIK

Obsojena za trgovanje z mamili

SARAJEVO, 30. septembra – Kazenski senat okrožnega sodišča v Sarajevu je zaradi trgovanja z mamili obsodil Bachoda Ibrahima Abdulla, mornarja iz Tanzanije, na leto dni zapora, zaradi taistega kaznivega dejanja pa je bil na dve leti zapora obsojen tudi Bojan Mrkšić, delavec Gospodarske banke Sarajevo, ter Gordana Radovanovič, delavka v Energoinvestovi temeljni organizaciji IRC na šest mesecev zapora.

Bojan Mrkšić je bil lani na potovanju v Teheranu in Carigradu, kjer je tudi spoznal Tanzanijca Abdulla. Takrat sta se dogovorila, da bo Abdull v Jugoslavijo pretihotapil mamilo, ki ga bosta poskušala potem vnovčiti.

Abdul je 19. julija letos v kovčku z dvojnim dnom zares spravil čez mejo dva kilograma hašiša, ki sta ga kasneje prevzela Mrkšić in Radovanovićeva. Uspelo jima je prodati 360 gramov mamila. S tem sta zaslužila 200 dolarjev, potem pa so ju zasačili in zaplenili, kar jima je še ostalo.

M. R.

Sodni spisi se kopičijo

Na nekaterih občinskih sodiščih v BiH manjka do polovice sodnikov – Premalo tudi izvedencev

OD NAŠE DOPISNICE

SARAJEVO, 30. septembra – Preobrazbo rednih sodišč v Bosni in Hercegovini bi na kratko označili takole: trudili so se, ponekod jim je uspelo, drugod ne. So sodišča, ki se morajo bolj kot s pravico ubadati z iskanjem denarja za normalno delo. Ni čudno, da se pravde brezmejno vlečejo.

Na nekaterih so s kadrovsko sestavo zadovoljni. To so sodišča, ki jih financira republika – okrožna in vrhovno. V občinskih zajemajo sapo bolj na kratko, vsega skupaj jim primanjkuje 72 sodnikov, v kakšni od teh hiš pravice pa kar polovica.

V občinskih sodiščih zastaja tudi največ nerešenih sodnih spisov. V letu 1979 jih je bilo 132.702 ali toliko, kolikor jih sprejmejo vložišča v štirih mesecih, lani pa skoraj 190.000, za petmesečni priliv. Okrožna sodišča ne kasnijo tako zelo: od lani jim je ostalo manj kot tretjina zadev.

Vrhovnemu sodišču BiH, ki določa o rednih in izrednih pravnih sredstvih, načelnih stališčih in razumevanju posameznih pravnih predpisov, takšnih spisov ni ostalo veliko, pa še tisti, s katerimi bodo morali opraviti v tem letu, so bolj posledica večjega obsega dela kot česa drugega. V njegovo pristojnost so namreč prišle tudi zadeve prejšnjega gospodarskega sodišča.

Razlogov za dolgotrajno pravdanje pa je še več. Silno primanjkuje tudi izvedencev, stranke pa se zavolo slabe evidence in pomanjkljive matične službe zlahka izogibajo pozivom sodišč.

MIJA REPOVŽ

ŠTIRIINDVAJSET UR

Sopotnik je v trčenju umrl

POSTOJNA, 30. septembra – Davi ob 5.50 se je na magistralni cesti med Postojno in Razdrtim smrtno ponesrečil 50-letni Danilo Remškar iz okolice Ajdovščine. Huje sta bila ranjena 34-letni Stojan Pavšič iz Postojne in 51-letni Stanislav Valič iz Vipavskega Križa. Med vožnjo proti Razdrtemu je Stojan Pavšič z zastavo 1300 zaradi prehitre vožnje v Hruševju zapeljal na levo in trčil s katrco, s katero je pripeljal nasproti Stanislav Valič. Pri trčenju je bil sopotnik Danilo Remškar takoj mrtev, voznika pa so prepeljali v ljubljanski Klinični center.

Ž. H.

Avto je zaneslo na desno

ŠKOFLJICA, 30. septembra – Včeraj popoldne se je v prometni nesreči hudo ranil 70-letni Jože Žumberger iz Ljubljane. Po regionalni cesti Škofljica–Šmarje-Sap se je peljal z osebnim avtom 52-letni Leopold Babnik. Ko je pripeljal do hiše številka 92 na Škofljici, ga je v ovinku zaradi neprimerne hitrosti zaneslo na desno, kjer je treščil v Žumbergerja. Pešca je vrglo na pokrov motorja in nato na cesto, kjer je obležal hudo ranjen. Odpeljali so ga v Klinični center.

N. V.

Požar v MTT

MARIBOR, 30. septembra – V mariborski tekstilni tovarni, tozd Tabor v Valvasorjevi ulici, je izbruhnil včeraj popoldne požar v skladišču barv in kemikalij. Delavec Marjan Bračič je vsul v plastično vedro, v katerem je bila voda, natrijev klorid. Verjetno se je zaradi drugih primesi tekočina vnela. Bračič je takoj poklical gasilce, ki so požar pogasili. Kljub temu pa je zgorelo za 20.000 dinarjev raznih kemikalij.

D. P.

Gorelo je v Impolu

MARIBOR, 30. septembra – Včeraj je začelo goreti tudi v ozd Impol v Slovenski Bistrici, tozd oplemenitilnica. Požar je nastal pri stroju za barvanje aluminijaste folije. Škode je za 500.000 dinarjev.

D. P.

Strela udarila v drevo

MARIBOR, 30. septembra – Med neurjem je včeraj udarila strela v drevo blizu gospodarskega poslopja Jožice Ribič v Mo-driču pri Slovenski Bistrici. Požar se je razširil na ostrešje, ki je zgorelo, prav tako tudi večja količina sena in razno orodje. Škode je za 250.000 dinarjev.

D. P.

Zgorelo 3000 čevljev

MARIBOR, 30. septembra – V delovni organizaciji Lilet v Kejžarjevi ulici v Mariboru je včeraj popoldne nastal požar, in sicer je začelo goreti v priročnem skladišču izdelkov in polizdelkov. Zgorelo je 3.000 parov ženskih čevljev in 36.000 zgornjih delov za ženske škornje, več lepila, gume in drugih surovin. Škode je za 25 milijonov dinarjev. Vzrok požara še raziskujejo.

D. P.

Avto v Motnišnico

ŽALEC, 30 septembra – V Ločici pri Vranskem so se v prometni nesreči, ki se je zgodila danes ob 7.30, ranili voznica osebnega avta in njena sopotnika. Iz Ločice proti Kamniku se je peljala z osebnim avtom 32-letna Manja Lešnik iz Vrbja 87 pri Žalcu. Ko je pripeljala v Ločico, jo je v blagem levem ovinku zaradi neprimerne hitrosti zaneslo na desno bankino. Po njej je vozila 49 metrov, nakar je avto zdrknil v potok Motnišnico. Voznica in njen dveletni sin Tomaž sta se pri tem hudo ranila, 48-letna Marija Uplarnik iz Vrbja 86 pa je bila laže ranjena. Vse tri so odpeljali v celjsko bolnišnico.

N. V.

Nekdanji četnik obtožen

NIŠ, 30. septembra (Tanjug) – Okrožno javno tožilstvo v Nišu je danes vložilo tožbo proti Radomiru Mladenoviću, imenovanemu »Čaruga«, zaradi vojnih zločinov nad civilnim prebivalstvom; od septembra 1943 do septembra 1944 je kot pripadnik četniške organizacije Draže Mihailovića in član »črne trojke« pri bataljonu delojovanske brigade zagrešil več ubojev. Mučil in zapiral je tiste, ki so pomagali narodnoosvobodilnemu boju ter druge.

Namestnik okrožnega javnega tožilca v Nišu Milorad Radovanović je na današnji tiskovni konferenci dejal, da obtoženemu Mladenoviću pripisujejo v zaječarski občini enajst ubojev. Rodil se je leta 1926 v vasi Vrčenovica pri Aleksincu. Še mladoleten se je pridružil četnikom in veljal za strah in trepet vaščanov v okolici Zaječara. Septembra 1944 je prestopil v partizane in po vojni je do 1949. delal v JLA; tedaj so mu sodili zaradi pripadništva četniški organizaciji in ga obsodili na sedem mesecev. Na bližnje sojenje bodo povabili tudi trideset prič, proti obtožencu pa je zbranih več pismenih dokazov.

Na Koprskem spet prijeli tihotapce

KOPER, 30. septembra – Patrola postaje prometne milice iz Kopra je včeraj izsledila dva avtomobila s tihotapci. Okoli 17. ure je na Črnem kalu zaustavila osebni avtomobil, ki ga je vozil 34-letni Ibro Hrustić, z njim pa so bili 28-letna Refika in 39-letni Junus Hrustić in 25-letni Josip Španić, vsi iz Zagreba. V avtu so prevažali 111 parov kavbojk, 40 kompletov namiznih prtov in lučke za novoletno jelko, kar so vse skupaj ocenili na 140 tisočakov.

Sinoči okoli 23. ure in 30 minut pa je prometna patrola v Kozini ustavila še eno zastavo 101, ki jo je vozil 33-letni Dušan Jovičević, z njim pa sta bila 26-letni Rade Obradović in 27-letni Miloš Dimitrijević, vsi iz Kragujevca. Vozili so 1870 izvijačev, 50 rut, 14 dežnikov, 432 nožev, 526 žlic, 438 vilic in 20 kilogramov kave v zrnju. Vse so jim seveda zasegli in jih ovadili javnemu tožilstvu.

B. Š.

FERIMPORT – izvoz-uvoz, zastopstva, veletrgovina, maloprodaja, Zagreb, Ilica 1 TOZD FERIMPORT TRADE

objavlja prosta dela in naloge

TEHNIČNEGA REFERENTA
(za določen čas 12 mesecev) za delo v Ljubljani

Pogoji:
najmanj SSS – elektrotehnik, za demonstratorja – prodajalca elektrotehničnega blaga (akustika, HI-FI) ter znanjem angleškega jezika, s prakso v stroki
Poskusno delo 30 dni

Pisne ponudbe z ustreznimi dokazili pošljite na FERIMPORT, Predstavništvo Ljubljana, Čopova 14 v 8 dneh po objavi.

1-7539

Po 52. in 53. členu Zakona o gradnji investicijskih objektov (Ur. list SRČG št. 35/74 in 4. ter 8. členu Dogovora o odstopu gradnje investicijskih objektov v družbeni lastnini (Ur. list SFRJ št. 69/80 in v skladu s sklepom Sveta z dne 25. IX. 1981 HTO »Montenegroturist« Budva, Delovna organizacija v ustanavljanju »Slovenska plaža« Budva kot investitor

razpisuje

NATEČAJ

ZA UGOTAVLJANJE PRIMERNOSTI IZVAJALCEV DEL PRI GRADNJI OBJEKTOV PRVE FAZE TURISTIČNEGA NASELJA »SLOVENSKA PLAŽA« BUDVA, KAPACITETE 2300 LEŽIŠČ

Predmet natečaja je ugotavljanje primernosti organizacij združenega dela za gradnjo objektov I. faze programa »Slovenska plaža« v Budvi (gradbena in gradbeno-obrtniška dela, inštalaterska dela, prometnice znotraj kompleksa, zunanje ureditve terena) po investicijsko-tehnični dokumentaciji investitorja.
Objekti so v Budvi, na lokaciji Slovenske plaže, sestavljajo pa jih bivalne kapacitete (2300 ležišč) restavracijsko-rekreativni center, sprejemni terminal in tehno-ekonomski center. Skupna predračunska vrednost je 1.100.000.000 dinarjev, skupna bruto površina pa je 43.427 m².

Začetek del je decembra 1981. leta, dela pa morajo biti končana do marca 1983. leta.
Prijave pošljite na naslov: HTO »Montenegroturist« Budva, Radna organizacija u osnivanju »Slovenska plaža« Budva.
Prijave pošljite v zaprti ovojnici z oznako: Konkurs o podobnosti za izgradnju objekata I. faze turističkog naselja »Slovenska plaža« Budva, v 30 dneh po objavi natečaja.

Prijava naj vsebuje:
– naziv in točen naslov ponudnika
– overjen prepis odločbe o vpisu v sodni register
– podatke o strokovnih kadrih po vrstah, kvalifikacijah in številu
– podatke o mehanizaciji, tehnični opremljenosti in vrednosti, posebno za mehanizacijo za izvajanje razpisanih del
– izjavo in dokazilo o možnosti združevanja sredstev (na podlagi skupnega deviznega prihodka in dohodka ter drugih skupnih opravil in pravic) ali kreditiranja, z oznako zneska in kakovosti sredstev (rok, obresti), vendar na podlagi samoupravnega sporazuma o združevanju ali kreditiranju, ki ga bo investitor poslal na vpogled zainteresiranim organizacijam, skupaj z drugo tehnično dokumentacijo.
– podatke o kooperantih, njihovi kadrovski strukturi, tehnični opremljenosti, s priloženim samoupravnim sporazumom ali dogovorom o sodelovanju
– priporočilo ponudnikov in kooperantov za graditev podobnih objektov
– izjavo o stalnosti cen za opravljanje del
– izjavo o pripravljenosti deponiranja garantne vsote za pridržavanje planiranih rokov in kakovostno izvajanje del
– zaključni račun za leto 1980 (bilanco stanja, bilanco uspeha in posebne podatke) na zakonsko predpisanih obrazcih s potrditvijo SDK

Primerne so organizacije, ki imajo:
– izjavo, da sprejemajo posebne pogoje investitorja pri zbiranju ponudb, ki so sestavni del elaborata
– dokazilo o možnosti združevanja sredstev ali kreditiranju z ugodnimi pogoji v višini najmanj 25% predračunske vrednosti
– pisno dokazilo o stalnosti cen
– dokazilo o možnosti deponiranja garantnega zneska za roke in kakovost
– dokazilo o solventnosti organizacije po zaključnem računu za leto 1980
– dokazilo o tehnični in kadrovski opremljenosti ponudnikov in kooperantov

Ponudnik lahko pošlje le eno ponudbo.
Prijave bomo odprli v 5 dneh po končanem zbiranju prijav. Vse kandidate bomo o odločitvi investitorja obvestili v 10 dneh po odpiranju prijav.
Podrobnejša pojasnila lahko dobite po tel. (086) 41-553 ali 41-236.

1-7536

OD VSEPOVSOD

Poplave v Nepalu

KATMANDU, 30. septembra (AP) – Poplave v jugozahodnem Nepalu, do katerih je prišlo po hudem dvodnevnem deževju, so terjale okrog 400 življenj. Kot poroča agencija AP, ki se sklicuje na nepalske uradne vire, so do zdaj našli 35 trupel. Vendar pa se bojijo, da je žrtev veliko več, predvsem med prebivalci vasi vzdolž rek, ki so prestopile bregove. Poplave so povzročile veliko gmotno škodo.

Zajamčen zadetek

NEW DELHI, 30. septembra (Tanjug) – Neki prodajalec srečk v indijski državi Utar Pradeš ni niti slutil, da ima v rokah milijone. Skušal je namreč prodati preostalih kakih deset srečk, čeprav je vedel, da je bilo žrebanje že opravljeno.

Devi Sahai iz mesta Fatehpuri, ki je že leta igral na loteriji brez uspeha, je presenečen opazil pri prodajalcu srečke, katerih številke so bile objavljene v jutranjem časopisju. Kar verjeti ni mogel, da prodajalec ponuja srečko, ki je zadela glavni dobitek v znesku 40.000 rupij (okoli 160.000 dinarjev). Seveda je srečko takoj kupil, šele potem pa povedal prodajalcu, da je med njimi tudi tista, ki je zadela glavni dobitek. Tedaj pa se je razvila pravcata drama. Prodajalec je zgrabil kupca za vrat in zahteval, da mu srečke vrne, trdeč, da nakup ne velja, ker mu jih je prodal že po žrebanju. Devi Sahai pa se seveda ni hotel odpovedati dobitku. Vedno huje sta se ruvala in kazalo je, da se bo stvar slabo končala, saj sta možakarja začela daviti drug drugega, ko se je prikazal policist z debelo bambusovo palico. Ločil ju je in zaslišal, nato pa razsodil, da srečka vendarle pripada kupcu.

Štirimilijonski Izrael

JERUZALEM, 30. septembra (AFP) – Po podatkih centralnega statističnega urada v Jeruzalemu ima Izrael zdaj okoli 3,968.000 prebivalcev, od tega okoli 3,315.000 Židov. Všteti niso Arabci na zasedenih ozemljih, pač pa arabsko prebivalstvo anektiranega Jeruzalema.

V zadnjih dvanajstih mesecih se je število prebivalcev Izraela povečalo za 49.000. V tem času se jih je priselilo samo 2.000. Novih prebivalcev pa se je rodilo 47.000.

V zadnjih desetih letih je število izraelskega prebivalstva narastlo za 874.000. Vsako leto zapusti državo v povprečju 15.000 Židov.

Stari »veliki šampioni«

TOKIO, 30. septembra (AFP) – Šestindevetdesetletni Japonec Teiči Igarši se je povzpel na sveto japonsko goro Fudžijamo, visoko 3776 metrov. Za ta podvig so ga razglasili za »velikega šampiona«. Naslov velikega šampiona (jokozuna) si sicer lahko pridobijo samo dvobojevalci v tradicionalni japonski rokoborbi. Toda združenje, ki skrbi za to, da bi bilo med planinci čimveč starejših ljudi, je sklenilo, da bo ta zelo popularni naslov podeljevalo tudi starim, ki jim bo uspelo povzpeti se na Fudžijamo. Samo v juliju in avgustu letos, ko so bile vremenske razmere precej ugodne, je na vrh te gore splezalo 616 ljudi, starejših od 70 let, med njimi tudi 53 žensk.

Potres v Sierra Nevadi

BISHOP, 30. septembra (AFP) – Območje Sierre Nevade v osrednji Kaliforniji je danes prizadel močan potres z jakostjo 5,8 stopenj po Richterjevi lestvici.

Peter Cheyney

Dekletom je vseeno

14. nadaljevanje

Kaže, da bi vam požirek krepkega prišel prav.«

Obrnem se k Henrietti in se nasmehnem.

»Poslušajte, gospa,« rečem. »Odpeljite ga in izkažite se v vlogi negovalke.« Potem pa pravim: »Po mojem bi tukaj radi vrgli karte.«

Medtem ko govorim, je prišel v sobo Periera. Stoji čisto pri vratih in kaže, da je zadovoljen. Menda bo ta Fernandez njegov prijatelj in glavni tod okrog. Henrietta ne reče prav nobene, ja če bi imela pištolo, bi po mojem streljala na Fernandeza. Samo pograbi tega Maloneya in ga rine proti vratom.

Fernandez pogleda za njima, ko odhajata, in se zasmeji – nekam zoprno se hahlja.

»Spravi stran to cunjo in znebi se je,« reče.

Henrietta se obrne. Bela je kot smrt. Tako je pobita, da ne ve, kaj bi sama s sabo. Fernandez jo pogleda in se zareži. Stopi k njej, in preden se ona zave, kaj se dogaja, jo poljubi naravnost na usta.

»Pohiti, sestra,« ji reče, »in ne razburjaj se, ker te ne bo nikamor pripeljalo.«

Potem se vrne k mizi.

»Zdaj mogoče lahko nadaljujemo,« pravi in pobere karte. Drugi fantje, štirje pri veliki mizi, se pripravijo. Igrali bojo poker.

»Greste zraven?« mi reče Fernandez. Prikimam.

»Ja,« mu rečem, »ampak samo trenutek. Nekaj moram opraviti.«

Obrnem se in odidem iz sobe. Vidim Henrietto, ki pelje Maloneya v sobo niže naprej z mostovža. Počasi grem tja in pogledam skozi vrata. Maloneya je položila na kavč, ona pa je v kotu in pripravlja vodo v umivalniku. Maloney slabo izgleda.

Vstopim.

»Poslušajte, sestra,« začnem, »po mojem jo je vaš prijatelj krepko skupil. Mogoče danes ni dober za boj. Gotovo pa veliko zdrži.«

Odide k Maloneyu in mu začne z brisačo previdno zmivati kri z obraza.

»Rada bi bila moški,« pravi. »Ubila bi Fernandeza.« Neha delati, se obrne in me pogleda. Oči se ji svetijo in lepa je. »Jim bi ga zdrobil,« nadaljuje, »a roke ne more prav uporabljati. Pred dvema tednoma si jo je zlomil in še ni dobra. Tisti surovež ga je lahko tako pritisnil.«

Maloney začne hlastati za zrakom. Trudi se, da bi vstal s kavča, a ne more. Omahne nazaj.

»Samo da pridem do tistega . . .« zamomlja.

Hitro malo pomislim. Zdi se mi, da si lahko koristim, če se na veliko približam Henrietti. Če takoj pokažem svoje karte, bo mogoče spregovorila, in kaže, da je to prava priložnost.

»Ne skrbite, Maloney,« rečem. »S to roko niste imeli nobene možnosti in zadel vas je v trenutku, ko niste imeli ravnotežja«. Pogledam Henrietto. »Tudi mene je precej razkurilo, ko je tisti ušivec prišel k vam in vas tako poljubil,« nadaljujem. »To je bilo precej žaljivo, da naredi kaj takega v sobi, polni ljudi.«

»Seveda,« pravi. »Ampak nisem videla, da bi vi kaj ukrenili.«

Nasmehnem se.

»Poslušajte, gospa,« ji rečem. »Ko boste poskrbeli za tegale prijatelja, kar pridite nazaj v igralnico, pa se bova malo pogovorila s tem Fernandezom.«

Zbrišem jo.

Vrnem se v igralnico. Čakajo me. Fernandez momlja, kot bi komaj čakal, da začne, jaz pa se usedem in dobim karte.

Začnemo poker. Višajo po deset dolarjev, kar je precej krepko zame, a v prvih nekaj igrah mi ne gre slabo. Dobivam. Gledam Fernandeza in se držim na smeh, kot bi bil nekam sam sebi všeč. On pa me črno pogleda.

Nadaljujemo. Nekaj je velikih dobitkov. Potem Fernandez začne s petdesetimi dolarji in vsi gremo zraven. V banki je že okoli dvesto petdeset dolarjev. Medtem ko jemljemo karte, slišim, da je prišla Henrietta v sobo. Ustopi se takoj za mojim stolom.

Fernandez stavi. Stavi sto. Drugi fantje odvržejo karte. Računam, da blefira, in grem do konca s svojima paroma.

Vidim ga. Imel sem prav. Ima dva para šestic, jaz pa dva para desetic.

Banko potegnem k sebi.

»Moral bi se naučiti to igro, zelenec,« mu rečem.

Pogleda me.

»Kaj si mi rekel?« vpraša.

Vstanem, sežem z rokami pod rob mize in jo prevrnem postrani. Tako je nekaj prostora med mano in Fernandezom. Skočim noter. Ko vzdigne roke, povesim glavo in ga sunem pod brado. Ko omahne nazaj, mu sledim z levo in desno in jih dobi po vsaki strani čeljusti. Obstanem in čakam, da pride bliže. Res pride, a je malo pretresen, jaz pa stopim stran in mu jo dam po nosu, da jo krepko skupi. Zgrmi po tleh in medtem ko pada, mu zabrusim staromodno kletvico. To ga nekam razjari. Vstane in se zapodi proti meni kot bik. Povesim glavo in dobi jo v trebuh.

S. Fischer-Fabian

AFRODITA

6. nadaljevanje

»Nikar, spoštovana gospodična. Naj gospodična dovoli, da na to vprašanje odgovorim z ,ne'. Vendar vem, da se bo gospodična po tem obedu zelo dobro počutila. Pokojna mrs. Hold je imela vsekakor navado reči: ‚John, tako živahna sem kot zajec.'«

»Je moja teta kaj takega pogosto jedla?«

»Pokojna mrs. Hold je živela strogo po načelih vegetarianstva. Mere 90-60-90 niso muha narave, marveč rezultat vegetarianskega načina življenja.«

»Le zakaj sem pokojni mrs. Hold pravzaprav zavidala,« pomisli Trixi in srkne sirotko s sveže stisnjenim kislim zeljem. Okus ima po . . ., no, kakor sirotka s kislim zeljem. Pokusi še korenčkov jogurt. In špinačni narastek. In krhelj bučke. »Hvala, odrekam se,« reče.

»Čemu se spoštovana gospodična odreka?« Butler vprašujoče privzdigne obrvi.

»Denarju. Odrekam se sama. In odreka se moja mati. In teta Annegret tudi. In sestrična Erika prav tako.«

»Če me moje poznavanje ljudi ne vara, tedaj gospa Radke in njena gospodična hčerka pač ne sodita v tisto vrsto ljudi, ki se je pripravljena odreči šestim milijonom dolarjev. Nasprotno, stradali bosta, če se smem tako izraziti, da jima sapa poide.«

»Mislite?« reče Trixi in zamišljeno grizlja korenino zelene, »da ni odgovorno sorodstvu vreči toliko denarja v gobec?«

»Če mene vprašate: za tako vsoto bi jaz stradal do okostja. A na tehtnici imam nekaj čez sto kilogramov.«

»Saj sem nekoč že poskusila hujšati, John. Ker sem bila zaljubljena. On je bil nameščenec hranilnice v Cannstattu. Hotel je, da sem tanka ko Audrey Hepburn. Kot deska. Poskusila sem s kašo pšeničnih kalčkov. Veste, kak okus ima kaša iz pšeničnih kalčkov?«

Za glodalca se ima Trixi spričo pladnja s presno hrano in je ogorčena. Pa nima prav, zakaj presna hrana je vendar takooo zdrava. Presno sočivje prisili, prvič, v telesu uskladiščeno kuhinjsko sol, da zapusti organizem (in s tem na sol vezano vodo), drugič ustavi apetit in tudi žejo, tretjič zniža krvni tlak, razstrupi in okrepi prekrvavitev, četrtič pa telesu prinese dragocene vitamine. Presna hrana torej ni kar tako in kdor se ji prepusti enkrat tedensko, hujša sicer počasi, vendar zato neustavljivo, natanko: kilogram ali poldrugi kilogram mesečno.

Presna hrana pa je tudi vse, kar pride od sočivja surovo na mizo. Najbolj primeren dan je konec tedna, zakaj sočivje je brez beljakovin in brez maščob in zato malce naporno. Posebnega recepta ni. Pojdite v kuhinjo in začnite lupiti, strgati, rezati, tehtati. Vzemite za to zelenjavo in sadje, ki je ravno tedaj na trgu. Pijte k temu skodelico šipkovega čaja ali kozarec sveže stisnjenega paradižnikovega soka s ščepcem curryja.

»Obžalujem, ne vem, gospodična.«

»Nikar ne obžalujte. Okus imam kot lepilo za tapete. Ampak bila sem pač zaljubljena in sem se basala s tisto kašo, zjutraj, opoldne in zvečer, štiri dolge tedne. Nazadnje sem se znebila treh kil. In čez nekaj tednov . . . sem tehtala več kot poprej. In s tistim iz hranilnice je bilo fuč.« Trixi zavzdihne. »Tega kratko malo ne zmorem.«

»Ljubezen, spoštovana gospodična, je za hujšanje gotovo močno dražilo, čeprav mi tu sodba ne pritiče. Toda denar, se mi zdi, vsaj ko gre za tako visoko vsoto, je še močnejša spodbuda. Če dovolite to pripombo, ki jo narekuje življenje.«

»Tri kile so bile takrat, zdaj pa bi se morala znebiti štirikrat toliko kil, če ne še več. In poleg tega naj to novo težo še obdržim. Saj to piše črno na belem v oporoki. Ne, John, tega ne zmorem.«

Johnov vrhnji del telesa se nagne kakih deset centimetrov naprej, ko reče: »Če spoštovana gospodična dovoli, vem za način, kako bi spoštovana gospodična to le zmogla. Neizpodbiten način, tako rekoč.«

★

Ko stopi Jim Stutterbold v apartma za goste v 36. nadstropju, preseneti dami Radke pri pospravljanju kovčkov. Tako se prestraši, da mora sesti, še preden mu dami ponudita stol. »Hello,« reče in živčno pokašlja. »Hello, kam pa kam?«

»V Evropo,« reče gospa Radke in potegne zadrgo svoje potovalke. »In tam si bova zavihali rokave.« Skrbno prešteje sveženj žepnih knjig in meni bolj zase kot za Stutterbolda: »Če je Verena mislila, da naju bo pribila na križ, se je motila. In to temeljito. Dosegli bova zahtevano težo. In sicer natanko ob času. Jaz že vem, kako.«

»In kako, prosim?« vpraša Stutterbold.

»Šrotali bova. Ali pa hauzali. Bova že videli.«

Dan našega nogometa: vsi štirje v drugem kolu

Crvena zvezda, Velež, Radnički in Hajduk uspešni tudi v povratnih tekmah 1. kola za evropske nogometne pokale – Spličani izvrstni

LJUBLJANA – To je bil zares velik dan jugoslovanskega nogometa, kajti vsa štiri naša moštva so se uvrstila v drugo kolo evropskih pokalnih tekmovanj. V pokalu šampionov je Crvena zvezda premagala Hibernians z Malte z 8:1 in se s skupnim izidom 10:2 uvrstila naprej. V pokalu pokalnih prvakov je Velež premagal moštvo Jeunesse iz Luksemburga s 6:1 in gre v 2. kolo s skupnim rezultatom 7:2. V pokalu UEFA je Radnički v Nišu igral z Napolijem 0:0, naprej pa gre zaradi remija 2:2 s prve tekme v gosteh. Najbolj prijetno pa je presenetil Hajduk, ki je v Stuttgartu vse do finiša vodil z 2:0, nato dopustil izenačenje, naprej pa se je uvrstil s skupnim izidom 5:3.

POKAL PRVAKOV

C. zvezda : Hibernians 8:1 (5:0)

BEOGRAD – Štadion C. zvezde, gledalcev 8.000, sodnik Hadjistephanou (Ciper).

STRELCI: 1:0 – Goračinov (1), 2:0 – Petrović (20), 3:0 – Šestić (35), 4:0 – Petrović (41), 5:0 – D. Savić (43), 6:0 – D. Savić (58 – 11 m), 7:0 – R. Savić (62), 7:1 – Konzi (69), 8:1 – R. Savić (87).

C. ZVEZDA: Simeunović, Krmpotić, Mališević, B. Djurovski (Milovanović), Borovnica, Jurišić (Djordjić), Petrović, Šestić, D. Savić, R. Savić, Goračinov.

Po akciji Djurovskega je Goračinov načel mrežo prvaka Malte že v prvi minuti. Igralci Hibernians niso bili dorasli nasprotniki domačinom, ki so se z nasprotniki na trenutke tudi poigravali. Strelec dveh golov z večjih razdalj je bil kapetan Petrović, vendar je bil za oba kriv zelo slab vratar gostov. Še najlepši je bil Savićev gol tik pred koncem prvega polčasa.

Drugi polčas je bil za Beograjčane le formalnost. Trener Stanković je poslal ne igrišče še strelca Milovanovića in Djordjića, vendar so bili Beograjčani v tem delu kljub temu manj učinkoviti. Gostje so v tem delu dosegli časten gol, drugega pa jim je sodnik razveljavil zaradi ofsajda.

Trabzonspor : Dinamo (K) 1:1, naprej Dinamo (K) z 2:1.

Banik : Ferencvaros 3:0, naprej Banik s 5:3, Athlone Town : BK Köbenhavn 2:2, naprej BK Köbenhavn s 3:3, Partizani : Austria 1:0, naprej Austria s 3:2, Valur : Aston Villa 0:2, naprej Aston Villa s 7:0.

POKAL POKALNIH PRVAKOV

Velež : Jeunesse 6:1 (1:0)

MOSTAR – Štadion Veleža, gledalcev 8000, sodnik Afxention (Ciper).

STRELCI: 1:0 – Okuka (28), 2:0 – Skočajić (46), 3:0 – Okuka (53), 4:0 – Matijević (55), 5:0 – Bajević (67), 5:1 – Scheitler (80), 6:1 – Matijević (86).

VELEŽ: Marić, Kalajdžić, Mulahasanović, Medjedović, Matijević, Djurasović, Okuka, Skočajić, Bajević, Vladić, Vukoje (Bijedić).

Domačini so bili za razred boljši nasprotnik, za prvi gol pa so se morali kljub veliki premoči truditi skoraj pol ure. Šele tedaj je Okuka po kotu Vladića in skoku Matijević iz obrata dosegel efekten gol. V nadaljevanju pa so se razigrali tudi domači strelci, še najbolj razpoložen med njimi je bil »štoper« Matijević, ki se je odlikoval z odličnimi »izleti« v napad. Domačini so dosegli kar pet lepih golov, enega pa so iz nasprotnega napada dosegli tudi gostje iz Luksemburga.

Tottenham : Ajax 3:0, naprej Tottenham s 6:2, Trakija : Barcelona 1:0, naprej Barcelona s 4:2.

Vasas : Union 8:0, naprej Vasas z 8:1, Legija : Vaalerengens 4:1, naprej Legija s 6:3, Lokomotiva (L) : Swansea. 2:1, naprej Lokomotiva s 3:1, PAOK : Eintracht (F) 2:0, naprej Eintracht s 5:4 po enajstmetrovkah.

POKAL UEFA

Radnički : Napoli 0:0

NIŠ – Štadion na Čairu, gledalcev 12.000, sodnik Perez (Portugalska).

RADNIČKI: Stevanović, Halilović, Obradović, Bojović, Panajotović, Vojinović, Djordjević, (Rinčić), Antić, Nikolić, (Savić), Radosavljević, Aleksić.

NAPOLI: Castellini, Bruscolotti, Citterio, Guidetti, Amodio, (Criscimani), Ferrario, Damiani, Vinazzani, Musella (Palanca), Benedetti, Pelegrini.

Nogometaši Radničkega so se zasluženo uvrstili v drugo kolo tekmovanja za pokal UEFA, čeprav so z igro razočarali svoje navijače. Domačini so bili obremenjeni s pomembnostjo tekme in ugodnim izidom (2:2) s prve tekme v Neaplju. Igralci Radničkega so bili sicer večji del tekme v terenski premoči, vendar niso imeli nobene prave priložnosti. V prvem delu je še najlepšo zapravil Aleksić, v nadaljevanju pa vratar gostov Castellini ni imel pravega dela. Gostje so šele v finišu zaigrali nekoliko bolj ambiciozno. A tudi nešportno, zaradi česar je sodnik Perez upravičeno izključil Guidettija. V finišu so imeli gostje svojo prvo in edino priložnost.

EDO CRNALIĆ

Southampton : Limerick 1:1, naprej Southampton s 4:1, Linfield : Beveren 0:5, naprej Beveren z 8:1, Lokeren : Nantes 4:2, naprej Lokerne s 5:3, Sparta (P) : Xamax 3:2, naprej Xamax s 6:3, Levski Spartak : Dinamo (B) 2:1 (2:0), naprej Dinamo s 4:2.

Stuttgart : Hajduk 2:2 (0:2)

STUTTGART – Štadion »Neckar«, gledalcev 40.000, sodnik Palotai (Madžarska).

STRELCA: 0:1 – Bogdanović (11), 0:2 – Jelikić (29), 1:2 – Schäfer (83), 2:2 – D. Müller (85).

STUTTGART: Roleder, Schäfer, Hadewicz, Adrion, Satmareanu, Kelsch, Beck (Reichert) Ohlicher, D. Müller, Allgöwer, Six.

HAJDUK: Pudar, Berić, Mehmedalić, Gudelj, Primorac, Rožić, Zl. Vujović, Slišković, Zo. Vujović, Jelikić, Bogdanović (Pešić).

Spličani so priredili prvorazredno presenečenje. Z 2:0 so vodili vse do 83. minute. V tem delu so povsem nadigrali domačine, ki so imeli dve sijajni priložnosti le v prvih minutah tekme. Spličani so povedli v 11. minuti, ko je Slišković poslal v ogenj mladega Bogdanovića, ta je prišel sam pred vratarja Rolederja ter ga nazadnje prisebno premagal. Bogdanović pa je bil tudi režiser drugega gola. Izredno lepo je prodrl o krilu, na drugi strani pa je njegov predložek ujel Jelikić in z glavo ugnal Rolederja. Domači vratar je žogo sicer ujel, toda ta je bila že za črto, tako da je stranski sodnik pokazal na sredino igrišča. Tudi po vodstvu z 2:0 Spličani niso popustili. Imeli so še nekaj izrednih priložnosti, Slišković je zadel celo prečko, toda mreže niso več zatresli. Sijajen vtis so nekoliko poslabšali v finišu, ko so nepričakovano dobili dva gola.

CSKA : Sturm 2:1, naprej Sturm z 2:2, Szombierki : Feyenoord 1:1, naprej Feyenoord s 3:1, Wisla : Malmö 1:3, naprej Malmö s 5:1, Ankaragucu : Rostov 0:2, naprej Rostov s 5:0, Akademik : Kaiserslautern 1:2, naprej Kaiserslautern s 3:1.

Trije goli V. Amerška

KOČEVJE – V prijateljski tekmi na igrišču športnega parka Gaj sta se pomerili moštvi Olimpije iz Ljubljane in domačega Kočevja. Zmagali so Ljubljančani z rezultatom 3:0 (1:0), vse tri zadetke pa je dosegel njihov kapetan Vili Ameršek. Pogoji za igro so bili izredno težki, saj je ves čas močno deževalo. V drugem polčasu so dobili priložnost tudi rezervni igralci obeh moštev. Tekmo je pred 500 gledalci sodil Bučar iz Novega mesta.

MILAN GLAVONJIĆ

Mali maraton v Mokronogu

MOKRONOG – Partizan Mokronog in ZTKO občine Trebnje bosta v nedeljo, 11. t. m. ob 9. uri, organizirala tekmovanje v malem maratonu, za manj pripravljene pa tudi tek na 12 kilometrov dolgi progi. Pokrovitelj prireditve je tovarna zdravil Krka iz Novega mesta, ki bo poskrbela tudi za okrepčilne napitke. Tekmovanje je odprto, štartnine ni, prijave pa sprejema Partizan Mokronog do 5. t. m.

J. P.

OI 88 presenetljivo Calgaryju in Seulu

Prepričljivi zmagi Kanadčanov in Južnih Korejcev na zasedanju MOK – Le Takač uganil

BADEN BADEN, 30. septembra – Izid glasovanja je bil prav gotovo presenetljiv, a to je že olimpijska tradicija: Seul, glavno mesto Južne Koreje ter Calgary, najbolj dinamično kanadsko mesto, kakor se samo predstavlja, sta olimpijski prizorišči 1988! Tako je na svojem 84. zasedanju odločil mednarodni olimpijski komite, pri čemer je glasove oddalo 79 njegovih članov.

»Seul bo dobil igre«, je dopoldne, nekaj ur pred glasovanjem, napovedal gotovo najboljši jugoslovanski poznavalec olimpijske scene Artur Takač. Znan športni delavec, zdaj dejaven v organizacijskem komiteju zimskih olimpijskih iger v Sarajevu, in pred leti, še pod vladavino Američana Averyja Brundageja, direktor MOK, je svojo prognozo tudi utemeljil.

»Glejte«, je dejal, »olimpijske igre so na 11. olimpijskem kongresu dobile tako široko podporo, bojkot v Moskvi je bil tako soglasno obsojen, da lahko konservativnejši člani MOK tvegajo s Seulom, ki je sicer glede na politični položaj gotovo sporen. A ima vse športne prednosti.«

Tekač je imel prav, izid glasovanja (kar 52 glasov za Seul in samo 27 za Nagojo) pa je sploh obrazložljiv samo na ta način. Poenostavljeno rečeno: »zahodni« člani MOK so jo zdaj pač s svojo odločitvijo zagodli tistim, katerih bojkot so lani obsodili zaradi svoje funkcije in v želji, da bi olimpijsko gibanje in igre ohranili ne glede na to, da so se mnoge njihove vlade odločile za »ne« v Moskvi.

Velika dvorana badenbadenskega zdraviliškega doma je objavo »letnih« rezultatov, ki jo je opravil predsednik MOK Juan Antonio Samaranch nekaj po 15.45, sprejela skorajda stoično. Korejci so zadržano zaploskali. Japonci pa samo razočarano odkimali. Še pri vhodu v dvorano je eden izmed njihovih rojakov vse do začetka glasovanja protestiral proti možni izbiri Nagoje za olimpijsko prizorišče. In tudi ko je delegacija nacionalnega olimpijskega komiteja Južne Koreje skupaj z županom mesta Seul podpisovala pogodbo z MOK, je v dvorani vladala tišina.

Vse drugače pa je bilo nekaj minut kasneje, ko so bile na vrsti 15. zimske olimpijske igre. Že prej se je zvedelo, da je v prvi volilni rundi izpadla Cortina, ki je dobila le 18 glasov, in sta prišla v ožji izbor torej Calgary in Falun.

Ko pa je Samaranch objavil, da bo olimpijsko prizorišče 1988 glavno mesto kanadske province Alberta Calgary, je v dvorani završalo kakor na rodeu. Na mah so vsi Kanadčani odnekod privlekli na dan bele kavbojske klobuke in na ves glas slavili svojo zmago. Tudi ta je bila z 48 glasovi napram 31 Faluna nazadnje dokaj prepričljiva in dokaz, da Falun v drugem krogu le ni združil vseh privržencev Cortine, kakor je bilo pravzaprav pričakovati.

Zastopniki obeh prireditelјev 1988 so se uro po razglasitvi rezultatov predstavili na tiskovni konferenci, ob uri poročanja pa še ni bilo znano, ali bo kljub takemu izidu glasovanja prišlo do ponovnega nastopa cortinske godbe in folklorne skupine, ki je na večer pred glasovanjem dopotovala v Baden Baden in tako poskrbela za posebno razpoloženje v mestu.

Zastopniki Seula, župan Young Su Park in predsednik olimpijskega komiteja Južne Koreje Sang Ho Cho sta povedala, da bo Južna Koreja spoštovala olimpijsko listino v vseh podrobnostih, kar tudi pomeni da bo povabila na igre in omogočila udeležbo prav vsem, ne glede na politične razlike.

Kanadčani pa so izrazili svojo izredno zadovoljstvo, ker jim je uspelo dobiti zimske igre v sedmem poskusu. »Za Calgary, mesto s 600.000 prebivalci, med katerimi se jih je že 80.000 včlanilo v klub za pripravo iger, je to velik dan«, je povedal predsednik pripravljalnega odbora Frank King, »ki ga gotovo primerno slavijo tudi v mestu«.

EVGEN BERGANT

ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH Š

Zelo napeto vzdušje napoveduje »stare čase«

Danes začetek dvoboja za svetovno prvenstvo – Korčnoj ni prišel na tiskovno konferenco zaradi slabih novic in zlonamernega pisanja

OD NAŠEGA DOPISNIKA

RIM, 30. septembra – V ozračju nelagodnosti in medsebojnih obtožb se bo jutri popoldne v Meranu začel dvoboj za svetovno šahovsko prvenstvo med Anatolijem Karpovom in izzivalcem Viktorjem Korčnojem.

Korčnoj danes ni prišel na napovedano tiskovno konferenco. Njegovo odsotnost je pojasnil njegov odvetnik Brodbeck: »Korčnoj je dopoldne po telefonu govoril z Ano Bello, ki mu je sporočila, da je njun sin Igor, ki ga je nedavno obiskala v koncentracijskem taborišču nekje v Sovjetski zvezi, slabega zdravja. Ta dramatični pogovor je Korčnoja zelo potrl in zato je sklenil, da se odpove pogovoru z novinarji.«

Odvetnik Brodbeck je označil kot »svinjarijo« najnovejši dolgi komentar Tassa, v katerem sovjetska agencija ostro napada Korčnoja. Tudi moskovski dnevnik »Sovjetski sport« je danes objavil članek, v katerem zmerja Korčnoja, ki je leta 1976 emigriral iz Sovjetske zveze, s »farizejem in izsiljevalcem«, ki se ne pomišlja poseči tudi po najbolj nizkotnih sredstvih, da bi »spravil nasprotnika iz ravnotežja«.

Kljub temu, da je zdaj jasno, da sovjetske oblasti Korčnojevi ženi in sinu ne bodo dale izstopnega vizuma pred začetkom dvoboja, pa je Korčnoj preko svojega odvetnika potrdil, da bo odigral dvoboj, češ »šah je njegovo življenje«.

Že včeraj je bilo jasno, da z napovedano skupno tiskovno konferenco obeh tekmecev, ki so jo načrtovali organizatorji, ne bo nič. Očitno je, da Karpov in Korčnoj ne želita imeti nobenega neposrednega stika zunaj igralne dvorane. Karpov je zato napovedal ločeno tiskovno konferenco za Korčnojem, ni pa izključeno, da bo »železni Viktor« pozneje vendarle tudi spregovoril z novinarji.

In vendar je včeraj kazalo, da se bo ozračje vsaj malo razvedrilo. Sovjetska delegacija je na organizacijskem sestanku, na katerem so bili prisotni tudi predstavniki mednarodne šahovske federacije, privolila, da bo Korčnoj lahko igral s švicarsko zastavo in da bodo ob otvoritvi zaigrali v njegovo čast švicarsko himno. Korčnoj pa se je odrekel zahtevi, da bi igral v posebni stekleni kabini, ki naj bi ga obvarovala pred zločestimi vplivi sovjetskih parapsihologov.

Včeraj so določili tudi druge podrobnosti propozicij. Med drugim so se dogovorili, da bosta obe delegaciji, ki bosta imeli na voljo po osem sedežev v prvi vrsti igralne dvorane v velikem zdraviliškem salonu, oddaljeni od igralne mize 12 metrov. Sama miza ima pod ploščo leseno pregrado, ki bo onemogočala, da bi se tekmeca dotaknila z nogami. Domenjeno je tudi, da bodo lahko pijače in prigrizke igralcema servirali le od pol sedmih do pol osmih zvečer, vendar se natakarji ne bodo smeli približati igralni mizi, temveč bodo hrano in pijačo izročili sodnikom.

Nocoj bo odločeno, kdo bo v prvi partiji igral z belimi figurami. Karpov bo kot nosilec naslova izvlekel eno izmed dveh kuvert, v katerih bo list z njegovim in Korčnojevim imenom. Tisti, ki ga bo izžrebal, bo jutri potegnil prvo potezo v tem dvoboju, ki je že pred začetkom vzbudil toliko pozornosti in toliko polemik.

ANDREJ NOVAK

Zmaga Saxa, Jugoslovani razočarali

Na sedmem memorialu Bore Kostića v Vrščuje drugo mesto zasedel Smejkal

VRŠAC – Zmagovalec sedmega memoriala Bore Kostića je madžarski velemojster Sax, ki je v petnajstih kolih zbral 11,5 točke in bil tudi edini nepremagani udeleženec turnirja.

Ruzultati zadnjega, 15. kola: P. Nikolić : Kurajica remi, Popović : Velimirović 0:1, Campora : Petrosjan 0:1, Veličković : Smejkal 0:1, Sax : Kapelan 1:0, Rajković : Ftačnik remi, Matulović : Chandler remi, Cebalo : S. Simić 1:0.

Vrstni red: Sax 11,5, Smejkal 11, Petrosjan 10, Kurajica, Matulović, Campora 8,5, Ftačnik 8, Popović, Velimirović 7,5, Rajković, P. Nikolić, Chandler 7, Cebalo 6,5, Veličković 6, Kapelan 4,5, S. Simić 1.

Smejkalu še tako dober finiš ni pomagal. Čeprav je zanesljivo dobil z Veličkovićem in tako iz zadnjih osem kol zbral 7,5 točke, mu to ni kaj dosti pomagalo, kajti tudi Sax je gladko vzel mero Kapelanu. Madžarski olimpijec je za prvo mesto dobil 60.000 dinarjev nagrade. Jugoslovani so razočarali. Zlasti to velja za udeležence conskega turnirja Velimirovića, Rajkovića in Cebala.

V boju za prva tri mesta še pet naših

Na ženskem conskem turnirju v Čupriji so odigrale nadaljevanja prekinjenih partij

ČUPRIJA – V nadaljevanju prekinjenih partij na ženskem conskem turnirju za svetovno prvenstvo je bilo kar precej presenečenj, vendar pa se vrh lestvice ni bistveno spremenil. Še naprej vodi mlada mojstrica Suzana Maksimović, ki ji je uspelo rešiti remi s Čejićevo.

Rezultati: Marković : Pihajlić remi, Pihajlić : Čejić 1:0, Čejić : Prikopović remi, Nikolin : Degenghi 1:0, Pihajlić : Lazarević remi, Basta : Nikolin 0:1, Lazarević : Prokopović 1:0, Degenghi : Pihajlić 0:1, Prokopović : Degenghi 1:0, Marković : Jacono remi, Nikolin : Pihajlić remi, Maksimović : Čajić remi, Basta : Nike 0:1.

Vrstni red: Maksimović 6,5, Lazarević, Nikolin, Pihajlić 6, Marković 5,5, Prokopović 5, Čejić, Pernichi 4, Degenghi 3, Jacobo, Nike 1, Basta 0.

Maksimovićeva je bila zares v popolnoma izgubljenem položaju, vendr je Čejićeva slabo kuvertirala in vodilna je našla pot v remi:

Iz boja za prva tri mesta, ki vodijo na medconski turnir, sta se tri kola pred koncem že poslovili Čejićeva in Prokopovićeva. Prva je imela tudi precej smole. Najprej je v remi položaju izgubila s Pihajlićevo, nato v dobljenem položaju ni premagala Maksimovićeve, kar jo je tolikanj potrlo, da se je brez nadaljevanja sporazumela za remi s Prokopovićevo.

ZADNJA VEST

Z belimi figurami začenja Korčnoj

MERANO – Na slovesni otvoritvi je bilo okoli 500 povabljencev, misliti pa je brez incidenta. Pri žrebanju figur je imel več sreče Korčnoj, ki bo današnjo partijo začel kot beli.

MERANO PRIPRAVLJEN – Danes ob 17. uri bosta za šahovnico v prvi partiji za svetovno prvenstvo sedla prvak Anatolij Karpov in izzivalec Viktor Korčnoj. Za ta veliki spopad je prav vse nared in ljubitelji šaha, pa tudi tisti, ki jih bolj zanimajo obrobne stvari, bodo zanesljivo prišli na svoj račun. (Telefot: UPI)

Priprave smučarjev doslej uspešne

Skupščina Smučarske zveze Slovenije bo 21. oktobra – Manj denarja za priprave

LJUBLJANA, 30. septembra – Predsedstvo Smučarske zveze Slovenije je pozitivno ocenilo priprave na bližajočo se sezono v vseh zvrsteh. Tako so bile kondicijske priprave alpskih reprezentantov letos izjemno uspešne, vnaprej pa bo vadba odvisna od snežnih razmer. Tekači poleti niso imeli skupnih priprav, marveč so vadili posamično po strokovnih načrtih. Skakalci so doslej v celoti izpolnili načrt priprav, bolj pa šepa v nordijski kombinaciji in biatlonu. Program množičnih smučarskih prireditev bo letos še obsežnejši kot doslej, prizadevali pa si bodo tudi oživeti nekdanja središča za smučarske teke.

Predsedstvo je sprejelo predlog za znižanje denarnih sredstev za vse dejavnosti nekako za 25 odstotkov, za alpske discipline pa le 10 odstotkov. Tako bodo imeli po finančnem načrtu alpski smučarji na voljo 16.664.330 din, klasične discipline 11.718.000, ZVUTS 3.601.500, zbor sodnikov 300.000, množične prireditve 112.000, gimnazija Boris Ziherl pa 400.000 din.

Predsedstvo je sklenilo, da bo skupščina Smučarske zveze Slovenije 21. oktobra letos.

J. D.

Jaušovčeva sedma na lestvici

PARIZ – Po mednarodnem teniškem turnirju v Atlanti (ZDA) vodi na svetovni lestvici najboljših teniških igralk Američanka Chris Evert-Lloyd s 1.280 točkami pred svojo »rojakinjo« Martino Navratilovo 1.060 in Čehoslovakinjo Hano Mandlikovo 1.005. Četrta je Tracy Austin 945, peta Andrea Jager (obe ZDA) 890, šesta Virginia Ruzici (Rom) 835, sedma pa Jugoslovanka Mima Jaušovec s 755 točkami.

Severnjaka pred Korejcem

PEKING – Švedski atlet Erikstahl je zmagal na mednarodnem tekmovanju v maratonu. Drugi je bil Norvežan Simonsen, tretji pa zastopnik LDR Koreje Li Jong Hyion, ki je za zmagovalcem zaostal za 32 sekund.

Lauda se vrača

PARMA – Dvakratni svetovni prvak Niki Lauda se bo po dveh letih pilotiranja prihodnjo sezono spet vrnil med dirkače formule 1. V priložnostnem pogovoru z novinarji je svoj »come back« utemeljil s slabo donosnimi čarterskimi poleti svojih letal.

Kitajski košarkarji v gosteh

Pri nas bodo nastopali decembra – Iskra Olimpija z Borcem v soboto

LJUBLJANA – Košarkarji Iskre Olimpije se bodo v soboto prvič predstavili svojim navijačem v domačem Tivoliju na pokalni tekmi z Borcem iz Čačka. Košarkarska zveza Jugoslavije namreč prvoligašem ni dovolila preložiti tekem osmine finala jugoslovanskega pokala, zato je tudi Iskra Olimpija morala odpovedati nastop na velikem turnirju v Kumanovu. Pokalni dvoboj bo še toliko bolj zanimiv, ker je Borac tudi prvi nasprotnik Iskre Olimpije v novem prvenstvu, le da se bosta ekipi v soboto, 10. t.m., srečali v Čačku. Sobotna tekma bo ob 19.30 v Tivoliju.

Iskri Olimpiji je včeraj odgovorila tudi košarkarska zveza Kitajske, ki je sprejela in potrdila predlog ljubljanskega ligaša. Drugouvrščena ekipa I. kitajske lige Jiangsu bo gostovala pri nas od 1. do 15. decembra, nastopala na močnem turnirju v Ljubljani ter odigrala še nekaj prijateljskih tekem s slovenskimi klubi. Iskra Olimpija pa naj bi ji vrnila obisk prihodnje leto. Kitajci naj bi tako v dneh gostovanja poleg Ljubljane obiskali še Sežano, Celje in Maribor in igrali s kakšnim kvalitetnejšim slovenskim klubom, nekaj tekem pa naj bi odigrali tudi na Hrvaškem.

S. T.

Akcija v KS ne bo stekla sama od sebe

Predsedstvo Partizana Slovenije o pripravah na novembrsko tematsko sejo skupščine

LJUBLJANA – Nedavno sejo predsedstva Partizana Slovenije so posvetili predvsem pripravam na tematsko sejo skupščine, ki bo 6. in 7. novembra, in vrsti sprotnih nalog.

Med drugim so pregledali potek priprav na osrednjo republiško prireditev v orientaciji – Milovanovičev memorial, ki ga letos organizira Partizan Slovenije ob sodelovanju PZS in ZTS, izvedlo pa ga bo PD Ajdovščina ob pomoči vojakov in staršin tamkajšnjih enot JLA. Ugotovili so, da priprave na prireditev, ki bodo v soboto, 10. t.m. (s štartom v športno-rekreacijskem centru Police), dobro potekajo. Na seji so pretresali tudi informacijo o delovanju letošnje gozdne šole v Mozirju. Člani predsedstva so menili, da velja sedanje oblike šolanja in izpopolnjevanja kadrov še naprej razvijati in nadgrajevati. Glede na ocene Partizana Slovenije, da v občinah v glavnem zamujajo z dejavnostjo v zvezi z akcijo »Ščemo najboljšo KS v športni rekreaciji«, je predsedstvo pozvalo ZTKO v občinah, da se z večjo vnemo lotijo dogovorjenih nalog. Akcija bo tudi osrednja točka novembrske seje skupščine Partizana Slovenije.

O. G.

Bojan Ropret brani v Kobaridu zadnja naslova

KK Soča prireja konec tedna državno prvenstvo kolesarjev na kronometer in gorsko dirko za DP

LJUBLJANA – Bo Bojan Ropret ta konec tedna spet dokazal, da mu pri nas še vedno nihče ni kos niti v vožnji na kronometer niti v gorskih preizkušnjah ali pa mu utegne kdo od jugoslovanskih reprezentantov s Čerinom in Bulićem na čelu pred odhodom v JLA odvzeti katerega od obeh laskavih naslovov? To je največja med številnimi neznankami letošnjega državnega prvenstva, ki ga bo v soboto in nedeljo priredil kolesarski klub Soča iz Kobarida.

Čeprav kobariški kolesarski klub s peščico 30 aktivnih članov deluje šele šesto leto, se je v družbi jugoslovanskih kolesarjev že lepo uvrstil. Še zlasti je opozoril nase na letošnjem državnem cestnem prvenstvu v Varaždinu, na katerem je v konkurenci vseh najboljših osvojil izvrstno peto mesto. »Zdaj je na nas, da se izkažemo tudi na organizacijskem področju,« pravi njegov predsednik Oton Medveš, delavec v TIK. »Doslej smo prirejali »le« dirke solidarnosti in prijateljstva, ki se s takšnimi, kakršne veljajo za državno prvenstvo, seveda ne morejo primerjati. A tudi to bomo izpeljali. Ponosni smo, da nam je KZJ zaupala prvenstvo, zato se bomo še toliko bolj izkazali. Verjemite, če nam bo še vreme naklonjeno, potem se bodo tekmovalci in funkcionarji iz Kobarida vračali z najlepšimi vtisi.« KK Soča so pri organizaciji državnega prvenstva priskočili na pomoč TIK, Planika, Metalflex, Triglav, Kreda-Helios in seveda TTKS Tolmin.

Na sobotnem državnem prvenstvu na kronometer bodo morali kolesarji prevoziti 50 km dolgo progo od Kobarida do mejnega prehoda Robič in skozi Tolmin nazaj v Kobarid. Štart (ob 10. uri) in cilj bosta na trgu v Kobaridu. Proga za državno gorsko prvenstvo pa bo dolga le 12 km, toda izredno naporna. Tekmovalci bodo morali od štarta v Kobaridu do cilja na Livških ravneh (1050) m n/v) premagali kar 815 m višinske razlike.

D. K.

PO DOMAČIH KRAJIH

Druga preizkušnja mladincev in mladink

LJUBLJANA – V soboto bodo najboljši mladinci in mladinke SRS opravili že drugo preizkušnjo v novi namiznoteniški sezoni. V Kranju bodo nastopili na II. republiškem selekcijskem turnirju mladinci, v Hrastniku pa mladinke. Zmagovalca prvih dveh turnirjev sta bila Z. Podlesnik pri mladincih in M. Reflak pri mladinkah, ki imata skupaj z O. Ojstršek tudi največ možnosti za ponovitev uspeha (ker T. Krsnik ne bo nastopila).

Republiška kapetana sta na turnirja povabila 64 igralcev in igralk, ki bodo na vsakem turnirju igrali v treh skupinah. Elitno skupino mladincev bodo sestavljali: Podlesnik, Kadak, Uranič, D. Kovač, B. in S. Pogorelec, Kohne, Zalaznik, Ščuka, Močan in Špelič, mladink pa V. Ojstršek, Reflak, Pene, Pilgram, J. Novak, Škabar, P. Novak, Gorkič, Svetina in Gregor. Po teh dveh turnirjih se bodo najboljši preselili na zvezna tekmovanja.

D. N.

Blažič najnatančnejši

ČATEŽ – Na kegljišču Terme je bilo odprto prvenstvo Brežic v kegljanju, na katerem je sodelovalo 46 članov iz dolenjskih ekip. Zmagal je Jože Blažič z 904 podrtimi keglji, pred Pionozo iz Sevnice 874 in domačinom Rožmanom 859.

Vrstni red: 1. Blažič (Iskra) 904, 2. Pionoza (Rudi Kepa) 874, 3. J. Rožman (Partizan) 859, 4. Badovinac 847, 5. Turk (oba IMV) 845, 6. Šukunda (Krško) 841, 7. Giavan (Rudi Kepa) 841, 8. Prelec (Partizan) 838, 9. Popovič (Metlika) 836, 10. Bogovič (Krško) 828, itd.

NIKO GOLEŠ

Nada brez poraza

LJUBLJANA – Na turnirju za državno prvenstvo v baseballu so nastopile štiri za zdaj uradno priznane ekipe pri nas, prvo mesto pa je brez poraza osvojila splitska Nada.

Rezultati: Gunclje : Nada 9:11, Ježica : Zajčki 25:4, Gunclje : Zajčki 21:1, Ježica : Nada 4:12, Zajčki : Nada 0:35, Gunclje : Ježica 1:12; vrstni red: 1. Nada 6, 2. Ježica 4, 3. Gunclje 2, 4. Zajčki 0.

Drugi, zadnji, del turnirja za državno prvenstvo bo v Splitu.

D. K.

Športniki v počastitev občinskega praznika

KOČEVJE – V počastitev občinskega praznika bo danes na igrišču Itasa Kočevje rokometni turnir, na katerem bodo nastopile ekipe Zametа iz Rijeke, Novega mesta in domačink. V tem tednu pa se bo v Kočevju zvrstilo še nekaj športnih prireditev v počastitev občinskega praznika. V petek bo tradicionalni »tek kočevskega zbora«, v katerem se bodo pomerili pionirji, dijaki, člani, veterani in športniki delovnih organizacij. Istega dne bo tudi hitropotezni šahovski turnir. V soboto popoldne bo prijateljsko srečanje domačih s športniki Doline pri Trstu. Za nedeljo pa bodo pripravili tradicionalni orientacijski pohod.

MILAN GLAVONJIĆ

Usnjar doma izgubil z Lipo

LJUBLJANA – V prvih tekmah osmine finala rokometnega »pokala mladosti« na področju SRS so igrali takole – moški: Šoštanj : Branik 31:17 (17:11), Usnjar : Lipa 19:23 (10:13); ženske: Drava : Lisca 26:17 (14:9), Itas : Mlinotest 14:15 (8:10), Olimpija (ml.) : Olimpija 4:25 (3:10).

Pokal ostal organizatorju

HRASTNIK – Kljub nizki vodi in precej vetrovnemu vremenu je bilo tradicionalno tekmovanje v slalomu na divjih vodah za memorial Branka Drofenika-Fune. Udeležilo se ga je 79 tekmovalcev.

Vrstni red – K-1 člani: 1. Kauzer (Hr), 2. Vrabič (Rašica), 3. Vidič (SE); **K-1 mladinci:** 1. Skok (Rašica), 2. Delič (Hr), 3. Čižman (Rašica); **K-1 ženske:** 1. Denša, 2. Potočnik (obe LBD), 3. Cedilnik (Rašica); **C-1 člani:** 1. Vidmar (Rašica), 2. Halzer (Hr), 3. Češek (LBD); **C-1 mladinci:** 1. Martinis (Slavija), 2. Jelenc, 3. Kraljič (oba LBD); **C-2 člani:** 1. Kukec–Pinter, 2. Babič–Babič (vsi LBD); **C-2 mladinci:** 1. Urbanc–Urbanc (Rašica), 2. Župančič–Gradiša (LBD), 3. Vrban–Vrban (Mura); **K-1 pionirji:** Detič, 2. Kovačič (oba Hr), 3. Breznik (Rašica); **ekipno 3×K-1 člani:** 1. Rašica, 2. SE, 3.–4. Hrastnik in Rašica II; **3×K-1 mladinci:** 1. Hrastnik, 2. Rašica, 3. Varteks; **3×K-1 pionirji:** 1. SE, 2. LBD, 3. LBD II; ekipno: 1. Hrastnik, 2. Rašica, 3. LBD, 4. SE, 5. Mura, 6. Varteks, 7. Vrbas, 8. Slavija.

A. G.

KAJ ZA KONEC TEDNA

Sezona množičnih tekov gre k vrhuncu, čeprav tudi kolesarjem in planincem še ni pošla sapa

Jesenski krosi v Murski Soboti...

V petek ob 14.30 se bodo tekmovalci prve kategorije s štarta v mestnem parku pognali v tek za naslove najboljših v murskosoboški občini, v pestrem popoldnevu pa jim bodo sledili še drugi – vse do veteranov. Najboljši med njimi se bodo čez teden dni v Murski Soboti pomerili še na pomurskem prvenstvu, na katerem bodo sodelovale občinske reprezentance Lendave, Ljutomera, Gornje Radgone in Murske Sobote, vse skupaj pa se bodo 18. t. m. na republiškem prvenstvu v Ptujskih Toplicah potegovale za pokale uredništva Dela.

... in Domžalah

Jesenski kros v občini Domžale bo v soboto 3. t. m. ob 10. uri na zemljišču ob športnem parku v Domžalah (za gostiščem Repovž). Udeleženci bodo razvrščeni v starostne kategorije od pionirjev (vsak letnik posebej) do veteranov, tekmovanje pa je odprto za posameznike in ekipe vseh osnovnih in srednjih šol, člane telesnokulturnih organizacij in krajane vseh domžalskih krajevnih skupnosti. Najbolje uvrščeni bodo nastopili za reprezentanco občine Domžale na republiškem krosu za pokale Dela, ki bo 18. t. m. v Ptujskih Toplicah. Prijave sprejema ZTKO občine Domžale vsak dan od 7.30 do 14.30, danes pa tudi od 16. do 19.30, informacije pa dobite tudi po telefonu (721-015). Če bo vreme zelo slabo, bodo domžalski kros prestavili za teden dni.

Tek in pohod čez Rašico

Smučarsko društvo Novinar in ZTKO Ljubljana–Bežigrad pripravata v nedeljo »četrti tek in pohod čez Rašico«. Proga za tek zavije takoj po štartu pri ŠRC Ježica na črnuški most čez Savo, s ceste v Gamelјne čez Tabor v dolino Črnušnjice, se povzpne na Straški vrh, od tod pa mimo spomenika Cenetu Štuparju v vas Rašico. Tukaj zavije desno v hrib in skozi Zg. Dobeno vodi mimo spomenika v Sr. Dobeno, nato levo po gozdu spet v Zg. Dobeno (kontrolni žig!). Z Dobena se povzpne do najvišje točke pri planinskem domu PD Rašica, tik pod vrhom Staneta Kosca, potem pa se spusti navzdol v vas Rašico in nazaj proti cilju na Ježici. Proga meri natanko 20.300 m, zato jo zmorejo le trenirani tekači.

Proga za pohod poteka po isti tr

Bencin je naposled v ceni dohitel slatino

V Sovjetski zvezi so se močno podražili tisti izdelki, ki prinašajo denar za pokrivanje izgub, nabirajočih se zaradi zamrznjenih cen

OD DOPISNIKA TANJUGA

MOSKVA, 30. septembra – Ob najnovejših velikih podražitvah v Sovjetski zvezi sta znova zbudila pozornost tukajšnji sistem, ki zagotavlja »blaginjo« (sistem olajšav, ki zajema vse plasti in ravni družbe) ter neznansko neskladje med ponudbo in povpraševanjem. Čeprav so se cene nekaterih izdelkov, zvišale kar za 100 odstotkov, sklep o drastičnih podražitvah ni vznemiril skoraj nikogar, ker ne bo vplival na omenjeni sistem, prav tako pa ne bo rešil poglavitnega problema – preskrbe.

Ta »fenomen sodobnega sveta«, kot sovjetsko časopisje pravi politiki oziroma sistemu cen v ZSSR, se kaže predvsem v leta in leta zamrznjenih cenah za osnovna živila in storitev ob postopnem skromnem, vendar stalnem višanju plač, hkrati pa s čedalje obsežnejšimi državnimi subvencijami krijejo vse večjo razliko med resničnimi odkupnimi cenami izdelkov in prodajnimi cenami, ki veljajo za kupce.

Čeprav bi država ob tem morala biti nezadovoljna, ker drago plača tisto, kar poceni prodaja, ljudje pa zadovoljni, je v življenju ravno narobe: država je zadovoljna in noče sprememb, kupec pa se pritožuje, ker ta sistem nenehno izziva pomanjkanje in nikogar ne spodbuja.

Sedanja sovjetska politika cen je stara kot sovjetska država. Ko so leta 1947 odpravili živilske nakaznice so se cene potrojile v primerjavi s predvojnimi, vendar so se že leta 1954 osnovna živila občutno pocenila. Takšno razmerje ohranjajo še danes, ljudje pa so čedalje bolj nezadovoljni, vendar sprejemajo vse olajšave kot normalne in edino možne, čeprav prav to povzroča pomanjkanje, pa tudi ključne gospodarske težave.

Ker plače rastejo, pri priči poide vse, kar se pojavi na trgu, ker so cene pač zamrznjene. Tako je ljudem polagoma prešlo v navado, da blaga ne kupujejo tedaj, ko ga potrebujejo, temveč takrat, ko se pojavi v trgovinah. Nekaterih vrst blaga, še zlasti živil, med njimi pa je na prvem mestu meso, nikoli ne pošljejo na trg v zadostnih količinah, zato je njihovo pomanjkanje še bolj očitno.

Meso je nemara tudi najboljši primer, ki ponazarja razmere v sovjetskem sistemu preskrbe – odkupna cena je okoli pet rubljev za kilogram (več kot 250 dinarjev), prodajajo pa ga po dva rublja (okoli 100 dinarjev). Na drugi strani je blago, ki nima takšnega statusa, a ga vendarle primanjkuje, in sicer zaradi nizkih odkupnih cen in težav pri prevozu. V Belorusiji nima kdo obrati lepih velikih jabolk, na Krimu pa so letos za poobedek stregli jabolka, velika kot oreh.

Nove visoke cene luksusnega blaga naj bi predvsem prinesle več denarja v državni sklad, s katerim ohranjajo ravnovesje med cenami osnovnih življenjskih potrebščin in blaga, ki ni nujno potrebno. Tako nastajajo dodatni viri za čedalje večje subvencije »zamrznjenih« cen. Gre za nakit in blago, uvoženo pohištvo, kristal, krzno, se pravi za izdelke, ki so za tujce še posebej vabljivi.

To blago, ki je za domače kupce skoraj nedostopno, so spričo valutnih transakcij na črno poceni kupovali in ga prodajali v tujino, ne da bi prineslo ustrezni devizni dohodek.

Podražile so se tudi cigarete in alkohol (šampanjec za en rubelj, pollitrska steklenica konjaka pa za dva rublja), a uradno so obrazložili, da je to v prid zdravju državljanov, saj bodo tako manj kadili in pili.

Bencin se je podražil za 100 odstotkov, a kaže, da gre za davek, ki ga plačujejo energetski krizi. Čeprav je Sovjetska zveza največja proizvajalka nafte na svetu, je varčevanje z energijo vsakdanja tema. Sicer pa je bencin z novo ceno le dohitel slatino: doslej je pol litra kisle vode stalo 23 kopejk, liter bencina super pa 20 kopejk.

BRANKO STOŠIČ

● Pretihotapljene biblije

Na Kitajsko je pred kratkim prispela največja tihotapska pošiljka biblij: milijon izvodov. Po skrivnih poteh pa nemaravajo v kratkem poslati še drug milijon na zahtevo kitajskih cerkva.

Operacijo z imenom »Projekt Biser« je začela decembra 1979 mednarodna evangelistična organizacija »Odprta vrata« s sedežem na Nizozemskem, v njej je sodelovalo več kot 20.000 kitajskih kristjanov.

Zadnjo pošiljko so odposlali 18. junija, a so do zdaj o njej molčali, da bi zaščitili zapleteno razpečevanje po zakotnih predelih Kitajske. Biblije so potovale na Kitajsko v 232 zabojih po eno tono. V vsakem je bilo po 48 škatel.

● Presiti mački

Ne le ljudje, tudi mački imajo v družbi izobilja težave z linijo. Tako trdi Pat Winder, direktorica živalske klinike v New Yorku. »Ljudje se ne zavedajo, da z obilno hrano pravzaprav morijo svoje ljubljence,« je zapisala v listu »Star« in svetovala, naj bo prehrana takšna, da maček ne tehta več kot štiri, mačka pa več kot tri kile.

Neprijeten obračun za številne Francoze

S prihodom socialistov na oblast se je v Franciji marsikaj spremenilo – Na televiziji bodo gledali film o svojem neslavnem vedenju med vojno

OD DOPISNIKA TANJUGA

ŽENEVA, 30. septembra – Prihodnji mesec bodo Francozi lahko z zamudo desetih let videli na televiziji film »Žalost in usmiljenje«, ki govori o njihovem ravnanju in vedenju med drugo svetovno vojno. Gre za koprodukcijo ZR Nemčije, Francije in Švice. Ta dokumentarni film je doslej videlo le okoli šesto tisoč Francozov, ker so ga predvajali le v nekaterih zelo majhnih kinodvoranah. V Parizu je igral precej daleč od središča, na vstopnice pa je bilo treba čakati v dolgi vrsti. Ne bi torej mogli trditi, da je bil prepovedan, prav gotovo pa je veliko tistih, ki so si ga hoteli ogledati, pa se jim klub prizadevanjem ni posrečilo. Nemci in Švicarji so ga večkrat predvajali po televiziji, ameriška filmska akademija pa ga je celo uvrstila v program filmov, ki si jih morajo študentje obvezno ogledati.

Švicarska televizija ga te dni ponovno prikazuje, francoska pa bo to prvič storila oktobra. Na ta način so v Franciji po zamenjavi vlade ukinili še en tabu.

Zakaj so film odtegnili najširši francoski publiki, saj je znano, da se nihče bolje od nje ne spominja vojnih dni, o katerih je bilo posneto že mnogo filmov (tako dokumentarnih kot umetniških) in napisanih mnogo knjig in člankov? To se je zgodilo kljub temu, da nihče od nekdanjih cenzorjev in politikov ne trdi, da film pači zgodovinsko resnico. To tudi ne bi bilo mogoče, saj temelji na dokumentih.

Po drugi strani pa je film za Francoze vsekakor neprijeten, saj se v njem kar vrstijo prizori, v katerih na tisoče Francozov navdušeno sprejema svojega kvizlinga maršala Pétaina in njegovega gospodarja – Hitlerja. In to ne samo navadni ljudje, temveč tudi intelektualci, umetniki, vojaki in policaji. Tako eni kot drugi so na političnih zborovanjih pozdravljali Pétina in njegove prijatelje z dvignjeno desnico. Med kvizlingovimi prijatelji in sodelavci so bile tudi osebnosti iz družin, katerih člani so v Franciji do nedavnega zavzemali najvišje položaje.

Pri tem seveda ne gre za celovito podobo Francije v vojni, saj so razen kolaboracionistov obstajali tudi uporniki v državi, de Gaulle pa je v Veliki Britaniji in Afriki pripravljal vojsko za osvoboditev, ki je leta 1944 skupaj z zavezniki vkorakala v Francijo.

Pa vendar – vse do zmage socialistov niso pokazali filma vsem Francozom. Neki švicarski kritik je o filmu dejal, da ne prikazuje Francozov kot okupatorjeve sodelavce, pa tudi ne kot pripadnike odporniškega gibanja. »Samo čakali so,« čakali, da se vojna konča.

Čeprav je bil de Gaulle v času, ko je bil film dokončan, že mrtev, pa so njegovi nasledniki menili, da ne bi bilo primerno prikazati Francozov kot tiste, ki so samo čakali, da bi se vojna končala brez njih, ker je de Gaulle med vojno izjavil, da »svoj odpor poklanja Franciji«. To je bil razlog za mnenje njegovih naslednikov, naj vsi Francozi ne bi videli filma, ki zelo jasno priča, da »darilo« ni bistveno vplivalo na razpoloženje večine – tako tistih, ki so sodelovali, kot onih, ki so čakali.

Poleg tega pa film, vojna in povojna kronika jasno kažejo, da je bil Pétain zelo priljubljen, in da ga je poslušalo mnogo Francozov (po vojni je bil obsojen na smrt zaradi veleizdaje, vendar ga je de Gaulle pomilostil in Pétain je umrl v zaporu star 94 let).

Socialistična vlada je sklenila, da filma ni treba skrivati, ne glede na to, da prikazuje vso širino in globino sodelovanja med okupatorjem in Francozi. Družinam nekaterih kolaboracionistov bo vsekakor neprijetno, ko bo vsa država videla dokumente o izdajstvu njihovih očetov, bratov in političnih prijateljev. Zaradi vsega tega pa še ni treba skrivati, da je večina to počela zaradi tuje ali osebne koristi. Še zlasti zaradi tega ne, ker se je to vedelo že prej, še preden so film posneli.

ŽARKO STOJANOVIĆ

UPRAVNI ODBOR PREŠERNOVEGA SKLADA SR SLOVENIJE

objavlja
po 18. in 19. členu Statuta o Prešernovem skladu (Ur. list SRS št. 18/80 z dne 26. 7. 1980)

RAZPIS

o predlaganju kandidatov za Prešernovo nagrado in nagrade Prešernovega sklada

Kandidate za nagrade lahko predlagajo upravnemu odboru sklada zlasti temeljne organizacije združenega dela, ki opravljajo kulturno dejavnost kot svojo glavno dejavnost (kulturne organizacije), druge temeljne organizacije združenega dela in delovne skupnosti, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, kulturne skupnosti, druge samoupravne interesne skupnosti, družbenopolitične organizacije in društva, krajevne skupnosti, delovni ljudje, ki samostojno kot poklic opravljajo umetniško in drugo kulturno dejavnost in drugi občani.

Prešernove nagrade se podeljujejo za umetniške stvaritve, ki pomenijo izjemen prispevek k uveljavljanju izvirnih in vrhunskih kvalitet v slovenski kulturi ter pomenijo njeno afirmacijo doma ali v tujini ter so bile ustvarjene in predstavljene v obdobju dveh let pred podelitvijo Prešernove nagrade.

Prešernove nagrade se lahko podeljujejo tudi za izredno pomembno življenjsko delo ali za obsežnejše delo ustvarjalcem ali poustvarjalcem določene umetniške zvrsti.

Nagrade Prešernovega sklada se podeljujejo za pomembne umetniške stvaritve, ki spodbujajo izvirnost in napredek določene umetniške zvrsti in so bile objavljene, razstavljene ali izvajane v času dveh let pred podelitvijo nagrad Prešernovega sklada.

Prijava za razpis mora vsebovati natančne podatke o kandidatu in delu, za katero je predlagan za nagrado, in utemeljitev predloga.

Končni rok za sprejemanje predlogov kandidatov je 30. november 1981. Predlogov, ki bodo prispeli po tem roku, upravni odbor Prešernovega sklada ne bo upošteval.

Predloge je treba poslati na naslov: Republiški komite za kulturo in znanost – Upravni odbor Prešernovega sklada, Ljubljana, Cankarjeva 5/III.

1-7587

Šestnajst lepih naselij

Med zimskimi olimpijskimi igrami v Sarajevu bo sicer malo hotelov, pa veliko majhnih zasebnih penzionov, zgrajenih z zelo ugodnimi pogoji

OD NAŠE DOPISNICE

SARAJEVO, 30. septembra – Enesa Kapidžića, jeklarja zeniške železarne, so v začetku leta spoznali tudi ljudje, ki ne živijo v njegovi okolici. V časopisu so pisali o njem, ker se je odločil, da bo prispeval komiteju 14. zimskih olimpijskih iger po 100 dinarjev na mesec, letos in prihodnje leto, torej skupaj 2.400.

»Kaj, brate, bi dvomil?« je ob tisti priložnosti dejal jeklar Kapidžić o pisanju nekaterih novinarjev, ki so v zapisih o (ne)stabilizaciji omenjali tudi olimpiado v Sarajevu. »Ta država, naša, Titova, je v samoupravljanju dosegla čuda ... V tej in takšni državi zmoremo vse, kar si zamislimo.«

Sarajevo – ne le Sarajevo, Bosna in Hercegovina – nikakor ne pozablja, kako hitro se bliža na videz daljno leto 1984. Med nalogami, ki so jih vzeli nase organizatorji, so tudi prebivališča za tiste, ki bodo prišli gledat olimpijska tekmovanja. Sarajevo, ki zdaj ne more ponuditi kdove koliko postelj, bo z olimpiado dobilo le dva hotela, enega v mestu, drugega na Jahorini, zato bolj računajo na zasebnike. Akcija, katere namen je spodbuditi zasebno gostinstvo, se imenuje »sto majhnih penzionov«.

Gradnja teh penzionov je načrtovana. Ne le da so natančno predvidene lokacije (šestnajst jih je, med njimi nadvse privlačne na Jahorini, Igmanu in Bjelašnici), tudi pogoji kreditiranja so ugodni. Gospodarska banka v Sarajevu ponuja do petsto starih milijonov kredita z 8-odstotno obrestno mero. Za devizni polog lahko bodoči hotelir dobi kredit v razmerju 1:3,3, doba vračanja pa je od treh do 15 let. Nižje bodo tudi cene zemlje, graditelji bodo oproščeni nekaterih dajatev. »Tako ugodnih pogojev danes ni nikjer,« zatrjuje član predsedstva Turistične zveze Zdravko Čavarkapa.

Zlati tistim, ki se odločijo za gradnjo penziona, kakršne je narisala projektivna organizacija »Konzulting«, je prihranjena marsikatera muka navadnih graditeljev. Organizacija zanje opravi vse, od projektiranja do zbiranja potrebnih dovoljenj, trinajst vseh skupaj. Največji hotelček, narejen po načrtih »Konzultinga«, stane nekaj več kot staro milijardo dinarjev. Ima 30 ležišč, jedilnico ali restavracijo, družabni prostor in vse nujne pritikline.

Investitor, ki sklene pogodbo z banko, podpiše še eno s sarajevsko turistično zvezo. V njej se obveže, da bodo iz njegove kuhinje dišale nacionalne jedi, odločiti pa se mora tudi, s katerim od malih športov oziroma zabav bo kratkočasil goste: morda z golfom, konjem ali fijakarjem?

Dva takšna penziona sta že skoraj dokončana. Zanimanje zanje tudi sicer ni majhno, pravijo na turistični zvezi, »v tem času imamo imamo pet ali šest zahtev«.

Turistična zveza Sarajevo je razposlala obvestila o možnostih zasebnega gostinstva v približno 600 klubov naših zdomcev, »to je za tiste, ki se nameravajo vrniti, odlična priložnost«.

MIJA REPOVŽ

Hidrogel bi olajšal nosečnost in porode

Znanstvenik je izdelal žele, ki zmanjša število carskih rezov – Umetni popadki nepotrebni

LONDON, septembra – V Veliki Britaniji vzbuja zadnje čase veliko pozornost postopek, po katerem je mogoče s pomočjo hormonov za polovico zmanjšati število carskih rezov, poleg tega pa skoraj ni treba umetno sprožiti popadkov.

Skrivnost je v vložku hidrogela. Ta želé vpija vodo, sestavlja pa ga med drugim hormon prostaglandin, ki se postopoma izloča iz vložka v bližini maternične vratu. Prostaglandini povzročajo odpiranje vratu in normalen porod pri ženskah, ki so pred tem že rodile s carskim rezom ali pa pri tistih, pri katerih so morali popadke umetno izzvati.

Po številnih poskusih v laboratoriju na univerzi Strathclyde je zamisel s hidrogelom uresničil profesor Neil Graham in jo patentiral. Profesor dela danes z dr. Mostyn Embreyem, ginekologom v bolnišnici Radcliffe v Oxfordu.

Postopek so doslej preizkusili na 140 ženskah in izkazalo se je, da se je čas popadkov skrajšal za dve tretjini, število carskih rezov pa za polovico. Seveda raziskave še niso končane, računajo pa, da bo metoda z hidrogelovim vložkom čez tri leta že v splošni rabi.

Profesor Graham meni, da bi postopek lahko izrabili tudi v druge namene. Hidrogel bi lahko uporabili v povezavi s hormoni, v kontracepcijski piluli. Snov bi vbrizgali pod kožo enkrat na leto in hormon bi se postopoma izločal in dvanajst mesecev ščitil žensko pred nosečnostjo.

Čeprav tudi ta postopek še ni čisto raziskan, je enomesečna kontracepcijska pilula že uspešno prestala prve teste. Vložek, ki ga vstavijo v vagino pred začetkom menstruacije, povzroči krvavenje, ki ga sproži prostaglandin.

● Arheologi in mafija

V Neaplju gradijo največje in najmodernejše čistilne naprave v Evropi. To južnoitalijansko mesto, slavno po lepoti in umazaniji, naj bi postalo simbol boja proti vedno večji onesnaženosti Sredozemskega morja. Od leta 1986, ko bo deloval celoten sistem – raztezal se bo ob obali 260 kilometrov daleč, omrežje cevi bo dolgo 2000 kilometrov in bo pokrivalo površino 2800 kvadratnih kilometrov – se bodo lahko turisti spet kopali v kristalno čistih vodah Caprija ali Iscehie.

Predvidevajo, da bodo stroški celotnega projekta znašali 20 milijard lir in financirali ga bodo iz javnih skladov. Načrtovalci so ponosni, da so že pri projektiranju naredili korak v prihodnost: kapaciteta naprav je za 15 milijonov ljudi, toliko pa jih bo imel Neapelj z okolico šele leta 2016.

Čiščenje Neapeljskega zaliva je pomembna etapa v čiščenju Sredozemskega morja, saj velja zaliv za eno najbolj onesnaženih mediteranskih območij in Neapelj za eno najbolj umazanih mest v Evropi.

Novinarjem so odgovorni možje povedali, da bi lahko bila dela danes že končana, če ne bi bilo težav. Pri izkopavanjih so naleteli na arheološke najdbe, kar je projekt za nekaj časa ustavilo. Iz uradnih virov pa se je izvedelo, da je dela zavlačevala tudi neapeljska mafija. Na srečo pa je prišlo do »sporazuma« in tako vse kaže, da bodo dela pravočasno končana.

KURIR Z BELIM KONJEM

Piše: Neža Maurer
Riše: Kristofer Meško

43. Kurirska postaja in kurirji so se iz Rečice po globokem snegu prestavili v Poljane k Cangerju. Sneg je stalno sipal in zametel sledi. »Nekdo mora pogledati proti Mozirju, kako je z Nemci – so povsod, je kje možen prehod? Moramo obdržati zvezo s postajo na Dobrovljah in proti Velenju!« je rekel komandir.

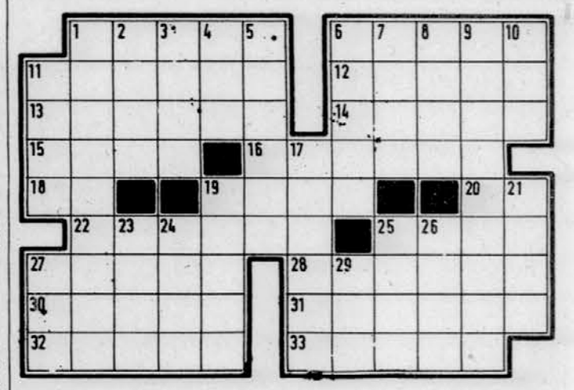

44. Vsi so vedeli, da bi bilo laže na dnu potoka najti suho srajco ali iskro sredi ledu – kot med tisoči Nemci prosto pot za kurirje. »Grem jaz,« je rekel Branko. Vsi so ga osupło pogledali. Tako lahkotno se je odločil, on, najmlajši – ko da gre na sprehod. In že je šel, temen madež v belem snegu. V svojem napol otroškem srcu je čutil, da je smrt povsod in da je popolnoma vseeno, kje se srečata. Ustavil se je pri Slatinškovem mlinu in potožil domači hčeri, ki je ravno prišla po drva: »Ne vem, kaj bo z nami, če bo šlo tako naprej...«

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. mlečni izdelek, 6. krilo poslopja, 11. ime romunsko-francoskega pisatelja Istratija, 12. goščavska afriška antilopa z zavitimi rogovi, ki živi južno od jezera Njasa, 13. močno volneno sukno za plašče, 14. ime ameriškega skladatelja Coplanda, 15. okrajšava za španski denarno enoto (množ.), 16. amer. filmski igralec jugoslovanskega rodu (Karl), 18. začetnici lani umrlega slovenskega literarnega zgodovinarja, 19. unesek, obraba, 20. avtomobilska oznaka Karlovca, 22. nenaden vpad sovražne vojske, 25. prvi predsednik alžirske ljudske skupščine (Ferhat), 27. muslimansko sveto pismo s 114 surami, 28. knjiga zemljevidov, 30. finsko jezero, drugo po velikosti, 31. antično mesto v severozahodni Mali Aziji (Nicea), 32. del knjige, plat, 33. pisane južnoameriške papige.

NAVPIČNO: 1. izumrla vrsta slona, ki je imel po dva okla v spodnji in zgornji čeljusti, 2. Aškerčeva socialna pesem, 3. staro egiptovsko mesto ob rokavu Nila, 4. desni pritok Drine iz Črne gore, 5. Turek, Osman, 6. klada za sekanje drv, 7. glavno mesto Saudove Arabije, 8. večja reka v Švici, desni pritok Rena, 9. premikanje tekočine v posodi, 10. kitajska in japonska utežna enota (okrog 60 kg), 11. domače žensko ime, 17. mostovž, prizidek, vrsta balkona, 19. gora v Julijcih nad Bovcem na meji z Italijo, visoka 2585 metrov, 21. ime danske igralke nemega filma Nielsen, 23. državna blagajna, 24. židovsko žensko ime, 25. sinjska viteška igra, 26. češki pisatelj, katerega več del imamo prevedenih tudi v slovenščino (Indřich Šimor), 27. ocet, 29. tračnica.

Rešitev prejšnje križanke

VODORAVNO: 1. pelod, 6. Jonas, 11. ataman, 13. teraco, 14. Rapa, 15. esesovec, 17. ažur, 18. utrip, –i, 19. mah, 20. Spach, 21. Eva, –e, 23. iveri, 24. Kral, 25. trasirka, 28. Obri, 29. Eiselt, 30. Rubens, 32. rakla, 33. penat.

John Terraine

Mogočna Evropa

40. nadaljevanje

Demokracije so se s Sovjetsko zvezo le nerade pogajale o skupni fronti proti Hitlerju, Stalin pa je imel druge načrte; prepričan je bil, da je dobil boljšo ponudbo. Kot strela z jasnega je po Evropi odjeknila novica, da sta 23. avgusta nacistična Nemčija in Sovjetska zveza sklenili nenapadalni pakt. To je bilo neverjetno, to je bilo cinično; podpis pod to pogodbo je pomenil konec Poljske, konec miru. Devet dni pozneje se je začela bliskovita vojna proti Poljski in že drugič v tem stoletju se je celina pripravljala na kolektivni samomor.

Samo enaindvajset let je minilo od vojne, ki naj bi »preprečila vse druge vojne«. Samo enaindvajset let, odkar je britanski premier Lloyd George pozdravil mir z besedami: »Hotel bi tako graditi, da bodo ljudje v časih, ki bodo prišli, v časih, ko bomo samo še pozabljeni prah, lahko o možeh in ženah te generacije dejali: ‚Dobro so gradili!'.«

V resnici so mnogi skušali »dobro graditi«, le da so v svojem iskanju Dobrega pozabili na moč Zla.

Stiska je njihovo oblačilo

V zgodovini redkokdaj naletimo na človeka, ki je zares tako slab, kot to zatrjujejo njegovi tožniki. Eden takšnih pa je Adolf Hitler. Šest let – to so bila leta trepetanja – je grozil Evropi s silo, pri čemer je včasih blufiral, včasih pa tudi ne. Septembra leta 1939 so izginili tudi poslednji dvomi. Hitler s silo ni več grozil, ampak jo je uporabil. In ta sila je bila strahovita.

Tistega 1. septembra, bil je petek, je spustil Hitler na Poljsko svoje štuke in svoje tanke. Manj kot tri tedne je trajalo in ves organizirani odpor Poljske se je sesul. Dežela je bila osvojena. Evropa je zbegano opazovala nov slog vojskovanja – bliskovito vojno. Šok je bil toliko hujši, ker se je v spomin Evropejcev močno vtisnila žilava pozicijska vojna, ki se je uveljavila predvsem na zahodni fronti. Glavni značilnosti prve svetovne vojne sta bili dolgočasje in frustracija.

»Isti vojaki so dolge mesece – včasih leta – ležali v istih strelskih jarkih, neskončno dolgo. Za hip so jih potegnili s fronte, potem pa so se spet vrnili v isto luknjo, v iste jarke, k istim mrličem, k istemu smradu in isti umazaniji. Odšli so na dopust... in prišli so spet v stari kvartir, v staro blato, v stari topovski ogenj, k starim bojnim tovarišem, le da je marsikateri manjkal«. (J. A. Terraine).

Takšna je bila vojna od leta 1914 do leta 1918: v neskončnih linijah jarkov, ki se sploh niso spreminjale, vsaj tako je bilo videti, so spodleteli napadi eden za drugim, so se ponesrečili vsi poskusi eden za drugim. Sedaj pa je en sam napad tankov in [illegible]aniziranih sil kot po čudežu uničil celo državo. Bliskovita vojna je v boj spet vnesla naglico.

Bliskovita vojna pa je pomenila tudi razdejanje. V prvi svetovni vojni je na bojnih območjih nastala ogromna škoda. Neki potnik, ki se je vozil v enem prvih vlakov od Pariza do Berlina, je opisal ta razdejana mesta: »Ulica za ulico razrušenih hiš se je vlekla za nami. Leskетale so se v mesečini, vse bele, posute s črepinjami in sivkastim ometom... V tej puščobi kamna in prahu je mirovalo vse, nobene žive stvari ni bilo videti. Celo podgane so zapustile te kraje«.

Sedaj pa je letalstvo spremenilo v vojna območja cele pokrajine. Vsako mesto, kjerkoli je ležalo, je bilo lahko všteto v eno takšnih območij. Kmalu so ljudje izvedeli, da lahko en sam zračni napad (že leta 1939) povzroči več škode, kot je je večtedenski ogenj v prvi svetovni vojni. Vasi so bile izbrisane in mesta v kratkem času spremenjena v razvaline in pepel. Ko so Nemci 28. septembra vkorakali v Varšavo, je neki nemški častnik zapisal: »Bil sem osupel, ko sem videl, kaj je nastalo iz tega lepega mesta, ki sem ga poznal. Razrušene, pogorele hiše; lačni, obupani ljudje. Noči so bile že neprijetno hladne in nad mestom je visel oblak prahu in dima; vsepovsod je bilo čutiti sladkoben vonj po ožganem človeškem mestu. Nikjer ni bilo tekoče vode. V eni ali dveh ulicah so še upirale posamezne skupine poljskih nacionalistov. Vse drugo je bilo mirno. Varšava je bila mrtvo mesto«.

Prvo mrtvo mesto v Evropi. Prvo med mnogimi.

Leta 1940 se je bliskovita vojna nadaljevala – v še večjem obsegu. Najprej sta bili pregaženi Danska in Norveška. Šibke britanske in francoske čete, ki so podpirale Norveško, so bile odpihnjene. Potem se je napad usmeril na Francijo in na Veliko Britanijo. Prav tako kot leta 1914 so nemške čete prodirale čez nevtralne države; le da to pot ne samo čez Belgijo, ampak tudi čez Nizozemsko. Sedaj je še eno mesto spoznalo surovo nasilje moderne vojne. Da bi pospešili padec Nizozemske, so Nemci z bombardiranjem zravnali z zemljo središče Rotterdama. Nizozemski odpor je trajal natanko štiri dni, potem je na vrsto prišla Belgija, ki se je upirala osemnajst dni.

Naslednja je bila na vrsti Francija, ki je veljala za največjo evropsko vojaško silo – njena armada je štela pet milijonov mož. Vendar pa je bila francoska armada iz leta 1918, s predstavami iz leta 1918. Bojevala se je hrabro, vendar se ni mogla učinkovito upirati novim orožjem in novim metodam iz leta 1939. Bliskovita vojna se je začela v Ardenih, kmalu pa je dosegla severno Francijo. Vojna cona, v kateri je prva svetovna vojna obtičala za štiri leta, je bila osvojena v nekaj dneh, ponekod v nekaj urah. Francoska vlada je zbežala v Bordeaux, Pariz je bil razglašen za odprto mesto. Samo pet tednov po začetku velike zahodne ofenzive, 14. junija 1940, so Nemci vkorakali v francosko prestolnico in teden dni za tem se je Francija vdala. Videti je bilo, kot da je nemško zmagoslavje – čisto osebno Hitlerjevo zmagoslavje – popolno.

Neverjetno se je s strahovito naglico spremenilo v resnično: Hitler je vladal nad večjim delom Evrope. Celotna obala, ki leži nasproti veliki Britaniji, je bila v njegovih rokah: Norveška, Nizozemska, Danska, Belgija, francoska atlantska obala, vse to je bilo zasedeno. Hitler je zavzel tudi Poljsko in Italija je bila njegova zaveznica. Videti je bilo, kot da ga ne bo moglo prav nič ustaviti, če bo hotel iti naprej – in o tem ni nihče dvomil.

In vendar je bil ustavljen. Ozka vodna pot Rokavskega preliva je postala prizorišče evropskega odpora. Nad njo so švigali daljinski izstrelki in nad njo so se odvijale odločilne zračne bitke.

Britanci (razen maloštevilnih defetistov in domačih fašistov) niso nikoli pomislili na vdajo. Njihova strateška pozicija je bila malodane brezupna, njihove vojaške sile in njihovi gospodarski viri nezadostni. Na srečo, kot je dejal Basil Liddel Hart, so bili »Britanci po nagonu trmasti, poleg tega pa v strategiji popolni ignoranti«. Razen tega so imeli vodilno osebnost, katere glas so poslušali. Winston Churchill je razglasil britanske namene, še preden je padla Francija; 4. julija je izjavil: »Branili bomo naš otok, naj stane, kolikor hoče; bojevali se bomo na obalah, bojevali se bomo na pristajališčih, bojevali se bomo na poljih in na cestah, bojevali se bomo na gričih, nikoli se ne bomo vdali...«

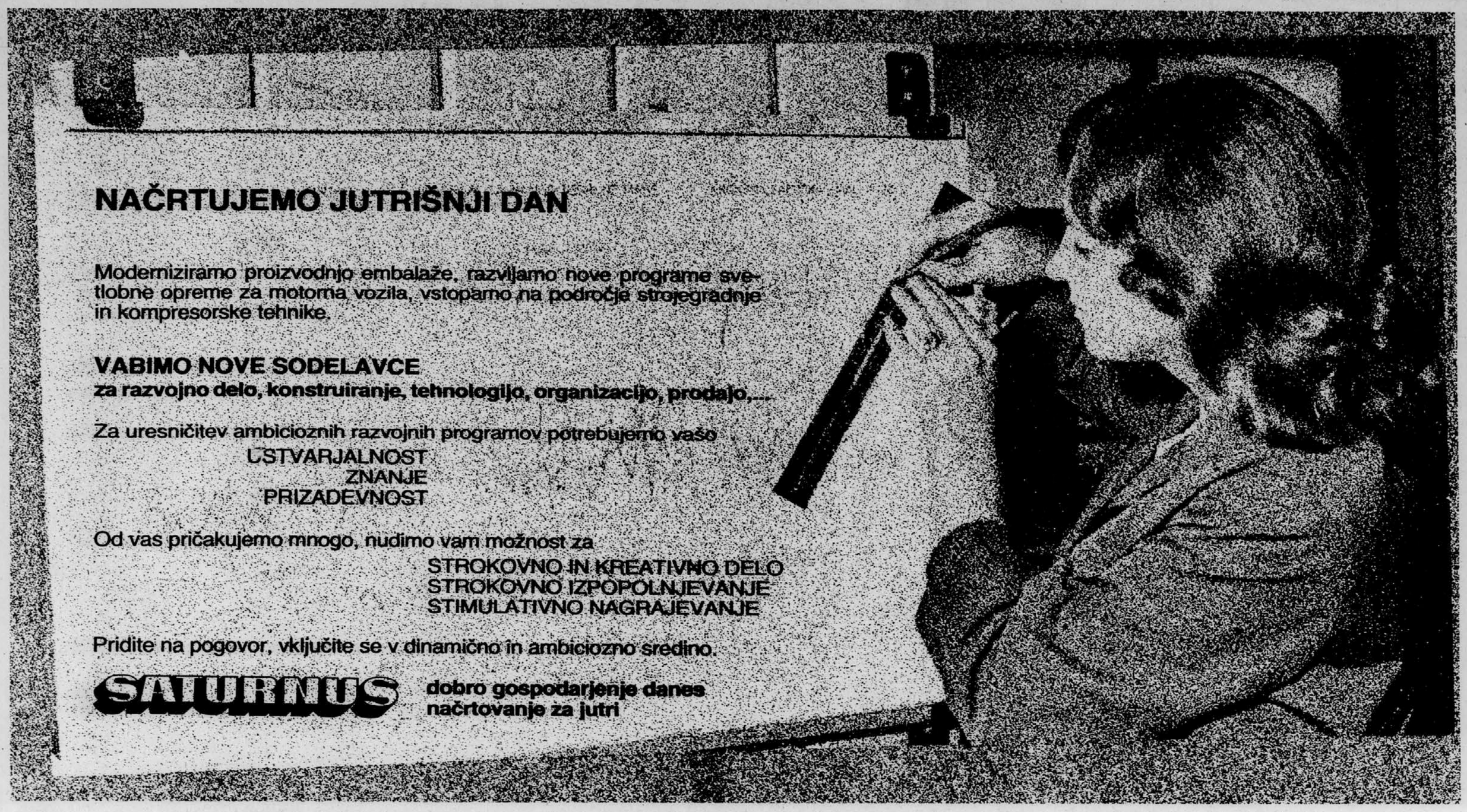
KREMELJ, 23. avgusta 1939 – Hitlerjev zunanji minister Ribbentrop podpisuje nemško-sovjetski pakt

Bitka pa ni bila izbojevana na obalah, na cestah in na gričih, ampak na poletnem nebu nad jugovzhodno Anglijo. Rezultat, ki je spet spravil svet v začudenje, je bil prvi nemški poraz v tej vojni. Prav gotovo je bil pičel, poraz pa je le bil. To, da je Luftwaffe odpovedala v bitki z Royal Air Force in da se je Anglija uspešno upirala vsakodnevnim napadom, je bilo za premagane evropske narode kot žarek upanja. Med samimi Britanci je sprva vladalo veselo, nejeverno olajšanje, pozneje pa togotna jeza.

Petnajstega septembra je bitka za Anglijo dosegla vrhunec. Naslednje jutro so Britanci v časopisih prebrali, da je RAF sestrelila 185 nemških letal. Trezni zgodovinarji so pozneje to število zmanjšali na 60, vendar je bilo tudi to dovolj za dnevne izgube in nemški vojskovodje, so bili prisiljeni odločilno spremeniti strategijo.

Nemško vojno letalstvo je odtlej napadalo britanska mesta samo še ponoči in jih – kakor Varšavo, kakor Rotterdam – zasipalo z bombami: Liverpool, Clydside, Coventry, Birmingham – seznam je dolg, toda najtežje breme je vseskozi nosil London.

Konec leta 1941 je bilo ubitih že 40.000 britanskih civilistov, ranjenih nad 50.000, škoda pa je bila tolikšna, da je sploh ni bilo mogoče več oceniti.

Odbor za delovna razmerja
Delovne skupnosti skupnih služb

oglaša prosta dela oziroma naloge

1. VODJA PROJEKTA

Pogoji:
– diplomirani strojni inženir in 3 leta delovnih izkušenj na področju projektiranja
– strojni inženir in 5 let delovnih izkušenj na področju projektiranja
– znanje enega svetovnega jezika.

2. RAZVOJNEGA TEHNOLOGA I (2 nalogi)

Pogoji:
– diplomirani strojni inženir in 3 leta delovnih izkušenj ali
– strojni inženir in 5 let delovnih izkušenj
– znanje enega svetovnega jezika

3. RAZVOJNEGA TEHNOLOGA II

Pogoji:
– strojni inženir ali strojni tehnik
– znanje enega svetovnega jezika

4. VODJA PRODAJE AVTOOPREME

Pogoji:
– diplomirani ekonomist ali diplomirani komercialist
– ekonomist ali komercialist
– 5 let delovnih izkušenj
– aktivno znanje enega svetovnega jezika
– zunanjetrgovinska registracija

5. VODJA PRODAJE NA TUJIH TRŽIŠČIH

Pogoji:
– diplomirani ekonomist ali dipl. komercialist
– ekonomist ali komercialist
– 5 let delovnih izkušenj
– aktivno znanje dveh svetovnih jezikov
– zunanjetrgovinska registracija

6. VODJA ODDELKA ZA NABAVO 114 in 115 VEJE

Pogoji:
– diplomirani ekonomist ali dipl. inženir tehnične smeri ali ekonomist
– 5 let delovnih izkušenj
– znanje enega svetovnega jezika
– zunanjetrgovinska registracija

7. VODJA ODDELKA ZA RAZVOJ SISTEMA DELITVE OD

Pogoji:
– diplomirani ekonomist ali dipl. organizator dela ali
– ekonomist ali organizator dela
– 2 leti delovnih izkušenj na področju vrednotenja

8. VODJA ODDELKA ZA SPLOŠNO ORGANIZACIJO

Pogoji:
– diplomirani organizator dela ali dipl. ekonomist in 3 leta delovnih izkušenj na področju organizacije sistemov ali
– organizator dela ali ekonomist in 5 let delovnih izkušenj na področju organizacije sistemov
– znanje enega svetovnega jezika

9. VODJA RAČUNOVODSTVA

Pogoji:
– diplomirani ekonomist ali ekonomist
– nad 3 leta delovnih izkušenj

10. PROJEKTANTA POSLOVNIH SISTEMOV

Pogoji:
– diplomirani ekonomist ali dipl. inženir ali organizator dela
– 2 leti delovnih izkušenj na podobnih nalogah
– ekonomist ali inženir ali organizator dela
– 5 let delovnih izkušenj na podobnih nalogah
– tečaji AOP
– znanje enega svetovnega jezika

11. SISTEMSKEGA INŽENIRJA

Pogoji:
– diplomirani organizator dela ali diplomirani ekonomist
– 2 leti delovnih izkušenj na področju programiranja ali
– organizator dela ali ekonomist
– 5 let delovnih izkušenj na področju programiranja

Odbor za delovna razmerja
TOZD Orodjarna in vzdrževanje

objavlja
prosta dela oziroma naloge

12. PROJEKTANTA STROJEV IN LINIJ (2 nalogi)

Pogoja:
– diplomirani strojni inženir – tehnološka smer
– 3 leta delovnih izkušenj.

Kandidati za dela in naloge pod zaporednimi številkami 1., 4., 5., 6., 7., 8. in 9. morajo imeti ustrezne osebne in moralnopolitične vrline, ki zagotavljajo aktiven odnos do samoupravne socialistične družbene ureditve ter sposobnost za razvijanje samoupravnih odnosov s polno odgovornostjo do dela in delavcev ter da je aktiven družbenopolitični delavec.
Za vsa objavljena dela in naloge je določeno 3-mesečno poskusno delo.

Pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj pošljejo kandidati v 15 dneh po objavi kadrovski službi SATURNUS, Ljubljana, Ob železnici 16.
Kandidate bomo o izbiri obvestili v 30 dneh po končanem sprejemanju prijav.

DESIGN SATURNUS

Delavski svet
DES Ljubljana, n. sub. o.
Elektro Trbovlje b. o.

razpisuje
dela in naloge individualnega poslovodnega organa

DIREKTORJA TOZD

Kandidat mora izpolnjevati naslednje pogoje:
– elektroinženir in 4 let prakse
– elektrotehnik in 5 let prakse
s tem, da pri obeh pogojih velja, da mora kandidat zadnjo polovico določene prakse delati na področju distribucije električne energija
– kandidat mora biti moralnopolitično neoporečen in imeti pravilen odnos do uveljavljanja samoupravnih socialističnih odnosov v združenem delu
– kandidati ne smejo biti kaznovani in ne smejo biti v kazenskem postopku

Vloge za pridobitev lastnosti delavca na razpisanih delih naj kandidati posredujejo najkasneje v 15 dneh od dneva objave razpisa na naslov:
DES TOZD Elektro Trbovlje – razpisna komisija, Trbovlje, Gimnazijska c. 25.

Delavski svet bo upošteval samo vloge, ki bodo navedena dejstva izkazovala z ustreznimi pisnimi izkazi. Podrobnejša opredelitev pogoja pod 3. alineo je razvidna iz statuta TOZD, ki je kandidatu na voljo v času razpisa vsak delovni dan od 6. do 14. ure.

29-7438

JEKLO TEHNA

Jeklotehna Export-Import, trgovsko in proizvodno podjetje Maribor, n. sol. o., 62000 Maribor, Partizanska c. 34

razpisuje

v Delovni skupnosti skupnih služb
dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi:

1. koordinacija dela v predstavništvu Ljubljana

Pogoja:
– visokošolska izobrazba ustrezne smeri in 2 leti delovnih izkušenj
– višješolska izobrazba ustrezne smeri in 4 leta delovnih izkušenj

Dela in naloge so razpisana za 4-letni mandat

Ponudbe sprejemamo 15 dni po objavi. O izbiri bomo kandidate obvestili v 30 dneh po končanem zbiranju ponudb.

K ponudbi priložite:
– dokazilo o strokovni izobrazbi
– opis dosedanjih delovnih opravil
– življenjepis

Ponudbe pošljite na naslov: Jeklotehna Maribor, Partizanska c. 16/1 z oznako na ovojnici: »za razpis koordinacija dela v predstavništvu Ljubljana«.

30-7486

SOZD »MERX«
DO »TURIST« Nazarje,
Nazarje 2

razpisuje

po sklepu delavskega sveta DO

dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA DELOVNE ORGANIZACIJE

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, določenih z zakonom, izpolnjevati še naslednje:
– da ima končano srednjo ali višjo izobrazbo ekonomske, organizacijske ali gostinske smeri
– najmanj 3 oziroma 5 let delovnih izkušenj
– da je širše družbeno-politično aktiven
– da ima ustrezen odnos do načel samoupravljanja
– da v skladu z družbenim dogovorom predloži program nalog
– da poda predlog o načinu realizacije razvojnega programa in opredeli svojo vlogo pri realizaciji le-teh.

Kandidati za razpisana dela in naloge, naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev in življenjepisom na naslov:
GP »TURIST« Nazarje, Nazarje 2 z oznako »za razpisno komisijo«.

Izbrani kandidat bo za razpisana dela in naloge izbran za 4 leta.
Prijave sprejemamo 15 dni po objavi tega razpisa, kandidate pa bomo obvestili o rezultatu v 8 dneh po končanem zbiranju ponudb.

30-7483

ASTRA

Komisija za delovna razmerja delovne organizacije
ASTRA Veletrgovina Ljubljana, Titova 77

objavlja prosta dela in naloge:

SPECIALISTA – IZVAJALCA
za sektor tekstil in HTZ, oddelek tehnični tekstil (za nedoločen čas)
– višja ali srednješolska izobrazba tehnične, komercialne ali splošne smeri in 3 oziroma 5 let delovnih izkušenj
– vozniški izpit B kategorije
(občasno terensko delo)

Komisija za delovna razmerja delovne skupnosti skupnih služb SOZD ASTRA
Ljubljana, Titova 77

objavlja prosta dela in naloge:

ČUVAJA PARKIRIŠČA
(za nedoločen čas)
– osnovna šola
– 2 meseca delovnih izkušenj

SNAŽILKE
(za nedoločen čas)
– osnovna šola

Pisne ponudbe s priloženimi dokazili o izpolnjevanju objavljenih pogojev naj kandidati pošljejo na naslov: SOZD ASTRA, DS Skupnih služb, Ljubljana, Titova 77
– kadrovska služba, v 15 dneh po objavi.

30-7523

OZD KOVINARSTVO MAJA

Komisija za delovna razmerja,
Ljubljana, Ljubljanske brigade 5
objavlja
prosta dela in naloge:

1. VODJA PRIPRAVE DELA
– strojni ing.
– pripravnik

2. 5 KV ključavničarjev
– KV ključavničar, odslužen vojaški rok

3. več delavcev za priučitev v ključavničarski stroki
– odslužen vojaški rok, veselje do ključavničarskih del, trimesečno poskusno delo

Vse nove delavce bomo zaposlili v dopoldanskem času. OD po veljavnih samoupravnih aktih delovne organizacije. Stanovanj ni.

30-7511

KAM, KAKO IN KDAJ PO DOMOVINI IN PO SVETU

air tours yugoslavia

JESEN?
STE PREPRIČANI?

KRIŽARJENJE – GRČIJA – EGIPT – IZRAEL – CIPER – TURČIJA
M/L AMBASADOR
odhod 24. 10. – 15 dni
cena od 19.000 dinarjev
poprečne temperature zraka 28° C

MALTA – 4 dni – polpenzion
odhodi 12., 15., 19., 22. in 2. XI.
poprečne temperature zraka novembra 20° C

CIPER
odhodi 26. X., 2. in 9. XI. – 7 dni
cena od 9.750 dinarjev
poprečne temperature zraka novembra 23° C

JESEN NA JADRANU
Bogata izbira hotelov in apartmajev po ugodnih cenah

nudimo kredit
poprečne temperature zraka oktobra 20° C

ATLAS
Atlas Ljubljana, Titova 25, tel. (061) 320-852
Atlas Ljubljana, Tomšičeva 2 (NAMA) tel. (061) 21-333
ATLAS PORTOROŽ

KAJ NAM PREDLAGAJO NAŠE TURISTIČNE AGENCIJE

KOMPAS je s svojo publikacijo »jesen zima pomlad 81/82« razgrnil celotno ponudbo oddihov v naših najprivlačnejših krajih – od Gorenjske (Bled, Kranjska gora), prek Istre (Portorož, Vrsar, Rovinj itd.) pa vzdolž celega Jadrana in otokov (Crikvenica, Lošinj, Rab, Makarska itd), do Črnogorskega primorja. Na pultih KOMPASA pa lahko izbiramo še med drugimi privlačnimi programi. Tu najdete vabilo na prvi KOMPASOV smučarski bal, ki bo 9. oktobra v Ljubljani v restavraciji hotela LEV in pomeni vesel skok v smučarsko sezono 81–82. – S KOMPASOM lahko odpotujete za dva dni v Črno goro v Budvo (letalo), odhodi pa so še trije v tem mesecu (10. 17. in 24.) ter trije v novembru. Cena 3.550 din. Dalje nudi KOMPAS apartmaje v Savudriji ali šestdnevno potovanje v Ohrid, z odhodi 11. in 18. oktobra ter 15. in 22. novembra (letalo, 4.600 din). Ponudba KOMPASA zajema tudi snopič potovanj na tuje, med katerimi je gotovo izredna priložnost 3-dnevno potovanje v zlato Prago. Odhod 8. 11., cena 3.900 din (letalo, avtobus, vstopnine itd). Tudi ugodno je tridnevno potovanje oz. bivanje (vikend) na Madžarskem, kamor so načrtovani trije odhodi novembra, cena je 3.000 dinarjev. KOMPAS je n. pr. pripravil tudi letalski skok v Amsterdam s posebnim letalom – za en dan, in sicer 15. t. m. (4.780 din), omogoči vam tudi – s posebnim letalom – ogled otoka lepote, Korzike, za kar potrebujete tudi en sam dan (29. 11., 3.420 din) ali pa s KOMPASOM odpotujete na dve celini: program Zambija Zimbabve je 15-dnevno potovanje na »klic Afrike«, odhod bo 22. novembra, cena pa je 74.900 dinarjev. Lahko se odločite za bogat program z nizko ceno: Kitajska. Potovanje traja 11 dni, zato pa tudi obsega bogat spored ogledov. Izbirate lahko med štirimi odhodi v novembru (1., 8., 15 in 29), cena je 38.900 dinarjev. – KOMPAS redno sprejema naročila za obiske sejmov in razstav po Evropi. Tu sprejemajo prijave n. pr. za graški velesejem (en dan), odhod 3. 10., cena 730 din, za sejem kmetijskih strojev Samoter v Veroni (dva dni, odhod 16. 10., cena 2.700 din), za mednarodno gradbeno razstavo Saie v Bologni (3 dni, odhod 16. 10., cena 3.800 din) itd.

30 LET

KOMPAS JUGOSLAVIJA

Pri obletnicah, ki jih praznujejo naše organizacije združenega dela, navadno naštevamo vrsto kronoloških podatkov razvoja, opremljenih z najrazličnejšimi številkami. Tokrat ne bomo uporabljali številk. KOMPAS je pojem naše potovalne agencije dobrega slovesa, kar med drugim potrjuje tudi prizadevanje tega delovnega kolektiva za kar najboljše izvozne storitve. To pomeni, da KOMPAS množice tujih turistov iz leta v leto vodi po najlepših predelih Jugoslavije ali jim zagotovi oddih v naši domovini. Med kraji, ki jih obišče presenetljivo število tujih gostov so: Postojna (s Postojnsko jamo in Predjamskim gradom) Bled in Bohinj, Lipica, tuje goste pa privlačijo tudi križarjenja po Jadranu in jadranskih otokih, ki jih prireja KOMPAS. Tudi domačim gostom nudi KOMPAS vse za oddih in potovanje po tujem in domovini. Če omenjamo le nekaj ciljev KOMPASA: Budvo, Ohrid ali Dubrovnik, ki so namenjeni domačim gostom, moramo ugotoviti, da se za te kraje zanimajo tudi tuji gosti KOMPASA. Enako je z otokom Visom. Po drugi strani pa je KOMPAS odprl vrata našim gostom v tujino, saj je s svojimi poslovalnicami prisoten v vseh naših republikah in pokrajinah. O KOMPASU bi morali za jubilej napisati mnogo več, kot nam dopušča prostor. Opisati bi morali pomen njegovega avtobusnega prometa, vlogo lastnih hotelov (v Sloveniji, ob Jadranu), besedo ali dve bi morali nameniti rent-a caru, ki je privlačen tudi za tujca, in ki lahko n. pr. prevzame avtomobil v Ljubljani in ga po daljšem potovanju odda v nekem drugem kraju Jugoslavije (po sistemu: vzemi tu – pusti tam) itd. Ker je KOMPAS ob tem praznovanju izdal pregledno publikacijo z vsemi statističnimi in drugimi podatki, ki je vsem na voljo, končajmo ta sestavek s čestitko prizadevnim delavcem turistične agencije KOMPAS.

ALPETOUR vabi na veselo martinovanje. Šli boste za dva dni na Štajersko, na pokušnjo mošta, z martinovo večerjo, s plesom... Odhod 7. 11., cena samo 1.500 din. Vabljiv program ALPETOURA pa je gotovo en dan v Rimu. To je let v italijansko prestolnico in antično mesto, z ogledom vseh njegovih znamenitosti. Cena je zelo sprejemljiva – 3.500 dinarjev. Odhod pa bo 22. oktobra. Pri tej agenciji pa lahko tudi naročite sedemdnevni počitniški paket na Rabu (pokrit bazen). Cena za sedemdnevno bivanje (s prevozom, 7 polnimi penzioni) je 3.370 din.

GLOBTOUR priporoča iz svojega obširnega načrta »Izleti potovanja ekskurzije« naslednje programe: Koroška, 1 dan z avtobusom, Prekmurje, za 2 dni z avtobusom, po Primorski, 2 dni z avtobusom, po Poteh Avnoja, 2 dni, avtobus, Bratislava, 2 dni, avtobus in sprejema prijave za oglede evropskih sejmov in razstav: Security Utrecht (varnostne naprave), Bautec Berlin (gradbeništvo). Zanimivi pa so tudi drugi programi, ki jih načrtuje ta agencija. Program Platak je zanimiva kombinacija zimskega bivanja v planinah in na morju (smučanje na Platku in kopanje v Opatiji) ali pa silvestrovanje in smučanje.

GENERALTURIST

POTA REVOLUCIJE – 3 dni, avtobus
23. 10. 1981
BUDIMPEŠTA – 3 dni, avtobus
28. 11. 1981
LIECHTENSTEIN – MÜNCHEN – 3 dni, avtobus
28. 11. 1981
POTA REVOLUCIJE – 3 dni, avtobus
28. 11. 1981

VELIKO APARTMAJEV!
Smučanje v apartmajih Avstrije, Italije, Francije
BARVNI KATALOG

PRODAJA DOMAČIH IN MEDNARODNIH LETALSKIH IN ŽELEZNIŠKIH VOZOVNIC.
Informacije in programi ter prijave: Tel.: (061) 23-275, 21-206, 28-204.

PUTNIK

Vas vabi na strokovna potovanja:

ANUGA 81
mednarodni sejem prehrambne industrije v Kölnu
z letalom, 4 dni, cena potovanja 11.750
odhod 9. in 12. oktobra

Frankfurtski knjižni sejem
z letalom, 4 dni, cena 10.500
odhod 13. oktobra

INTESTOFF
tekstilni sejem v Frankfurtu
z letalom, 4 dni, cena 12.500
odhod 3. novembra

Mednarodni sejem pohištva in Trade Marta
v Bruslju, z letalom, 3 dni, cena 11.600
odhod 4. novembra

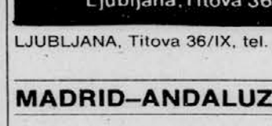
BATIMAT in INTERCLIMA
mednarodni sejem gradbeništva in mednarodni sejem za ogrevanje, klimatizacijo in hladilno tehniko v Parizu
z letalom, 4 dni, cena 9.700
odhoda 12. in 15. novembra

in na turistična potovanja:
Firence – Siena – Pisa, 27.–30. 11. z avtobusom
Padova – Modena – Parma – Verona, 28.–30. 11. z avtobusom

Peče, Avstrija. Zato predlagamo, da pri agenciji GLOBTOUR zahtevate podrobne programe in informacije.

PUTNIK sprejema prijave za oglede mednarodnih sejmov in razstav, (o nekaterih smo že pisali, pa naj ponovimo): Anuga 81 v Kölnu (prehrana), Frankfurtski knjižni sejem, sejem pohištva in Trade Marta v Bruslju ter Interstoff (vodilni sejem na svetu za tekstil) v Frankfurtu (novembra). Prihodnji mesec lahko tudi v organizaciji PUTNIKA obiščete 13. mednarodni sejem gradbeništva Batimat in mednarodni sejem za ogrevanje Interclima v Parizu (letalo). Na voljo sta dva odhoda: 12. in 15. novembra, 4 dnevi, cena pa 9.700 dinarjev.

INTEGRAL vabi na dva sejma mednarodnega slovesa. Najprej je tu Modewoche (modni teden) v Münchnu – 4 dnevi, odhod 4. 10., cena 6.390 din in Pret a porter (tekstil z modno orientacijo) v Parizu – trije dnevi, odhod 19. 10., cena 8.900 din. INTEGRAL sprejema tudi prijave za obisk nogometne tekme Jugoslavija : Italija 17. 10. 81. Za ta obisk ima INTEGRAL dva programa, ki se razlikujeta glede na čas odhoda pa tudi drugih ugodnosti, zato v agenciji zahtevajte oba programa. Ceni pa sta 2.980 din oz. 3.340 din.

TURIZEM IN RENT A CAR LJUBLJANA, Trdinova 3
INTEGRAL Tel.: 314-544, 315-353, 310-933, 316-871

BENETKE – 10. 10.
BRATISLAVA – 17.–18. 10.
BUDIMPEŠTA – 24.–25. 10.
ATENE – KORINT – MIKENE – EPIDAURUS – 24.–27. 10.

BEOGRAD
potovanja z avtobusi, vlaki in letali
17. 10. – posebni prevozi in programi za obisk nogometne tekme Jugoslavija : Italija

MÜNCHEN
– Modewoche – 4.–7. 10.

PARIZ
– Pret a porter – 19.–21. 10.

Integralove počitnice na snegu 1982
CHAMONIX, ST. MORITZ, COURMAYEUR, CERVINIA, VAL GARDENA, ALTA BADIA

Prodajamo železniške in letalske vozovnice!

YUGOTOURS
Ljubljana, Titova 36/IX tel. 322-458, 321-794

LJUBLJANA, Titova 36/IX, tel. 321-794, 321-795

MADRID–ANDALUZIJA,
8 dni, z letalom iz Zagreba, odhod 12. 10.

POTOVANJA V SOVJETSKO ZVEZO
Leningrad–Moskva, odhodi vsak petek iz Ljubljane
Moskva–Leningrad–Kijev, odhod iz Ljubljane ob sobotah

Prijave in informacije pri vaši potovalni agenciji ali na gornji naslov.

KOMPAS JUGOSLAVIJA
30 let vaš turistični kompas

Turistična potovanja:

Ohrid, 6 dni, 4. 10., 11. 10., 18. 10.
Istra–Brioni, 1 dan, 4. 10., 10. 10., 11. 10.
Novi Sad – londonski kraljevi balet, 21. 10.
Sveti Štefan – oddih, 4. 10., 11. 10., 18. 10.
Budva, 2 dni, 10. 10., 17. 10., 24. 10.
Kumrovec – G. Stubica – Kompasova srečanja, 2 dni, 17. 10.
Novi Vinodolski, 4 dni, Kompasova srečanja, 27. 11.
Ohrid, 4 dni, 27. 11.
Sveti Štefan – H. Maestral, 27. 11.
Gradec, 1 dan, 3. 10.
Budimpešta, 3 dni, 9. 10.
Praga, avtobus – letalo, 3 dni, 6. 11., 8. 11.
Dunaj – Praga – Konopište, 4 dni, 26. 11.
Amsterdam, 1 dan – posebno letalo, 15. 10.
Kitajska, 1. 11., 8. 11., 15. 11., 22. 11., 29. 11.
Drugi programi potovanj so na voljo v vseh naših poslovalnicah!

Strokovna potovanja:

Bologna – Saie, med. gradbena razstava, 3 dni, 16. 10.
St. Gallen – švicarski kmetijski in mlekarski sejem, 2 dni, posebno letalo, 8. 10.
Amsterdam – Eurofinish (vom. med. sejem za obdelavo kovin, 1 dan, posebno letalo, 15. 10.
Frankfurt – sejem knjige, 4 dni, 13. 10., 16. 10.
Pariz – Pret a porter (vstopnice zagotovljene), 4 dni, 16. 10.
Acapulco – Apimundia, svetovni kongres čebelarstva, 15. dni, 18. 10.
Pariz – Interclima – Batimat – razstava gradbenih strojev , elementov in konstrukcij, razstava klimatskih ogrevalnih in hladilnih naprav

Smučanje:

ZA VESEL SKOK V SMUČARSKO SEZONO PRVI KOMPASOV SMUČARSKI BAL, V HOTELU LEV, petek, 9. oktobra

Silvestrovanje na snegu:

Visoke Tatre, 8 dni, 28. 12.
Nizke Tatre, 8 dni, 28. 12.
Na voljo je bogat program smučanja v šolskih počitnicah od 8. 1. do 7. 2. 1982 in spomladanske smuke.

SMUČANJE 82

Tudi ljubljanski GENERALTURIST je pravkar izdal nov, obširen in zanimiv zvezek aranžmajev za šolske počitnice v letošnji zimi, ki nudi oddih v najlepših krajih Avstrije, Italije in Francije. Zelo okusno opremljena publikacija je namenjena dopustnikom, ki želijo najeti apartman, počitniško stanovanje s kuhinjo in vsemi pripadajočimi prostori. Vsi nastanitveni objekti so prikazani s fotografijami. Izbirate lahko med apartmaji v Avstriji – Bad Kleinkirchheim, Altenmarkt, Mauterndorf, Uttendorf, Zell am See, Innerkrems, Sallbach – Hinterglemm, Bad Mitterndorf, Döbriach itd., v Italiji – Antholz, Kromplatz, Gardena / S. Cristina in Selva, Canazei itd. ter Franciji: Avoriaz in drugimi. Seveda so tedenske cene zelo različne, odvisne od krajev in objektov in se gibljejo med 5.200 in 9.500 dinarji. Program vključuje tudi nekaj hotelov, ki so iz prejšnjih zim morda že bolj znani (Schladming, Val Gardena) in nudijo nočitve z zajtrkom ali polpenzione. Podrobne informacije glede posameznih krajev in cen nudi GENERALTURIST, kjer dobite tudi omenjeno publikacijo. Ker je povpraševanje po apartmajih zelo veliko, svetujemo, da se čimprej oglasite pri GENERALTURISTU v Ljubljani, na Gosposvetski 7, ki že sprejema prijave, ali pri najbližji poobla-ščeni agenciji.

globtour travel agency Yugoslavia

zima '81 '82

GLOBTOUROVA ZIMA 81–82 ŽE NA VOLJO ZAHTEVAJTE OBOGATENI PROGRAM IN POJASNILA V POSLOVALNICAH GLOBTOURA.

IZLETI, POTOVANJA, EKSKURZIJE
Za zaključene skupine organiziramo potovanja po domovini in tujini.
Informacije dobite na Gosposvetski 4 (tel.: (061) 311-164)

STROKOVNI SEJMI
DÜSSELDORF A + A – Mednarodni sejem varstva pri delu in medicine dela – z letalom – 4 dni – 5. 10. 81
MÜNCHEN – MODEWOCHE – Mednarodni sejem mode – z avtobusom – 3 dni – 5. 10. 81
MÜNCHEN – PRODUCTRONICA – Mednarodni sejem elektronske industrije – z avtobusom – 3 dni – iz Ljubljane – 10. 11. 81
UTRECHT – SECURITY – Mednarodni sejem varnostnih naprav in
AFBOUW – Strokovni sejem notranjih in zunanjih obrtniških del v gradbeništvu – z letalom iz Zagreba – 3 dni – 13. 10. 81
BERLIN – BAUTEC – Obnova starih gradenj, novogradnje, urbanizem – z letalom iz Ljubljane – 4 dni – 30. 10. 81
ZA SKUPINE – večje ali manjše, organiziramo strokovna potovanja, po želji tudi na vse druge sejemske prireditve in kongrese, ki niso v našem programu
INDIVIDUALNIM POTNIKOM posredujemo hotelske rezervacije, ter letalske in železniške vozovnice.

Informacije in prijave: Maksimarket, tel. 24-155, Gosposvetska 4, tel. 311-164
Poslovalnica v Maksimarketu prodaja tudi vse vrste letalskih in železniških kart oz. vozovnic.

naše delo- vaše potovanje
Mercator Turist
KRIŽARJENJE presenečenj z JAKO ŠRAUFCIGERJEM
11.—15. X.
REKA—ŠIBENIK—SPLIT—KRF—DUBROVNIK—VIS—REKA
LJUBLJANA Tavčarjeva 6 Telefon: 317-285
Mercator

slavnik

KRIŽARJENJE PO VZHODNEM SREDOZEMLJU OD 19. NOVEMBRA DO 2. DECEMBRA.
GRČIJA, EGIPT, IZRAEL, CIPER, TURČIJA.

PRIJAVE IN INFORMACIJE SLAVNIK LJUBLJANA, TAVČARJEVA 8/A,
TEL.: (061) 321-351 ALI 321-552.

PAP LJUBLJANA

PAP, Podjetje za avtomatizacijo prometa, n. sol. o., Ljubljana, Celovška cesta 147 b
TOZD TECHNACOMMERCE, o. sub. o., Ljubljana, Kersnikova 7

razpisuje
po sklepu delavskega sveta TOZD dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi za 4 leta

INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA TOZD

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, določenih z zakonom, izpolnjevati še naslednje posebne pogoje:
– da imajo končano visoko ali višjo šolsko izobrazbo tehnične, ekonomske, organizacijske ali pravne smeri
– 4 leta delovnih izkušenj pri delih z zahtevano izobrazbo
– da izpolnjujejo pogoje za opravljanje zunanjetrgovinskih opravil
– da imajo moralnopolitične vrline
– da sprejmejo obveznosti za doseganje ciljev, dogovorjenih v temeljni organizaciji

Kandidati naj svoje pisne vloge z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev pošljejo v 15 dneh po objavi na naslov: PAP, Podjetje za avtomatizacijo prometa, Celovška c. 6 – kadrovsko področje. Kandidate bomo po končanem zbiranju ponudb o izbiri pisno obvestili.

30-7508

ars inženiring

projektiranje in izvedba interierjev, eksterierjev ter ekonomske propagande

Zbor delavcev delovne organizacije razpisuje delovne naloge in opravila

1. **VODENJE GOSPODARSKO RAČUNSKEGA SEKTORJA IN ANALITIKE**
Pogoj:
– višja ali srednja strokovna izbrazba ekonomske smeri
– tri oziroma pet let delovnih izkušenj pri vodenju podobnih del
Delavec bo imenovan za štiri leta

2. **VODENJE SPLOŠNO-KADROVSKEGA SEKTORJA**
Pogoji:
– visoka ali višja izobrazba pravne smeri
– tri oziroma pet let delovnih izkušenj pri vodenju podobnih del
Delavec bo imenovan za štiri leta

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejema splošno-kadrovska služba delovne organizacije ARS Inženiring, Ljubljana, Rožna dolina c. VI/36, 15 dni po objavi. O izbiri bomo kandidate obvestili v 30 dneh.

30-7512

NOVOTEKS

NOVOTEKS, tekstilna tovarna, n. sol. o., Foersterjeva 10, 68000 Novo mesto

Po sklepu delavskega sveta delovne organizacije, razpisna komisija

ponovno razpisuje
dela oz. naloge

GLAVNEGA DIREKTORJA DO

Na razpis se lahko prijavijo kandidati, ki poleg splošnih pogojev iz zakona o združenem delu in zakona o delovnih razmerjih izpolnjujejo še naslednje pogoje:

– imeti morajo najmanj srednješolsko izobrazbo in takšne delovne izkušnje, ki zagotavljajo uspešno vodenje delovne organizacije in koordiniranje dela poslovodnih organov temeljnih organizacij v sestavi delovne organizacije
– imeti morajo moralnopolitične vrline, pravilen odnos do samoupravljanja in biti družbenopolitično aktivni.

Izbrani kandidat bo opravljal dela oz. naloge glavnega direktorja DO štiri leta. Po končanem mandatu je lahko ponovno izbran.

Pisne prijave z ustreznimi dokazili naj kandidati v 15 dneh po objavi razpisa pošljejo na naslov delovne organizacije in sicer v zaprtih ovojnicah z oznako »za razpisno komisijo«. Prijavljene kandidate bomo o izidu razpisa obvestili v 45 dneh po objavi.

30-7480

ČGP DELO
TOZD PRODAJA

vabi
sodelavce za opravljanje naslednjih del in nalog

ODPREMLJANJE ČASOPISOV
v časopisnem ekspeditu

Pogoji:
– končana osemletka
– nedoločen urnik in nočno delo
– stanovanje v Ljubljani
– trimesečno poskusno delo

NASTAVLJANJE IN VZDRŽEVANJE STROJEV
v časopisnem ekspeditu

Pogoji:
– končana poklicna šola (strojni ključavničar)
– poznavanje osnov elektrike
– triizmensko delo
– trimesečno poskusno delo
– enoletne delovne izkušnje pri vzdrževanju strojev

Zaradi narave dela je zaželeno, da imajo kandidati stanovanje v Ljubljani ali bližnji okolici.
Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejema kadrovska služba ČGP DELO, Titova 35, Ljubljana, 15 dni po prvi objavi.

29-1081

MLADINSKA KNJIGA
TOZD Tiskarna
Ljubljana, Titova 145

objavlja
po sklepu Odbora za delovna razmerja
dela in naloge

pravnika
Pogoji:
– diplomirani pravnik
– 5 let delovnih izkušenj
– poskusno delo 3 mesece

Kandidati naj pošljejo prijave s kratkim življenjepisom in dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi v kadrovsko – socialni oddelek Mladinske knjige TOZD Tiskarna, Ljubljana, Titova 145.

30-7504

Povedano na plenumu kulturnih delavcev OF v okviru Levstikovega tedna v Velikih Laščah

Kardeljevi pogledi na kritiko

Umetnost, posebno literatura z literarno kritiko ima v slovenski marksistični klasiki, v njenem teoretskem delu in empirični kritiki precej opazno mesto. Edvard Kardelj, Boris Kidrič in Boris Ziherl so literaturo sicer res obravnavali bolj kot družboslovci in manj kot esteti, res pa je tudi, da specifičnih zakonov in učinkov lepega niso zanemarjali ne v zasebni kulturi ne v publicistiki, in motil bi se, kdor bi mislil, da njihove presoje za estete in za pisatelje ne morejo biti zanimive in spodbudne.

Kako je bil Kardelj zavzet za plemenitenje duha in čustva z umetniško estetskimi oblikami, kakšen čut in smisel za umetnost kot izraz in voljo človekove samohumanizacije je imel, dokazuje dejstvo, da se je vračal k njej v različnih oblikah in na dolgi časovni črti: zdaj kot dijaški igralec v Golouhovi drami **Kriza**, drugič kot kritik Čufarjeve drame **Februarska noč**, nato kot presojevalec deleža glavnih slovenskih pisateljev v razvoju slovenskega narodnega vprašanja in kot polemik na jugoslovanski književni levici, pa tudi v povojnem obdobju je pozorno spremljal dogajanja v umetnosti, zmerom pa ostro ločeval avtohtono ustvarjalnost od brezosebnega jecljanja po tujih vzorih, obča umetnostna merila od »majhnih meril« provincialne samozadostnosti, zabavno literaturo od šunda in druga nasprotja.

Razvojna podoba njegovih pogledov na umetnost bi bila vsekakor nujna in poučna, saj bi poleg konstant opozorila tudi na odmeve časa v teh pogledih. Ker pa je njegova teorija o znanstveni družbeni kritiki, posredno tudi o umetnostni, ter o njeni ustvarjalni naravi strnjena v študiji **Beležke o naši družbeni kritiki** (1965) in v eseju **Josip Vidmar in naša revolucija** (1975), se je moč zadostno opreti že na nekaj miselnih centrov teh dveh spisov, kadar želimo premisliti pomenske razpone njegovih načel o ustvarjalni kritiki in še, katera teh načel segajo ali posredno ali neposredno tudi v krog umetnosti in umetnostne kritike.

Osnova za ustvarjalno kritiko je po Kardelju znanstvena misel, da je človek izraz narave in družbe in da njegova duhovna in čustvena resničnost in dejavnost izhajata iz razmerja do obeh. Heideggerjevski »človek zase« ali »bit zase«, na katerega je prisegal del evropske in slovenske povojne literature, pa na današnji razvojni stopnji človeka in njegove vednosti o sebi ni in ne more biti podlaga za ustvarjalno kritiko, saj je »bit zase« ob tej vednosti le idealistična konstrukcija o človekovi dozdevno neomejeni, božanski svobodi ali svobodi zunaj časa, prostora, družbe.

Materialistična misel o človeku, ki po Kardelju pogojuje vsako ustvarjalno kritiko, pomeni v območju umetnostne kritike predvsem naslednje:

Kritik preizkuša umetniški izdelek tudi s stališča, ali se podreja filozofski spekulaciji, ki usmerja bralca k »neobstoječemu in neresničnemu človekovemu bitju«, vodi vstran »od vsega tistega, kar tvori dejansko družbeno eksistenco človeka« ter pripelje nazadnje še »k abstrakciji ‚človečnosti' kot ‚modelu'«, ali pa umetnina, nasprotno, izraža človeka, kakršen je po svoji naravi in kakršen je po času in družbi, in ali namesto abstraktne človečnosti riše njegovo stvarno etiko. Proti tistim, ki se sklicujejo na vsakršno subjektivistično in idealistično bit človeka in jo določajo kot edini pravi predmet in izraz umetnosti pa tudi proti tistim, ki jih zaradi slepe vere v takšne konstrukcije zanima le tako imenovana literarnost teksta in ki lomijo kopja za slonokoščene stolpove formalistične »originalnosti«, prav nič pa jih ne obvezuje in ne zanima stopnja resnice o človeku v tekstu, proti vsem takim postavlja Kardeljeva vizija ustvarjalne kritike potemtakem načelo, naj znanstvena resnica o človeku v osnovni orientaciji upravlja tudi umetniško resničnost, nič manj pa naj bo ta resnica tudi eden od vrednotenjskih kriterijev umetniške resničnosti.

Skratka, povsem naravno in logično je, da šteje Kardelj literarno umetnost tudi za človekovo spoznavno dejavnost in da med vrednotenjska načela prišteva tudi spoznavno načelo.

V njegovem spoznavno vrednotenjskem načelu sta najpogostejši besedi resnica in resničnost. Kardelj se je kajpada zavedal, da je umetniška resnica in resničnost nujno tudi subjektivna in da je prav tako subjektivno obarvana tudi vsaka sodba, ki jo človek izreče o kulturnem, zato pa tudi o umetniškem pojavu in njegovi resnici in resničnosti. V tej zavesti je zapisal, da ni absolutnega arbitra in ne absolutne arbitraže nad »resnico«. Toda kljub mnogemu subjektivnemu o njej pa resnica vendarle je in prav tako je lahko resnična tudi sodba o njej. Resnico in sodbo o njej je situiral takole: »Resnica je v stanju stvari in v objektivni nujnosti, ki jo ustvarja priroda ljudi in odnosov. Resnica leži potemtakem v tisti človekovi sodbi, ki dejansko odraža realno stanje stvari in v kolikor ga odraža.«

Po tej logiki je resnica življenja le v takšnem umetniškem izdelku, ki ni prazna voluntaristična abstrakcija in konstrukcija iz »biti zase«, ne umetniška igra zaradi igre, literarnost zaradi literarnosti, ampak je izraz osebnega in v tem osebnem tudi občega človekovega življenja. Analogno je resnica le v taki kritikovi sodbi, ki ni samovoljna abstrakcija, ampak izraža in odraža dejansko resničnost umetniškega dela. Kritikove sodbe so sicer relativne, toda njihova moč in vrednost je po Kardelju odvisna prav od zmožnosti presoje, koliko se je umetnina približala resnici stanja človekovih stvari in odnosov, ki so njen predmet, koliko se je torej približala človekovemu stvarnemu življenju. Kardelj ni dvomil, da ustvarjalni ali pravi kritik zanesljivo loči voluntaristični abstraktni izdelek od umetnine, ki jo napolnjuje objektivna življenjska substanca, posili-kritik pa tava in zgolj leporeči in da zato tudi »kritiko od kritike nedvomno loči predvsem prav tista objektivna substanca, ki loči resnično znanstveno odkritje od nebogljenega in eklektičnega jecljanja ali psevdoznanstvenega šarlatanstva, ki loči resnično umetnost od kiča; ki loči resnično ljudsko plemenitost od farizejskega moraliziranja.«

Glede na objektivno življenjsko substanco v literarnem in vsakem duhovnem delu družbene narave in glede na kritikovo razmerje do te substance je Kardelj razločeval konstruktivnega in destruktivnega kritika. Konstruktiven je kritik tedaj, kadar pelje avtorja k novemu odkritju in zato tudi že k novi sintezi, destruktiven pa tedaj, kadar duhovnega ustvarjalca, torej tudi umetnika oddaljuje od stvarnih človekovih razmerij, ko ravna torej zmotno s stališča končnega rezultata odkrivanja resnice o človeku.

Ob vprašanju znanstvene resnice o človeku, ki obvezuje vsako ustvarjalno kritiko in je tudi njeno izrazito znamenje, pa se mu je zastavljalo tudi vprašanje, kako vrednotiti duhovne, torej tudi umetniške produkte »abstraktnega humanizma« in »abstraktnega svobodnjaštva«. Seveda, produktov tega izvora ni zavrnil, ampak jih je priznal kot napor, s katerim se je človek poskušal in se še poskuša osvoboditi »materialne stihije«, ki ji je podvržen. »Vse te humanistične in svobodnjaške težnje človeka, kakorkoli so bile abstraktne, utopistične, onstranske, sestavni del božjega kraljestva, ali pa so se izražale v revolucionarnih geslih o božji pravici, o svobodi, bratstvu in enakosti itd., so bile vedno močna sila v družbenih gibanjih in napredku človeštva«, je pisal. Ker pa so si jih zato lastili mračni režimi in progresivna gibanja, je Kardelj abstraktni humanizem in abstraktno svobodnjaštvo podprl le omejeno, saj kot humanistično izpovedovanje nista nujno povezana s tistimi močmi, ki v danem trenutku izražajo stvarni napredek in pogojujejo tudi vse tisto, kar je novo in zato tudi izvirno. Resnično novo, izvirno in zato tudi moderno je namreč zmerom povezano z novimi ali ustvarjalnimi družbenimi silami, ali dobesedno po Kardelju: »resnično novo lahko ustvarjajo samo resnično ustvarjalne družbene sile«.

Če prav razumemo Kardelja, morejo biti in tudi so velika ustvarjalna pobuda umetniku nove ustvarjalne sile ali nova človekova razmerja, ki nastajajo med nami, v Sloveniji in Jugoslaviji, o svetovni viziji socializma sploh. Zato je Kardelj klical vstran od eklektičnega paberkovanja po idejni orožarni preživelih družbenih odnosov, vstran od paberkovanja, ki je po njegovem »značilno za vse subjektivistične teorije« in po katerem ne more nastati nič resnično novega, nič resnično novega tudi v literarni umetnosti. Kajti novo ne nastane tako, da se pisec naveže na tuji vzor, ne najde pa opore niti v lastnem ustvarjalnem prizadevanju niti v svojem okolju. Takšen pisec je namreč brez tal, se čuti izgubljenega, in ko vzor ugasne, je spet dezorientiran in zahlasta za novim vzorom, namesto da bi spoznal in priznal samemu sebi, da mora iskati pobud za svoje delo predvsem v sebi in v svojem okolju.

Prvi krog vprašanj o ustvarjalnem kritiku in kritiki je po smeri in metodi vpraševanja potemtakem predvsem gnozeološki, kritiku nalaga odgovornost do znanstvene resnice o človeku v umetnosti, pa tudi obnašanje do umetnosti, ki ni nastala iz te resnice, pa je v osnovni težnji humanistična in svobodnjaška. Razmišlja o podlagah resnično izvirnega, novega, ter odvrača od paberkovanja po filozofiji, ki človeka trga iz njegovih stvarnih razmerij in izkrivlja njegovo stvarno naravno in družbeno bit.

Če je ta krog vprašanj bolj filozofski, je drugi bolj moralne narave, izhaja pa iz dejstva, da je kritika zmerom »družbeno dejanje... akcija, rušenje, ustvarjanje«, zato pa je zmerom tudi »prevzemanje družbene odgovornosti«. Kar velja za kritiko sploh, velja kajpada tudi za umetnostno kritiko, tudi ta je družbeno dejanje zato pa tudi prevzemanje družbene odgovornosti.

Kardelj je vztrajal pri »humani odgovornosti« kritike in menil, da »pred humano odgovornostjo ne more nihče pobegniti«, kdor se odloči kritizirati, ne more »se skriti pred njo za kakršnokoli fasado formalizma ali teorijo ‚čistih rok'«, kar se je pri nas po vojni često dogajalo. Pred odgovornostjo se ne more rešiti tudi s teorijo, da je kritika le antiteza prakse in da zato ne odgovarja za prakso. Odgovornost je nazadnje zgostil v misel, da »kritika mora biti radikalna, brezkompromisna v oceni razmer in v iskanju izhoda iz problemov, vendar demokratična in humana do človeka«.

V tej zvezi se postavlja nič kaj lahko vprašanje: kako je namreč mogoče radikalnost in humanost združevati v umetnostni kritiki?

Po Kardelju ne more biti in ni humana nobena, torej tudi umetnostna kritika, kadar pospešuje jalovost človekovega ustvarjalnega napora, kadar torej umetnika dezorientira ali odvrača od sredstev in poti, ki ga lahko privedejo do resničnega umetniškega dejanja, kadar torej zavira njegov razvoj in ga zavaja od prave umetnosti. Nehumana je, kadar ni usmerjena na stvaritev, ampak na človeka, kadar izvira torej iz postranskih strasti, ne pa iz nuje presoditi, vrednotiti duha in njegov umetnostni izdelek. Kritika je nehumana, kadar delo ali precenjuje ali pa ga zametuje s stališča mode ali nekega novega formalizma. In še je nehumana, kadar ob dobrem delu premore samo negacijo, saj takšna »ne more razviti v sebi tistih etičnih kvalitet, ki so neogibne, da bi se plemenitila in humanizirala človekova zavest«. Nehumana kritika seveda ni ne demokratična ne moralna. In ko se je Kardelj vpraševal, zakaj se dandanes pojavlja tako silovit odpor proti kritiki, pojavlja na vseh ravneh ustvarjanja, si je odgovoril, da gre tudi za »odpor proti pomanjkanju demokratične, humanistične in moralne odgovornosti dela naše kritike in odpor proti manifestacijam teženj prav te vrste v delu naše filozofije in teoretične misli sploh«. Povedano drugače, v naši povojni kritiki, filozofiji in teoretični misli sploh se od časa do časa pojavljajo posamezniki ali skupine, ki hočejo manifestirati svobodo duha in stati za pravo umetnostjo, v resnici pa so dogmatiki, ki jih resnična umetnost in njeni cilji prav malo brigajo.

In kdaj bi kritika po Kardelju bila humana oziroma kdaj je demokratična, humana in moralna? Vse troje je umetnostna kritika takrat, kadar kritik v skladu s spoznavoslovnimi in estetskimi merili presoja sicer radikalno, brezkompromisno, hkrati pa prevzema odgovornost pred celotnim fenomenom, ki se mu pravi umetnost neke družbe, umetnost neke nacije oziroma pred fenomenom umetnosti sploh in kadar ta fenomen presoja z daljnosežnim ciljem človekovega razvoja ali njegove notranje, duhovne, čustvene in moralne rasti. Skratka, humana je, kadar zares pospešuje »zgodovinsko pot, po kateri lahko daje človek iz epohe v epoho takim pojmom, kakor sta svoboda in človečnost, širše dimenzije...«

Med kritiko, ki je na Slovenskem v dvajsetem stoletju izpolnila prvi in drugi krog kriterijev ustvarjalne kritike, je Kardelj navedel predvsem Josipa Vidmarja. V njem je videl vrsto kritika, ki nikoli ne vrednoti zaradi vrednotenja, ne kritizira zgolj zato, da bi kritiziral, noče biti bleščav leporečnik ter postavljaški, vsegavedni teoretik. V tem ustvarjalnem kritiku je videl voljo in zmožnost, da v empirični kritiki ravna v skladu z neko višjo kulturno idejo, da posamezno umetniško dejanje vsaj posredno presoja tudi z mislijo, kako učinkuje »na zavest človeka ter na moč kulturnega in eksistenčnega izražanja naroda«. Kot pravi ustvarjalni kritik je »nepretrgoma sredi bitk za kulturno rast slovenskega naroda«, za kulturno rast človeštva. Vidmarjev tip kritika vrednoti posamezni literarni in kulturni pojav po načelu: »Kar ni dobro s stališča obče človeških kulturnih, estetskih, humanih in drugih meril, tudi s stališča rasti slovenske nacionalne kulture ne more biti dobro.« Odklikuje ga torej trajen boj za visoko in še višjo raven občečloveških vrednot, kvalitet, in proti lažnivim vrednotam, proti izmišljenim veličinam, proti »majhnim merilom«, proti »dilentantizmu pod videzom umetnosti in kulture«. Občečloveška merila spodrezujejo modo, lažno formalistično originalnost, zatemnjujejo bližč brez »resnične humane in estetske vrednosti« – s poligona umetnosti odganjajo brezkrvne blodne jezdece. Iz kritike pa izganjajo merila, ki poveličujejo provincialno omejenost, samozadovoljstvo, lažno genialnost, ki poveličujejo neustvarjalnost.

Kljub temu torej, da se Vidmarjev tip kritika bojuje predvsem za estetske in moralne vrednote literature in umetnosti sploh in da pri njem ni srečevati izrazitejšega družboslovnega interesa in kriterija, izdaja njegova kritika vendarle tudi »izostreni posluh za resnično družbeno vlogo posameznih kulturnih pojavov« in umetnosti sploh. Kajti ko se ta kritika bojuje za estetske vrednote, je hkrati tudi zgodovinsko tvorna, ko je empirična, se s posameznim pojavom ukvarja tudi sub speciam višjega cilja, prestopa meje zgolj estetskega in vpliva na človekovo zavest.

Po Kardeljevih merilih je bil pravi ustvarjalni kritik tudi Fran Levstik. V Razvoju slovenskega narodnega vprašanja mu je priznal, da je v slovensko kulturno življenje »vnesel duha ostre načelne kritike« in zase in za ustvarjanje sploh citiral njegovo geslo: »Kritika šele budi in kaže, kod je cesta v Atene«. Skratka, Levstikovo duhovno podobo je izrisal kot podobo brezkompromisnega mečevalca za človekovo svobodo in za resnično ustvarjalnost. Ker je bil Kardelj tudi sam takšen kritični ustvarjalec in brezkompromisni mečevalec za resnično ustvarjalnost, bo, kot Franu Levstiku, moral prisluhniti tudi njemu, kadar bo kdo na Slovenskem razmišljal o načelih in poteh resnične ustvarjalne kritike. Naš »kulturni plenum« razmišlja prav o takšni kritiki, pa je spomin na Kardeljevo kritično miselnost zato na tem mestu toliko bolj utemeljen.

FRANCE ZADRAVEC

Iz likovno literarnega antikvariata

Maksim Gaspari: Albin Prepeluh z revolucionarno jakobinsko čepico, lavirana risba s tušem, 1925.

Začetku letošnjega leta bi bil Albin Prepeluh stoletnik, a je umrl leta 1937. Bil je pristen Ljubljančan. Po prvi svetovni vojni je bil komisar pri poverjeništvu za socialno skrbstvo slovenske vlade v Ljubljani, 1919 celo poverjenik, nato vodja Blaznikove tiskarne (poznejše univerzitetne) in celo večinski delničar.

Nenavadno zgodaj se je pričel Prepeluh ukvarjati s politiko in književnostjo hkrati. Literarne začetke, pesmi in prozo, je objavil v socialistični reviji Svobodni glasovi, šestnajstleten se je podpisoval z raznimi psevdonimi, nakar so mu pesmi, črtice, povesti in kulturnozgodovinske članke priobčevali Domači prijatelj, Slovenski narod, Nova doba, Rdeči prapor, Glas svobode, Ljubljanski zvon, Naši zapiski, Slovenka itd., povest Mina, ki je leta 1910 izhajala v Slovenskem narodu, je bila ponatisnjena tudi v knjigi.

Pomembnejši je bil Albin Prepeluh kot socialni publicist in ga štejemo za najrazboritejšega naprednega političnega pisca vseh časov, ko se je šestnajstleten z leto dni mlajšim Ljubljančanom Karlom Linhartom pridružil socialnodemokratski stranki. Leta 1906 je Linhart kot tajnik rudarske organizacije potegnil s stavkajočimi rudarji v Trbovljah in bil zaradi tega ob službo. Bedne politične mahinacije v stranki so ga po sili razmer pognale v službo spodnještajerskih Nemcev.

Poleg najpomembnejših Prepeluhovih knjig Socialni problemi (1912), Problemi malega naroda (1918), Reformacija in socialni boji slovenskih kmetov (1908), Socialni problemi, knjiga, v kateri je 1912. zbral svoje najpomembnejše eseje in je hudo razburila reakcionarne meščanske kritike, Idejni predhodniki današnjega socializma in komunizma (1925), V boju za zemljo in državo (1928), je spisal veliko število političnih in sociooloških člankov in razprav, s katerimi Prepeluh – Abditus po številu objav prednjači do svoje smrti med slovenskimi političnimi pisci.

Bil je prijatelj z Janezom Evangelistom Krekom, pobudnikom majske deklaracije v dunajskem parlamentu leta 1917. Dr. Krek ga je brez uspeha skušal pridobiti za svoje katoliške socialne ideje.

Tudi politiki ni prizanešeno z modnimi tokovi. Tako je Abditus leta 1917 v Napreju kot ideolog opozicije v soc. dem. stranki nastopil proti Antonu Kristanu in ostalemu vodstvu, ki ni hotelo na prvo mesto programa postaviti narodovo osvoboditev. Stranka je bila tedaj oficialno v sklopu monarhistične soc. dem. stranke.

Prepeluh je pisal tudi v hrvatske liste Hrvatsko njivo, Hrvatsko kolo in še druge, koder je obravnaval slovenske razmere. Pisal je tudi knjižne ocene in prevajal. Machiavellijevemu Vladarju je tudi napisal uvodno zgodovinsko študijo (1920). V Sodobnosti je od leta 1934–1937 objavil obširne spomine na prevratno dobo 1917–1919, ki so zaradi smrti ostali nedokončani. Dokazoval je slovensko nepripravljenost za samostojnost ob koncu prve svetovne vojne. Razvoj kasnejših slovenskih razmer ga je v tem potrdil in ga bo verjetno še v marsičem, ko bo Prepeluhovo življenje in delo pregledano v celoti in ocenjeno ter razčlenjeno s sodobnimi znanstvenimi politično zgodovinskimi metodami.

Menim, da je že s povedanim Albin Prepeluh vreden objave v galeriji likovno literarnega antikvariata.

ČORO ŠKODLAR

NOVO IZ TISKARN

IZ DOTOKA V KNJIŽNE ZBIRKE NUK

● **Griže z Zabukovico.** Izdal Osrednji odbor za koordiniranje proslav v Gržah. Uredil Vili Vybihal. Žalec, Kulturna skupnost občine; Griže, Krajevna skupnost 1981. 300 str., ilustr. –
Monografija nam predstavlja pregled razvoja tega območja Spodnje Savinjske doline. Obravnava predvojno delavsko gibanje, NOB, kulturnoprosvetno življenje in gospodarski razvoj.

● **Grličkov Aleksandar: Sodobni svet in socializem.** Prevedel Dušan Voglar. Ljubljana, Cankarjeva založba 1981. 381 str. (Misel in čas) –
Avtor, znani makedonski družbeni delavec, je delo napisal v obliki obsežnih odgovorov na 32 vprašanj, ki so razdeljena na štiri poglavja: Sodobni svet, Socializem kot svetovni proces, Socialistično samoupravljanje in sedanje stanje v gibanju neuvrščenih.

● **Janžekovič Janez: Filozofski leksikon.** Uredil in lektoriral Rafko Vodeb. Celje, Mohorjeva družba 1981. 329 str. (Znanstvena knjižnica. Nova serija; 13) –
Profesor filozofije na teološki fakulteti je pri sestavi leksikona upošteval poleg domačih tudi francoske in nemške filozofske slovarje. O vsebini večine modroslovnih pojmov pa si je ustvaril svoje mnenje, saj se s tem predmetom ukvarja vse življenje.

● **Pečujlić Miroslav: Univerza prihodnosti.** Uredila Stane Možina, Jože Florjančič. Ljubljana, Center za samoupravno normativno dejavnost pri DDU Univerzum 1980. 200 str. (Kadroloska knjižnica) –
Prispevek k reformi visokega izobraževanja v prvem delu obravnava zgodovinske vidike razvoja univerze in jih sooča z današnjo situacijo, v drugem delu pa se loti možnih smeri reforme pri nas. Knjigi je dodana obsežna bibliografija domače in tuje literature.

● **Peršak Tone: Novelete.** Ljubljana, Mladinska knjiga 1981. 156 str. (Pota mladih) –
Prozna zbirka je prvenec mladega avtorja, v kateri je zbral svoje objavljene (Dialogi 1978, 1979) in neobjavljene novelete. Literarno zvrst, »ki daje bralcu slutiti, da se pisec zavestno naslanja na neko po malem že v pozabo tonečo literarno tradicijo – romantični realizem naših klasikov s konca 19. stoletja« (J. Snoj).

● **Šekoranja Matjaž: Gledališče enega.** Analiza pojavov v sedemdesetih letih v srednjeevropskem prostoru, Ljubljana, Mestno gledališče Ljubljansko 1981. 199 str. (Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega; 85) –
Knjiga je prevod avtorjeve disertacije na dunajski univerzi in nam v prvem delu podaja zgodovinski pregled pojavnih oblik gledališča enega igralca, v drugem pa pregled značilnih oblik tega gledališča v posameznih deželah.

● **Zaplotnik Nejc: Pot.** V Ljubljani, Cankarjeva založba 1981. 202 str. (Žepna knjiga) –
Eden naših najboljših in najuspešnejših alpinistov nam v knjigi pripoveduje o svojih vzponih v naših Alpah in Dolomitih, stenah Amerike, Afrike in Everesta.

● **Zidar Pavle: Razoroženi prerok.** Ljubljana, Državna založba Slovenije 1981. 188 str. (Nova proza) – Pravo ime avtorja Zdravko Slamnik –
Profesor zgodovine in zemljepisa – bivši cistercijanec se v pogovorih s prijateljico in dialogih s seboj spominja svoje življenjske poti.

● **Zlobec Jaša L.: Udarci, Udarci.** Maribor, Obzorja 1981. 91 str. –
Mladi avtor, ki se v zadnjem času predstavlja tudi s prevodi iz moderne italijanske književnosti, je doslej izdal dve pesniški zbirki: pesniški list Zeleni bunker (1976) in Mlado jutro (1976).

Razstavni delež Levstikovih spominskih dni

Krpan skozi čas

Kakor je vse okoli Levstikovega imena izbruhnilo, tako se je dan po retenjskem slavju tudi umirilo in umaknilo v navadno, že utečeno dnevno življenje. Le nekaj prireditvenih odsevov in časnikarskih zapisov se bo raztezalo v prihodnje dni. Velike Lašče je v ponedeljek, to je na dan 150-letnice rojstva slovečega moža, pralo z vso močjo in tako dajalo delavniku še bolj opustel in vsakdanji videz.

»Škoda, da so jo že podrli,« je rekel učenec velikolaške osnovne šole, po Primožu Trubarju imenovane, ko je sredi ponedeljkovega dopoldneva v glavnem odmoru pritekel iz razreda in v avli videl le ogrodje tistega, kar je ves prejšnji teden podpiralo množico Martinov Krpanov, Vidkovih srajčk, Najdihojc, pesniških motivov in nenavadnih slikarskih upodobitev, ki si jih je njegov rojak izmislil, likovni ustvarjalci pa domislili. Razstava ilustracij je napolnjevala osrednji šolski prostor kratek čas, če upoštevamo ves strokovni trud in opravljeno delo. Toda bila je takrat, ko je bil Levstikov teden, ko so množice romale tja do Retij in ko se je ob Martinu Krpanu nabralo še marsikaj, kar je pojasnjevalo življenje in delo tega širokega slovenskega kulturnega delavca, kar je v pravem pomenu besede Fran Levstik tudi bil. Bila je torej ob pravem času in na pravem kraju.

V osnovni šoli v Velikih Laščah je gostoval najslavnejši Levstikov junak, Martin Krpan, »močan in silen človek«. Pridružil se mu je tudi ves drobiž, ki ga je pisatelj namenil otrokom. Ne ubesedena, temveč v vidno podobo oblikovana Levstikova najbolj znana zapuščina se je zvrstila na pregledni razstavi, ki jo je v okviru Društva slovenskih likovnih umetnikov pripravila Irena Tršinar in jo imenovala »Dela Frana Levstika v očeh likovnih umetnikov«.
Seveda je zanimivo videti na kupu stvaritve, ki so jih slikarji, spodbujeni ob Levstikovih besedilih, dodajali skozi desetletja. »Izmed njegovih proznih del so slovenski likovni umetniki največkrat ilustrirali povest Martin Krpan, ki ga je do danes upodobilo že štirinajst slikarjev in je s tem morda najpogosteje ilustrirano delo slovenske klasične literature,« je Irena Tršinar zapisala v katalogu.

Da, ta Martin Krpan, pojava slovenskega kmečkega človeka, ki rešuje dunajsko gosposko, ta je zakuhal vrsto sočnih prizorov, ki so zaposlovali ilustratorsko domišljijo, hkrati pa je Levstikova pripoved zavezovala in tudi utesnjevala slikarski ustvarjalni svet. In v teh razsežnostih, v tem odnosu med besedilom in ilustratorjevo predstavitvijo, je pregled vseh upodobljenih Krpanov svojski izziv, ob katerem se lahko gledalec opredeli za svojega Krpana.

Najstarejši upodobitvi na razstavi sta skici iz zbirke Narodne galerije v Ljubljani. Jurij Šubic je leta 1889 tipajoče iskal kompozicijo za uvodni prizor, ko se na snegu srečata Krpan s kobilico in cesarjeva kočija. V bistvu slikarjev drobec. Za njim so se zvrstila imena: Hinko Smrekar, Anton Koželj, France Podrekar, Lojze Perko, Marij Pregelj, Aco Mavec, Kostja Gatnik, Rudolf Saksida, Tone Kralj, Ive Šubic, Marjan Amalietti, Boris Kobe, Bard Iucundus. Nekateri med njimi so izdelali le priložnostne naslovnice in spremljajoče podobe, drugi so razvili celovit prikaz Levstikove povesti.

Nekaj tega je bolj znano in tudi večkrat ponatisnjeno. Gotovo so najbolj znane ilustracije Toneta Kralja, ki jih je Mladinska knjiga prvič natisnila leta 1954. Tej izdaji so sledili mnogi ponatisi in prevodi. Barvitost in slikarska doslednost, mehkoba tonskih prehodov in izvrstna akvarelna tehnika imajo seveda v izvirni slikarjevi izvedbi vse drugačen izgled, kot pa ga lahko nudijo tiskarski izdelki. To je tudi tisto, zaradi česar je razstava ilustracij kljub množici knjig vselej vznemirljiva.

Prvo ilustrirano knjigo Martina Krpana je leta 1917 pripravil Hinko Smrekar. Letos jo je v čast praznovanj ponatisnila Mladinska knjiga. Kot izvrsten risar je Levstikovo pripoved bogato dopolnil. Prav ob njegovem Krpanu, možakarju visokih in krepkih nog, ki mu je Smrekar nadel nekoliko utesnjena obiačila in šolne z visokimi petami (zaradi česar je v primerjavi z drugimi osebami še vešji orjak) ter dodal napet trebuh in sorazmerno majhno glavo z neurejenimi dolgimi lasmi, so posebej zanimivi še vsi drugi. Medsebojne primerjave napeljujejo opazovalca, da začne kritično gledati tako na same upodobitve osrednje figure, kakor na izbor glavnih motivov, odnosov med osebami, bolj ali manj karikirano poudarjenih nadrobnosti, zgodovinskih okvirov in kompozicijskih rešitev.

Med tistimi, ki so izdelali obsežnejši sklop ilustracij, so še Lojze Perko z iščočo, pripovedno risbo, Marij Pregelj, ki je Krpana zavil v nervozno črto, s katero je iskal kompozicijske rešitve in kontrastne poudarke, Ive Šubic, ki je zvesto svojemu slogu upodobil Krpana kot preprostega kmečkega človeka (v posebni številki Cicibana), Marjan Amalietti, barvit, privlačen, z razkošnimi prostorskimi slikarskimi rešitvami, Boris Kobe, ki je v monotipiji upodobil Krpana kot debelušnega dobrovoljčka z odpeto srajco, in Bard Iucundus, s črtami in črtami, z rembrandtovskimi obrazi in množico geometrijskih elementov.

Razstava je zajela tudi drugi ilustratorski svet, v katerega so se vključili: Milan Bizovičar, Ančka Gošnik-Godec, Marjan Manček, France Miheli, Lidija Osterc, Roža Piščanec, Štefan Planinc, Jelka Reichman, Matjaž Schmidt, Marlenka Stupica, Marija Vogelnik in Kamila Volčanšek.

Približno 160 del so sedaj uskladiščili. Krpan in drugi Levstikovi junaki bodo ponovno prišli na plan oktobra v Novi Gorici in novembra na knjižnem sejmu v Ljubljani.

BRANKO SOSIČ

O učbeniku in priročniku, ki je vsekakor tudi prispevek k pravnim vedam

O družinskih pravnih razmerjih

Novinarski poročevalci o novih knjigah smo večkrat v hudih zadregah, ko na eni strani vidimo, da celo za širšo javnost pomembne in zanimive strokovne in znanstvene knjige ostajajo neocenjene v sredstvih množičnega komuniciranja, na drugi strani pa niti ne želimo niti strokovno ne moremo posegati s svojimi poročili na preveč različna in danes tako zelo specializirana področja.

Ta uvodna digresija »v lastni zadevi« se nam zdi potrebna ob delu Miroslave Geč-Korošec »Družinsko pravo SFRJ, 1. del: Pravna ureditev zakonske zveze in izvenzakonske skupnosti,« ki ga je avtorica, izredna profesorica za družinsko pravo na višji pravni šoli univerze v Mariboru, izdala že spomladi pri DDU Univerzum v Ljubljani in do danes knjiga ni bila javno predstavljena niti zainteresirani strokovni javnosti, kje šele širši. Pove pa že naslov dela, da obravnava pravna razmerja v zakonski zvezi in zunajzakonski skupnosti v Jugoslaviji, to pa je snov, ki nesporno živo zanima ne le pravne izvedence in teoretike, marveč tudi sodišča, skrbstvene organe, socialne delavce, zakonske in družinske svetovalnice, ustrezne službe pri sindikatih in v delovnih organizacijah, in če dodamo, da je delo Geč-Koroščeve še učbenik in priročnik, je o njem tu treba zapisati vsaj informativno poročilo, medtem ko je vprašanje, kaj delo pomeni za pravne vede, še naprej prepuščeno strokovnim recenzentom.

Družinska pravna razmerja, njih interpretacija, razlaga in komentiranje, kar je vsebina obravnavane knjige, so za mikrosocialno raven, kot je družina, v Jugoslaviji pomembna toliko bolj, ker so notranje delovne migracije vse večje in je tedaj tudi nacionalno mešanih zakonskih zvez in zunajzakonskih skupnosti vse več. Pri tem pa seveda ne gre samo za zasebna ali civilna razmerja in njih regulative, ampak tudi za družbene interese in odgovornost.

»Pod pojmom zakonskega prava,« piše namreč avtorica, »razumemo skupino pravnih pravil, ki določajo pogoje in oblike za sklenitev veljavne zakonske zveze, pravne posledice sklenjene zakonske zveze, osebna in premoženjska razmerja med zakonci, vzroke neveljavnosti in prenehanje zakonske zveze ter pravne posledice prenehanja zakonske zveze. Vsa ta skupina pravnih pravil pa ureja zakonsko zvezo kot **družbeno razmerje in družbeno ustanovo.**« (Podčrt. F. F.)

V SFRJ imamo zdaj osem pravnih ureditev tega za življenje ljudi tako pomembnega področja, šest republiških in dve pokrajinski. Avtorica obravnava skladno z nadnaslovom Družinsko pravo SFRJ, pravno ureditev zakonske zveze in izvenzakonske skupnosti po predpisih vseh socialističnih republik in obeh avtonomnih pokrajin. Z ustavnimi dopolnitvami iz leta 1971 je prešla zakonodajna pristojnost urejanja družinskopravnih razmerij od federacije na republike in pokrajini. Ker je avtorica morala obdelati vse, je izbrala primerjalno pravno metodo. Poleg materialnega zakonskega prava, ki je navadno v središču pozornosti tovrstnih del, je avtorica obdelala tudi postopek v zakonskih sporih ter interlokalno in mednarodno zakonsko pravo. Ob samostojnih pravnih ureditvah republik in pokrajin in hkrati rastočem številu nacionalno mešanih zakonov in zunajzakonskih skupnosti velja večja pozornost poglavju Medrepubliško kolizijsko pravo v zakonskih zadevah, ki ga doslej v tovrstnih učbenikih razumljivo ni bilo, saj je Jugoslavija prvič v zgodovini leta 1979 sprejela Zakon o reševanju kolizije zakonov in pristojnosti v statusnih, rodbinskih in dednih razmerjih. Določila tega zakona je avtorica nadrobno obdelala, pred tem pa še podala kratek pregled interlokalnega kolizijskega prava v bivši Jugoslaviji. Podobno je avtorica storila v naslednjem poglavju, v katerem obravnava mednarodno zakonsko pravo (iz mednarodnega družinskega prava je Miroslava Geč-Korošec 1976 tudi doktorirala v Münchnu, ko je tam med našimi zdomci delovala kot strokovna sodelavka na jugoslovanskem konzulatu).

Namesto priporočilnega uvoda je h knjigi Geč-Koroščeve smiselno objavljena razprava Vide Tomšič iz dela Ženska v razvoju socialistične samoupravne Jugoslavije (izšlo 1980 pri Delavski enotnosti in Naši ženi v Ljubljani in je prevedeno tudi v srbohrvaščino, francoščino in angleščino). Vida Tomšič piše, da jugoslovanska socialistična družba izpolnjuje svoje obveznosti, naloge in cilje glede zakonske zveze in družinskih razmerij na kakovostno nov način, to pa se izraža tudi v razvoju pravnih norm o zakonski zvezi in izvenzakonski skupnosti. Geč-Koroščeva prav tako opozarja na bistveno spremembo enega temeljnih načel, po katerem je bila v Jugoslaviji **zakonska zveza** pod posebnim družbenim varstvom, danes pa je poudarjeno družbeno varstvo **družine** (Ustava SFRJ 1974) in to novo načelo varstva družine kot skupnosti staršev in otrok so nato prevzele tudi ustave republik in AP in ga razvijajo v novi družinskopravni zakonodaji. Tako uživa po predpisih nekaterih republik pod določenimi pogoji tudi izvenzakonska skupnost posebno družbeno varstvo.

Ko tako paberkujemo po sicer pravno zamotanih, a v bistvu za mnoge ljudi tako zelo pomembnih pravnih formulacijah in njih razlagah v obravnavani knjigi, ne vemo, kam bi posegli, pa po lastni presoji navajamo pasuse, ki se nam zdijo v zakonskih odnošajih največkrat sporni. Recimo, pri pravnih posledicah razveze zakonske zveze opozarja avtorica na pomembno novost slovenskega zakona, da se pri delitvi skupnega premoženja šteje, da sta deleža zakoncev pri skupnem premoženju enaka. Le če zakonca s to pravno domnevo nista zadovoljna, lahko dokažeta, da sta prispevala k skupnemu premoženju v drugačnem razmerju. Po prejšnjem temeljnem zakonu o zakonski zvezi, veljavnem seveda za vso državo, se je premoženje, ki sta si ga zakonca pridobila v zakonu, delilo po deležu prispevka vsakega od zakoncev. Takšno določilo so prevzele v svoje zakone vse republike in pokrajini razen SR Makedonije, ki je delitev premoženja uredila podobno kot SR Slovenija. Ljudje, ki jim vsega tega ni treba vedeti, naj bojo veseli, a tisti, ki (poleg študentov prava) to želijo vedeti, če je že tako daleč prišlo v njihovem zakonu, pač potrebujejo svoje pravno varstvo.

Že ko smo pred leti poročali v Delu o disertaciji Miroslave Geč-Korošec s področja uporabe jugoslovanskega družinskega prava in prava ZRN, smo iz nemških virov in podatkov morali žal opozoriti, da je sicer mešanih zakonov med našimi državljani in državljani ZRN sklenjenih sorazmerno veliko, ki pa v premnogih primerih niso trajni in so torej podvrženi pogostnim razvezam in iz tega izhajajočim pravnim posledicam. Kako je s podatki za nacionalno mešane zakone v SFRJ, tačas nimamo pri roki informacij. V tu obravnavani knjigi je avtorica opozorila na potrebo po sprejemu zakona o medrepubliških kolizijskih normah ter zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku. V zadevnem poglavju je obdelala tudi dvostranske pogodbe, ki jih je Jugoslavija sklenila z nekaterimi državami.

Ob koncu še nekaj informacij, ki kažejo, kako avtorica načrtno raziskuje, poglablja in razširja svoje področje. V prvem delu svojega družinskega prava SFRJ je pravno obdelala zakonsko zvezo in izvenzakonsko skupnost, zdaj pa pripravlja II. del o pravnih razmerjih med starši in otroki. Kot izredna profesorica na višji pravni šoli v Mariboru je s sklopom predavanj o mednarodnem zakonskem pravu »gostovala« tudi na pravni fakulteti v Ljubljani in predavala več tem o razvoju družinskega prava v SFRJ in njegovih učinkih na jugoslovansko-nemška pravna razmerja na univerzi v Marburgu ob Lahni v ZRN. Je tudi članica izvršnega odbora mednarodnega društva za družinsko pravo.

FRANCE FORSTNERIČ

KNJIŽNA PRODAJALNA

Minuli teden so nekatere slovenske knjigarne bolje prodajale naslednje knjige:

Ljubljana: knjigarne Cankarjeve založbe, Kopitarjeva ulica: Psihologija ustvarjalnosti (Trstenjak), Fran Levstik (Kmecl), Zgodovina Slovencev; Miklošičeva ulica: Psihologija ustvarjalnosti (Trstenjak), Vodnikove kuharske bukve, Fran Levstik (Kmecl); Založka cesta: Vrnitev (Peternel), Na gredi (Črnologar), Hitra kuhinja (Levstek, Pirc, Pogačar).

Državna založba Slovenije, Čopova ulica: Martin Kerpan z Verha (Levstik), Obrazi (Vidmar), Orel in korenine (Adamič); Celovška cesta: Ljubimec gospe Chatterleyeve (Lawrence), Obrazi (Vidmar), Hude preizkušnje (Grabeljšek); Titova cesta: Tugomer (Levstik), Pesmi (Levstik), Martin Kerpan z Verha (Levstik); Šubičeva ulica: Naše gobe (Grom), Fran Levstik (Kmecl), Obrazi (Vidmar).

Mladinska knjiga, Titova cesta: Zlati osel (Apulej), Svetovni izziv (Servan-Shreiber), Iz krvi in mesa (Rožanc); Nazorjeva ulica: Nebotičniki, sedite (Grafenauer, Utrinki iz astronomije (Prosen), Martin Kerpan z Verha (Levstik); Prušnikova ulica: Svetovni izziv (Servan-Schreiber), Fran Levstik (Kmecl), Lepa si, zemlja slovenska (Ravnik).

Maribor: knjigarni založbe Obzorja, Gosposka ulica – Objem ima svoj čas (Palmer), Orel in korenine (Adamič), Temna reka (Hall); Prešernova ulica – Vinski tabernakelj (Amfora), Obrazi (Vidmar), Orel in korenine (Adamič).

Knjigarna MK, Partizanska cesta – Martin Krpan (Levstik), Vinski tabernakelj (Amfora), Vse o gobah.

Lingvistična in slovstvena tematika v Kopitarjevem zborniku

Tudi razburljive (znanstvene) novosti

Lani smo tudi Slovenci praznovali 200-letnico rojstva evropske filološke veličine, repenjskega rojaka Jerneja Kopitarja. Četrtina referatov z ljubljanskega prazničnega simpozija (21.–22. 9.) je izšla po različnih jugoslovanskih revijah, polovica, spod peres štirih ljubljanskih in dveh beograjskih znanstvenikov, pa je zdaj zbrana v razpravnem delu druge letošnje številke Slavistične revije pod samostojnim naslovom Kopitarjev zbornik.

Zbornik odpira **Norma in predpis v Kopitarjevi slovnici,** eden in pol ducata člankov, s katerimi je Jože Toporišič v zadnjem dobrem letu dni doma (Ljubljana, Postojna) in na tujem Čikago, Oxford) dajal priznanje delu svojega slovničarskega predhodnika. To pot podrobno razčlenja glasovno-pisni sistem, morfonologijo in oblikoslovno normiranje v Kopitarjevi slovnici. Kopitar je normo, kakršno je odkrival v besedilih svoje dobe in mestnem pogovornem jeziku, pomerjal ob normo starejših besedil in slovničnih opisov ter nezborne zunajmestne slovenščine.

Kadar so viri ponujali neenotne podatke, se je moral odločati, ali naj sprejme več (obe varianti) ali da prednost le eni. Glede glasovja, naglasa in oblik mu je odločitve narekovalo predvsem resnično stanje jezika in besedil, glede pisave (ter skladnje in besedja) pa tudi načelo »zglednih rešitev« (eno takih je videl v cirilsko-glagolske pisave idealnem vzporedju en fonem – ena črka brez diaktritične »čirečare«). V času izdelave svoje slovnice kot Zoisov tajnik in študent prava ni imel pogojev, da bi ugotovljeno normo tudi predpisal; predpis je postajala zaradi »jasne in prepričljive ubeseditve prav spoznanega; in predpis ni postajala, kolikor Kopitar – razumljivo – v vsem ni mogel spoznati najbistvenejšega in najustreznejšega v jezikovni strukturi in kolikor ni zajemal celote«.

Zanimive, redke teme se je lotil Stanislav Suhadolnik (in o rezultatih poročal na zborovanju Slavističnega društva Slovenije septembra 1980 v Novi Gorici). **V Kopitarjevi (dopisovalni) slovenščini** razkriva pisno-glasovne, oblikoslovne, skladenjske, besedno-pomenske in slogovne značilnosti slovenščine, kakršno nam je Kopitar zapustil v doslej objavljenih 16 samo ali delno slovenskih pismih (od več tisoč pisem, poslanih okrog 650 dopisnikom). Iz skupnega gradiva 2879 besed, ki jih Suhadolnik analizira tudi pogostnostno, zazvezni živahni pogovorni jezik naših razsvetljencev; v Kopitarjevem primeru je to pravi mozaik zvrstne zaznamovanosti, saj so med besedami tudi slabšalne **(baba)** nizke **(rit),** ljubkovalne **(božček),** strokovne **(človeška ribica),** pogovorne **(koštati),** citatne **(ergo),** pa evropeizmi **(repetirati),** žargonizmi **(drukfeler),** oblikoslovni makaronizmi **(lepissime pozdravi),** besedne igre **(na-pol-on** namesto **Napoleon):**.. Kopitar je jezik dodobra ne le obvladoval, ampak tudi izrabljal (in to različno glede na naslovnika), zavestno tudi mimo norme: sicer gromovnik zoper germanizme, je npr. uporabil nad sto nemških in drugih sposojenk **(fertig, ponucati, topelt, štenga, kofehavs)**

Iz sociolingvističnega zornega kota osvetljuje vprašanje **Kako pojmovati Kopitarjevo opredelitev za ljudsko osnovo slovenskega knjižnega jezika** Martina Orožen: »mestno kranjščino« – in na njeni podlagi temeleča starejša knjižna besedila – so zaznamovale mednarečne (zlasti v glasovju in oblikah) in medjezikovne (zlasti v skladnji in besedju) interference, nastale, ker so se v mesto priseljevali in vključevali narečno govoreči podeželani in nemško govoreči uradniki (plemstvo), obrtniki in trgovci. Neenotna jezikovna zgradba je ogrožala izobraževanje večinskega podeželja in odpravo dvojezičnosti, ki je v danih družbenih razmerah krčila govorne položaje slovenščine, zato je predvidena vključitev Slovencev kot naroda v evropsko kulturno nadstavbo zahtevala preobrazbo knjižnojezikovne osnove ob naslonitvi na jezik večinskega kmečkega sloja.

Velike vloge, ki jo je Kopitar igral v oblikovanju knjižne srbohrvaščine, se tikata oba srbska prispevka. – Znani jezikoslovec Pavle Ivić obravnava doslej nekako zanemarjano vprašanje, koliko je Vuk Karadžić v svojem petdesetletnem delovanju spremenil poglede, ki mu jih je na začetku vsugeriral Kopitar **(Kopitarov uticaj na Vuka Karadžića i razvoj Vukovih Shvatanja).** Do konca je namreč vztrajal pri bistvenih načelih: upravičenost naroda do književnosti v svojem jeziku, omejitev cerkvenoslovanščine na cerkev, nasprejemljivost jezikovnih mešanic (slovanosrbščine), fonološkost pravopisa in črkopisa. Od manj upravičenih načel, ki so ga ovirala v boju z nasprotniki, pa je z izjemo vztrajanja pri črki **j** bolj ali manj odločno odstopil: od teorije o kmečkem jeziku kot modelu zbornega, od narečnega pluralizma v književnosti in od prištevanja katoliških štokavcev k Srbom.

★

Literarna tematika v zborniku, posvečenem jezikoslovcu, ni mogla priti kaj prida do izraza. Pisanju, ki ni ozko jezikoslovno, bi najlaže nadeli ime filologija. Drugi srbski prispevek – Jelene Šaulić iz Vukovega in Dositejevega muzeja v Beogradu – je izrazit primerek te vrste: **Kopitar in Muššicki** je ne zanimata samo z aspekta njunega strokovnega sodelovanja; vživela se je tudi v čisto zasebno plat razmerja med kulturnima in znanstvenima delavcema, kar daje članku čar zgodovinskega pričevanja. Lukijan Mušički, teolog, pravnik in estet, zraven pa še pesnik klasicističnih od, je bil Kopitarju poročevalec o srbski književnosti in jeziku ter posrednik narodnih pesmi. Prijateljstvo med znamenitima možema je pri Mušickem porodilo nekaj od, ki so se po Kopitarjevih priporočilih želele znebiti balasta slovanosrbskega izrazja. Pesnikovanje v Kopitarjevo čast pa možа ni oviralo, da ne bi že takrat izrazil dvoma o Kopitarjevi panonski teoriji o izvoru starocerkvenoslovanščine.

Razpravni del revije se končuje polemično z izredno zanimivim člankom Franceta Bernika **Kopitarjev in Čopov nazor o poeziji.** Literarna zgodovina nam je oba vélika Slovenca vedno prikazovala le kot značajsko in nazorsko popolnoma različni osebnosti. Tu pa Bernik dokumentira (z vsemi potrebnimi znanstvenimi zadržki), izhajajoč iz Kopitarjevih izjav o srbski narodni pesmi, tak jezikoslovčev nazor o literaturi, ki Prešernove poezije načelno ne bi smel obsojati. To velja seveda za zgodnejše obdobje še pred zaostritvijo odnosov zaradi abecedne vojne. Kasnejša služba cesarsko-kraljevega cenzorja, ki jo je Kopitar opravljal bolj vestno, kot bi bilo potrebno, je bila kriva danes tako znani nazorski polarizaciji. Kritične odmeve, pritrjevalne in nasprotovalne, je Bernikovo izvajanje spodbudilo že na simpoziju. Ali bo premišljeno branje njegovega prispevka zdaj duhove pomirilo ali spet razburilo?

★

Izvzemši oceno Božene Tokarzeve iz Katovic – ocenila je tisto število Umjetnosti riječi (1974/1–2), ki je prinesla antologijo poljskih literarnoznanstvenih člankov – tvorijo drobni tisk jezikoslovni prispevki. Pregleden in obvestilen je spominski zapis Franca Jakopina o delu lani umrlega poljskega slavista Zdzisława Stiebra. V oceni, ki jo je poznavalec frazeološke vede, celjski profesor Matej Rode, napisal o prvem delu rusko-srbohrvaškega frazeološkega slovarja, izšlem predlanskim v Zagrebu, je opozorjeno na slovaropisne in teoretično-podstavne šibkosti tega sicer bogatega priročnika. Posebno živahnost pa dajeta petitnemu delu revije odziva s slovenskega slovenističnega vrha na dvoje iztujinskih objav v naši periodiki. J. Toporišič polemično (»Kam plovemo, kam vendar plovemo v tujski slovenistiki?!«) zavrača »nesmisle, netočnosti, nekontrolirane in neutemeljene asociacije« (o Kopitarjevih merilih pri izbiri oblik in konstrukcij za kodifikacijo slovenskega knjižnega jezika), ki so ga razjezili v prispevku H. Orzechowske iz Varšave za predlanski mednarodni simpozij v Ljubljani oziroma za lani izšli zbornik s tega simpozija, Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Jakob Rigler pa spodbija v lanski Slavistični reviji objavljeno mnenje Erica P. Hampa s Čikaške univerze, da sta rezijanski – bilski – besedi za ‚polento' in ‚jesti' različni po glasovni podobi in nastanku; prepričljivo dokazuje, da gre za enakozvočnici: nedoločnik **jest(i)** se rabi tudi kot samostalnik ženskega spola v imenovalniku in tožilniku s pomenom, ki se je od ‚jed' zožil na eno konkretno, najobičajnejšo jed, polento.

Za tiste, ki tudi po vsem povedanem še ne hitijo kupit Slavistične revije, naj bo ponatisnjen vsaj začetni odstavek iz Riglerjevega odmeva: »Počasi, vendar vztrajno se množi število tujih slavistov, ki se začenjajo zanimati za slovenščino. Škoda le, da prihajajo tujci v slovensko jezikoslovje čedalje bolj s prepričanjem, da prihajajo v nekakšno neobdelano divjino, na eksotično jezikovno področje, kjer ni še nič napravljenega in raziskanega, in da poskušajo odkrivati in raziskovati stvari, ki so že zdavnaj rešene, po drugi strani pa sploh ne zavzemajo stališč do stvari, za katere imamo v dosedanji literaturi čisto drugačne podatke in rešitve – kot da vsega tega enostavno ni.«

VELEMIR GJURIN
MIRAN HLADNIK

Zgodovinsko pričevanje o predvojnih srečanjih Tito–Krleža (5)

Stopnjevanje napetosti

Tu gre torej za spopad na književni levici, ki je, kot pravi Očak, samo na zunaj ustrezal spopadom na kulturni fronti, v resnici pa je bil resen politični spor, do katerega KPJ oziroma njeno vodstvo nista mogla niti smela biti indiferentna.

Naj na kratko povzamemo kronologijo tega spora, kot jo navaja Očak:

Kronologija spopada

V februarju leta 1939 je začel Miroslav Krleža skupaj z Markom Ristićem, Krstom Hegedušićem, Vasom Bogdanovom in drugimi izdajati revijo Pečat, ki je potem izhajala vse do začetka leta 1940. Pri njej so sodelovali še Oskar Davičo, Ranko Marinković, Zvonko Rihtman, Petar Kružić (to je Petar Šegedin), Slavko Batušić, Milan Dedinac, Hasan Kikić in drugi. Nekatere sodelavce Pečata – Rihtmana, Ristića in Bogdanova – so imeli za trockiste, vendar jih je Krleža zagovarjal, pa čeprav z njimi ni povsem soglašal. Kot pravi Očak, je znano, da se je Krleža takrat ideološko razšel z Bogdanovom.

Na Pečatove polemične članke je odgovarjal Ognjen Prica v reviji Izraz, v članku »Recepti, predpisi in dogme«, Krleža pa mu je v Pečatu vrnil s kritično-polemičnim sestavkom »Dialektični antibarbarus«. V njem je obračunal z dogmatsko kritiko socialne literature ter z njenimi zaščitniki Radovanom Zogovićem, Ognjenom Prico, Milovanom Djilasom, Jovanom Popovićem in z bolgarskim filozofom Todorom Pavlovom.

Očak pravi, da je bil to vrhunec polemičnih odnosov, zdaj že med Krležo in partijo.

Krleževemu »Dialektičnemu antibarbarusu« je sledila akcija CK KPJ. V njenem imenu je nastopil Ognjen Prica z brošuro »Barbarstvo Krleževega Antibarbarusa«, izšel pa je tudi poseben zbornik revije »Književni zvezki«.

V majski številki glasila CK KPJ Proleter leta 1939 je Tito objavil politično oceno spopada. Takrat je napisal, da je »destruktivna dejavnost teh intelektualcev« – »čisto trockistični napad na delavski razred in našo partijo...«, vendar v tem Titovem tekstu, pravi Očak, »Krleža ni omenjen in sploh se mi zdi, da želi v polemičnih tekstih CK Krležo zaščititi pred skrajnimi ocenami, ki jih je bila partija takrat prisiljena dajati.«

Takrat, ko je partija tako ostro reagirala, sta se Tito in Krleža spet sestala. Kot se Krleža spominja, je bilo to nekako proti koncu junija leta 1939.

Sestala sta se pri Krleži doma

»Kaj več o tem sestanku s Titom,« pravi Očak, »mi od Krleže ni uspelo izvedeti. Sicer pa to ni bilo njuno zadnje srečanje pred vojno.

Morda se sledeči Krleževi spomini nanašajo prav na ta sestanek. Sestala sta se pri Krleži doma, pomenek pa se je zavlekel od večera do tretje ure po polnoči. Ob tej pozni nočni uri je hotel Tito domov s taksijem, potem pa je ugotovil, da nima drobiža. Tudi Krleža ga ni imel. Zato sta sklenila, da ob kavi in cigaretah posedita do petih zjutraj, ko je na cesti zaživel promet in se je Tito lahko v gneči neopažen izgubil. Krleža pripominja, da je bilo takšnih sestankov, kolikor se spominja, več.«

Začela se je druga svetovna vojna, okrog Jugoslavije se je zadrgnil obroč fašističnih bojišč, vlada Cvetković-Maček se je zbližala z nemškim in italijanskim fašizmom, komuniste so spet začeli preganjati, prepovedali so sindikate in odprli taborišča za iztrebljenje komunistov. Pa vendar »vitem in v takšnem položaju spopad na levici ni pojenjal, kot da se na svetu nič pomembnega ne dogaja«. Septembra leta 1939 piše Tito kominterni ves ogorčen svoje »Poročilo tovariša Valterja o položaju v Jugoslaviji«. Iz tega poročila Ivan Očak povzema odlomek z naslovom »Trockisti«, v katerem piše:

»Trockisti delujejo tudi na književnem področju. V obliki revizije marksizma delajo zmedo med inteligenco. Že od marca izdajamo v Beogradu legalno teoretično revijo z naslovom ‚Znanost in kritika', pri kateri sodeluje tovariš Pavlov iz Bolgarije s članki proti neopozitivistom...« Tu Očak navaja, da se je omenjena revija imenovala »Umetnost in kritika« ter da sta pri nas takrat veljala za pozitivista Z. Rihtman in R. Podhorski. V nadaljevanju Titovega pisma, poročila kominterni o položaju Krleže in skupine okrog njega, piše tudi tole: »... To revizionistično gonjo je pravzaprav vodila skupina, zbrana okrog Krleže, na primer Ristić, Rihtman, Podhorski in Bogdanov. Razkrinkali smo jih v prvi številki Proleterja. Poleg tega so partijske organizacije izdajale brošure, razmnožene s šapirografom, in jih v njih razkrinkale.«

Izoliranost od partije

Očak opozarja, da ta članek v Proleterju razkrinkava kot trockiste Rihtmana, Ristića in Bogdanova, ter poudarja: »... toda o Krleži niti besedice. Partija mu torej še vedno prizanaša z javno kritiko, gotovo upa, da se bo Krleža od njih ločil, čeprav je bilo treba v internih poročilih kominterni obveščati o posameznikih, proti katerim so se borili, torej tudi o Krleži...«

Sledilo je novo srečanje Tito–Krleža.

»Ko sem dejal Krleži,« piše Očak, »da se je srečal s Titom v prvi polovici marca (gre za leto 1940 – v začetku tega leta se je Tito vrnil iz Moskve), je bil Krleža zelo presenečen: le od kod tolikšna natančnost? Povprašam ga za podrobnosti. Kot ponavadi, kadar govori o sebi in še zlasti o svojem partijskem delu, je v besedah zelo skop, nerad pripoveduje. Pogosto ponavlja: zakaj in komu moram pokazati svojo partijnost in svoj odnos s šefom partije...«

Očak pravi, da je bilo to srečanje s Titom za Krležo zelo pomembno, »ker ni šlo za potrditev ali pobijanje njegovih marksističnih ali nemarksističnih stališč, temveč, kar je bilo zanj še bolj pomembno, za vprašanje njegovega odnosa s partijo, s katero je bil povezan že od vsega začetka praktično, aktivno, kot levo angažirani pisatelj pa tudi s svojimi deli. Kolikor vem,« nadaljuje Očak, »to zanj ni bilo formalno vprašanje, ker je izoliranost od partije pojmoval kot izoliranost od razreda, ki mu je služil s svojimi deli. To je neki dober Krležev prijatelj takrat v pogovoru definiral takole: Končno partija lahko brez Krleže, ampak Krleža ne more brez partije.«

Pogovor je bil dolg in težak

Po naslovom »Zadnje dramatično srečanje« piše Ivan Očak o tem pogovoru Tito–Krleža med drugim takole:

»Kot se Krleža spominja, je bil ta njun sestanek v neki gostilni v Šestinah nedaleč od Zagreba, pod vznožjem Sljemena. Krleža pravi, da je bil pogovor dolg in težak, da je trajal kar šest ur, od treh popoldne do devetih zvečer. Iz Šestin, kjer sta se

Poizvedovanje o sedanjih prizadevanjih graške slavistične fakultete

Zajeten spisek lepih uspehov

»V nekem smislu bi nas sicer lahko šteli za nekakšne notranje emigrante, toda v nasprotju z raznimi kompleksi več ali manjvrednosti naših manjšincev na Koroškem, se koroški Slovenci tod v Gradcu počutimo v povsem normalnem položaju; ker nas je razen tega manj, a nas potrebujejo, nas tudi sorazmerno bolj cenijo,« je odkrito povedal dr. Ludvik Karničar, asistent na slavistični fakulteti v Gradcu, ki sem ga sicer srečal že nekaj tednov poprej na mednarodnem srečanju manjšinskih pisateljev na Obirskem na Koroškem.

Moram pribiti, da sem seveda tudi na Obirskem naletel na mnoge premike glede slovenskega koroškega literarnega ustvarjanja in kulture. Svoje nove knjige so mi napovedali ne samo tisti, ki so bili na srečanju, na primer Milka Hartman, Del Vedernjak ali Valentin Polanšek – Polanšek je govoril tudi o pripravi almanaha mednarodne manjšinske literature nasploh za peto obletnico obirskih srečanj – pač pa sem izvedel tudi za izide drugih del slovenskih avtorjev, kot je, na primer, seveda v nemščini napisani, prvi roman Janka Ferka »Obtoženi tožilec« (Der Verurteilte Kläger) pri dunajski založbi Paul Zsolnay. Lipušev »Tjaž«, ki ga berejo zdaj celo v dunajski RTV, bo izšel v povezavi med koroško založbo Drava in Založništvom tržaškega tiska v Trstu. Avstrijski režiser Fritz Lehner je prav tedaj z ekipo avstrijske televizije spet snemal v Železni Kapli za drugi del televizijske nadaljevanke »Vas ob meji«, ki upošteva tudi probleme tamkajšnjih Slovencev v času od 1947 do 1963. Urednik celovške revije »Die Brücke« Ernst Geyer mi je po svoji strani povedal, da bo oktobra izšla ta reprezentančna revija, posvečena obletnici tolerančnega patenta in da bodo v njej, poleg prispevka Bruna Kreiskega, izšli tudi nemški prevodi nekaterih vidnih slovenskih koroških avtorjev. Sonja Ban, ki je mimogrede prevedla za naše literarno branje dve nemški protestni pesmi predsednika koroškega PEN Walterja Nowotnega, pa mi je kot referentka za amaterska gledališča pri Prosvetni zvezi sicer potožila, da ZKO iz Slovenije ne nudi preveč konkretne pomoči in da se že deset let na podobnih teoretičnih tečajih celo dovtipi ponavljajo, menila pa je, da je na Koroškem sicer dovolj zelo dobrih amaterskih igralcev in da bi kazalo zato bolj spodbosti domačo koroško dramatiko. »Zdaj smo prišli do stopnje, ko bi se morali tudi sami bolj navajati na polemiko,« je ugotovil sicer nikakor ne avantgardni deželni svetnik dr. Pavel Apovnik in pojasnil, da je krog slovenskih izobražencev v Celovcu ustanovil klub »Iniciativa«, ki ima poleg prirejanja študijskih kulturnih ekskurzij prav (namen razvijati debato).

Ludvik Karničar je že na Obirskem odlično opravil vlogo slovensko-nemškega prevajalca, ne zgolj v mejah rodoljubne približnosti, ampak povsem na mednarodni ravni. Še posebej pa me je tedaj presenetil s pripovedjo o dolgoročnih in poglobljenih projektih katedre za slavistiko v Gradcu v zvezi s slovensko Koroško. Ko sem ga dva tedna zatem obiskal v Gradcu, mi je tudi sicer padla v oči pozitivna odprtost tamkajšnje univerze. Na pročelju medicinske fakultete sem bral dvojezični napis o poteku avstrijsko-jugoslovanskih dnevov za proučevanje bolezni jeter; tudi šolanje simultanih prevajalcev, vključno slovenske jezike od ruščine do slovenščine, je v Gradcu močno razvito. V sicer že precej stari univerzitetni stavbi, kjer je bila nekoč otroška klinika, v Mozartovi ulici, sta me sprejela oba protagonista oddelka za slovenščino v okviru slavističnega inštituta, višji asistent dr. Erik Prunč, ki prav zdaj brani svojo habilitacijsko nalogo o slovenskem koroškem pesniku Urbanu Jarniku, ter dr. Ludvik Karničar, oba Korošca po rodu. Seveda sta omenila tudi svojega nemškega kolega Heinza Pfandla in še posebej vodilno vlogo profesorja katedre Stanislava Hafnerja, koroškega rojaka, ki je celo leta 1943, v času ko je Hitler Slovence že uradno izbrisal, objavil v nemščini Prežihovega Voranca in Antona Ingoliča v Berlinu.

In zakaj se je v Gradcu razvilo tako središče za slavistiko – očitno močneje kot v Celovcu? »Če hočemo dati odgovor za uradno rabo, bi bilo odgovoriti težko. Če pa gre za osebni odgovor, je pa stvar že kar razumljiva,« sta mi pojasnila in dodala, da je v Gradcu v sorazmerni distanci res lažje delati v miru, medtem ko hkrati pogosti obiski na terenu na Koroškem pomagajo vzdrževati žive stike. Žal da slovenska gimnazija v Celovcu baje ne vzgaja dovolj dijakov za slavistiko, češ da je to itak bolj dvomljiva pot za kariero, tako da se boljši abiturienti odločajo za druge poklice, medtem ko je tiste, ki le pridejo na slavistiko, treba šele postopno dvigniti in obdelati. No, slavistika v Gradcu je bila pomembna že od nekdaj! Tu so delali Štrekelj, Murko, Oblak, in drugi; tu hranijo seminarske naloge Ramovša, Breznika, Kotnika.

Ob dokajšnjem razumevanju in tudi gmotni podpori avstrijskega zveznega sklada za pospeševanje raziskovalne dejavnosti in akademije znanosti na Dunaju so se zdaj lotili dolgoročnega zapisovanja in arhiviranja, pa tudi preučevanja slovenskega jezika na Koroškem. Prvi del njihovega projekta – seveda poleg predagoškega in lektorskega dela – je že prišel do izraza v objavi oziroma pripravi prvih zvezkov »Leksikalnega inventariziranja slovenskega ljudskega govora na Koroškem«. Medtem ko je prvi zvezek, pretežno seveda v nemščini s povzetki, na 353 straneh že izšel, je zdaj v tisku drugi zvezek, tretji pa naj bi prišel na svetlo spomladi. V prvem zvezku, ki naj bi mu poslej vsako leto sledila po ena knjiga, sta Hafner in Prunč tudi uvodno razgrnila celoten projekt in koncept za izvajanje. Kot sta zapisala, naj bi ta projekt »osvetlil predmet z jezikovno teoretskega, jezikovno psihološkega in socio-lingvističnega vidika,« prilagajoč »raziskovalni postopek jezikovni situaciji na Koroškem, da bi se na ta način lahko zbralo vse jezikovno gradivo, ki je na Koroškem še kakorkoli dostopno«. To sila odgovorno nalogo, ki so si jo zadali, kot so rekli, »pet minut pred dvanajsto uro«, bodo uresničevali postopno tudi preko bolj kratkoročno uresničljivih in soodvisnih raziskovalnih nalog, kot so zlasti: 1. sintetično zbiranje doslej vsega objavljenega dialektološkega gradiva (Thesaurus, to je narečni slovar), 2. popis glasovnih refleksov s pomočjo vzorčnih stavkov, 3. popis izoleks s pomočjo vprašalnih listkov in kontrolnih tonskih posnetkov; 4. raziskovanje semantične strukture besedišča in 5. tonsko in magnetoskopsko snemanje posebej zanimivega jezikovnega in etnografskega gradiva.

Celotni slovar, od katerega so zdaj opravili delo za prvi zvezek od črke A do B, naj bi obsegal skupno deset do dvanajst knjig in bi bil po obsegu in temeljitosti prva tovrstna publikacija v Avstriji sploh. Za to publikacijo, pri kateri pomaga 220 obveščevalnih točk na Koroškem, so že doslej zbrali čez 600.000 listkov z izpiski. V besedišče, kjer so se seveda znašle tudi iz nemščine privzete besede, na primer, ajzenpon za železnico, so dodatni tudi sinonimi in izpeljanke. Vsekakor je v delo vloženo ne samo veliko znanstvenega prizadevanja, ampak tudi ljubezni. Pri tem sem naletel na neverjetno pestrost izrazov. Samo za krompir imajo na Koroškem kar 6 imen, in sicer krompir (Korte), repica (Podjuna), repa (Pliberk), hrušče (Rož), podzemšče hrušče (Zgornja Zila) in čompe (Spodnja Zila). Za pikapolonco pa imajo na posameznih predelih Koroške celo 30 različnih izrazov!

Razkazali so mi tudi svoje filmske in magnetofonske posnetke: skupno za 60 ur filma in 400 ur magnetofona! Tako so posneli ne samo sedanjo amatersko gledališko dejavnost na Koroškem ali razne kulturne manifestacije, ampak tudi mnoge že izumirajoče ljudske pevce, zapisovalce, bukovnike. Tako sem našel dvakratni zapis koroške izvedbe Miklove Zale, pa Drabosnjakovega Izgubljenega sina, Škofjeloškega pasijona in Šentjaža ali štehvanja iz Zahomca. Zanimivi so bili razgovori z ljudmi v izobraževalnem domu v Tinjah. Prevzelo me je vestno delo bukovnika Franca Hanina iz Božjega groba, ki je na roko prepisoval znano knjigo »Domači zdravnik«; in skoraj me je zagovorilo ljudsko pripovedovanje kmeta Čenčeja Kumra, ki je s svojim »dolžebranjem« poskušal zdraviti revmatizem in druge nadležne bolezni.

BOGDAN POGAČNIK

Beležke s tretjega mednarodnega knjižnega sejma v Moskvi

Mnogo in premalo knjig

V Sovjetski zvezi se radi pohvalijo, da so »dežela knjig«. To tudi drži, saj je, po podatkih UNESCO, v SZ leta 1976 izšlo skupaj 84.304 naslovov knjig. S tem se je SZ uvrstila na prvo mesto na svetu, ob ZDA, kjer je izšlo 84.524 naslovov. Te številke, pogledane še nekoliko drugače, povedo, da je izšlo nad 310 naslovov novih knjig na milijon prebivalcev, kar je bilo sicer pod evropskim povprečjem (558 naslovov), vendar pa visoko nad svetovnim (182 naslovov). Ob 8,2% svetovnega prebivalstva je v Sovjetski zvezi izšlo okrog 15% svetovne knjižne proizvodnje v letu 1976.

Kljub tako veliki knjižni proizvodnji pa v SZ na vsakem koraku čutiš pomanjkanje knjig. To pomanjkanje je tako veliko, da je knjiga postala tudi predmet trgovanja na črni borzi, kjer dosegajo nekatere knjige naravnost fantastične cene, tudi do ene mesečne plače. Izraz pomanjkanja knjig so tudi dolge vrste čakajočih v knjigarnah, ki takoj, včasih že prvo uro po izidu, pokupijo najbolj zanimive knjige. Vsekakor je zanimiv podatek, da založbe 90 odstotkov svoje knjižne proizvodnje prodajo v enem letu po izidu knjige. Knjigarne sprejemajo tudi prednaročila, vendar kupci nimajo nobenega zagotovila, da bodo knjige, ki so jih tako naročili, tudi zares prejeli. Založbe sicer poskušajo določati naklade knjigam na osnovi poročil knjigarn iz cele SZ o številu prednaročnikov, vendar so na drugi strani omejene tako s planiranimi kapacitetami tiskarn, kot tudi s plansko določenimi količinami papirja. Ves sistem izdajanja in distribucije knjig je skrajno centraliziran in ne dopušča hitrega prilagajanja povpraševanju na tržišču (določanja realnih naklad, hitrih ponatisov).

Razlog za veliko nezadovoljeno povpraševanje po knjigi je nedvomno tudi v strukturi izdanih naslovov: le 14,2% celotne knjižne proizvodnje so knjige s področja književnosti (kjer je vključeno tudi jezikoslovje), manj kot v katerikoli drugi založniško razviti državi (npr. Zvezna republika Nemčija 26,2%, Francija 29,6%, Anglija 25,3% in Jugoslavija 21,1%). Največ knjig izdajo s področja tehnike (42,1%) in družbenih ved (22,4%). Sovjetski ljudje pa veliko bero – tudi v javnosti, če le imajo priložnost. V distribuciji knjige poskušajo dostopnost knjige zagotoviti predvsem s tem, da je zelo razvita knjižnična mreža prednostno oskrbovana, šele nato pridejo na vrsto privatni kupci.

Mednarodni knjižni sejem v Moskvi je najmlajši med tovrstnimi prireditvami v svetu. Letos je bil tretji. To je bienalna prireditev, katere predhodnica je bila velika mednarodna razstava knjig z geslom »Knjiga v službi miru in napredka«, ki je bila organizirana leta 1975 v isti hali na velikem razstavnem prostoru dosežkov sovjetskega gospodarstva VDNH, v kateri so bili 1977, 1979 in letos prvi trije mednarodni knjižni sejmi.

Tretji mednarodni knjižni sejem v Moskvi se je raztezal v dveh halah s skupno površino 25.000 kvadratnih metrov. Po uradnih podatkih je razstavljalo nad dva tisoč založb in 12 mednarodnih organizacij iz 80 držav, vseh razstavljenih knjig pa je bilo 160.000. Največji razstavljalec je seveda bila Sovjetska zveza. 200 centralnih založb je razstavilo okrog 15.000 knjig, med njimi, po besedah Borisa Ivanoviča Stukalina, predsednika GOSKOMIZDAT (ministrstvo, ki so mu podrejeni vsa sovjetska grafična industrija, založništvo in knjigotrštvo) in predsednika organizacijskega odbora sejma, »zavzemajo častno mesto dokumenti in resolucije 26. kongresa in literatura, ki razlaga dosledno miroljubno politiko naše partije in sovjetske države«. Velik del sovjetske razstave je obsegal tudi najrazličnejše izdaje del Lenina, Brežnjeva, drugih sovjetskih voditeljev in voditeljev drugih socialističnih držav. Tudi bogato paleto sovjetske znanstvene in tehnične literature je bilo mogoče videti, pa še izdaje iz ruske in sovjetske književnosti, prevodi klasikov in izbranih sodobnih svetovnih avtorjev, otroške knjige, umetnostne izdaje itd. Posebej je razstavljala še vsaka od petnajstih sovjetskih republik. 152 republiških založb je razstavilo okrog 8.000 knjig s približno enakimi poudarki kot centralne založbe. Sovjetski del razstave je bil zares dobra in izčrpna informacija o sovjetskem založništvu.

Z obsežnimi predstavitvami svoje založniške dejavnosti so se predstavile tudi vse evropske socialistične države, pa tudi Kuba in Ljudska demokratična republika Koreja.

Organizatorjem sejma je uspelo zbrati zares impresivno število držav. Razstavljalci iz več kot 80 držav razstavljajo samo še na knjižnem sejmu v Frankfurtu (1980: 5200 založb iz 95 držav). Vsi drugi knjižni sejmi so po obsegu manjši. Za primerjavo naj navedemo npr., da je na letošnjem 26. mednarodnem knjižnem sejmu v Varšavi razstavljalo okrog 1500 založb iz 30 držav, na lanskem 26. mednarodnem knjižnem sejmu v Beogradu pa okrog 2500 založb iz 50 držav. Zanimiva je tudi primerjava števila razstavljenih knjig: Frankfurt 285.000, Varšava in Beograd po 100.000, Moskva pa, kot smo rekli, 160.000. Glede na te podatke lahko ocenimo, da se je sejem v Moskvi po velikosti uspel prebiti na drugo mesto v svetu. Vendar moramo hkrati ugotoviti, da gre veliko število držav v veliki meri na račun razstav številnih držav v razvoju, ki so razstavljale bolj iz propagandnih kot založniških nagibov.

Skromnejše so bile tudi razstave založniško razvitih dežel. Čeprav je v katalogu sejma npr. pri Angliji ali ZDA bilo navedenih kar po več strani založb, so te v glavnem razstavljale na kolektivnih razstavnih prostorih različnih grosistov in so bile predstavljene z zelo skromnim izborom knjig. Angleških in ameriških založb je bilo občutno manj kot doslej, kar je verjetno pripisati tudi bolj zapletenemu političnemu položaju, kot je bilo še pred dvema letoma.

Še nakaj besed o deležu Jugoslavije na sejmu. Z obsežnejšo razstavo je sodelovala poslovna skupnost založnikov in knjigarjev Jugoslavije, poleg nje so, na skoraj enakem prostoru, razstavili svoje knjige združeni založniki iz Makedonije. Nekaj založb, med njimi Mladinska knjiga iz Ljubljane, je nastopilo samostojno s svojimi razstavnimi prostori. Najslabša je bila razstava, ki jo je organizirala poslovna skupnost, vendar ne po njeni krivdi. Razstavljene knjige niso mogle predstaviti reprezentativnega izbora iz sodobne jugoslovanske založniške tvornosti, ampak so bile naključno in na hitro zbrane, brez vsakega koncepta. Gre za kratek stik pri organizaciji knjižnih razstav v tujini, ki jih financirajo vse republike in pokrajini. Financerji razumljivo želijo vplivati na izbor knjig, ki bo razstavljen. Problem pa je v tem, da – razen v Sloveniji, kjer to delo poteka v dobrem sodelovanju med Kulturno skupnostjo Slovenije in Splošnim združenjem grafične, grafično predelovalne industrije, časopisne in založniške dejavnosti ter knjigotrštva Slovenije – v nobeni republiki ali pokrajini nimajo oblikovanega kvalificiranega telesa, ki bi imelo pregled nad založniško proizvodnjo in bi bilo zmožno pripravljati ustrezne sezname. Posledica je, da se v tujini slabo predstavljamo in da sredstva, ki jih v tako razstavljanje vlagamo – in ta niso ravno majhna – popolnoma zgrešijo svoj namen. Kvaliteto jugoslovanske predstavitve so potrjevali tudi obiskovalci: za naše knjige niso kazali takega zanimanja kot prejšnja leta, ko so jih po cele ure gledali in brali, prepisovali in prerisovali iz njih in jih celo fotografirali. Prav gotovo bo v Jugoslaviji potrebno politiko knjižnega razstavljanja v tujini takoj na novo premisliti in se dogovoriti za tak sistem, ki bo onemogočal podobne spodrsljaje. Časa je malo, prvi mednarodni knjižni sejem bo že januarja v Kairu!

Za konec naj zapišem še nekaj o konkretnih dogovorih slovenskih založnikov v Moskvi. Mladinska knjiga je z založbo Planeta sklenila pogodbo, po kateri bo ta sovjetska založba izdala slikovno monografijo o Jugoslaviji, založba Iskustvo pa bo izdala knjigo Muzeji Jugoslavije. Mladinska knjiga bo v mednarodni koprodukciji z založbama Mondadori iz Italije in Kodansha iz Japonske za serijo »Muzeji sveta« pripravila knjige o nekaterih sovjetskih muzejih, prav tako pa so se dogovorili za izmenjavo po ene slikanice in ene knjige kratke proze z založbami iz Armenske, Kazahstanske in Uzbekistanske republike. Cankarjeva založba pa bo v sodelovanju z založbo Russkij jazik izdala v svoji zbirki slovarjev rusko-slovenski in slovensko-ruski slovar, in sicer tako, da bo vsaka od založb pripravila en del slovarja, izšel pa bo hkrati pri obeh založbah.

MARTIN ŽNIDERŠIČ

Za Slovence in Američane monografija o Francetu Slani

Razcvet še v knjigi

Pred nami je rezultat plodnega mednarodnega sodelovanja založb. Potem ko so se pri Mladinski knjigi odločili, da izdajo Slanovo monografijo, je poseglo vmes nekaj naključja, nekaj spretnosti, predvsem pa interesi ameriških založnikov, da so natisnili poleg slovenskih tisoč še pet tisoč angleških izvodov. Dolgo pričakovana knjiga zapolnjuje očitno vrzel na policah ljubiteljev slovenskih slikarjev srednjega rodu, ki so sicer monografsko kar dobro predstavljeni. Veseli smo, da je sočasno prišlo še do prodora na tržišče Združenih držav.

Izdaji imata enak slikovni del s kvalitetnimi reprodukcijami. Skoraj stodvajset jih je ter tako pomenijo ne le po obsegu osrednji del knjige. Emilijan Cevc pravi namreč v Uvodu z naslovom Slikarska balada Franceta Slane med drugim naslednje: »Sleherna besedna interpretacija likovne umetnine je kaj hitro lahko nezvesta umetnikovemu izpovednemu hotenju.« Kratkost in jedrnatost Cevčevega uvoda potrjuje rečeno, odlikuje se s toplo čustvenostjo ter subjektivnostjo brez motečih, imperativnih definicij. Uvodu sledi razprava Janeza Mesesnela, z orisom umetniške poti, formalnih značilnosti, slogovnih konstant ter specifičnih likovnih kvalitet Slanovega dela. Tudi poročilo o splošni umetnostni situaciji po vojni ne manjka. Jasno so podane značilnosti Slanovega posebnega pristopa k akvarelu, ki je eno njegovih glavnih izraznih sredstev. Melita Stele-Možina je prispevala zelo celovito dokumentacijo o umetniku. Njen bistveni člen je izčrpen seznam literature o Francetu Slani. Obsega pa seveda samo kataloge, revialne in časopisne članke ter kakšno priložnostno publikacijo, ker je to prva knjiga o Slani.

Ob spremenjeni tipografiji glede na domačo izdajo ima ameriška posebno obširno, kronološko podano biografijo ter nekoliko skrčeno bibliografijo. Življenjepis prinaša tudi nekaj osebnih in družinskih podatkov o Slani, da bi si ameriški kupec lahko dopolnil predstavo o slikarju še s predstavo o Slani kot človeku. Založba Control Data Arts iz Minnesote se naslanja seveda na slovenske avtorje ter s tem na prevod Cevčevega in Mesesnelovega teksta. Ščitni ovitek je pri ameriški izdaji manj posrečen in bolj deskriptiven. Kakorkoli že, ameriške izdaje pri nas ne bo moč dobiti, na razpolago bo odlično oblikovana (Jože Brumen) slovenska.

Slana je eden tistih slikarjev, ki so se uveljavili brez pomoči kakega slikarskega cehovskega združenja. Povezovanja z raznimi »grupicami« in tuljenja z volkovi ni nikoli potreboval. Odkrito in prepričano se je že od samih začetkov zanesel le nase in na svoj ustvarjalni koncept, ki mu je zvest in pri katerem ne dela kompromisov. Označili bi ga za kolorista, pa je tu še dodelana risba, ki shaja s samim obrisom, ne potrebuje senčenja, da bi bila jasnejša – determinanta konture je popolnoma zadostna. Slana globoko in prepričano céni jazz, edino glasbeno zvrst, ki ustvarja sproti, ter znotraj dane sheme akordov, melodijskega niza, vrsti zasebno, improvizirano paleto tonov. Vsak Slanov šopek, vsak kožolec ali senik, vsako obrežje pomeni vizualizacijo jazzovske glasbe. Kar pomenijo za jazz vedno spet predelovane melodije, pomeni za slikarstvo Franceta Slane njegov najbolj variabilen motiv – šopek. Včasih je realističen, tako v konturi kot v koloritu, včasih pa le oddaljeno spominja na cvetni aranžmá, ker zapoje le v zvonkem barvnem soskladju brez naslona na predmet, čeprav mu je zapisan in brez predmeta ne more. Zaman bi iskali pri Slani čisto abstrakcijo, kakor Picasso izhaja iz prepričanja, da abstrakcije ni, da je možno le abstrahiranje predmeta. Motiv je torej samo pretveza in okvir za disciplinirano razživetje barv.

Pošteni delavec, z nogami trdno na stvarnih tleh, likovnik izrazito moške in spontane, hkrati pa natančne poteze brez manirastih igračkanj, je doživel bohotenje svojih koloristističnih mojstrovin vendar še v popularni, knjižni obliki. Bil je res že čas.

BRANE ČOP

samo sprehajala in stopila v nekaj gostiln, je Krleža pospremil Tita v Kustošijo.

... Vsekakor sta ob tem srečanju ponovila vse, kar je bilo že prej povedanega o sporu na levici, ki je motil partijo, še zlasti v njenem takratnem položaju, ker jo je razbijal in ne povezoval, ker jo je oviral, namesto da bi ji pomagal. Govorila sta o stalinskih žrtvah v Moskvi, o Krleževih najboljših tovariših, ki so, kot je kasneje zapisal sam, darovali svoja življenja za boljševizem, likvidirani pod lastnimi prapori... Pravi, da je obsodil Stalina in vse, kar je počel. Prišli pa so še drugi dogodki, ki so ga vznemirjali: podpis pakta o nenapadanju med ZSSR in fašistično Nemčijo – pakt Stalin–Hitler 29. avgusta 1939. Ni soglašal z vojno med Finsko in Sovjetsko zvezo, ki je trajala od 30. 12. 1939 do 12. 3. 1940. Obsojal jo je. Smatral je, da ta vojna, pakt in končno še stalinistične čistke nimajo nič skupnega z izgradnjo socializma v ZSSR. Po Krleževem mnenju je to škodovalo revoluciji sploh, predvsem pa ugledu Sovjetske zveze in njeni priljubljenosti v svetu.

Krleža pravi, da je Tito dolgo in pozorno poslušal ‚njegovo izpoved', odkrito in iskreno. Zatem pa je zelo ostro in kritično nastopil proti književnikom in njihovim polemikam. Te je označil kot ‚trockizem ali liberalizem, kot nerazumevanje osnovnih nalog partije, ki je bila tik pred revolucijo.' Kar zadeva Stalina, čistke, moskovske procese, izginjanje najstarejših partijskih delavcev, med njimi tudi jugoslovanskih, je Tito soglašal, da so to dejstva, vendar po njegovem mnenju ni bil primeren niti čas niti kraj za pogovor o tem problemu in za reševanje, kajti najvažnejše, kar je bilo treba videti in razumeti, je to, da smo na pragu vojne. Zdaj je treba misliti na strnitev partijskih vrst in na krepitev antifašistične borbene fronte. Vse drugo je postranskega pomena in se bo rešilo, ko bo napočil čas.«

Še eno opozorilo Krleži

Kot pravi Očak, je sam tako razumel Krležev pripoved in povzetek tega njunega zadnjega sestanka pred vojno. Nadalje pravi, da mu Krleža ni povedal, ali je soglašal s Titom in kaj mu je Tito odgovoril, razumel pa je daljnosežne in globoke misli generalnega sekretarja partije, ki je pripravljal članstvo na zadnjo in odločilno bitko. Treba pa je poudariti, nadaljuje Očak, da Krleža ne takrat ne kasneje ni nikjer pismeno izrazil svojega morebitnega nesoglasja s Titom in partijo.

Tu zdaj Očak citira Titov članek iz partijskega glasila Proleter za marec-april 1940, v katerem je Tito javno politično ocenil skupino okrog Krleže, z namenom, da bi Krležo še enkrat opozoril na vso globino in politični pomen njegovega takratnega položaja. Očak pravi, da je bil to hkrati tudi razlog, zakaj je partija tako ostro nastopila proti temu sporu. Pri tem Očak opozarja, da obstajata dve različici tega članka. V prvi piše takole:

»V času, kot je današnji, ko se odigravajo tako usodni dogodki, je zelo nevarno, da nekakšni samozvani levičarji ne bi poskušali revidirati ali poljubno in napak razlagati marks(istične)-lenin(istične) teorije, ker bi s tem napravili zmešnjavo v vrstah del(avskega) razreda. Še toliko bolj nevarno je to, ker se ti ljudje radi kitijo s komunističnim perjem, da bi tako laže zapeljali množice. Zato smo v lanskoletni številki Proleterja brez pridržkov objavili imena treh takih ljudi, in to Rihtmana, Bogdanova in Ristića, za katere smo dejali, da s svojim pisanjem škodujejo partiji in del(avskemu) razredu, zato spadajo med sovražnike naše partije in del(avskega) razreda. Žal pa se je zgodilo, da je tako slaven književnik, kot je M. Krleža, te ljudi odkrito vzel pod svoje okrilje in izjavil, da je z njimi solidaren...«

»Dolžni smo budno spremljati...«

Tu pravi Očak, ki se verjetno sklicuje na pogovor s Krležo, kako zdaj: Krleža razlaga, da je bila ta »solidarnost z njimi« bolj nekakšna solidarnost s tovariši, s katerimi je takrat sodeloval, bolj trma kot stvarno soglasje z njihovo politično-ideološko koncepcijo.

»Po tem«, nadaljuje Tito v Proleterju, »so se vsi antipartijski elementi obrnili na Krležo v upanju, da bo sprejel njihov prapor za boj proti partiji. Zelo smo presenečeni, ker ne sprevidi, kakšna vloga mu je namenjena, toda naša dolžnost je, da se odločno borimo, ne samo proti direktnim nasprotnikom naše partije, temveč tudi proti tistim, ki jih podpirajo. Borili se bomo za množice; borili se bomo proti antimarksističnemu in antileninističnemu vplivu med delavskimi množicami«.

V drugi različici istega članka pod istim naslovom pa je Tito o Krleži pisal:

»... nezdravi elementi na vseučilišču si prizadevajo, da bi ustvarili čim močnejšo opozicijo partiji, ko se bori proti revizionistom, ki se zbirajo okrog Krleže... Tudi spor med tako imenovanimi levimi književniki zahteva od nas vso pozornost. Ravno zato, ker gre za književnike, ki imajo svoje bralce v glavnem med delavskim razredom in lahko zaradi tega tudi precej vplivajo, bodisi pozitivno ali negativno, smo dolžni budno spremljati njihovo delo in pisanje, kajti znano je, da sovražniki delavskega razreda vodijo svojo ofenzivo prek tiska, in sicer tako, da izkrivljajo marksistično-leninistično teorijo naših velikih učiteljev Marxa, Engelsa, Lenina, Stalina...«

(Prihodnjič naprej)

JOZO PULJIZEVIĆ

Odlomek iz novega romana Iva Zormana Dom človekov, ki izide pri Državni založbi

Lajtnant Knigge

Vojsko si je predstavljal Matija kot mrzlično beganje, kot nenehno hitenje, kjer vsi priganjajo in kjer se vsakemu kam mudi. Pa je bilo čisto drugače. Ko so jih preoblekli, so jih brez pravega razloga prevažali iz kraja v kraj. Nekajkrat so komaj dobro napolnili slamnjače, pa so jih morali spet izprazniti. Matiju se je zdelo, da ne vedo, kam bi z njimi. Včasih so počeli prav nesmiselne stvari. Po dvakrat na dan so krtačili konje in jim umivali kopita. Na dvorišču so iskali med peskom travnate bilke in jih pulili. Vedno znova so močili kake stopnice, da je bilo videti, kakor bi bile pomite. In za vsako opravilo je bilo na voljo preveč ljudi.

Matiju je odleglo, ko so ga dodelili manjši skupini saperjev, ki so ob Sebesu zidali konjske hleve. Obetalo se mu je delo, ki ga je bil vajen.

Johani je pisal, da ji zanj ni treba biti v skrbeh, da je daleč od fronte in da sta kela in lopata varnejši od puške. Pa da živi v drugačnih krajih in med drugačnimi ljudmi, kot jih je vajen. In da...

Matiju so se misli zataknile, brž ko bi jih moral spraviti na papir. Velike, koničaste črke so se upirale in besede so mu uhajale, zato mu je na listu ostajalo preveč praznih vrst.

O, če bi se mogel z njo pogovarjati!

Ko se vrne, si je dejal, ji bo ob večerih pripovedoval o neskončnih ravninah, ki so jih prav takrat pripravljali za ozimno setev; o hišah, ki so nosile slamnate strehe kot kučme; o vodi, ki se je leno pretakala med bregovoma in se niti enkrat ni potočila čez kamenje kakor Knež; o ženskah v širokih krilih...

Ženske so se najbolj razlikovale od vsega, kar je poznal. Budile so v njem radovednost in ga navdajale z negotovostjo. Govorile so v čudnem jeziku, ki je spominjal na oddaljeni lajež, in vrtele so se okoli vodnjakov in se sklanjale, da so jim kratka krila frfotala okoli nog in jih razkrivala visoko nad koleni. Mlade žene, ki so imele može pri vojakih, so se očitno nastavljale pogledom tujih moških in jih vabile. Same Ilonke in Marike s črnimi lasmi in belimi prsmi, ki so jim kipele iz životcev. Bliskale so z očmi, in če so zaslišale muziko, so bile kakor ponorele. Udarjale so z nogami in se divje vrtele z rokami v bokih ali na plesalčevih ramenih.

Zmeraj se je dobil kdo, ki je vrgel kovanec v zaprašeni orkestrion v vaški krčmi. Ostri zvoki so udarili skozi okna in priklicali ženske, kakor privabi vešče luč. Potem so se majala tla in petrolejka pod stropom se je zibala na verigi in utripala v zakajenem ozračju.

Tudi k Matiju se je sklonila ena od vaških lepotic, tako globoko, da mu je zašumela ob ušesu poškrobljena tkanina in mu je napolnil nosnice vonj po ženskem znoju.

»Tancolzs?« je vprašala.

Matija je razumel, ne tuje besede, ampak vabeči pogled, in je odkimal. Prav nič mu ni bilo za njeno bližino. Raje jih je opazoval od daleč in se kakor buba zapredal v prijetne misli. Ženska pa se je kar sama povabila in sedla. Zagledala se je vanj, se mu nasmehnila in mu pripovedovala kdove kaj, in Matija je pokazal na kozarec in vprašal:

»Bi pila?«

Ženska je odkimala.
»Kenyér,« je rekla in dopolnila besedo s kretnjami rok in s pregibi ust.

Besedo kruh je še najlaže razumeti, ker je najbolj človeška. Kruh in voda, potem šele ljubezen.

»Nimam,« je rekel.

In je pokazal prazne dlani.

Kruha krčmar ni prodajal, samo vino, ki je bilo kalno in zalito z vodo, in tropinovec, ki je imel zoprn vonj. Iz ženinih oči pa je gledala lakota. Matija je opazil, da ima ostre ličnice, prekrite s kožo kakor pergament, in temne kalobarje pod očmi.

»Morebiti jutri,« je rekel.

Dotlej so bile vse vaščanke zanj enake, podobno oblečene, podobno frfotave in hihitajoče se, sedaj pa se jo ena ločila od njih in mu postala skoraj znanka. Dobila je svoje poteze obraza, svoj zven glasu in svoj način hoje. Matija jo je brž prepoznal, ko je naslednje popoldne s hlebčkom komisa pod plaščem in z mesno konzervo v žepu stopil po vasi.

Sedela je na podstenju, kamor se je upiralo pozno jesensko sonce, in luščila fižol. Skledo si je stisnila med kolena in z nohti odpirala počrnele stroke. Ko je legla nanjo Matijeva senca, je dvignila obraz.

»Jonapot kivanok!« je pozdravila.

Matija je pokazal na izboklino na svojih prsih in rekel:

»Komis.«

Ženska je razumela...

Barantanje z vojaškimi stvarmi, pa četudi je bil samo kos kruha, je bilo nevarno. Zato je moral Matija prikrivati. Predmeti so lahko ležali okoli barak za bodečo žico, lahko so propadali, samo odnašati jih ni bilo dovoljeno.

... postavila je skledo na stol in odprla vrata in Matija je stopil za njo v kočuro, ki ga je spominjala na njegovo bajto za Knežem.

Pa ne, da bi ji bila v čem podobna. Tla v veži so bila iz steptane ilovice in strop v izbi je bil nižji in okna manjša. Samo življenje, ki se je naselilo v njej, je imelo soroden utrip. Dve postelji s končnicama ob steni in povečana poročna slika nad njima, nevesta z belim vencem v laseh in ženin z izzivajočimi brki, pa z vezenim prtom pogrnjen predalnik in razpelo na njem pa pisane zavese na oknih.

Matija se je nehote sklonil, ko je vstopil. V pridušeni svetlobi so mu predmeti vstajali pred očmi, kakor bi se bili dvigali iz vode: peč in omara in nazadnje zibka, ki je bila na vrveh obešena pod strop. Po prstih se je približal predalniku, da je odložil nanj konzervo in hlebček, da je iztegnil vrat in pogledal spečega otroka.

»Ferenc,« je rekla ženska.

Potem si je segla k prsim in si začela razpenjati obleko. Taka je bila nemara cena. Hleb kruha in konzerva za nekaj minut pozabe v izpraznjeni zakonski postelji. Kdove koliko komisa se je porazgubilo po vasi, koliko je bilo hiš, kjer sta si lakota za kruhom in za ljubeznijo podajali roke.

Matija je mučna nelagodnost prikovala k predalniku. Ovratnik mu je postal nenadoma pretesen, da si je moral s prstom seči zanj in si ga narahljati, in po hrbtu ga je spreletel srh. Tudi koraka ne bi mogel napraviti tisti hip, zaradi samoumevnosti, s katero se je pričela ženska slačiti, zaradi neusmiljene resničnosti, ki je napravila nekatere stvari tako bridko preproste.

»Ne,« je rekel. »Nisem prišel zato.«

Iztegnil je roko predse, kakor da se brani, in ženska je razumela. Zardela je kot šolarka, ki so jo zmotili sredi prepovedanih misli, obleko, ki ji je že zdrsnila z ramen, pa je spet potegnila nase in si začela zapenjati številne drobne gumbe na prsih.

Matija se je bal, da jo je užalil.

»Nič hudega nisem mislil,« se je opravičeval. »Ampak včasih pridejo človeku tako neumne misli. Zaradi žene... tudi Johana živi v takem.«

Ženska je razumela opravičujoči nasmeh in zven glasu in pogled, ki je obšel sobo in se ustavil na sliki nad posteljama. Tudi sama se je nasmehnila in pokazala na moškega z izzivajočimi brki in rekla:

»Ferfi.«

...in potlej še nase in se predstavila:

»Šarika.«

»Šarika?« je ponovil Matija. »Saj. Meni rečeš lahko kar Matija. Kruha ti bom pa še prinesel.«

Potem je bežal. Pred porazom. In pred zoprnimi vprašanji, ki so se grmadila in ki nanje ni bilo mogoče najti pomirjajočega odgovora.

Šarikina izba je vznemirljivo spominjala na domačo, njena usoda pa najbrž tudi ni bila dosti drugačna od Johanine. Mlada žena sama z otrokom. In pomanjkanje kruha v hiši. Kdove če bi tudi Johana ne bila pripravljena...

Ne, Johane si Matija ni mogel zamisliti, da stoji ob končnici postelje in si vpričo tujega moškega razpenja gumbe na jopici. Šarika že, Šariko je videl.

Če si niso v tem vse ženske podobne, se je vpraševal. Pravo naravo skrivajo, v resnici jim pa ni nič. Ležejo s komer koli, samo da se ne razve.

Kakor bi hotela priliti olja na ogenj Matijevega ljubosumja, mu je Johana prav tiste dni pisala o vojakih.

Johani se misli v pismih niso zatikale kakor Matiju. Njene črke so bilo okrogle, kakor žensko telo, in vijugale so se in prepletale in lahkotno tekle od enega roba papirja do drugega. Zato list ni ostajal napol prazen. Obe strani sta bili na gosto popisani, da se je zadnja vrstica komaj še obdržala na papirju... tista, v kateri mu je vsakokrat z istimi besedami sporočala, da ga poljublja in da je zmeraj njegova Johana.

Matija kaj takega ne bi bil mogel napisati. Rad pa je bral v Johaninih pismih. In vsakokrat jo je videl, kako sedi pri mizi in grize konec svinčnika in se ozira od pisma k vratom, in si želel, da bi zares nenadoma vstopil in jo presenetil.

A kaj, če bi je ne našel ob pismu, če bi jo dobil s kom drugim?

»Vsa Mlaka in Gmajnica sta jih polni,« mu je pisala o vojakih. »Spe po senikih in podih, po hlevih pa imajo konje. Pravijo, da so Madžari. Tako črni so videti. Pa nič jih ni mogoče razumeti. Sedaj vsak večer zaklepam, še preden se zmrači.«

Kdove čemu je pisala o zaklepanju. Je kdo že pritiskal na kljuko, pa tega ni marala priznati?

Kruha še omenila ni, Matija ji je moral sam zaupati svojo skrb, da sta s Simonom morebiti lačna, ko ima on vsak dan svoj hleb komisa in svojo skledo čorbe. Pa je odgovorila, da nista.

»Vsi čutimo pomanjkanje,« je pisala. »A sè še kar prestaja. Koliko pa potrebujeta ženska in štiriletni otrok? Največ nama pomaga Marička. Kar naprej hodi okrog, več kakor je včasih. Pa občina mi daje krono podpore na dan in četrt krone za otroka. Ni veliko, ko se za denar tako malo dobi, nekaj je pa le.«

Johana je znala plesti besede. Skoraj bi ga bila pomirila, a se je vsak dan znova kaj primerilo, kar je predramilo črva, da je pričel glodati.

Vojaško življenje je bilo krivo, ker se je zbralo na kupu preveč moških in je imel vsak svoje domotožje, svoj strah in svoje izkušnje z ženskami, resnične ali umišljene.

Če so si izmišljali vsi, lajtnant Knigge si gotovo ni. Njemu se ni bilo treba. Oženjen ni bil, a so mu prinašali toliko pisem v lilastih, modrih in rožnatih ovitkih, da niso mogla prihajati od ene ženske. Nekatera je komaj preletel, pa jih je vrgel v ogenj. In kakor je bil gostobeseden, kadar je govoril o katedralah, lajtnant Knigge ni izgubil dosti besed, če je omenil ženske.

»Seveda nas goljufajo,« je rekel. »Ženski je laž v naravi, hvala bogu. Koliko pa je moških, ki bi prenesli resnico?«

S kraja sta se težko sporazumevala. Bera nemških besed, ki jih je Matija prinesel iz vaške šole, je bila preskromna, da bi vselej lahko povedal, kaj misli o kakšni stvari. Pa se je hitro privajal. Lajtnant Knigge je največkrat govoril o stvareh, ki so Matija še posebej zanimale, in tri, štiri knjige na lajtnantovi mizi so budile toliko radovednosti, da bi kar listal po njih.

Sicer pa Knigge nikoli nikogar ni spraševal za mnenje. V tem se je ločil od Battestina, ki je vabil nekoč Matija k sebi predvsem zato, da mu je z ugovori preganjal strah. Knigge je potreboval Matija, da ga je poslušal in da je včasih kaj vprašal in sprožil s tem nov plaz besedi. Poslušati se je Matija kmalu navadil, tudi če je stresal lajtnant neumnosti, spraševal pa je iz nenarejene vedoželjnosti, zato si ga je napravil Knigge za pomočnika.

Lajtnantovo zanimanje je zbudil Matija že prve dni, ko je stopil v pisarno s prošnjo, da bi preizkusili može in jih razdelili na zidarje in na težake, da bi vsakemu zaupali delo, ki mu je kos, da ne bi kar naprej eni popravljali za drugimi. Matija še povedati ni znal vsega, kar bi bil rad spremenil. Če bi bilo po njegovem, bi opustili nepotrebne opravke, ki so delo ovirali, in gradnja bi stekla.

Knigge ga je potrpežljivo poslušal in udarjal z ravnilom po konicah prstov.

»Očitno ste izkušen zidar,« je rekel.

»Polir,« se je pohvalil Matija.

»A, zato!«

»Celo leto ne pridemo do strehe... takole.«

»Pa potem?«

Vprašanje je Matija presenetilo. To ni bila njegova skrb. Jih bodo že poslali kam...

»... kopat strelske jarke ali pokopavat mrliče,« je rekel Knigge. »Tegale dela si nisem sam izbral, a mi je za sedaj še kar všeč.«

Ni bilo težko razumeti, kaj je hotel povedati.

»Se pravi, da ga moramo opraviti skrbno, če ga nočemo zgubiti?« je vprašal Matija.

»Tako nekako. In če se nisem zmotil o vaših sposobnostih, bi mi bili pri delu lahko v veliko oporo. Videti je, da vsaj polovica teh fantov še ni imela kele v rokah.«

Če je bilo treba, je Matija znal pospešiti delo. Še laže pa ga je bilo zavreti. Kar mu je Knigge zaupal vodstvo skupine, je zidovje raslo še počasneje, čeprav nihče ni posedal. Možje so kar naprej kaj prenašali ali prekladali, dvigali na odre ali spuščali na tla, in višji oficirji, ki so bili vsake toliko časa na obhodu, so samo pritrjevali ob živahnosti na gradbišču. Še na misel pa ni prišlo nikomur, da bi izmeril, koliko so pozidali, ali da bi vprašal, kdaj bo poslopje pod streho.

Vojska je nenavadna mašinerija, okorna in zapletena. Precej sile in dosti časa je treba, da jo spravijo v tek, in nič manj, da jo spet ustavijo. Koliko ukazov in koliko gibov, nesmiselnih v vsakdanjem življenju, je potrebnih, da se skupina desetih mož obrne in odkoraka v drugo smer. Kaj šele, kadar gre za čete, za bataljone!

Šele sedaj je Matija doumel, zakaj je včasih pomembneje ljudi zaposliti, kakor pa spraševati o koristnosti njihovega početja.

Lajtnant Knigge je bil zadovoljen z njim. Vedno pogosteje ga je vabil k sebi, da mu je pripovedoval o svojih načrtih.

»Ko sem bil v vaših letih,« je pravil, »sem bil prepričan, da bom gradil katedrale, da bom zidal palače...«

»Gotovo ste katero, gospod lajtnant.«

»Samo kasarne. Pa nekaj mostov. Ni jih bolj grozljivih poslopij, kot so kasarne. Morebiti še šole. Po vsej deželi enake, enako dolgočasne in enako ubijajoče, kakor bi se bil tisti, ki si jih je bil zamislil, prav trudil, da bi jih naredil zoprne.«

O svojem življenju Knigge skoraj da ni govoril. Matija je razumel le toliko, da je moral v vojsko, ko ga je do konca stisnilo... ali zaradi kart ali zaradi goljufije ali pa zaradi nesposobnosti. Ker ni mogel uresničiti svojih sanj, si je izbral varno zavetje, kjer jih je lahko brez škode in koristi pletel dalje. Cele ure je slonel nad papirji in risal poslopja, ki jim ni bilo sojeno, da bodo zgrajena, vitke stolpe, široka stopnišča in razsežne sobane. Včasih je govoril o njih s posmehom, posebno če je bil trezen. Kadar je bil pijan, pa je razgrinjal pred Matijem načrte in skice, kakor da je pravkar prišel z gradbišča in je treba to in ono še preveriti. Pil pa je skoraj vsak dan.

»Oglejte si tale lok Bauman!«

Matija mu je skušal slediti, ko je risal podrobnosti in nizal številke. Do srečanja s Kniggejem ni vedel, da je mogoče toliko stvari izračunati. Sam si je zmeraj pomagal tako, da je poizkušal. Kakšna izguba časa in moči. Knigge je udobno s svičnikom in listom papirja vse predvidel že vnaprej.

»Dolga leta pri Battestinu se nisem toliko naučil kot zadnje mesece tu,« je pisal Johani. »Naš lajtnant veliko ve...«

...čeprav je bil drugače čuden ptič. Najraje se je posmehoval. Vsemu. Še cesarju. Še bogu. A je za posmehom samo skrival pravo naravo. Ta je prišla na dan, kadar je odprl steklenico tokajca in prestavljal kozarec po kaki risbi, da jo je vso prekril z vlažnimi kolobarji. Steklenico je vsakokrat izpraznil, kakor bi se bal, da se bo vino v njej spridilo, če ga bo pustil do naslednjega dne. Pil je premišljeno, ne kakor drugi, ki so si le gasili žejo ali iskali pozabe. Natakal je kozarce, kakor da postavlja kantone ob poti, ki mu je sojena, da jo bo moral prehoditi vedno znova. Ob vsakem kozarcu je vprašal Matija:

»Tudi vam, Bauman?«

In Matija je odklonil vsakokrat z istimi besedami:

»Hvala, gospod lajtnant!«

Natakanje je bilo podobno obredu, ob katerem se je Knigge razvnemal kot apostol. Ihtavo je napadal sovražnike, ki jih Matija ni poznal, in oznanjal vero, ki je Matija ni razumel.

»Ustrašili so se višin, Bauman, to je. Vse je pri tleh. Položne strehe pa terase pa prostori, ki se odpirajo drug v drugega, kakor da je sipa iztegnila lovke, kakor da se je razrasla trajnica, tista zelena, blazinasta. Saj veste, katero mislim?«

»Vem, gospod lajtnant.«

»Pa boste nemara rekli, poglejte Sullivana. Ta je šel v višino kakor nihče pred njim. Poznate Sullivana, Bauman? Seveda ga ne. A ni zato nobene škode. Kakšna višina pa je to, če jo je razdelil na nizke predale, kakor da je postavil nekaj čebelnjakov enega vrh drugega? So vam všeč čebelnjaki, Bauman?«

»Ne vem, gospod lajtnant.«

»Višina, da se človeku zavrti, ko se ozre kvišku, da s pogledom komaj doseže strop, to. Da čuti, kako je v resnici majhen. Meščan pa prav tega ne prenese. In ker nima moči, da bi zrasel, je zmanjšal vse, kar je okoli njega. Še drevje je pristrigel kakor francoski kralj. In sezidal si je predmestno vilo. Mi lahko sledite, Bauman?«

Matija je pomislil na Battestinovo hišo.

»Lahko, gospod lajtnant.«

»Vse boste našli... grški atrij, gotsko okno, renesančni portal. Ampak vse pri tleh, zmanjšano. Človeku zbuja podobno sočutje in podoben odpor kot pritlikavci, ki jih razkazujejo v cirkusih. Ste si že ogledali katerega teh spačkov, Bauman?«

»Ne, gospod lajtnant.«

»...na vile mislim.«

»Sem, gospod lajtnant.«

»Pa ste si kdaj zaželeli, da bi jo imeli tudi vi? Tihi dom med zelenjem?«

»Samo bajto imam, gospod lajtnant.«

»Bajto! Ampak v vas dremlje pravi meščanček, Bauman. Samo na priložnost čaka... da bo manjšal in krčil vse okoli sebe. Kakšno hišo si boste zidali takrat, Bauman? Tako? Ali raje tole? Bolj koničasto streho? Ali takle portal?«

Knigge je trgal liste iz skicirke in z nenavadno lahkoto in z neprikritim sovraštvom risal hiše... razpotegnjene, terasaste, s koničastimi okni in s koničastimi strehami. Samo nekaj bežnih potez, pa je bila podoba tu.

BESEDA AVTORJA

Z življenjsko zgodbo Matija Baumana sta zajeti dve tretjini našega stoletja, dve svetovni vojni in trikratna menjava denarja in oblasti. V tem času se je Matija povzpel od zidarja do podjetnika, od vaškega bajtarja do vplivnega meščana v malem mestu, da je nazadnje spet vse izgubil in končal kot upokojen delavec. Usoda Matija Baumana je podobna usodi mnogih slovenskih predvojnih meščanov, ki so se dvignili iz skromnih vaških razmer in so ostali nemara zato vse življenje drobnjakarski. S stiskaštvom in zvijačnostjo so snovali svoja podjetja v prepričanju, da bodo rodovom zagotavljala ugled in udobje. V resnici so cvetela le nekaj let. Po zadnji vojni jih je odplavil čas kot nepotrebno navlako in vsi napori lastnikov so se izkazali za nične.

V trdo Matijevo pridobitniško življenje so vpletene štiri ženske: Johana prinaša ljubezen, Marija denar, Ana hrepenenje in Otilija tolažbo. Nobena ne poseže usodno v življenje, ki bi se bilo verjetno podobno odvijalo tudi brez njih,

Ivo Zorman

vsaka pa je na svoj način odraz določenega obdobja in razmer, zato je roman po njih razdeljen na štiri dele.

Roman je zasnovan na dejstvih, prepleten je s političnimi, družbenimi in gospodarskimi razmerami v naši nedavni in najbližji preteklosti, a o njih ne izreka niti lastnih niti obče veljavnih sodb. Življenje je prikazano tako, kakršno je v zavesti podjetnika Matija Baumana. Njegove so ocene političnih gibanj in vojn, gospodarske uspešnosti in poslovne poštenosti. Tudi besedni zaklad in razmišljanja ne presegajo duševnega obzorja sicer bistrega, a v bistvu preprostega človeka, ki so ga oblikovale samo vaška šola in življenjske izkušnje. Tudi vse primere so vzete iz zidarskega življenja.

Objavljeni odlomek nam predstavlja Matija Baumana med prvo svetovno vojno. Za seboj ima že prvi korak pri strmem vzponu: s premetenostjo si je pridobil zaupanje gospodarja in kljub mladosti napredoval za polirja. Pot mu je pretrgala vojna, a je še ta čas izkoristil v svoj prid. Pri saperjih mu zapiti arhitekt lajtnant Knigge pripoveduje o gradbeništvu, kakor mu ni še nihče dotlej. Matija ne razume vsega in marsikaj obrne po svoje, a skrbno posluša in lista po lajtnantovih knjigah in se uči. Priha-

BESEDA ZALOŽNIKA

V romanu Dom človekov obravnava Ivo Zorman vzpon in zaton zidarja Matije Baumana, ki se z izjemno voljo in vztrajnostjo povzpne do gradbenega podjetnika, dokler na koncu življenja spet ne ostane praznih rok. Dejanje zajema široko časovno obdobje od konca preteklega stoletja do današnjih dni in je razporejeno ob štirih ženskih likih, ki vplivajo na Baumanovo življenje. To so prva žena Johana, druga žena Marija, snaha Ana in nekdanja hišna gospodinja Otilija. V ozadju, čeprav morda celo odločilnejša od imenovanega kvarteta, stoji Matijeva mati Marija Pečan, energična ženska, ki si ves čas prizadeva, da bi se prebila iz revščine in povprečja v svet premožnih in bogatih, prav to ambiciozno lastnost pa podeduje po njej tudi sin Matija.

Zormanovi junaki se po vzponih in padcih, ki jih doživljajo v življenju,

Kajetan Kovič

slednjič znajdejo na mestnem pokopališču, kjer stoji Baumanova grobnica s pomenljivim napisom DOM ČLOVEKOV. Pisatelj nam tako kaže na relativnost vsega dosegljivega in doseženega, ne da bi s tem zanikal človekovo življenjsko voljo in moč ter njegova zadovoljstva in užitke ob vzponu.

S tem trdno zgrajenim romanom se dopolnjuje Zormanova kronika Baumanove družine, ki smo jo doslej spoznali v Sončnici navadni skoz vejo Matijevega srednjega brata Jakoba in njegove d me ter v romanu Stric Benjamin, ki slika usodo najmlajšega izmed Baumanov. Z romanom Dom človekov je sklenjena širokopotezna freska, v kateri imajo tudi druge osebe iz Baumanove družine, čeprav v epizodah, izrazito zarisane fiziognomije. Takšna je bila usoda mnogih družin, ki so od proletarsko-kmečih začetkov prek malomeščanskega intermezza zrasle v sedanjost v novi razslojenosti.

Dom človekov je tudi po oblikovni plati eno najboljših del Iva Zormana, premišljeno v zgradbi, brez nepotrebnih stranskih poti, zgoščeno ob glavnem liku, zoženo na njegovo optiko, vendar vseskozi avtentično v opisu časa in razmer.

KAJETAN KOVIČ

Iz pesniške delavnice

Jože Šmit:

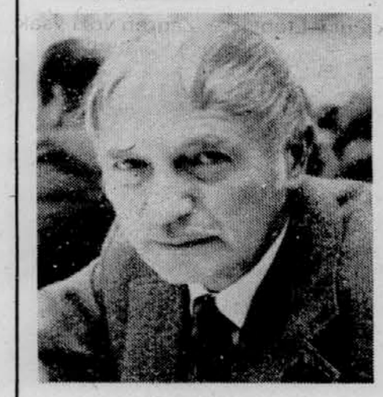
Sonet

Star, star in razmajan.
Pijem svoj četrt
in čutim potrt,
da potujem daleč stran.

V daljavi sivi
se veter kot tat reži
z mojimi lasmi
v krempljih grabežljivih.

Brazda široko
na čelu zazija,
ko jemljem kozarec v rôko.

Oh, da,
življenje nemilo
se je podražilo.

Paberkovanje

Ti moj zadnji grozd...

Ustnice me pečejo
od tvojega medu
in od besed,
ki jih ne dorečejo.

Goltam svoj molk
in goltam sram
volčjega gladu,
a glej:

spet živim
in v meni bruha gejzir.

Beseda

Molk se obrusi
ko kamen v ustih,
nato pride glas.

A glas ni beseda.

Besedo rodi
dolgo dolgo golčanje,
ko mine preplah.

Tvoje ptice

Vsako jutro
jim razdrobiš svoj hlebec,
vsako jutro se razdaš
in rečeš moje ptice,
moje uboge ptice,
ki ne smejo stradati,
moje čudovite ptice,
ki morajo še peti,

a vsak večer opaziš,
da so ti tvoje ljube ptice
onečedile gnezdo,
ti dobri bedak!

Groza

Sončnica v mrzlem dežju,
sekira zagozdena v glavo,
seme razlito v snu,
čebela nad suho otavo.

Misel v precepu željâ,
nekje škripajoča zavora,
krik zadušen, gluhost zla,
ki se razcvesti mora.

CANKARJEV DOM

Kulturni in kongresni center Trg revolucije 2, Ljubljana
SREDNJA DVORANA
Četrtek, 1. 10., ob 19.30: Emona Merkur, MODNA REVIJA z nastopom Nece Falk, Aleksandra Mežka, Ibrice Jusić in Ivice Šerfezija.
MALA DVORANA
Četrtek, 1. 10., ob 20. uri: BITEF na filmskem traku. ZIMSKO POTOVANJE NA OLIMPIJSKEM STADIONU. Posnetek predstave, Schaubühne am halleschen ufer, Zahodni Berlin.
Vstopnice so v prodaji pri blagajni Cankarjevega doma v Emonskem prehodu, vsak dan (razen nedelje) od 9.–14. ure in od 17.–19. ure, oziroma do začetka predstave.

GLEDALIŠČE

DRAMA SNG
Zaradi smrti igralca RUDIJA KOSMAČA je otvoritev nove delovne sezone v Drami SNG preložena. V doslejšnjih napovedih že objavljene predstave MLADE BREDE odpadejo. Na novo predvideni začetek sezone bo sporočen v dnevnem časopisju.

OPERA IN BALET SNG LJUBLJANA
Četrtek, 1. oktobra ob 19.30 – G. Verdi: DON CARLOS. Premiera ZA ABONMA PREMIERSKI in izven.
Petek, 2. oktobra ni predstave.
Sobota, 3. oktobra ob 18.00 – G. Verdi: DON CARLOS. ZA IZVEN. Gostujeta basista Dimiter Petkov iz Milana in Nikola Stoilov iz Sofije.
Cenjeno občinstvo obveščamo, da bo ljubljanska Opera začela novo sezono v četrtek, 1. oktobra ob 19.30 s premiero Verdijeve opere DON CARLOS, ki je doživel svojo praizvedbo 11. marca 1867 v Parizu kot naročena predstava ob odprtju svetovne razstave. Zaradi čezmerne dolžine je skladatelj kasneje opero skrajšal in so jo kot tako ponovno uprizorili leta 1884 v milanski Scali. V Ljubljani je bila zadnjikrat uprizorjena 8. aprila 1976. Njeno sedanjo uprizoritev so pripravili dirigent Lovrenc Arnič, asistent dirigenta Igor Švara, zborovodja Jože Hanc, režiser Vladimir Ruždjak iz Zagreba, k. g., asistent režiserja Marijan Breznik, scenograf ing. arh. Niko Matul, kostumografka Alenka Bartlova. V premierski zasedbi bodo peli naši odlični solisti Ivan Sancin, Ivanka Boljkovac iz Zagreba, k. g., Dimitar Damjanov, Ante Mijač iz Zagreba, k. g., Ferdinand Radovan, Olga Gracelj, Božena Glavak, Nada Grozdanova, Franc Javornik, Jože Gašperšič, Jože Kores, Zdravko Kovač, Jaka Jeraša, Slavko Strukelj, Anton Prus in Anton Pristavec. Kasneje se bodo vključili v zasedbo še Ženi Živkova, Vladka Oršanič, Rajko Koritnik, Stane Koritnik in Zlatomira Nikolova-Puhar, k. g. Prevod »DON CARLOSA« je oskrbel Smiljan Samec.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO GLEDALIŠKA PASAŽA
Petek, 2. oktobra, ob 10.30 – E. Ionesco: NOVI NAJEMNIK. K. Valentin: SELITEV. Zaključena predstava za POKLICNO GRADBENO ŠOLO.

SLOVENSKO MLADINSKO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI
Četrtek, 1. oktobra, ob 19.30: MISSA IN A MINOR. Po motivih knjige D. Kiša – Grobnica za Borisa Davidoviča. Avtor predstave – Ljubiša Ristić, za IZVEN! (Stiridesetič)
Rezervacije vstopnic od 10. do 12. ure po telefonu 311-010. Vstopnice lahko kupite od 11. do 12. ure v tajništvu Slovenskega mladinskega gledališča, Trg VII. kongresa ZKJ-1/1. Rezervirane vstopnice lahko dobite danes od 17.30 do 19. ure pri gledališki blagajni.
Sreda, 7. oktobra, ob 21.30 – Rudi Šeligo: SVATBA.
Četrtek, 8. oktobra, ob 21.30 – Rudi Šeligo: SVATBA.
Gostuje Prešernovo gledališče iz Kranja. Igrajo: Milena Zupančič, Ivo Ban, Ivanka Mežan, Dare Ulaga, Alja Tkačeva, Miro Oman, Jože Kovačič, Draga Potočnjak.
Vabimo vas, da si ogledate predstavo za katero je umetniški direktor Sterijinega pozorja Vladimir Stamenković opozoril: Ta predstava mi iz nejasnih razlogov slovenske selekcijske komisije ni bila predlagana za uvrstitev na letošnje Sterijino pozorje. Svatba je ena od treh najboljših predstav, ki sem jih videl v pretekli sezoni!
Rezervacije vstopnic sprejema vsak dan Slovensko mladinsko gledališče od 10. do 12. ure po tel. 311-010.

EKSPERIMENTALNO GLEDALIŠČE »GLEJ«
Kulturni dom poljane – nedelja, 4. 10. 1981 ob 20. uri
ZDRAVKO DUŠA JASLICE
režija: VINKO MODERNDORFER, dramaturgija: ANDREJ VAJEVEC, kostumi: MAJOLKA ŠUKLJE, glasba: JANI GOLOB, korepetitor: MILENA GRM
igrajo: ALJA TKAČEVA, MAJOLKA ŠUKLJE, MILENA GRM, OLGA GRAD, MARINKA ŠTERN, BOJAN UMEK, IGOR SAMOBOR
rekviziti: JELKA DOBNIKAR
Prodaja vstopnic uro pred pričetkom, predstava traja uro in dvajset minut. Cenjeno občinstvo prosimo za razumevanje, ker je predstava v torek, 29. 9. 1981 odpadla zaradi smrti kolega.

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA ROČNE LUTKE – ŽIDOVSKA STEZA 1
Četrtek, 1. okt., ob 17. uri: **Prvič v tej sezoni za izven!**
Zdenjek Florian: TOBIJA. To je poučna in prisrčna zgodbica o kužku Tobiji, ki je zasmehovan zaradi svoje podobe, ker je jazbečar. Zato se odloči, da bo spremenil svojo podobo. Kaj in kako se je odločil? Pridite in boste zvedeli!
Sobota, 3. okt., ob 10. uri: Nace Simončič: VELIKI KIKIRIKI. Ta zgodba pripoveduje: »Živela je babica, ki je imela kokoš. Nekega dne je kokoš zvalila piščančka, ki pa ni bil nihče drug kot »veliki Kikiriki« . . .
OTROKE, starše in vse prijatelje lutkovne dejavnosti obveščamo, da smo spremenili naslov upravnih prostorov in sedaj glasi: Lutkovno gledališče Ljubljana, Krekov trg 2/I., telefon: 314-789. Na to številko lahko v prihodnje rezervirate tudi vstopnice za naše predstave.
Obveščamo vas tudi, da do nadaljnjega ne bomo izvajali marionetnih predstav, ker je dvorana MARIONETE, Levstikov trg 2 zaprta, ker ne ustreza požarnovarnostnim predpisom. Predstave ZA IZVEN se bodo odvijale predvsem v dvoranici Židovska steza 1, ker je to edina dvorana, ki nam je trenutno na voljo.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE MARIBOR
Četrtek, 1. oktobra, ob 20. uri – Ž. Petan: KONCERT ZA TRIKOTNIK (kabaret) na malem odru za IZVEN. Na malem odru SNG bo ponovljena uspešna uprizoritev kabareta Žarka Petana KONCERT ZA TRIKOTNIK, ki je neke vrste »nadaljevanka« uspele predstave Koncerta za igralko in igralca. Petanovi aforizmi o družbenih napakah in o medsebojnih človeških odnosih vedno znova zabavajo občinstvo. Predstavo je zrežiral Janez Jemec, nastopajo Anica Sivec, Volodja Peer, Janez Jemec, Boris Ročkar in Rudi Miložič, ki predstavo spremljata v živo na klavir in bobne. Predstavi bosta na malem odru za neabonmajsko občinstvo v četrtek, 1. 10. in v petek, 2. 10. zvečer.
Vstopnice lahko dobite v gledališki blagajni od 11. do 12.30 in od 18. do 19.30.
Posebno obvestilo:
Fante od 14. do 22. let vabimo k vpisu v BALETNI STUDIO – klasični in moderni balet. Možnost sodelovanja pri baletni predstavi SNG.
Informacije in formularje za prijavo dobite pri vratarju SNG.

slovensko ljudsko gledališče celje
Četrtek, 1. oktobra, ob 19.30 – Milan Kleč: POLKA. ABONMA ČETRTEK in IZVEN.
Petek, 2. oktobra, ob 18. uri – Milan Kleč: POLKA. ABONMA LAŠKO in IZVEN.

PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE NOVA GORICA
Četrtek, 1. oktobra, ob 11. in 17. uri – J. C. Grumberg: MODNI SALON za EGŠ.

KONCERT

Jutri, 2. t. m. bo ob 19.30 **1. koncert rdečega abonmaja Slovenske filharmonije.** Orkester SF bo pod vodstvom **Milana Horvata** izvedel Osterčevo Mati, Dittrichov Koncert za violončelo in orkester in Beethovnovo 5. simfonijo. Solist **Heinrich Schiff.** Koncert bo snemala televizija.

KINO

SPORED ZA ČETRTEK
KINOTEKA, Miklošičeva c. 28: švedski film MOLK. Režija: Ingmar Bergman. Glav. vl.: Ingrid Thulin, Eva Dahlbeck, Jarl Kule, Bibi in Harriet Andersson. Predstave ob 16., 18. in 20. uri.
Prodaja vstopnic uro pred prvo predstavo. Prosimo cenjeno občinstvo, da ne zamuja predstav!
KINO UNION: PREMIERA – angleški barvni film, kriminalka McVICAR. Film o resnični zgodbi Johna McVicarja, imenovanega »najnevarnejši človek na Angleškem in sovražnik št. 1«. Prod.: Polytel film, 1979. Glasba: Robert Daltrey' Jeff Wayne. Kamera: Wernon Layton. Scenarij po lastnih spominih: John McVicar. Režiser: Tom Clegg. Glavna vloga: Roger Daltrey. Ostale vloge: Georgina Hale, Adam Faith, Cheryl Campbell in drugi. Brez predfilma! Predstave ob 15., 17., 19. in 21. uri.
(Film, ki prihaja na spored: ameriški znanstveno-fantastični film »Invazija tretjih bitij« režiserja Philipa Kaufmana z Donaldom Sutherlandom v glavni vlogi)
KINO KOMUNA: »Konec filma – pravi šok. Mlajši smo si tiste dni pač drugače zamišljali . . .« (Anketa) Domači barvni film, ljubezenska drama SAMO ENKRAT SE LJUBI (Samo jednom se ljubi). Prod.: Jadran film, 1981. Nagrada filmskih kritikov »Milton Manaki« kot najboljši film puljskega festivala! Glasba: Branislav Živković. Kamera: Tomislav Pinter (Zlata Arena). Scenarij: Branko Šomen & R. Grlić. Režija: Rajko Grlić. Glavni vlogi: Predrag Manojlović in Vladica Milosavljević. Vloge: Mladen Budišćak, Erland Josephson, Zijah Sokolović in drugi. Brez predfilma! Predstave ob 15., 17., 19. in 21. uri.
Ob 10. uri MATINEJA: francoski barvni VV film, ljubezenska komedija GIMNAZIJKE. Scenarij in režija: Diana Kurys.
KINO BEŽIGRAD: ameriški barvni VV film, ljubezenska drama JENKIJI (Yanks). Prod.: Paramount, 1979. Glasba: Walter Bernstein. Kamera: John Bidoc. Scenarij: Colin Welland. Režija: John Schlesinger. Glavna vloga: Richard Gere (»Ameriški gigolo«). Druge vloge: Vanessa Redgrave, Lisa Eichorn, William Dewane in drugi. Brez predfilma! Predstave ob 15.30, 18. in 20.30.
KINO TRIGLAV: PARADA USPEŠNIC 80 – ameriški barvni WS film, srhljivka NOČ ČAROVNIC (Halloween). Scenarij in režija: John Carpenter, dobitnik nagrade na festivalu v Chicagu. Glavne vloge: Donald Pleasance, Jamie Lee Curtis, Nancy Loomis in drugi. Filmske novice št. 38 (Pet desetletij naivnega slikarstva in druge novice) Predstave ob 16., 18. in 20. uri. Film ni primeren za otroke!
KINO VIČ: ameriški barvni film, kriminalistična drama NEKDO JE UBIL NJENEGA MOŽA (Somebody Killed Her Husband). Prod.: United Artists, 1980. Glasba: Alex North. Kamera: Landrew Laszlo & Ralph B. Dode. Scenarij: Reginaid Rose. Režiser: Lamont Johnson. Glavne vloge: Farah Fawcett-Majors, Jeff Bridges, Tammy Grimes in drugi. Brez predfilma! Predstave ob 16., 18. in 20. uri.
KINO ŠIŠKA: ameriški barvni VV pustolovski film-srhljivka MORILSKE RIBE (Killerfish). Prod.: Art-Studio, 1979. Glasba: Josef Britt. Kamera: Anton Vittoris. Scenarij in režija: Anthony M. Dawson. Glavne vloge: Lee Majors, Karen Black, Marisa Berenson in drugi. Brez predfilma! Predstave ob 16., 18. in 20. uri.
KINO SLOGA: ZAPRTA – PRENAVLJAMO DVORANO!
OTROŠKI KINO MOJCA: ameriške barvne risanke JUNAKI DISNEYLANDA s kratkim filmom »Pingvin Charley«. Predstavi ob 16. in 17.30. Prodaja vstopnic uro pred začetkom predstav.
KINO DOMŽALE: ital. barv. film ZBOGOM LJUBEZEN, ZBOGOM, ob 18. in 20. uri.
KINO RADOMLJE: amer. barv. film MOŽ NA POIZKUŠNJO, ob 20. uri.
KINO MENGEŠ: ital. barv. film ŠERIF V DOLINI NILA, ob 18. in 20. uri.
KINO CENTER – KRANJ: amer. barv. musical LASJE (HAIR), ob 16. in 18. uri. Režija: Miloš Forman. Igrajo: John Savage, Treat Williams, Beverly D'Angelo.
REVIJA »MORAVINIH« FILMOV ZA LETO 1982: VELIKA IGRA, ob 20. uri.
KINO STORŽIČ – KRANJ: amer. barv. krim. film KOMA – NA MEJI SMRTI, ob 16. 18. in 20. uri.
KINO TRŽIČ: domači barv. film LEV V SRCU, ob 18. in 20. uri.
KINO DOM – KAMNIK: amer. ital. barv. vestern IMENUJEM SE NOBODY, ob 18. in 20. uri. V gl. vl. Terence Hill, Bud Spencer.
KINO DUPLICA: amer. barv. krim. film SEDMERICA SEJE SMRT, ob 20. uri.
KINO PLAVŽ – JESENICE: hongkonški barv. film BRUCE LEE MI TE OBČUDUJEMO, ob 18. in 20. uri.
KINO RADOVLJICA: amer. barv. fant. film METEOR, ob 20. uri.
KINO BLED: jug. barv. vojni film PEKLENSKI OTOK, ob 20. uri.
KINO BOHINJ – BOH. BISTRICA: amer. barv. film LETALIŠČE CONCORDE 80; ob 20. uri.
KINO SORA – ŠKOFJA LOKA: franc. kom. HRABRO BEŽIMO, ob 20. uri.
KINO KRKA – NOVO MESTO: ital. barv. film PRESAJEVANJE MOŠKOSTI, ob 17. in 19. uri. Film ni za otroke.
KINO DELAVSKI DOM – ZAGORJE OB SAVI: nem. barv. krim. erot. film POROČILO IZ ST. PAULIJA, ob 18. in 20. uri. Film ni primeren za mladino do 15 let.
KINO DELAVSKI DOM – TRBOVLJE: amer.-barv. CS film drama ŠAMPION, ob 18. uri. Nakup vstopnic in vhod v kino dvorano je izjemoma pri izhodnih vratih.
KINO SVOBODA II – TRBOVLJE: amer. risani film TOM IN JERRY – OSKARJEVCA, ob 16. in 17.30.
KINO DELAVSKI DOM – HRASTNIK: amer. akcij. film OKRUTNO MAŠČEVANJE, ob 19. uri.
KINO ROGAŠKA SLATINA: ital. barv. film V MILANU UBIJAJO V SOBOTO, ob 17. in 19.30.
KINO ŠMARJE PRI JELŠAH: amer. barv. psihološka drama STEKLENI ZVON, ob 19. uri.
KINO PARK – MURSKA SOBOTA: franc. barv. VV film SRAMEŽLIV SEM, A SE ZDRAVIM, ob 18. in 20. uri.
KINO SOČA – NOVA GORICA: amer. film HOOPER SUPERKASKADER, ob 18. in 20. uri.
KINO SVOBODA – ŠEMPETER PRI GORICI: jug. film EROGENA CONA, ob 18. in 20. uri.
KINO SOČA – KOPER: dom. kom. LJUBI, LJUBI ALI GLAVE NE IZGUBI, ob 16., 18. in 20. uri.
KINO ZVEZDA – IZOLA: ital. drama TEREZINO TELO, ob 18. uri. Filmsko gledališče: Buzz Kulik – LOVEC, ob 20. uri, v glavnih vlogah: Steve McQueen, Elli Walach, FEST 81!
KINO TARTINI – PIRAN: nem. erot. film LJUBEZEN IZPOD 17 LET, ob 18. in 20. uri. Otrokom ne dovolimo ogleda filma.

KINO MARIBOR

KINO GLEDALIŠČE: ob 15.30, 17.45 in 20. uri nemška barvna komedija ŽGEČKLJIVE ZGODBE. Režiser: Josef Sacher. V glavnih vlogah: Joachim Hansen, Francis Fehr, Edwige Fenech.
KINO UNION: ob 15.30, 17.45 in 20. uri hongkonški barvni kung fu film TETOVIRANA ZVEZA. Režiser: Lee Tso Nam. V glavnih vlogah: Jim Kelly, Chen Sing, Tan Tao Lang.
KINO PARTIZAN: ob 10. uri hongkonški barvni kung fu film TETOVIRANA ZVEZA.
Ob 15.30, 17.45 in 20. uri jug. barvna komedija LJUBI, LJUBI, TODA GLAVE NE IZGUBI. Režiser: Zoran Čalić. Zadnjič. V glavnih vlogah: Dragomir Bojanić-Gidra, Dara Čalenić, Rialda Kadrić, Vladimir Petrović, Jelena Žigon, Mija Aleksić.
KINO UDARNIK: ob 15.30, 17.45 in 20. uri grški barvni erotični film EMANUELA – KRALJICA SADOSA. Režiser: E. Myler. V glavnih vlogah: Laura Gemser, Gabriela Tinti, Gordon Mitchell. Otrokom do 15. leta starosti ogleda filma ne dovolimo. V petek, dne 2. 10. bo ob 10. uri matineja v KINU PARTIZAN s hongkonš. barv. kung fu filmom TETOVIRANA ZVEZA.

RADIO MARIBOR

7.30 Danes za vas; 8.00 Poročila; 8.05 Obvestila, zabavna glasba in EP; 8.35 S pesmijo in plesom (Koroški vokalni oktet Poljana in ans. Slak s Fanti iz Praprotna); 14.00 Novice; 14.05 Zabavna glasba; 14.10 Turistični napotki v nemškem jeziku; 14.15 Obvestila, zbavna glasba in EP; 14.30 Mali recital tria Tartini – Aci Bertoncelj, klavir, Dejan Bravničar, violina, – Ciril Škerjanc, violončelo; 14.45 Slovenski pevci zabavne glasbe; 15.30 Prijetno popoldne vam želijo; 16.00 Dnevnik; 16.20 Obvestila; 16.30 Na tekočem traku iz studia 3; 17.00 Pričevanja; 17.30 Vedno lepe melodije; 18.00 Kulturna paleta; 18.30 Glasba kreativnih (Brane Ronček).

OBVESTILA

ANGLEŠČINO IN NEMŠČINO poučujem po sodobni avdio-vizualni metodi, v majhnih skupinah: v skupine za odrasle sprejmem še nekaj slušateljev. Informacije po telefonu (061) 314-182 od 9.–12. ure. P-108-O

STALNO RODOVITNE JAGODE – VZPENJALKE, prodam. Najnovejša vrsta humelovih jagod-grandi. Jagode rastejo ob kolu do 2 m ali samostojno. Sadika rodi v enem letu do 5 kg. Plodovi so veliki, dekorativni, od 2 do 5 cm. Jagode lahko gojite v loncih in na vrtu. Če jih gojite ob kolu, bodo plodovi večji. Imajo vonj gozdnih jagod in jih lahko sadite vse leto, najbolje septembra, oktobra, novembra. Odlično uspevajo v vseh nadmorskih višinah. Pošljem s povzetjem najmanj 20 kosov sadik. Cena ene sadike je 15 din. Pošljem sliko plantaže v barvi in navodilo. Miloje Jevdjić, D. Crnišava, 37243 Počekovina. T-2001-0

zavod tivoli

CENTRALNO KOPALIŠČE TIVOLI
Dokler ne bodo bazena uporabljali plavalni klubi, velja v kopališču naslednji urnik: četrtek od 10.30 do 14. ure, od ponedeljka do petka od 18.30 do 20. ure, sobota in nedelja od 10. do 18. ure. VSAKO SREDO USMERJENA REKREACIJA POD STROKOVNIM VODSTVOM. Nudimo nakup prenosljivih izkaznic za sezono 81/82. (Za termine ob delavnikih 500 din za sindikate, 700 din za posamezne, za termine ob sobotah in nedeljah 700 din za sindikate, 900 din za posameznike, za vse termine v tednu 1.100 din za sindikate, 1.500 din za posameznike.)
S 5. oktobrom se začne: začetni plavalni tečaj za otroke (ponedeljek, sreda in petek od 16.–17. ure, 10-krat – 500 din.) Nadaljevalni tečaj za otroke (torek in četrtek od 16.–17. ure, 16-krat – 800 din) in začetni tečaj za odrasle (ponedeljek, sreda in četrtek ob 20. uri, 12-krat – 600 din). Informacije po telefonu 315-522 int. 51.

DRSALIŠČE
Obratuje: torek in četrtek od 20. do 22. ure, sreda in petek od 21. do 23. ure, sobota in nedelja od 10. do 12., od 14. do 16. in od 20. do 22. ure. UGODEN NAKUP PERMANENTNIH VSTOPNIC ZA SEZONO 81/82.

ZLATI KLUB – SAVNA
obratuje vsak dan razen sobote in nedelje od 9. do 22. ure. V torek samo za ženske, druge dneve mešano ter v soboto od 8. do 18. ure mešano. Ob torkih, četrtkih in sobotah možnost masaže. Poseben popust za sind. org. in organizirane skupine.

BOWLING
obratuje: od ponedeljka do sobote od 16. do 22. ure. Poseben popust za sind. org. in organizirane skupine.

AVTODROM IN VRTILJAK
obratuje vsak dan od 9. do 21. ure.

MINI GOLF
obratuje od ponedeljka do petka od 14. ure dalje ter ob sobotah in nedeljah od 10. ure dalje.

stopeka SUPER
odprta vsak dan razen ponedeljka od 20. do 2. ure.

ČUK KLUB
odprt vsak dan razen torka od 20.30 do 2.30. Nedelja, ponedeljek in sreda za ženske prost vstop.

GOSTIŠČE SULC
odprto vsak dan od 10. do 23. ure. Gostišče ima letno pokrito teraso.

LETNI BIFE V HALI TIVOLI
odprt vsak dan od 8. ure do 21.30.

TENIŠKA IGRIŠČA
odprta vsak dan od 6. do 18. ure. Igrajo lahko vsi tisti, ki imajo sezonske vstopnice ali kupijo vstopnice za enkratno uporabo. Igranje z urnimi kartami je od ponedeljka do petka, od 6. do 12. ure, ob sobotah od 12. do 18., nedelja od 6. do 18. ure.

HALA TIVOLI
vse organizirane skupine in sindikalne organizacije obveščamo, da vnaprej sporočijo oziroma rezervirajo termine v mali dvorani za rekreacijsko dejavnost. Informacije po telefonu 315-522, int. 69.

OSEBNA ZAHVALA

Zahvaljujem se dr. Snoju, dr. Frasu, glavni sestri Aniti ter medicinskima sestrama Marici in Boji za skrb in požrtvovalnost, ki sem ju bila deležna v času zdravljenja na Onkološkem inštitutu (stavba C/III. nadst.) v Ljubljani

Ivanka Jerman iz Kranja
1-7533

Odbor za delovna razmerja
OŠ Krimski odred Preserje,
objavlja
naslednja dela in naloge:
– učitelja v oddelku PB Preserje
(za določen čas, do 4. 5. 1982) – PU
– knjižničarja, SL
(za nedoločen čas) – PU, ob 6. 11. 1981 dalje
– tajnice šole
(za določen čas – do 1. 7. 1982) – srednja administrativna šola, poskusno delo 3 mesece
Nastop službe pod 1. in 3. takoj ali po dogovoru.
Pisne vloge s kratkim življenjepisom in dokazili o strokovnosti pošljite na OŠ Krimski odred Preserje, 61352 Preserje.
1-7543

Svet
GIMNAZIJE NOVO MESTO
ponovno razpisuje dela in naloge
– ravnatelja
Pogoji:
– izobrazba, predpisana po zakonu o usmerjenem izobraževanju
– opravljen strokovni izpit
– najmanj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu
– ustrezne moralno-politične in organizacijske sposobnosti
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Razpisna komisija pri Gimnaziji Novo mesto, za razpis ravnatelja.
30-7526

PREDAVANJE

Institut »Jožef Stefan« v Ljubljani, Jamova 39, vabi v petek, 2. oktobra 1981 ob 12.30 na zanimivo predavanje prof. dr. Felixa Franksa iz Department of Botany, University of Cambridge, England, z naslovom WATER – THE MOST ECCENTRIC CHEMICAL. Predavanje bo v predavalnici Instituta.
1-7570

DEŽURNI ZDRAVNIK

LJUBLJANA
1. Nujna ambulantno-medicinska pomoč v Ljubljani za odrasle neprekinjeno v Urgentnem bloku Kliničnega centra (vhod iz Bohoričeve ulice): Za otroke in mladino do 15. leta starosti – ob delavnikih čez dan v otroških in šolskih dispanzerjih zdravstvenega doma Ljubljana
– ponoči od 19. do 7. ure, ob nedeljah in praznikih v pediatrični dežurni ambulanti – Pediatrične klinike – Vrazov trg 1. tel.: 310-246.
2. Za nujno zdravniško pomoč na domu kličite po tel.: 323-060. V primeru življenjske nevarnosti ali ogroženosti pa tel. št. 94. Za otroke in mladino do 15. leta starosti se ob delavnikih od 7. do 19. ure obračajte na otroške in šolske dispanzerje Zdravstvenega doma Ljubljana. Pediatrična dežurna ambulanta od 19. do 7. ure, ob nedeljah in praznikih pa bo zagotavljala le v izjemnih primerih prevoz otrok z reševalnim vozilom v ambulanto. V takem primeru kličite po tel. 323-060.
3. Prebivalci občine Grosuplje–Ivančna gorica kličejo za nujno zdravniško pomoč na domu po tel. 783-039 ali 783-006, v odsotnosti zdravnika od 19. do 7. ure zjutraj, ob nedeljah in praznikih pa po tel. št. 94.
4. Nočna, nedeljska in praznična zobna ambulanta je v prostorih enote za zobozdravstveno varstvo Nebotičnik – TOZD Center, v drugem nadstropju, Kidričeva 1.
Ambulanta nudi pomoč v nujnih primerih in to vsak dan od 20. do 6. ure zjutraj naslednjega dne, ob nedeljah in praznikih pa ves dan.
»Klic v duševni stiski« deluje od 19. do 7. ure naslednjega dne. Kličite po tel. (061) 313-715.

MARIBOR
ZD Maribor, Ulica talcev 9, telefon 22-222
V mestu: dr. Herman Lešnik, okoliška dežurna služba: dr. Borut Hajnrih in dr. Srečko Rutar, ambulantna dežurna služba: dr. Vojko Flis, pediatrična dežurna služba: dr. Nada Piščanec-Senica.

DEŽURNA LEKARNA

LJUBLJANA
Centralna lekarna, Prešernov trg 5.
MARIBOR
Nočna in nedeljska dežurna lekarna: Lekarna Glavni trg 29.

SEJEMSKI POPUST

Na 1. sejmu gradbeništva in gradbenih materialov v Gornji Radgoni vam TOZD IGM HOČE ponuja nakup betonskih zidakov TBB 30 MPa 15 in TBB 20 MPa 15 z 10-odstotnim popustom.

Naročila sprejemajo na sejemskem prostoru (Hala A, prostor SOZD GIPOSS) in v TOZD IGM Hoče do vključno nedelje.
S svojimi gradbenimi materiali se priporoča

GP STAVBAR MARIBOR, TOZD IGM HOČE, tel. (062) 61-201, 61217.

POCENI prevozi vseh vrst in na vseh relacijah. Telefon (061) 264-591. **PR-18482-165**

PREVOZNE storitve, kompletne selitve, opravimo strokovno za zasebni in družbeni sektor. Prevozi oseb. tel. 345-417. **PR-015120-165**

PREVOZI in selitve. Tel. (061) 341-079. **PR-PT-118763-165**

zeleni vlak

Nov zeleni vlak od 5. 10. 1981 dalje

Na relaciji

Titovo Velenje–Ljubljana

Vozni red

6.30	Titovo Velenje	↑	17.10
6.45	Šmartno ob Paki		16.54
6.59	Žalec		16.39
7.11	Celje		16.30
8.30	Ljubljana		15.10

Vozni red drugih zelenih vlakov

6.00	16.10	Maribor	↑	8.30 18.10
6.51	17.01	Celje		7.37 17.17
8.10	18.20	Ljubljana		6.20 16.00
5.00		Murska Sobota	↑	18.27
5.21		Ljutomer m.		18.06
5.42		Ormož		17.45
6.00		Ptuj		17.25
6.20		Pragersko		17.07
7.01		Celje		16.28
8.20		Ljubljana		15.10
5.50		Metlika	↑	16.10
6.07		Črnomelj		15.54
6.17		Semič		15.43
6.51		Kandija		15.20
6.52		Novo mesto cen.		15.18
6.54		Novo mesto		15.16
7.03		Trebnje na Dol.		14.56
8.00		Ljubljana		14.00
4.10		Pula	↑	21.35
4.40		Kanfanar		21.07
5.01		Pazin		20.46
5.36		Buzet		20.09
6.14		Divača		19.33
6.47		Postojna		18.56
7.45		Ljubljana		18.00
8.39		Zidani most		17.01
9.35		Zagreb		16.00

Zeleni vlaki vozijo vsak dan, razen sobote, nedelje in praznikov

Zeleni vlak Pula–Ljubljana–Zagreb vozi vsak dan

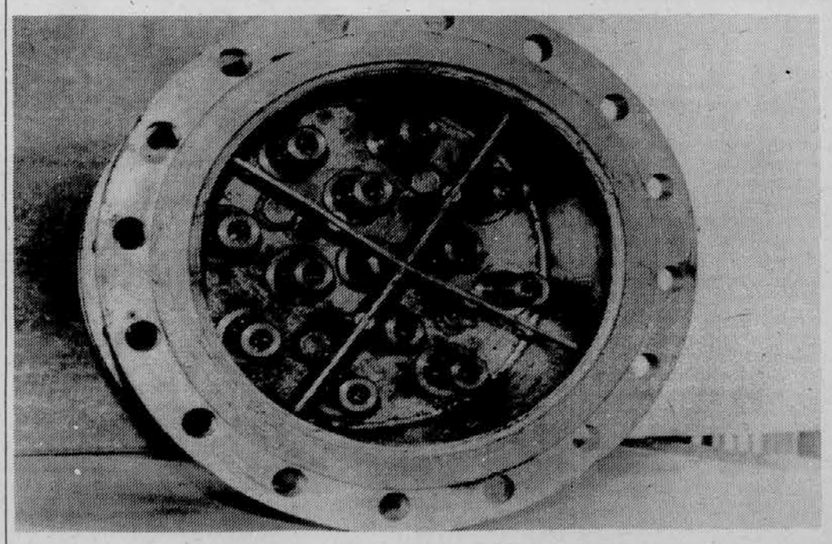
ZAKAJ JE SLOVENSKA POLITIČNA EMIGRACIJA OBSOJENA NA NEUSPEH? **7D** **Serijo sestavkov o slovenski politični emigraciji berite v tedniku 7 D od 7. oktobra dalje**

Narava nas je obdarila s številnimi lepotami in bogastvi.
VARUJMO JO!
ZBRAN IN ODDAN STAR PAPIR, KARTON, LEPENKA
ohranja naše gozdove, ker ena tona starega papirja prihrani 3,5 m^3 lesa.
Zbran papir oddajte ob raznih akcijah zbiranja ali prodajte najbližjim odkupnim organizacijam.
DINOS – PAPIRSERVIS IN SUROVINA odkupujejo v svojih skladiščih vse vrste starega papirja, kartona in lepenke.
ODKUPNA CENA ZBRANIH ČASOPISOV IN REVIJ V ŠOLSKIH AKCIJAH ALI NA SKLADIŠČU ZBIRALCEV je 3,50 din za kilogram.
SOZD SLOVENIJA PAPIR LJUBLJANA
1-7540

trgovska hiša maximarket supermarket centromerkur
DNEVI VOLNE
izdelki iz čiste ovčje volne so prava vrednost za vaš denar!

NOVO NA TRGU ● NOVO NA TRGU ● NOVO NA TRGU ● NOVO NA TRGU

Delovna organizacija za kovinsko montažna in inštalaterska dela »Univerzal« Zvornik
INVESTITORJI VODOVODOV PROJEKTANTI
Osvojena je serijska proizvodnja in na jugoslovanskem trgu se je pojavil nov izdelek na bazi lastnega patenta in večletnih izkušenj
REGULATOR PRITISKA
- **To je naprava, ki zmanjšuje in ukinja pritisk v napeljavah za hidrostatična in hidrodinamična stanja v cevovodih**
- **Zelo primeren je za regionalne in mestne vodovode, za reguliranje pritiska v vodovodih naselij in posameznih objektih, pri rekonstrukciji vodovodov in namesto razbremenilnih komor**
- **Višina pritiska, ki ga želimo zmanjšati in dani pretok vode določata tudi tip regulatorja**
- **Zmanjšuje pritisk do 20 b (kp/cm²) ob pretoku 2–150 (1/s)**
- **Za lažjo montažo ima regulator prirobnico**
- **Dveletno jamstvo**
- **Servis in nadomestni deli so zagotovljeni**
- **Možnost kreditiranja**
- **Regulatorje pritiska lahko naročite pri vseh večjih trgovskih organizacijah z ugodnimi dobavnimi roki**
- **Za bolj komplicirane primere uporabe, za večje pretoke vode in visoke pritiske so vam na voljo naši strokovnjaki.**

Podrobnejša obvestila, tehnične podatke in prospekte lahko dobite na naslovu: RO MMIR »Univerzal«, 75400 Zvornik, Komercijalna služba, te. 075/82-620 do 629, telex 44-143 YU MONTZ.

IZDAJA ČGP DELO, TOZD »DELO« GLASILO SZDL SLOVENIJE • NASLOV UREDNIŠTVA LJUBLJANA, TOMŠIČEVA 3, TELEFONA 23-522, 23-526 • MALOPRODAJA – KOLPORTAŽA • YU DELO 31-255 • POŠTNI PREDAL 29, 61001 LJUBLJANA • TISK ČGP DELO, TOZD TISK ČASOPISOV IN REVIJ, LJUBLJANA, TITOVA 35 • NAROČNINA IN DOSTAVA, LJUBLJANA, PARMOVA 33, TELEFONA 347-971, 347-888, • POSAMIČNA ŠTEVILKA STANE 8 DIN, SOBOTNA ŠTEVILKA 10 DIN • NAROČNINA ZA ZASEBNE NAROČNIKE 180 DIN MESEČNO • NAROČNIKI LAHKO DOBIJO SAMO PETKOVO ŠTEVILKO ZA 32 DIN MESEČNO ALI SOBOTNO ZA 40 DIN MESEČNO, PETKOVO IN SOBOTNO ŠTEVILKO SKUPAJ ZA 72 DIN MESEČNO • NAKAZILA NAROČNINE NA TEKOČI RAČUN TOZD DELO ŠTEVILKA 50102-603-48909 • MESEČNA NAROČNINA ZA TUJINO: ZRN 23,50 DM, ZDA 11 DOL., AVSTRIJA 166 ŠIL., ITALIJA 11.270 LIR, FRANCIJA 55 F. F., ŠVICA 21,50 ŠVIC. F., ŠVEDSKA 52 Š. KRON • LETNA NAROČNINA ZA TUJINO: ZDA 132 DOL., AVSTRIJA 1.992 ŠIL., ZRN 282 DM, FRANCIJA 657 F. F., ŠVICA 256 ŠVIC. F., ŠVEDSKA 621 Š. KRON, ITALIJA 135.240 LIR • PLAČILA NA DEVIZNI RAČUN PRI LB ŠTEVILKA 50100-620-107-25730-115/5; NAROČILA NA DNEVNIK DELO SPREJEMAMO VSAK DAN IN ZAGOTAVLJAMO DOSTAVO NA DOM V TREH DNEH OD NAROČILA • NAROČNINA JE SAMO MESEČNA • ODPOVEDI LAHKO UPOŠTEVAMO OB KONCU MESECA • STIK – SEKTOR TRŽNEGA KOMUNICIRANJA, OGLASNO TRŽENJE, LJUBLJANA, ŠUB

ZAHVALA

Ob prerani, nenadni in nenadomestljivi izgubi našega

TINETA KRAŠEVCA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sodelavcem kolektivov Iskra-Commerce, TOZD Marketing, Iskra-elektromehanika, TOZD Prodaja ter DO Sistemi za energetiko, sosedom in znancem, ki so nam pisno ali ustno izrazili sožalje in ga tako številno spremili na njegovi zadnji poti ter s cvetjem prekrili njegov grob. Naša posebna zahvala pa velja Komandi garnizona Ljubljana, vsem družbenopolitičnim organizacijam, Kinološkemu društvu Domžale in vsem drugim, ki so nam pomagali v teh težkih trenutkih

Vsi njegovi

Domžale, 29. septembra 1981

ZAHVALA

Ob tragični izgubi naših najdražjih

STANETA, OLGE

in

ALEŠKA MIHELIČA

se zahvaljujemo vsem sorodnikom in znancem, posebno pa delovnima organizacijama Universale Domžale in Mesni izdelki Gornja Radgona ter Stanetovemu sodelavcu tov. Habjanu, ki so nam ob teh težkih trenutkih stali ob strani.

Žalujoči:

sin Sebastijan, starši, bratje, sestre in drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob nenadni, boleči izgubi našega

RUDIJA CILENŠKA-URANKARJA

nosilca spomenice 1941

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom in znancem, družbenopolitičnim organizacijam KS Petrovče in Griže ter občine Žalec, njegovim soborcem iz NOV, ki so ga spremili na zadnji poti, nam pisno ali ustno izrekli sožalje in grob zasuli s cvetjem. Zahvaljujemo se odboru za pogrebne slovesnosti, vsem govornikom, narodni zaščiti, godbi in pevcem, osnovni šoli v Grižah, rudarjem in vsem, ki so v zadnjih urah slovesa počastili njegov spomin v mimohodu in na častni straži.

Njegovi:

žena Metka, hči Laura in vnuk Mišo

Petrovče, 24. septembra 1981

ZAHVALA

V 59. letu starosti je prenehalo biti plemenito in utrujeno srce našega ljubega moža in očeta

IVANA PREBILA

Od dragega pokojnika smo se poslovili v torek, 22. septembra 1981, na pokopališču v Podčetrtku. Toplo se zahvaljujemo vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali cvetje in nam izrazili sožalje. Hvala vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem za vso pomoč, župniku za obred, predstavnikoma KS Podčetrtek za tolažilne besede doma in ob odprtem grobu, pevskemu zboru Podčetrtek ter vsem, ki ste mu kakorkoli pomagali, ga obiskovali in bodrili med dolgotrajno boleznijo.

Žalujoči:

žena Štefka, sinova Miran z ženo Cvetko in Ivan s Tanjo, vnuka Snežana in Matjaž

ZAHVALA

Ob slovesu od našega dragega

JOŽETA NOVAKA

upokojenega šolskega ravnatelja v Slovenskih Konjicah

se najprisrčneje zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem za izraženo sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti ter za prelepo cvetje. Globoko smo hvaležni ravnatelju Franju Tiču za vso požrtvovalno pomoč. Njemu, učiteljem in učencem osnovne šole Dušana Jereba, ki so mu bili dragi prijatelji, najprisrčnejša hvala za čudovito slovo in častno stražo na njegov zadnji šolski dan. Prisrčna hvala vsem šestim govornikom za občutene besede, posebej najstarejšima kolegoma Alojzu Koprivi in Franu Romu, pevcem zbora upokojencev in mladinskega zbora ter godbi za ganljive žalostinke. Za tople izraze sožalja se prisrčno zahvaljujemo skupščini občine, komunistom KS, delavski univerzi, kolegom iz osnovne šole E. Kardelja, turističnemu društvu ter šahovskemu klubu iz Slovenskih Konjic, turistični zvezi, skupnosti zdravstvenih del. organizacij, republiškemu komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora ter urbanističnemu inštitutu SRS. Iskrena hvala!

Žalujoča:

družina

Ljubljana, 22. septembra 1981

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi našega

FRANJA BOŽIČA

direktorja Granitne ind. Oplotnica v pokoju

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste v najtežjih trenutkih sočustvovali z nami, nam ustno ali pisno izrazili sožalje, mu darovali cvetje, se poslovili od njega in ga spremili na zadnji poti. Posebej smo dolžni zahvalo kardiologu dr. Majdi Mazovec, dr. Bogdanu Leskovcu iz dispanzerja za trombotična obolenja, dr. Filipu Jurmanu in sestri Milojki iz ZD Bežigrad ter višji med. sestri Majdi Jevnikar za vso skrb in zdravljenje med njegovo dolgotrajno boleznijo. Vsa naša zahvala velja dobrim sosedom, zlasti Elzi in Majdi Stojkovič za njuno dolgoletno pomoč ter družinam prof. ing. Brdovnika, Maslo in Wabra. Zahvaljujemo se organizaciji ZB in KS Brinje za častno spremstvo, pevcem in tov. Cirilu Ramovšu za občutene besede slovesa, njegovim tovarišem iz vojnega ujetništva, borcem za severno mejo, predstavnikom Granitne industrije Oplotnica in drugim prijateljem iz Oplotnice.

Žena Marija in drugo sorodstvo

Ljubljana, 30. septembra 1981

Sprejem osmrtnic: ob delavnikih od 7. do 16. ure oz. ob sobotah od 7. do 11. ure osebno (Šubičeva 1). Po teleksu YU DELO OG 31633, s telegramom ali po telefonu 28-111 (od 14. do 16. ure) za naročnike izven Ljubljane. Ob nedeljah in praznikih sprejema osmrtnice (do 16. ure) neposredno centralna redakcija »Dela«, Ljubljana, Tomšičeva 3 osebno ali po telefonu 23-522 za naročnike izven Ljubljane. Rokopisov ne vračamo.

ZAHVALA

Ob boleči, prerani in nepričakovani izgubi moje drage žene

ANGELCE KOCMUR

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste mi stali ob strani in sočustvovali z menoj ter ustno ali pisno izrazili sožalje. Posebno se zahvaljujem dobrim sosedom, ki so ji priskočili na pomoč v najtežjih trenutkih. Iskrena hvala tov. Valentinčiču za pomoč, ki mi jo je nudil v težkih trenutkih in bolečini ter za tople poslovilne besede. Zahvaljujem se vsem sodelavkam in sodelavcem Skupščine občine Ljubljana Center, sindikatu ŽG Mostovne in mojim sodelavcem ter vsem bivšim sodelavcem mojega preminulega sina ŽG Centralnih delavnic Moste za darovane vence in cvetje ter izrečeno sožalje. Iskrena hvala vsem, ki ste jo v tolikšnem številu spremili na njeni zadnji poti ter ji darovali cvetje, ki ga je tako ljubila.

V globoki žalosti:

mož Jože, bratje in sestre ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage sestre in tete

ANE PIKL

se iskreno zahvaljujemo za izkazano nesebično zdravniško pomoč in skrb zdravstvenemu osebju Kliničnega centra v Ljubljani. Enako velja naša najlepša zahvala krajevni skupnosti in nekdanjim sodelavcem krajevne zadruge Prebold, ki so se je spomnili z dejanji in pomočjo. Posebna zahvala naj velja govorniku za izbran in izredno lep spominski govor. Iskrena hvala vsem sorodnikom, znancem in prijateljem za lepo cvetje in vence ter izkazano poslednje slovo od naše Ane in za vsa osebno in pisno izražena sožalja. Hvala tudi duhovnikoma in župniku za lepo opravljen obred.

Vsi njeni

Ljubljana, 24. septembra 1981

ZAHVALA

Dne, 12. septembra 1981, smo se poslovili od naše ljubljene

ANE HOČEVAR

žel. upokojenke

Zahvaljujemo se vsem, ki ste jo imeli radi, ji darovali cvetje, jo spremili na zadnji poti in nam pisno in ustno izrazili sožalje. Hvala OO zveze borcev, OO ZS ŽTP-sekcije za vleko, OO ZS in delavcem DO Krke, Društvu upokojencev, sodelavcem, godbi iz Novega mesta, pevcem iz Šmihela, govornikoma tov. Simončiču in tov. Zagorcu ter vsem, ki ste ji kakorkoli izkazali poslednjo čast. Posebej pa hvala prijatelju dr. Petru Kapšu, ki je dolga leta prizadevno varoval njeno krhko zdravje.

Vsi njeni

Novo mesto, 22. septembra 1981

Sporočamo žalostno vest, da je preminil nekdanji član naše delovne organizacije

BLAŽ KEBER

Pogreb bo v četrtek, 1. oktobra 1981, ob 16. uri na pokopališču na Dolu pri Hrastniku

Ohranili ga bomo v lepem spominu

Kolektiv in sindikalna organizacija Steklarne Hrastnik

Sporočamo žalostno vest, da nas je zapustila naša draga teta in svakinja

ANTONIJA HABIČ

upokojenka

Pogreb drage pokojnice bo v petek, 2. oktobra 1981, ob 15.15 izpred pokopališča Sostro na pokopališče Sostro

Do pogreba leži v vežici Polje

Žalujoči:

nečaki, nečakinje, svakinja, svak in drugo sorodstvo

Polje, Sadinja vas, Črnuče, Ljubljana, Podsmreka, 30. septembra 1981

SPOROČAMO ŽALOSTNO VEST, DA JE TRAGIČNO PREMINIL
NAŠ DOLGOLETNI SODELAVEC

DANILO REMŠKAR

V. D. DIREKTORJA TOZD POSTOJNA

NA ZADNJO POT GA BOMO POSPREMILI V PETEK, 2. OKTOBRA 1981,
OB 15.30 IZPRED DOMAČE HIŠE NA CESTI ŠT. 91
NA POKOPALIŠČE V VIPAVSKI KRIŽ

DELAVCI IN DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE SGP PRIMORJE AJDOVŠČINA

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dobrega moža, očeta, dedka, brata in strica

STANKA DRČARJA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in cvetje. Še posebej pa se zahvaljujemo dr. Jensterlu za pomoč med boleznijo.

Žalujoči:

žena Danica in sin Milan z družino.

Jesenice, Dunaj, 25. septembra 1981

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, brata, deda, strica in svaka

DANIJELA NARDINA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom, znancem in vsem drugim, ki ste ga pospremili na zadnji poti, mu darovali cvetje in nam izrekli sožalje. Posebej se zahvaljujemo dr. Koseliju in dr. Čopovi za zdravljenje in govorniku za poslovilne besede. Vsem in vsakemu posebej še enkrat, iskrena hvala.

Vsi njegovi

Kranj, Ljubljana, Vipava, 25. septembra 1981

ZAHVALA

Ob prerani smrti mojega dobrega moža

ERNESTA RUSTJA

se zahvaljujem za vsa ustna in pisna sožalja, za poklonjeno cvetje, ter številno spremstvo na njegovi zadnji poti. Še prav posebno se zahvaljujem tovarišici Anči Uršič-Ambrožič za nesebično pomoč in vlivanje poguma med boleznijo. Hvala tudi tovarišici Geržiničevi za njen trud pri urejanju Ernestovega slovesa. Enaka zahvala tudi tovarišici Počkarjevi, ki je zadnje noči prebedela in mi lajšala noči brez spanja. Zahvalo sem dolžna KO ZZB NOV Oskar Kovačič, Društvu upokojencev in drugim družbenopolitičnim organizacijam na Prulah, govornikoma tovarišu dr. Skali in tovarišu Habiču ter praporščaku tovarišu Smolnikarju, ki so izpolnili pokojnikovo zadnjo željo. Zahvaljujem se zdravnici dr. Mariji Maček-Kolbe za lajšanje groznih bolečin ter patronažni sestri Tončki za nego in skrb. Navsezadnje hvala hišnim stanovalcem za poklonjeno cvetje in pomoč, sosedi Pelčevi in njegovim nekdanjim sodelavcem podjetja »Pohištvo«. Še enkrat hvala vsem in vsakomur, ki mi je kakorkoli pomagal v teh težkih in negotovih mesecih prenašati težo dvojnega trpljenja!

Neutolažljiva in osamljena žena Marica

Ljubljana, 29. septembra 1981

V 86. letu starosti je umrl dragi mož, brat in stric

IVAN SMUK

upokojeni gradbeni delovodja

Pogreb bo v četrtek, 1. oktobra 1981, ob 12.30 na ljubljanskih Žalah-Navju

Žalujoči:
žena Katarina, sestra Pavla ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše ljubljene žene, mame in bake

MANJE HERIČ

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste v najtežjih trenutkih z nami sočustvovali in nam pomagali, nam ustno ali pisno izrazili sožalje, vsem, ki ste se poslovili od nje, ji darovali cvetje in jo spremili na njeni zadnji poti.

Njeni:
mož Lojze, hčerka Vesna in sin Marjan z družinama

Ljubljana, 25. septembra 1981

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame, stare mame, sestre, babice in prababice

MARIJE NAPRET

roj. Štruklec

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste v najtežjih trenutkih pomagali. Posebna zahvala vsem zdravnikom in zdravstvenemu osebju Kliničnega centra v Ljubljani, zdravnikoma Vukmanoviću in Mlinariču v Hrastniku, sestri Jelki, ki so ji lajšali bolečine. Hvala godbenikom iz Hrastnika, pevskemu društvu in duhovniku Dol pri Hrastniku, KS Marno. Hvala vsem sorodnikom, sosedom, znancem, prijateljem in sodelavkam Brivsko frizerskega podjetja v Ljubljani, vsem ki ste z nami sočustvovali, darovali vence in cvetje, jo pospremili v tako lepem številu na njeni zadnji poti. Vsem prav lepa hvala.

Žalujoči:
mož Jakob, hčerki Anica in Marica z družinama in Janez z družino

Dol pri Hrastniku, 14. septembra 1981

ZAHVALA

Ob prezgodnji izgubi našega dragega sina in brata

JERNEJA MODICA

se zahvaljujemo vsem, ki ste nam izrekli sožalje, mu darovali cvetje in ga spremili do groba. Posebna zahvala sodelavcem ŠGP Slovenija ceste-Tehnika za skrb ob nesreči, tov. Možini za poslovilni govor, slemenskim mladincem za spremstvo, pevskemu zboru Slemena za občuteno zapete žalostinke, gregorskemu župniku za govor, dekanu za vodstvo pogreba in vsej duhovščini za spremstvo, ter vsem ki ste v tolikem številu pri pogrebu pokazali, da bi ga še radi videli med nami.

Vsi njegovi

NA VIŠKU SVOJIH USTVARJALNIH MOČI JE ODŠEL OD NAS

RUDI KOSMAČ

DRAMSKI IGRALEC

NENADOMA JE ONEMELA NJEGOVA BESEDA, VENDAR BO ŠE NAPREJ ŽIVELA V NAŠEM SPOMINU

DRAMA SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI IN NJENE DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE

UNIVERZA EDVARDA KARDELJA
AKADEMIJA ZA GLEDALIŠČE, RADIO, FILM IN TELEVIZIJO

IZGUBILI SMO PRILJUBLJENEGA PEDAGOGA,
ISKRENEGA TOVARIŠA,
SLOVENSKEGA GLEDALIŠKEGA IGRALCA

RUDIJA KOSMAČA

IZREDNEGA PROFESORJA ZA UMETNIŠKO BESEDO

DEKAN AKADEMIJE ZA GLEDALIŠČE, RADIO, FILM IN TELEVIZIJO

REKTOR UNIVERZE EDVARDA KARDELJA

Pil sem te in ne izpil, ljubezen.
Ko duhteče vino sladkih trt
užil sem te, da nisem bil več trezen
in da nisem vedel, da si smrt.
(A. Gradnik)

Umrl je najin zlati mož in najboljši oče

RUDI KOSMAČ

slovenski dramski igralec

Pogreb je v petek, 2. oktobra 1981, ob 17.15 izpred mrliške vežice v Dravljah na pokopališče Dravlje

Njegovi:
žena Martina, hči Nina, sestra Nada z družino in drugo sorodstvo

Ljubljana, Dovje, 29. septembra 1981

Umrl je vaš

RUDI KOSMAČ

član Drame SNG

Svojo vlogo za otvoritev sezone je pripravil do kraja, gledali pa je ne bomo več

Združenje dramskih umetnikov Slovenije

Globoko nas je pretresla vest o nenadni smrti našega dolgoletnega sodelavca

RUDIJA KOSMAČA

Prizadevnega tovariša in vestnega sodelavca bomo ohranili v lepem in trajnem spominu

Viba film Ljubljana

Društvo slovenskih filmskih delavcev, Ljubljana

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo žalostno vest, da nas je zapustil naš dragi mož, oče, brat, stric in dedi

IVAN SELAN

posestnik – kartograf

Od njega se bomo poslovili v četrtek, 1. oktobra 1981, ob 15.30 iz Suhadol na Komensko pokopališče

Žalujoči:
žena Katarina, sinovi Janez, Franc in Slavko z družinami, bratje in sestre ter drugo sorodstvo

Suhadole, Norrköping, Domžale, Savlje, Velenje, Žeje, 30. septembra 1981

Vsem, ki ste ga imeli radi in ga spoštovali, sporočamo žalostno vest, da nas je zapustil naš dragi

DANILO REMŠKAR

Na zadnjo pot ga bomo pospremili v petek, 2. oktobra 1981, ob 15.30 izpred domače hiše Cesta št. 91 na pokopališče v Vipavski Križ.

Žalujoči:
žena Nada, sinovi Danilo, Anton, Bogomir, hčere Slavica, Zdenka, Marija, mati Rozalija, brat in sestra z družinama in drugo sorodstvo

Cesta, Brezovica, Dragomer, Trst

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo, da je po dolgi in hudi bolezni prenehalo biti srce naše ljube žene, mame, stare mame, sestre in tete

PEPCE MAROLT

roj. Obštetar

Na njeno zadnjo pot jo bomo spremili v petek, 2. oktobra 1981, ob 13.15 uri na pokopališču v Polju
Na dan pogreba bo ležala v deveti mrliški vežici na ljubljanskih Žalah-Navju

Globoko žalujoči:
mož Lojze, sinova Lojze in Roman z družinama, sestre, brat in drugo sorodstvo

Ljubljana Polje, Črnuče, 29. septembra 1981

Sporočamo žalostno vest, da je umrl naš ljubi mož, ata, stari ata, tast in stric

JOŽE JAKŠE

major v pokoju

Pogreb dragega pokojnika bo v petek, 2. oktobra 1981, ob 15.30 na mestnem pokopališču v Celju

Žalujoči:
žena Tončka, hči Tončka z družino, sin Stane z družino, nečaki in nečakinje ter drugo sorodstvo

---

Sporočamo žalostno vest, da nas je po hudi bolezni zapustil naš skrbni mož, oče, stric, stari oče in brat

FRANC RAJER

udeleženec NOB

Pogreb pokojnika bo v četrtek, 1. oktobra 1981, ob 15.30 iz hiše žalosti v Viru, Umekova 2 na pokopališče v Dob

Žalujoči:
žena Ana, sin Franci, hčerka Nuša z družino, sestri Ančka in Pepca, brat Tone ter drugo sorodstvo

Vir, Ihan, Vižmarje, Mirna na Dolenjskem

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

STANKO GABERŠEK

upokojeni elektrikarski mojster

Pogreb bo v četrtek, 1. oktobra 1981, ob 15.30 na mestnem pokopališču v Celju

Kolektiv DO Metka Celje

ZAHVALA

Ob mnogo prerani, boleči izgubi našega nepozabnega moža, očeta, dedka in brata

FRANCETA KLUNA

pedagoškega svetovalca v pokoju

ki ga vsi tako zelo pogrešamo, se najlepše zahvaljujemo vsem sorodnikom, njegovim številnim prijateljem, nekdanjim in sedanjim sosedom, znancem in nekdanjim učencem, ki so ga še poslednjikrat obiskali, mu poklonili obilo cvetja in ga pospremili na zadnji poti. Iskreno se zahvaljujemo občinski gasilski zvezi, vzgojno-izobraževalnemu zavodu, učiteljem in učencem OŠ Ivan Skvarča, skupščini občine in družbenopolitičnim organizacijam, TVD Partizanu, čebelarskemu društvu, SIS za požarno varnost in zvezi borcev, vsem govornikom za tople poslovilne besede in vsem, ki so s svojo prisotnostjo počastili njegov spomin. Posebno se zahvaljujemo dr. Grošlju, ki se je do zadnjega boril za njegovo življenje, dr. Ani Rojnikovi za dolgoletno zdravljenje in družini Leskovšek za vso nesebično pomoč v najtežjih trenutkih. Hvala tudi Loškemu glasu in Delavski pihalni godbi Zagorje za izkazano zadnjo čast ter vsem, ki ste nam ustno ali pisno izrazili sožalje.

Njegovi

Zagorje ob Savi, 23. septembra 1981

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega očeta

JOŽETA BOLETA

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za izrečeno sožalje in poklonjeno cvetje. Zahvaljujemo se župniku za pogrebni obred, pevcem in vsem, ki ste ga spremili na zadnji poti.

Žalujoči:
sinova in hčerke Pavla, Marija, Jože, Stana in Peter z družinami

Pivka, 19. septembra 1981

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše ljube mame

MARIJE KACJAN

roj. Kavčič

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, sostanovalcem, upravi in sodelavcem VGI, ki so jo spremili na njeni zadnji poti, nam pisno in ustno izrekli sožalje in njen grob zasuli s cvetjem. Posebno se zahvaljujemo družinam Ogrin in Sterban za vso skrb. Iskrena hvala župniku p. Silvinu za prisrčne poslovilne besede in obred.

Vsi njeni

Kaj prinaša izvolitev Giorgia Napolitana?

Zdaj ko je drugi mož italijanske KP postal vodja komunističnih poslancev, so se razvnela ugibanja o tem, ali Napolitano nasprotuje Berlinguerju

OD NAŠEGA DOPISNIKA

RIM, 30. septembra – Giorgio Napolitano, doslej zadolžen za organizacijska vprašanja v sekretariatu KPI, je bil danes izvoljen za vodjo komunistične skupine v poslanski zbornici. Gre za pomemben premik v vrhu italijanske partije ali za zamenjavo, ki, če že ni povsem rutinska, vsaj ne zasluži tolikšne pozornosti, kot ji jo pripisujejo v političnih krogih zunaj KPI?

Mnenja o tem so deljena. Napolitano je bil doslej človek številka 2 v italijanski partiji, ne samo po svojem položaju v najvišjem vrhu stranke, ampak tudi po odmevnosti svojih stališč. V očeh italijanske nekomunistične politične javnosti že dolgo uživa ugled voditelja šole mišljenja, ki jo v drugih strankah imenujejo »zmerna struja« KPI, struja, ki se po ocenah poznavalcev razmer v komunistični partiji naj ne bi docela strinjala z Berlinguerjevo oceno političnega položaja v Italiji, še posebej pa z njegovim stališčem do socialistične stranke.

KPI se je z novo linijo »demokratične alternative« v praksi poslovila od zgodovinskega kompromisa, vsaj v obliki sodelovanja s krščansko demokracijo, kot se je kazal tudi dobršnemu delu komunistične baze, ki ni sprejel te strategije. Premik v osnovni liniji partije se je izrazil v ostrejši opoziciji do vlade, posebno še do Forlanijeve, pa tudi v strožji oceni delovanja drugih strank, ki jim v ulici Botteghe Oscure očitajo, da so vpeljale v italijansko politično življenje pravo partitokracijo, da so zasegle vse pomembnejše sektorje javnega delovanja, da so korumpirane in zapletene v škandale. Partija zdaj postavlja v ospredje tako imenovano »moralno vprašanje« in vedno znova poudarja, da je po tem »različna« od drugih strank, edina, ki je ni zajela epidemija korupcije in škandalov.

KPI se sicer v okviru strategije »demokratične alternative« zavzema za sodelovanje z vsemi demokratičnimi silami, tudi katoliškimi, vendar za sedaj ne najde partnerja za to politiko niti v socialistih, ki naj bi bili potencialno najbolj naravni zavezniki komunistov; v resnici socialisti že nekaj časa grade svojo politično linijo prav na »različnosti« od komunistov.

Komunisti trdijo, da jih poskušajo ostale stranke izriniti iz sfere političnega odločanja in jih potisniti v geto. Po drugih ocenah komunisti trenutno niti ne iščejo partnerjev, ker računajo, da bodo s tako linijo pridobili na morebitnih predčasnih volitvah. V krogih drugih strank vsekakor obtožujejo KPI, da se sama zapira v izolacijo.

Napolitano naj bi bil najvidnejši predstavnik tistih v vrhu KPI, ki se sprašujejo, ali ta taktika najbolj ustreza interesom največje partije italijanske levice. Njegov članek ob obletnici Togliattijeve smrti, ki je bil objavljen avgusta v partijskem dnevniku »Unita«, so si marsikje raztolmačili kot kritiko Berlinguerjeve politike. Res je sicer, da Napolitano Berlinguerja ni nikjer imenoval, res pa je tudi, da ga je glavni urednik večernika »Paese Sera«, ki je blizu KPI, v časniku napadel, češ da je »pretrgal dolgoletno tradicijo spoštovanja sekretarja«, ocena, ki jo je polemično zavrnil član direkcije Giancarlo Pajetta in se je menda zdela tudi Berlinguerju pretirana.

Da poteka v partijskem vrhu razprava o nekaterih bistvenih vprašanjih, posebno še o odnosu do socialistov, o tem ni nobenega dvoma. Gerardo Chiaromonte, član direkcije, zadolžen za gospodarska vprašanja, ki naj bi bil blizu Napolitanu, je te dni v televizijski debati odkrito izjavil, da »so med nami razlike v oceni italijanske krize, kakor tudi glede taktike v odnosih do drugih strank«. Vendar pa v ulici Botteghe Oscure odločno zanikajo, da bi v partiji obstajale struje ali da bi potekal celo spopad med Berlinguerjevo in Napolitanovo linijo. Kot diplomatsko sintezo obeh stališč bi lahko ocenili Napolitanovo pismo tedniku »Europeo«, v katerem pravi, da »ni mogoče razpravljati v partiji, v centralnem komiteju, v tisku ali kjerkoli drugje o kompleksnih problemih, ki tudi v okviru dogovorjene splošne politike zahtevajo poglobljeno razpravo in težavne sinteze, ne da bi številni časniki pisali in razpredali o osebnih nasprotjih . . .«

V okviru teh nasprotujočih si ocen zdaj v nekomunističnih krogih ocenjujejo, da je z Napolitanovim odhodom iz sekretariata – vanj naj bi vstopil Aldo Tortorella, doslej zadolžen za kulturo, in morda direktor »Unita« Alfredo Reichlin – Enrico Berlinguer odstranil nevšečnega tekmeca. V partijskih krogih pa, nasprotno, poudarjajo, da bo imel Napolitano zdaj pomembno funkcijo, na kateri se bo moral pogosto hitro odločati, tudi brez posvetovanja s sekretarjem, s čimer bo prispeval k oblikovanju partijske linije. Mnenje, ki prevladuje v vseh političnih srenjah, pa je, da položaj Enrica Berlinguerja, ki po splošnem prepričanju v zadnjem času vse bolj prisluškuje radikalno razpoloženi bazi, ni v nevarnosti. Toda, pripominjajo dvomljivci, debata se bo ponovno razvnela na prihodnjem zasedanju centralnega komiteja, ki se bo sestal sredi oktobra.

ANDREJ NOVAK

Kongres švedskih socialistov

Pozdravil ga je vodja delegacije SZDLJ Franjo Kožul – Srečanje z Olofom Palmejem

STOCKHOLM, 30. septembra (Tanjug) – V pozdravu udeležencem kongresa švedske socialdemokratske stranke je vodja delegacije SZDL Jugoslavije, dr. Franjo Kožul, izjavil, da imata ta stranka in SZDL Jugoslavije malone istovetna stališča o številnih aktualnih svetovnih vprašanjih.

»Vsi smo odgovorni pred svetom in vsi imamo eno samo nalogo, da se kakor se da in kolikor se da borimo za mir na svetu. Pričakujemo, da bomo v teh prizadevanjih še naprej stopali skupaj«, je poudaril dr. Kožul.

Delegacija SZDLJ se je sestala tudi z voditeljem stranke Olofom Palmejem in drugimi socialnodemokratskimi voditelji.

AVTO magazin

Washington zanika »preobrat v odnosih«

Igra razlag po srečanjih med Haigom in Gromikom – Razlage so pogojene z bližnjo debato v kongresu o skrčenju velikanskega vojaškega proračuna

OD NAŠEGA DOPISNIKA

NEW YORK, 30. septembra – Ameriški funkcionarji poskušajo izpodbiti ugibanja o srečanjih med Haigom in Gromikom, češ da gre za preobrat v odnosih med velesilama. Alexander Haig je sinoči po televizijskem omrežju NBC dejal, ko so ga vprašali, ali bodo ti pogovori omilili napetost: »Ne, nisem takega mnenja. Šele razdobje, ki je pred nami, bo pokazalo, ali smo k temu kaj pripomogli, saj gre za vrsto vprašanj, ki nas ločujejo.«

Washington ima pri tem očitno nekolikanj nasprotujoča si cilja. Po eni strani je namen teh srečanj, kot na splošno menijo, evropskim zaveznikom pokazati, da se nameravajo Američani resno spustiti v pogajanja o jedrskem orožju v Evropi. Po drugi strani pa ne žele spodbujati velikih pričakovanj od teh pogajanj, saj bo kongres v naslednjih dneh in tednih odločal, koliko naj bi odškrnil od velikanskega povečanja vojaškega proračuna za leto 1982 in naslednja leta.

Zato tudi tolmačijo potek in uspeh deveturnih srečanj med zunanjima ministroma obeh držav v »ti smeri«. Funkcionarji opozarjajo, da sta ministra pokazala, s tem ko nočeta razkriti podrobnosti svojih pogovorov, da ne želita prilivati olja na ogenj. Ameriški komentatorji so našli potrditev za ta tihi sporazum med ministroma – da ne bosta povečevala napetosti – tudi v tem, da si je sovjetska propaganda izbrala za tarčo napadov Casparja Weinbergerja, šefa Pentagona.

Funkcionarji si prizadevajo izpodbiti ugibanja o bližnjem preobratu v odnosih med velesilama in opozarjajo, da se ministra pravzaprav nista o ničemer zedinila, niti o formulaciji edinega dogovora o pogajanjih o orožju v Evropi. Stavek, izbran v skupnem sporočilu o tem dogovoru, razkriva, da ni prišlo do sporazuma, katere vrste orožja naj bi zajemala pogajanja, ki se začno 30. novembra v Ženevi. Američani bi se želeli pogajati samo o jedrskem orožju srednjega dometa. Sovjetska zveza pa o tem in o bombnikih v ameriških oporiščih v bližini ZSSR ter o letalonosilkah na tem območju. Skupno sporočilo se zato omejuje na stavek, da se bodo pogajali o tistem, o čemer so se lanskega oktobra. Tedaj so se pogajanja izjalovila prav pri vprašanju, o katerih orožjih naj bi se sporazumeli. Resda pa poznavalci razmer trdijo, da je to pravzaprav tudi edini problem: ko se bodo sporazumeli o vrstah orožja, o katerih naj bi se pogajali, bo ostalo samo še »preštevanje«.

Na ameriški strani trdijo, da v devetih urah pogovorov ministra nista povedala ničesar, kar ne bi bilo že znano. Ton pogovorov je bil vljuden, pravijo, toda vsaka stran je nasprotni naštela vrsto obtožb, ki jih sicer javno navajajo. Haig je zameril, da se Sovjetska zveza ne drži »kodeksa detanta«, ki ga je prejela v začetku sedemdesetih let. Ta načela je po ameriški oceni kršila s svojimi intervencijami po svetu, prek posrednikov v Etiopiji in Kampučiji in neposredno v Afganistanu.

Med najpomembnejše ameriške obtožbe na račun nasprotne strani sodi tudi tempo sovjetskega oboroževanja.

Po ameriških virih je sovjetski minister odvrnil, da je Reaganoma vlada tista, ki podpihuje oboroženo tekmo, zavlačuje pogajanja o jedrskem orožju in da si ZSSR ne prizadeva za »jedrsko premoč« ter da tudi nikogar ne ogroža.

Washingtonski viri navajajo, da je bila taka večidel vsebina dialoga med ministroma. Dokler ne bo možno preveriti, ali so se pogovori s tem izčrpali, je očitno, da takšni opisi sodijo v okvir političnе potrebe ameriške vlade, da vojaški proračun zavaruje kongresu pred hujšim okleščenjem.

Predsednik je poskušal umiriti vznemirjeni Wall Street in je privolil, da med »drugo rundo« klešćenja zveznega proračuna za leto 1982 odškrne od Pentagona samo 2 milijardi dolarjev. Celo republikanski prvaki javno govore, da bo kongres v takšnih razmerah v naslednjih dneh najbrž pripravljen od Pentagona odškrniti več, saj ne more globlje posegči v že hudo okrnjene socialne izdatke.

Ta stvar je, kot je videti, še vedno prva skrb ameriške vlade, ki hoče zagotoviti preobrat k naglejšemu oboroževanju, preden se spet spusti v pogovore z nasprotno veselilo. Pentagon je naposled včeraj predložil svojo že poprej napovedovano knjigo o sovjetskem oboroževanju.

To je del propagandne ofenzive, ki jo je nedavno začel v Berlinu Alexander Haig in obtožil Sovjetsko zvezo, da uporablja kemično orožje v Kampučiji in v Afganistanu. Washingtonska vlada vztrajno poudarja, da ne more razumeti, zakaj so tarča napadov in sumničenj ameriška vojaška prizadevanja, ne pa tudi sovjetska, ki so menda veliko večja.

Strokovnjaki niso našli v publikaciji o sovjetskem oboroževanju kakšnih večjih novosti, razen morda trditve o sovjetski premoči v malo znani tekmi, kdo bo prej prišel do laserskega in drugih vrst futurističnega orožja, namenjenega vesolju. ZSSR menda končuje raketo, ki bo v orbito okoli Zemlje ponesla petkrat ali šestkrat večji tovor, kot to zmore »Space Shuttle«.

Na ameriški strani se že oblikuje formula, s katero namerava Washington začeti pogajanja o strateškem orožju. Pravijo, da mora biti cilj, da lahko vsaka stran obdrži in ohrani dovolj orožja »za maščevanje«, če jo napadejo. Nova vlada je formulo spremenila: noče več pogajanj SALT (o omejevanju tega orožja), temveč »start« (o zmanjševanju).

DRAGIŠA BOŠKOVIĆ

Poveljniški vrh ubit v letalu

V nesreči so izgubili življenje iranski obrambni minister in trije poveljniki

TEHERAN, 30. septembra (PARS, INA, Reuter, Tanjug) – Štirje najvišji voditelji iranskih oboroženih sil so bili sinoči ubiti, ko je vojaško transportno letalo C-130 treščilo na tla v okolici Teherana.

V letalu, ki je prihajalo iz Abadana, so izgubili življenje obrambni minister polkovnik Musa Namdzu, vršilec dolžnosti načelnika iranskega generalštaba in namestnik vrhovnega poveljnika general Valiolah Falahi, poveljnik letalstva in bivši obrambni minister general Državad Fakuri in namestnik poveljnika islamskih revolucionarnih gardistov Kolahduz.

Predsedniški svet Irana je ob smrti štirih najvišjih voditeljev iranske armade razglasil tridnevno žalovanje.

V iranskih krogih navajajo, da je transportno letalo padlo na tla na planoti Kahrizak nedaleč od glavnega mesta. Iranski radio je sprva samo sporočil, da so bili v letalu ranjenci in da je bilo več potnikov ubitih. Zdaj kaže, da je bila ubita tudi posadka letala in štirje zdravniki, ki so spremljali ranjence.

Iranski radio je prav tako poročal, da se je letalo vračalo z bojišča, iz mesta Abadan, od koder so ubiti vojaški voditelji vodili zadnje dni uspešne operacije proti iraškim četam. Iran je poročal o veliki zmagi, s katero so razbili enoletno vojaško iraško obleganje Abadana.

Irak pa je danes sporočil, da je prizadejal iranskim četam hude izgube v bitki, ki so jo bili konec tedna okoli Abadana, kar da je dosegel vzlic umiku svojih čet na zahodni breg strateško pomembne reke Karun.

V današnjem sporočilu iraškega vrhovnega poveljstva je rečeno, da je bilo v bitki pri Abadanu ubitih več kot 2.700 iranskih vojakov in da so uničili na ducate tankov.

Kostićeva vrnitev iz Washingtona

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Član ZIS in zvezni sekretar za finance Petar Kostić se je danes vrnil iz Washingtona, kjer je kot vodja jugoslovanske delegacije in guverner SFRJ v Mednarodni banki za obnovo in razvoj sodeloval na letnem občnem zboru te banke in Mednarodnega denarnega sklada.

Polemična »premiera«

KP Francije prvič ostro kritizirala vladne sklepe – Socialistični poslanci nasprotovali vladnim predlogom – Odstop od načel o razvoju energetike?

OD NAŠEGA DOPISNIKA

PARIZ, 30. septembra – Obdobje »posebne milosti«, ki jo je po Mitterrandovih besedah uživala nova Francija, se očitno izteka: KPF je danes prvič ostro kritizirala najnovejše vladne sklepe, delavski sindikati so zavrnili podpis sporazuma o povečanju plač državnim funkcionarjem, za nameček pa so se včeraj v skupščini »uprli« socialistični poslanci . . . Edina tolažba: davi je tudi senat po maratonski razpravi izglasoval o odpravi smrtne kazni.

Negodovanje komunistov so sprožili vladni predlogi o zbiranju denarja za novi državni proračun, kar za 27 odstotkov večji od letošnjega in s 95 milijardami frankov načrtovanega primanjkljaja. Vlada je povečane izdatke na današnji seji opravičevala z bojem proti brezposelnosti, akciji, ki bo slonela predvsem na proračunskem spodbujanju proizvodnje. Toda novi davčni instrumenti, ki spremljajo proračunsko politiko, so po mnenju komunistov navadno povzemanje starih receptov in umikanje pred pritiskom zasebnega kapitala. Spet bodo namreč molzne krave nižji in srednji sloji, medtem ko je revolucionarna ost »davka na premoženje« otopela, kajti vladni predlog bogatim zasebnikom omogoča, da se z naložbami v delovna sredstva, se pravi v proizvodnjo, izmuznejo davčnemu vijaku.

Vlada je danes bolj ali manj odstopila tudi od socialističnih načel o razvoju energetike. Skušala bo sicer iskati nove vire energije, močno bo spodbujala varčevanje z energijo in tudi premogu bo namenila večjo vlogo, toda jedrskega programa ne bo zavrla, kot je bilo pričakovati glede na Mitterrandov volilni program. Sklenjeno je namreč, da bodo v letih 1982–83 zastavili gradnjo šestih nukleark (od devetih, načrtovanih med Giscardovim mandatom). Skorajšnjo skupščinsko razpravo o teh vprašanjih naj bi spremljala tudi široka razprava v javnosti, vendar mnogi niso pozabili, da so socialisti pred volitvami obljubljali celo referendum o prihodnosti jedrskega programa.

Današnje časopisje z veliko pozornostjo spremlja včerajšnjo skupščinsko »premiero«: prvič se je namreč zgodilo, da so socialistični poslanci nasprotovali vladnim predlogom. Sporen je bil zakonski osnutek o pogojih za vstop tujcev v Francijo. Poslanci so zahtevali že brisanje uvodnega stavka (»tujcu, ki na meji predloži zahtevana jamstva in pojasnila, je dovoljen vstop na državno ozemlje«). V zvezi z drugimi določili – o položaju priseljencev, o izgonih itd. – se je nazadnje nabralo več kot 60 predlaganih amandmajev, tako da je vlada naposled del zakonskega osnutka preprosto umaknila z dnevnega reda zasedanja. S to potezo je v bistvu preklicala ministrsko okrožnico, po kateri sinejo obmejni organi od 17. avgusta po lastni presoji od tujca zahtevati, da poleg veljavnega potnega lista pokaže dokazila o namenu poti. Zanimivo je, da so sporni zakonski predlog potrdili – v senatu, torej v edini še nenačeti trdnjavi desnice.

VILKO NOVAK

● Francoske jedrske centrale so avgusta pokrile 44 odstotkov potreb po električni energiji, kar je dvakrat več kot v istem mesecu lani. Danes so tudi sporočili, da je Francija v prvih osmih mesecih za 20 odstotkov zmanjšala uvoz nafte. Denar, vložen v varčevanje z energijo, bodo posamezniki in podjetja poslej mogli odšteti od osnove za odmero davka. Tovrstne naložbe so lani znašale že 7,5 milijarde frankov (leta 1974 samo 700 milijonov).

Kritike Solidarnosti

Tisk v državah vzhodnoevropskih zaveznikov Poljske je okrepil kritične tone pri poročanju iz te države – Moskva: Solidarnost ima iste cilje kot KOS-KOR

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Tisk v državah vzhodnoevropskih zaveznikov Poljske je, kot je bilo že pričakovati, okrepil kritične tone pri poročanju iz te države. Takšno ravnanje vzhodnoevropskega tiska je med drugim spodbudilo sporočilo, da se je disidentska skupina »odbor za družbeno samozaščito« sklenila »razpustiti« in nadaljnjo dejavnost prepustiti neodvisnemu sindikatu Solidarnost.

● MOSKVA – Poljski sindikat Solidarnost je dal na drugem delu svojega kongresa v Gdansku sovjetskemu tisku nov povod, da iz Moskve, kot je že v navadi, naslovijo nanj ostre kritike ter da njegovo delo prikažejo kot protisocialistično in protirevolucionarno. To so storili zaradi razpustitve tako imenovanega odbora za družbeno samozaščito (KOS–KOR) in prestopa njegovih ljudi v Solidarnost.

V Moskvi so dejavnost in program tega odbora predstavili kot skrajno negativna. TASS je poudaril, da je ta odbor predstavljal »protirevolucionarno skupino, ki je delovala kot ena glavnih pobudnic in organizatoric protisocialistične dejavnosti na Poljskem«. Združitev s Solidarnostjo je za Moskvo razlog več, da bi javnost prepričali o tem, da ima tudi ta sindikat enake cilje kot dosedanji KOS–KOR.

● PRAGA – Češkoslovaški tisk meni, da je program Solidarnosti, ki ga obravnavajo na kongresu v Gdansku, »usmerjen v spodkopavanje socialistične ureditve na Poljskem in v popolno reorganizacijo države in njenega gospodarstva«. Ta program najbolj zgovorno potrjuje, da ne gre za nikakršno sindikalno organizacijo, opozarjajo v Pragi. Češkoslovaški tisk je že ob mnogih drugih priložnostih izražal dvome o sinidikalni naravi Solidarnosti.

Glasilo CK KPČ Rude Pravo je danes ponovno izreklo ostro kritiko na račun KOR in trdijo, da za vse tisto, kar Poljsko vodi v katastrofo, odgovornost prevzemajo voditelji te organizacije. Časopis piše, da je odbor imel v bistvu od vsega začetka v rokah vse niti zdajšnje dejavnosti in dogodkov na Poljskem, ocenjenih kot protisocialističnih in protirevolucionarnih.

● BERLIN – Javna občila v NDR še naprej očitajo poljskim oblastem, da se »ne bojujejo dosledno proti zakletim sovražnikom socializma« na Poljskem, sindikat Solidarnost pa obtožujejo, da je s stavkami privedel do »katastrofalnega gospodarskega položaja«.

Zunanjepolitični tednik Horizont v današnjem komentarju »Poljska – napadi protirevolucije« zatrjuje ob številkah, s katerimi osvetljuje »katastrofalen gospodarski položaj« v sosednji državi, da je za takšne razmere krива Solidarnost. Ta poljski sindikat kritizira, da je ustvaril ozračje »terorja in izsiljevanja« in da je sestavil posebne skupine za uvajanje reda – »polvojaške tolpe maltretirajo delavce, ki bi radi delali«. Časopis ugotavlja, da med poljskim ljudstvom narašča pripravljenost »za obrambo socialističnih dosežkov«.

Poljska nima dovolj žita

VARŠAVA, 30. septembra (PAP) – Čeprav znaša letošnja žetev žita na Poljskem preko 20 milijonov ton, bo za živinsko krmo, kruh, moko in proizvode iz moke in seme manjkalo najmanj sedem milijonov ton žita. Nezadostno proizvodnjo žita pripisujejo premajhnim zasejanim površinam, stagniranju hektarskega donosa, slabim vremenskim pogojem, pa tudi pomanjkanju umetnih gnojil in strojev. Po ocenah strokovnjakov bo morala Poljska v naslednjih letih uvažati žito, ker ne pričakujejo, da bodo na Poljskem dosegli načrtovano proizvodnjo 24 milijonov ton pred letom 1984-85.

Začetek vrha v Melbournu

MELBOURNE, 30. septembra (Tanjug) – Z govorom avstralskega premiera Malcolma Frazerja se je danes začel sestanek državnih poglavarjev članic Britanske skupnosti narodov.

Sestanka v Melbournu se udeležujejo šefi 41 držav, ki tvorijo četrtino svetovnega prebivalstva.

Sovjetska brzojavka Pekingu

MOSKVA, 30. septembra (Tanjug) – Sovjetska zveza je opozorila Kitajsko na svoje dosedanje predloge o normalizaciji meddržavnih odnosov in pripomnila, da ti še veljajo. Sovjetska zveza, je rečeno v brzojavki sovjetskega državnega vodstva ob kitajskem narodnem prazniku, želi graditi svoje stike z LR Kitajsko v duhu politike miru in dobrih sosedskih odnosov in po načelih miroljubne koeksistence.

Gvatemala: Belize ne more v OAD

Gvatemalska diplomacija je nasprotovala že članstvu Belizeja v ZN

GUATEMALA CITY, 30. septembra (IPS) – Gvatemalski režim nasprotuje sprejemu Belizeja v Organizacijo ameriških držav (OAD). Kot sporoča gvatemalsko zunanje ministrstvo, ne priznavajo niti neodvisnosti, ki jo je Belize dosegel 21. septembra, ko so nekdanjo britansko kolonijo proglasili za neodvisno suvereno državo. Dva dni kasneje so Belize sprejeli tudi v Organizacijo združenih narodov, čeprav se je Gvatemala temu upirala. Naslednji dan so Belize sprejeli tudi v gibanje neuvrščenih.

Gvatemala se v najnovejšem protestu opira na določbo ustanovne listine OAD, po kateri ne more biti sprejeta v članstvo država, ki ima območje spodaj z drugimi članicami te organizacije. Tako so svoj čas zavrnili tudi sprejem Venezuele v OAD. Če želi Gvatemala v svoji zahtevi uspeti, se mora zato odločiti tri četrtine od 27 držav, kolikor jih je v tej organizaciji.

Indija zahteva ugrabitelje

Odisejada indijskega boeinga 737 se je končala na letališču v Lahoreju

NEW DELHI, 30. septembra (PTI) – Indija je od Pakistana zahtevala izročitev peterice ekstremistov, ki so včeraj ugrabili indijsko letalo z več kot 100 potniki in člani posadke.

Odisejada indijskega boeinga 737 je bila končana davi zarana na letališču v Lahoreju, in sicer z odločno akcijo pakistanskih vojakov. Vse potnike in člane posadke so rešili, ugrabitelji pa so v rokah pakistanskih oblasti.

Odgovor Pakistana na indijsko zahtevo še ni znan. Državi nimata medsebojnega sporazuma o ekstradiciji, vendar sta članici mednarodne organizacije za civilno letalstvo, ki za zračne pirate predvideva sojenje bodisi v državi, katere državljani so, bodisi v državi, v kateri so jih prijeli.

stop

OGLEDALO

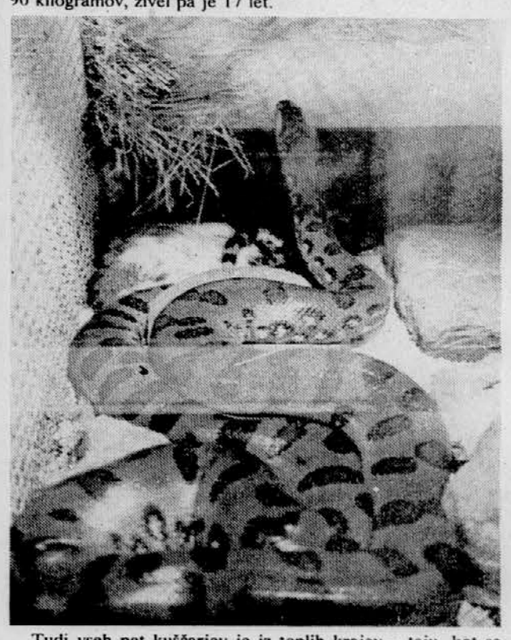
– Tale način je pa primitiven in zastarel. Zakaj se ne spoprimeta v časopisni polemiki?

OTO REISINGER, Vjesnik

Novosti v živalskem vrtu

LJUBLJANA, 30. septembra – Ljubljanski živalski vrt je sinoči dobil devet novih prebivalcev. Iz osiješkega živalskega vrta so namreč pripeljali pet kuščarjev, dve kači in par svinjskih opic.

Največja (najdaljša) od novih pridobitev je anakonda (na sliki), vodna kača, katere domovina je Južna Amerika. Dolga je štiri metre, težka pa od 35 do 40 kilogramov. Kot menijo strokovnjaki, lahko anakonda doseže tudi 9 metrov dolžine. Druga izmed prispelih kač je indijski piton, dolg dva metra. Največji znan primerek te vrste kač je meril 6,5 metra in tehtal 90 kilogramov, živel pa je 17 let.

Tudi vseh pet kuščarjev je iz toplih krajev – teju, kot se imenuje, živi od južnih delov Združenih držav pa do spodnjega dela Južne Amerike. Prišli sta dve vrsti od 200, kolikor jih je, in sicer zeleni in rdeči teju. Zraste do 1,20 metra dolžine, primerki v ljubljanskem živalskem vrtu pa imajo približno pol metra. Zeleni teju ima še drugo ime – pravi teju ali salomenter. Par svinjskih opic pa se je pridružil samički Roziki v kletki.

Kot so v živalskem vrtu še povedali, pričakujejo v mesecu ali dveh prav tako iz Osijeka še par črnih panterjev in mlado bizonko. (Besedilo in slika: Vladimir Ajdič)

Predor bodo le gradili

PARIZ, 30. septembra (Reuter) – Angleški in francoski breg Rokavskega preliva bo povezoval podmorski predor. Dogovor o tem je že dosežen, ne ve pa se še, ali bodo zgradili železniški predor z enotirno ali dvotirno progo, cestni predor ali pa se bodo odločili za kako drugo, modernejšo varianto.

O tem, kakšen predor bo povezoval francosko in angleško obalo, s čimer bo ustvarjena nepretrgana železniška zveza od severa Škotske do južne Italije, se zdaj pogovarjajo predstavniki ministrstev za transport obeh držav. Dogovor o oživitvi projekta za zgraditev predora pod Rokavom sta dosegla francoski predsednik Mitterrand in britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher v začetku tega meseca.

Predor bo dolg več kot 30 kilometrov, gradili pa ga bodo najmanj pet do šest let. Koliko bo stal, bo odvisno od tega, za kakšno varianto se bodo odločili. Zdaj se pogovarjajo tudi o načinu financiranja. Medtem ko Francija želi, da bi bilo podjetniško vodstvo in financiranje v družbenih rokah, pa se britanska vlada zavezma za to, da bi britaški del finančnega bremena prevzel zasebni kapital. Pričakujejo, da bo pri financiranju sodelovala tudi Evropska gospodarska skupnost, saj bo železnica pod Rokavskim prelivom ekonomsko upravičena, zlasti če upoštevamo, da okoli 43 odstotkov britanske trgovine odpade na države te skupnosti.

Za financiranje projekta, s katerim bo poleg povečane trgovine zagotovljenih tudi okoli 100.000 delovnih mest, ne samo med graditvijo, temveč tudi pozneje, se prav tako zanima konzorcij zasebnih evropskih, ameriških in arabskih bank.

Zaposlene ženske so bolj zdrave

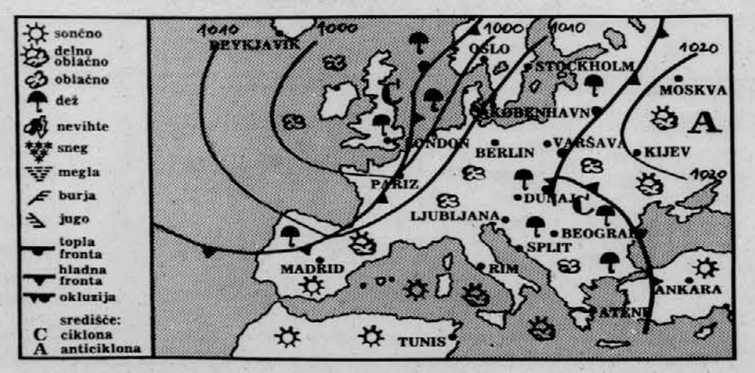
LONDON, 30. septembra (Reuter) – Angleški znanstveniki so ugotovili, da imajo največ depresij ženske delavskega razreda, ki so doma in skrbijo za otroke. Če se takšna ženska zaposli, ima veliko manj depresij, morda zato, ker ji daje delo zaupanje vase, dobi nove prijatelje, se začne zanimati za nove stvari in tudi sama zasluži.

Odkritja londonske študije je objavila revija »New Scientist«. Profesor George Brown iz London's Bedford Collegea je ugotovil, da povzročajo potrtost pri ženskah predvsem štirje dejavniki: materina smrt, preden deklica dopolni enajsto leto, odsotnost intimnega moškega prijatelja ali zaupnika, moža ali prijatelja, dejstvo, da ima tri otroke, ki še nimajo 14 let, ali pa, da ne more dobiti dela.

Časnik še navaja staro spoznanje, da so ženske odpornejše proti boleznim in jih smrt ne prizadene tako kot moške, študije zavarovalnice v New Yorku pa kažejo, da živijo direktorice ali funkcionarke veliko dlje kot »navadne« ženske.

Vremenska napoved Hidrometeorološkega zavoda SR Slovenije

Prognostična karta za 1. oktober 1981

SLOVENIJA

Pretežno oblačno, ponekod občasno še krajevne padavine. Najnižje nočne temperature bodo od 5 do 10, v Primorju 14, najvišje dnevne od 12 do 16, na Primorskem okoli 18.

JUGOSLAVIJA

Spremenljivo do pretežno oblačno, v presledkih bodo še padavine.

VREMENSKA SLIKA

Območje nizkega zračnega pritiska nad Balkanom se polni in počasi pomika proti vzhodu. V višinah se zadržuje nad vzhodnimi Alpami in Balkanom jedro hladnega zraka, ki ob severovzhodnih vetrovih vpliva na vreme tudi pri nas.

KAKO KAŽE ZA PETEK

Izboljšanje z delnimi razjasnitvami.

TEMPERATURE MORJA:

Portorož 21, Split in Hvar 23, Makarska 22.

Vreme in temperatura dne 30. septembra 1981 ob 13. uri

kraj	vreme	stopinj
Ljubljana	rahlo oblačno	12
Planica	oblačno	10
Brnik	dežuje	11
Kredarica	snežna ploha	−1
Maribor	rahlo dežuje	12
M. Sobota	oblačno	13
Sl. Gradec	rahlo dežuje	10
Celje	oblačno	12
Novo mesto	dežuje	12
Nova Gorica	rahlo dežuje	15
Portorož	rahlo dežuje	17
Reka	rahlo dežuje	15
Pulj	oblačno	17
Hvar	jasno	22
Dubrovnik	oblačno	17
Zagreb	rahlo dežuje	12
Beograd	poloblačno	19
Sarajevo	oblačno	13
Titograd	rahlo dežuje	15
Skopje	oblačno	18
Celovec	–	–
Gradec	–	–
Dunaj	rahlo dežuje	11
Benetke	pret. oblačno	17
Milano	jasno	21
Genova	jasno	23
Rim	jasno	23
Pariz	oblačno	17
Berlin	jasno	16
Stockholm	rahlo oblačno	15
Moskva	zmerno oblačno	12

Oktober je dober

Že je tu vinotok in z njim zadnja četrtina leta. Vremenskih pregovorov je obilo, vmes tudi zmedenih. Nekako se niso mogli zediniti, ali napoveduje hudo zimo pojav, da drevje kmalu izgubi listje, ali pa prav nasprotno to, da ga sleče pozno. Takile so slovenski vremenski reki za oktober.

»Če vinotoka mraz in burja brije, prosinca in svečana sonce sije.« – »V oktobru burja, mraz – januarja sončen čas.« – »Ko žerjav leti na tuje, zima že se približuje.« – »Vinotoka če zmrzuje, pa prosinec odjenjuje.« – »Dež, mraz in sneg začuti živina, če nerada pašnik zapusti.« – »Če se blizu debla list obleta, dobro letino obeta.« – »Če zgodaj listje odpade, sneg potem kmalu zapade.« – »Vinotoka deževanje – grudna vetrov divjanje.« – »Vinotoka velike vode, grudna hudi vetrovi buče.« – »Vreme vinotoka je aprilu za preroka.« – »Če zgodaj listje z drevja pade, so njive rodovitne rade.« – »Če zgodaj se selijo ptiči, bo huda zima o božiči.« – »Kadar drevje pozno listje sleče, huda zima bliža se preteče.« – »Se nerado list'je obleti, vsak naj zime se boji.«

Oktobra se dan še vztrajno krajša: konec meseca je svetlobe kar za 1 uro in 33 minut manj kot v začetku.

J. L.

PA ŠE TO

DA KOLNE KMET GRADIVA BRAVSI – »Ob izvajanju odloka o prepovedi klanja telet do 200 kg se je v občini Ljubljana Šiška pojavil problem 300 telet letno, ki jih kmetovalci ne želijo nadalje pitati. To predvsem teleta črnobele in limuzin pasme, ki genetsko oziroma konstitucijsko ne ustrezajo zahtevam pitanja, temveč so namenjena vzgoji kvalitetnega ženskega materiala za mlečne proizvode in lažjih porodov prvesnic . . .« (Gradivo za včerajšnje zasedanje slovenske skupščine)

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

★★

DELO

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA SLOVENIJE

LJUBLJANA, ČETRTEK, 1. OKTOBRA 1981
LETO XXIII ● ŠT. 227 ● CENA 8 DINARJEV

»DELO« IZHAJA OD 1. MAJA 1959 PO ZDRUŽITVI »LJUDSKE PRAVICE«, KI JO JE 5. OKTOBRA 1934 USTANOVILA KOMUNISTIČNA PARTIJA V SLOVENIJI, IN »SLOVENSKEGA POROČEVALCA«, KI GA JE LETA 1941 USTANOVILA OSVOBODILNA FRONTA SLOVENSKEGA NARODA

GLAVNI UREDNIK JAK KOPRIVC
ODGOVORNI UREDNIK BORIS DOLNIČAR

Stabilizacijskim usmeritvam mora slediti tudi stabilizacijsko ravnanje

Včeraj je bila v Beogradu 21. seja CK ZKJ – Uvodni referat Dobroslava Ćulafića – Vodstva, organizacije in člani ZK marsikje še do danes niso doumeli velikih gospodarskih težav in svojega ravnanja niso prilagodili dejanskim razmeram

OD NAŠEGA DOPISNIKA

BEOGRAD, 30. septembra – Obsežni razpravi o aktualnem družbenoekonomskem položaju – uvodni referat je imel sekretar predsedstva CK ZKJ Dobroslav Ćulafić – so na 21. seji centralnega komiteja ZKJ dajale ton ugotovitve, ki opredeljujejo prednostne naloge gospodarske stabilizacije, osrednji poudarek pa ima obvladanje plačilnega primanjkljaja države.

V uvodnem govoru je Dobroslav Ćulafić dejal, da je med temeljnimi vzroki neuresničevanja ekonomske stabilizacije tudi, ker vodstva, organizacije in člani ZK povsod še do danes niso doumeli in razumeli, kako je država v velikih gospodarskih težavah. Prav zato niso svojega obnašanja, tam kjer žive in delajo, prilagodili realnosti. Ćulafić je obvestil člane CK ZKJ, da je predsedstvo CK ZKJ podprlo predlog predsedstva SFRJ o oblikovanju posebne komisije, ki naj bi jo sestavljali najodgovornejši predstavniki zveznih organov in družbenopolitičnih organizacij federacije, republik in pokrajin. Njena osnovna naloga bo priprava predloga celovitega programa ekonomske stabilizacije, ki se mu bodo morali prilagoditi tako razvojna politika kot sistemski ukrepi.

Med razpravo, ki je trajala tja do večera, je večina govornikov podprla ugotovitve uvodnega referata. Pri tem pa se člani CK ZKJ niso izogibali ostrih ocen stanja, ki je privedlo do sedanjih gospodarskih zagat. Prvi razpravljalec Ivo Perišin je posebej opozoril, kako neverjetno je, da se nismo prej zavedli posledic naložbene politike med leti 1976 in 1980. Spodbujali smo jo namreč z 42 odstotno inflacijo. Takšen način dela, trdi Perišin, je pripeljal do tega, da smo imeli v knjigah en sistem, v praksi pa povsem drugačnega.

Štefan Korošec se je zavzel za spreminjanje ukrepov ekonomske politike z natančno opredelitvijo nalog in poudaril nujnost dosledne uporabe načela kontinuiranega planiranja. Člane CK ZKJ je seznanil tudi s stabilizacijskimi ukrepi, ki jih je sprejela, slovenska skupščina.

Dušan Dragosavac pa je opozoril na prednostne naloge spreminjanja družbenega plana, na ukrepe socialne politike in na doslednost ter odgovornost pri uresničevanju sprejetih sklepov.

Djordje Stojsić je poudaril, da je uresničevanje politike ekonomske stabilizacije kar najbolj odvisno od ureditve težav na področju ekonomskih odnosov s tujino.

Kiro Gligorov se je zavzel za pripravo takih stabilizacijskih programov, ki bodo vsebovali tudi stališča o socialni politiki. Izhajati pa morajo od nosilcev procesa družbene reprodukcije. Prav tako meni, da izvozne bitke ne moremo trajno izboriti s stimulacijami, olajšavami in podobnimi instrumenti, temveč najprej z ozdravljenjem in krepitvijo domačega gospodarstva.

Po mnenju Munira Mesihovića čudi in skrbi lagodno obnašanje posameznih članov ZK, ki ne dojemajo resnosti trenutka. Komunisti včasih zagovarjajo celo lokalne interese in nacionalizem. Mar sploh imamo po večletnih sklicevanjih na stabilizacijo stabilizacijski program se je vprašal Ratomir Komatina in vprašanje podprl s podatkom, da na zvezni ravni še nismo sprejeli 45 družbenih dogovorov.

Mirko Popović je med drugim govoril o različnih idejnih nihanjih in obnašanjih, začenši z vseobsežnejšim forumskim delom pa vse do teženj politike trde roke in etatizma. Dušan Gligorijević pa je opozoril, kako se nihče noče odreči pridobljenim pravicam, temveč breme stabilizacije skuša prevaliti na druge.

Nazim Mikulovci je spregovoril o vzrokih premajhne dejavnosti in doslednosti in ugotovil, da še ni zmagala zavest, kako smo skupaj odgovorni za sedanje težave. To velja tudi za tiste, ki so predlagali slabe ekonomske ukrepe.

Zvone Dragan je najprej poročal o uresničevanju nalog iz srednjeročnega družbenega plana. Med 22 nalogami, ki jih je bilo treba opraviti do konca leta, so 4 uresničene, 10 jih je v postopku, preostalih 8 pa ZIS pripravlja. Gre za velike zamude, saj povzročajo tudi materialno škodo. Dodal pa je, da je za vse to krivo počasno dogovarjanje republik in pokrajin.

Rade Galeb je kot najtežjo nalogo opredelil spreminjanje družbenih odnosov, ki so tudi vzrok za sedanje težave. Mnogi so celo inflacijo sprejeli kot dobro rešitev, saj imajo od nje trenutno korist.

Popoldansko razpravo je uvedla Katalin Hajnal, ki je opozorila na premajhno dohodkovno povezovanje gospodarstev različnih republik.

Veselin Djuranović pa je govoril o nekoliko drugačnih ocenah vzrokov sedanjih gospodarskih težav. Opozoril je tudi na vpliv zunanjih dejavnikov, predvsem na rast cen nafte. Po Djuranoviću so bili ukrepi ZIS posledica neizogibnih kompromisov, saj je moral vsak ukrep ustrezati vsem regijam. Nasprotoval je nekaterim, po njegovih besedah enostranskim ocenam o razvrednotenju učinka lanske devalvacije dinarja.

Slavko Šajber ni bil zadovoljen s preveč spravljivim zvenom sklepov, saj po njegovem mnenju položaj tega ne dovoljuje. Miladin Korać pa se je zavzel za jasna politična stališča, saj je vsako ponavljanje že znanih ugotovitev samo odlaganje iskanja pravega izhoda. Vasa Milić je govoril o vrsti težav, ki so na poti dogovarjanju in povezovanju v gospodarstvu, Marko Bulc pa je svojo razpravo usmeril k trem vprašanjem: obnašanju republik in pokrajin ob sporazumevanju, na neskladje med sprejetim in vsakdanjim obnašanjem in na oceno, da samoupravni sistem veliko bolj napadamo kot uresničujemo.

Seja CK ZKJ, ko to poročamo, še traja. Na 4. in 5. strani objavljamo uvodni referat in razprave, ki smo jih prejeli do zaključka redakcije.

FEDJA ZIMIĆ

ZASEDANJE VSEH ZBOROV SLOVENSKE SKUPŠČINE: Delegati so med drugim obravnavali poročila o uresničevanju nalog in načrtov v naložbeni politiki, kmetijstvu, zaposlovanju, varčevanju z energijo in obmejnem sodelovanju s sosednjimi državami. (Foto: Janez Pukšič)

Poudarki iz uvodnega referata sekretarja predsedstva CK ZKJ Dobroslava Ćulafića:

- Številnih ukrepov ekonomske politike nismo pravočasno sprejeli in jih tudi nismo dosledno izvajali, zato so se problemi zaostrovali.
- Tudi v prihodnjih letih bomo politiko gospodarske stabilizacije izvajali v še težavnejših razmerah, marsičemu se bo treba odreči in dosledno varčevati.
- V družbi je treba bolj uveljaviti spoznanje, da je politika gospodarske stabilizacije edina alternativa našega družbenogospodarskega razvoja.
- Za gospodarske probleme in težave ni krivo samoupravljanje, temveč tiči vzrok v nedoslednem uveljavljanju njegovih temeljev, v upiranju ostankov stare prakse in ideologije.
- Gibanje cen mora biti pod popolnim samoupravnim in družbenim nadzorstvom, predvsem delavskega razreda.
- Odreči se moramo mnogim projektom in delu porabe v družbenih dejavnostih.
- Vztrajati je treba pri tem, da primarna emisija ne sme več biti vir financiranja končne porabe, proračunskega primanjkljaja.
- V vseh organizacijah je treba sprožiti akcijo, da bi dali prednost proizvodnemu in ustvarjalnemu delu.
- Varčevanje mora postati naš način življenja in gospodarjenja.
- ZK mora nenehno utirati nove poti razvoja socialističnega samoupravljanja ter odločno premagovati odpore tistih sil, ki vlečejo razvoj nazaj.
- Smo na zanesljivi poti do tega, da najdemo načine za prebroditev težav.

12. kongres ZKJ junija v Beogradu

● BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Centralni komite ZKJ je danes sklenil, da bo 12. kongres ZKJ junija prihodnje leto v Beogradu. Predlog dnevnega reda in točen datum kongresa bosta določena najkasneje tri mesece pred kongresom, kakor predvideva statut ZKJ.

CK ZKJ je danes sprejel tudi sklep o ključu, merilih in načinu volitev delegatov za kongres.

TEMA DNEVA

Delati in živeti drugače

Naš dosedanji način dela, gospodarjenja in življenja se je znašel pred nepremostljivo ekonomsko pregrado. Jugoslavija je namreč na robu rdeče črte, ki pomeni, da je – spričo zadolženosti v tujini in primanjkljaja v devizni plačilni bilanci – ogrožena likvidnost države.

Izhod iz tega je dosledno uresničevanje politike ekonomske stabilizacije, kar je tako najgloblji interes delovnih ljudi in občanov kot najpomembnejša naloga subjektivnih socialističnih sil. Cilji, ki jih je včeraj postavil centralni komite ZKJ – ti ne smejo ostati le med članstvom ZK, ampak morajo postati vsakodnevna sestavina dela in dejavnosti slehernika za naslednjih nekaj let – temeljijo na dveh strateških usmeritvah: dolgoročna usmeritev v izvoz, ki je življenjskega pomena za naše gospodarstvo, in da bodo na vseh ravneh uskladili porabo z realnimi možnostmi, kar je že skrajni čas, da ne bodo več želje prevladale nad ustvarjenim.

Zato bo še naprej neogibno trezno ravnanje delovnih ljudi in občanov, ob tem pa bo toliko bolj postalo občutljivo področje varčevanja družbenega denarja in sredstev (od energije do reprodukcijskega materiala), zlasti pa pri neproduktivnih izdatkih, kot so reprezentančni skladi, kongresi in simpoziji doma in v tujini, prešteviline prireditve in proslave.

Na vseh področjih ekonomske stabilizacije morajo dajati zgled komunisti. Gospodarski položaj je namreč tako resen in naloge tako zahtevne, da pasivnih članov, neprizadetih sopotnikov na poti k zastavljenim ciljem, zveza komunistov ne potrebuje.

VLADO ŠLAMBERGER

Kmetijstvo ima prednost

Delegati skupščine SRS so priporočili, da bi dajali denar predvsem v izvoz naravnanemu gospodarstvu in za kmetijstvo – Produktivno zaposlovanje

LJUBLJANA, 30. septembra – Potem, ko so delegati vseh zborov slovenske skupščine na dosedanjih zasedanjih že večkrat predlagali razpravo o vrsti ta hip zelo aktualnih gospodarskih tem, je bilo današnje zasedanje vseh treh zborov slovenske skupščine v dobršni meri posvečeno prav tem vprašanjem. Govorili so o naložbah, o uresničevanju nalog pri zaposlovanju, o uresničevanju nalog iz kmetijstva in gozdarstva, maloobmejnega sodelovanja, obravnavali so tudi poročilo o aktivnostih pri varčevanju z energijo.

Ko so govorili o naložbah, so delegati ugotovili, da je jez za naložbe mogoče celo previsok. Še bolj pa skrbi, da zdajšnje investicijske namere še vedno niso v skladu z dogovorjeno preusmeritvijo slovenskega gospodarstva, še zlasti niso usmerjene v izvoz. Po mnenju delegatov banke gre krivdo za nedosledno uresničevanje naložbene politike iskati v prepočasnem uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov pri gospodarjenju z denarjem. Menili so, da bo treba spremeniti odločanje v bankah. Svojo naložbeno politiko naj bi najprej pretresli v Ljubljanski banki in o tem poročali skupščini. Tudi v vseh občinah naj bi temeljito razčlenili vzroke in odgovornost za odstopanja.

Ko so obravnavali poročilo o uresničevanju nekaterih načrtovanih nalog iz kmetijstva in gozdarstva, so menili, da uresničevanje nalog iz dogovora o temeljih družbenega plana Slovenije terja pospešeno združevanje denarja, s katerim bi uresničili prednostne naložbe v kmetijstvu. Zaostriti bi morali tudi odgovornost nosilcev združevanja sredstev, zlasti bank, za uresničevanje dogovorjenega. Čeprav je letošnja dobro organizirana in široko zastavljena akcija za jesensko in spomladansko setev pomemben korak v pospeševanju poljedelstva, pa se še prevečkrat zdi, da z ukrepi v kmetijstvu capljamo za dogovorjenim. Dokaz za to je tudi to, da se še vedno zatika pri oskrbi z reprodukcijskim materialom za osnovno kmetijsko pridelavo.

Pri zaposlovanju bo treba brezpogojno slediti začrtani politiki. Ob približno 800 tisoč zaposlenih v Sloveniji je bilo danes začasno brez dela 12.460 ljudi. Ta številka ni kritično visoka, je pa opozorilo, da je treba produktivno zaposlovati, odpirati mesta mladim, strokovno usposobljenim delavcem, zmanjšati nadurno in pogodbeno delo ter delo upokojencev.

Velik del razprave o zaposlovanju je bil posvečen zaposlovanju mladine. Predstavnik IS, Peter Toš, je žavrnil obtožbo mladih, da v republiki krepijo etatistične posege. Ali je to etatistično, če hočejo s posegi v zakon o delovnih razmerjih omogočiti več delovnih mest za mlade, se je vprašal. Zavzel se je za kritičnost, vendar naj bi bila kritika konstruktivna in podprta z dokazi in podatki. Prav podatki pa govore, da je bilo za zaposlovanje mladine, ki je v preteklih mesecih iskala delo, precej narejeno.

Pomembne naloge čakajo našo družbo tudi pri varčevanju z energijo. V zadnjih treh letih se je njena poraba zmanjšala in izboljšala. Vendar načrtnega varčevanja še ni, z njim pa bi prihranili precej energije zlasti v industriji in široki porabi.

Ko so delegati vseh treh zborov slovenske skupščine govorili o uresničevanju svojih sklepov o obmejnem gospodarskem sodelovanju, so se predvsem zavzeli za to, da bi to sodelovanje, ki je pomembno gospodarsko in politično, ne omejevali s plačilnobilančnimi ukrepi. Zato so zadolžili slovenski izvršni svet, da pripravi program tega sodelovanja do 1985. leta in preuči možnosti za to, da bi to sodelovanje teklo neovirano.

Slovenska skupščina je danes obravnavala še vrsto drugih vprašanj. Govorili so o delitvi bencinskega dinarja, o najetju posojila za prispevek Slovenije za obnovo Črnogorskega Primorja, o uspešni solidarnostni akciji pri reševanju težav idrijskega rudnika itd. O vsem obširno poročamo na 6. strani.

Slastno sadje v Mariboru

MARIBOR, 30. septembra – Na Mariborskem sejmu so dopoldne odprli četrto razstavo sadja, na kateri sodeluje 250 razstavljalcev iz vse Jugoslavije. Letos bodo slovenski sadjarji izvozili 500 ton kvalitetnih jabolk, a še več bi jih lahko, saj so odlične kakovosti. Na razstavi so pokazali tudi več vrst jabolk, ki bodo zamenjala »večni« jonatan in delišes. Razstava »Sadje 81« bo odprta do 4. oktobra. (J. J., foto: Bogo Čerin)

Poveljniški vrh iranske vojske ubit v letalu

Obrambni minister in trije vodilni poveljniki izgubili življenje v letalski nesreči

TEHERAN, BEOGRAD, 30. septembra (Pars, INA, Reuter, Tanjug) – Štirje najvišji voditelji iranskih oboroženih sil so bili sinoči ubiti, ko je vojaško transportno letalo C-130 treščilo na tla v okolici Teherana.

V letalu, ki je prihajalo iz Abadana, so izgubili življenje obrambni minister polkovnik Musa Namdzu, vršilec dolžnosti načelnika iranskega generalštaba in namestnik vrhovnega poveljnika general Valiolah Falahi, poveljnik letalstva in bivši obrambni minister general Džavad Fakuri in namestnik poveljnika islamskih revolucionarnih gardistov Kolahduz.

V iranskih krogih navajajo, da je transportno letalo padlo na tla na planoti Kahrizak nedaleč od glavnega mesta. Iranski radio je sprva samo sporočil, da so bili v letalu ranjenci in da je bilo več potnikov ubitih. Zdaj kaže, da je bila ubita tudi posadka letala in štirje zdravniki, ki so spremljali ranjence.

Iranski radio je prav tako poročal, da se je letalo vračalo z bojišča, iz mesta Abadan, od koder so ubiti vojaški voditelji vodili zadnje dni uspešne operacije proti iraškim četam. Iran je poročal o veliki zmagi, s katero so razbili enoletno vojaško iraško obleganje Abadana.

Irak pa je danes sporočil, da je prizadejal iranskim četam hude izgube v bitki, ki so jo bili konec tedna okoli Abadana, kar da je dosegel vzlic umiku svojih čet na zahodni breg strateško pomembne reke Karun.

● Predstavnik iranskih oboroženih sil je agenciji Reuter izjavil, da ta letalska nesreča ne bo vplivala na potek vojne z Irakom.

Irak je po iranskem zmagovitem sporočilu priznal, da je umaknil svoje čete čez reko Karun, vendar pripomnil, da njegove enote še naprej napadajo Abadan, ki je glavna točka iraških napadov od začetka iraško-iranske vojne.

V današnjem sporočilu iraškega vrhovnega poveljstva je rečeno, da je bilo v bitki pri Abadanu ubitih več kot 2.700 iranskih vojakov in da so uničili na ducate tankov.

Ko je razlagal, zakaj so se iraške enote umaknile iz puščave in palmovih nasadov vzhodno od Abadana, je iraški vojaški predstavnik izjavil:

»Naša vojna taktika nam nalaga, da ne držimo več ozemlja, če je cena zanj v primerjavi z našimi cilji previsoka.«

Predstavnik, ki ga citira iraška agencija INA, je dejal, da so se iraške enote v tej bitki častno borile. »In ta bitka ni bila zadnja,« je pripomnil.

Prejšnje dni so iranski predstavniki trdili, da je njihova ofenziva zlomila hrbrenico iraške vojske, da so izločili iz boja celo divizijo in da je to velika zmaga v tej vojni.

Iraški predstavnik pa je dejal, da so Iranci imeli »hude in izjemne izgube, ki se jih ne da primerjati s ciljem, ki ga je s to bitko sovražnik želel doseči.«

Iraške čete imajo vzlic umiku še zmerom v rokah velike dele pokrajine Huzistan, vštevši trgovsko pristanišče Horamšar, neposredno severno od Abadana.

Zmerna in ostra stališča

Na kongresu sindikata Solidarnost razpravljajo o programskih tezah – Vsaj štiri ali pet dni debate – Razrešnica in zahvala dosedanjemu vodstvu – TASS o programu

OD NAŠEGA SODELAVCA

GDANSK, 30. septembra – Peti dan kongresa Solidarnosti se je začela razprava o programskih tezah novega sindikalnega gibanja, pri čemer so se stališča že takoj na začetku izrazito razšla na zmerna in skrajna. Poleg glavnega osnutka, ki ga je pripravila posebna komisija, si pripadniki posameznih struj prizadevajo, da bi delegatom predstavili tudi radikalnejše programske variante, ki pa bodo, kot je slišati, le težko našle dovolj pristašev v gdanski dvorani Olivija.

Za to točko dnevnega reda se je že prijavilo kakih 140 govornikov, gotovo pa jih bo precej več, zato je pričakovati, da bo trajala programska razprava vsaj štiri do pet dni.

Staro vodstvo so razrešili in se mu zahvalili za dosedanje delo. Verjetno so se s tem povečale možnosti ustanoviteljev Solidarnosti, predvsem Lecha Walense, da se obdrže na čelu gibanja. Sam Walensa, ki so mu v torek med kongresno sejo in ovacijami izročili čestitke in darila za 38. rojstni dan, je že drugič stopil na govorniški oder, da bi branil dosedanjo programsko usmeritev vodstva in delavski značaj Solidarnosti.

Predstavil se je kot »bivši član KOD«, takoj zatem pa je dodal, da niti temu disidentskemu »komiteju za obrambo delavcev« niti partiji niti predstavnikom cerkve nikoli ni dovolil, da bi zavladali nad sindikatom Solidarnost.

»Delal sem različne salte mortale, da se ne bi sprl s katero od sindikalnih grupacij,« je iskreno priznal. »Posledica tega je, da so vsi ostali v gibanju. Vendar pa, dokler bom jaz tukaj, našega sindikata nikomur ne bom izročil. Izbirati moramo dobre in poštene ljudi ter braniti delavski značaj Solidarnosti.«

Na tiskovni konferenci z Bogdanom Lisom, edinim članom partije v najožjem vodstvu Solidarnosti, so novinarji opozorili na nevarnosti klerikalizacije in radikalizacije, ki bi lahko povzročile razkol v novem sindikatu.

»Ne razumem delitve na zmerne in radikalne,« je odgovoril Bogdan Lis. »Raje bi govoril o pragmatikih in mistikih. Prvi, med katere štejem tudi sam, imajo realistične poglede, drugi pa za vsako ceno težijo k zmagi, ki bi jo utegnili plačati tudi s popolnim propadom našega gibanja.«

Ta »anarho-mistična« struja, smatra Lis, nima nikakršnih možnosti, ker so delegati pripravljeni sprejeti prepričljivo in smotrno argumentacijo, dasiravno jim bodo nekateri prilepili vzdevek »zmernežev« ali »centristov«. Novi sindikat pa ne more brez takšnega »pozitivnega radikalizma«, ki mu pomaga, da se loteva tudi najtežjih, tveganih akcij ter da ne ostaja samo pri besedah.

Pesimistični ton je verjetno narekovalo tudi današnje sporočilo o seji politbiroja CK PZDP, ki je spet obtožil Solidarnost, da krepi propagandno gonjo proti partiji in vladi ter s tem še bolj otežkoča prizadevanja za rešitev krize. Pozval je večmilijonsko članstvo Solidarnosti, naj sprejme sodelovanje z državnimi organi v prizadevanjih za stabilizacijo, pri čemer je izrazil upanje, da bodo v novem sindikatu »zmagale sile realizma in sodelovanja«.

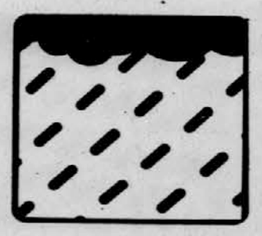
Politbiro se je odločil, da bo že v kratkem sklical 4. plenum centralnega komiteja PZDP, ki bo obravnaval ideološko aktivnost partije. Politbiro je pri obravnavanju obsežnega dokumenta o izboljšanju življenjskih in delovnih pogojev mlade generacije opozoril mladino, naj se upre poskusom »izkoriščanja mladih«.

● VARŠAVA, 30. septembra (PAP) – Poljsko notranje ministrstvo je sporočilo, da neki Zbigniew Zmudziak, ki je na kongresu Solidarnosti 28. septembra govoril kot predstavnik dozdevnega sindikata policistov, ne dela na policiji. Predstavnik ministrstva je izjavil, da pripadniki policije ne ustanavljajo nobenega sindikata.

Na tej seji so tudi priporočili, naj vse osnovne partijske organizacije skličejo sestanke ter na njih razpravljajo o uresničevanju novega zakona o samoupravljanju.

ILIJA MARINKOVIĆ

Vreme danes

Vreme se bo postopoma izboljšalo. Dopoldne bo v Sloveniji, na Hrvaškem in v zahodni Bosni rahlo deževalo. Popoldne pa bo spremenljivo oblačno, ponekod bodo krajevne plohe. Jutranje temperature se bodo gibale od 8 do 12 stopinj Celzija, na obali do 15 stopinj. Najvišje dnevne temperature: med 18 in 24 stopinj Celzija.

Včeraj je v vsej državi prevladovalo oblačno vreme z občasnim dežjem. Deloma se je zjasnilo le v Srbiji, Makedoniji in v srednjem Primorju. Na severnem in srednjem delu obale je pihala burja.

Včeraj poldne so bili najhladnejši kraji v državi Ljubljana, Zagreb in Sarajevo; izmerili so 12 stopinj.

Konkretna odgovornost pri izpolnjevanju nalog

Ne zadošča samo reči, da posamezna republika ali pokrajina ni soglašala s sprejetjem medrepubliškega dogovora. Treba je zvedeti, konkretno kdo ne soglaša s posameznimi določbami (ali dogovorom) in zakaj. Je za to odgovorno združeno delo v posamezni republiki oziroma pokrajini, skupina ali nemara celo posameznik? Takšno vprašanje so med drugim postavili delegati odborov zveznega zbora jugoslovanske skupščine pred današnjim prvim jesenskim zasedanjem skupščine SFRJ. Stran 3

Bencin dohitel kislo vodo

Sistem uravnavanja cen je v Sovjetski zvezi zelo zapleten, njegova bistvena značilnost pa je v tem, da z visokimi cenami za manj potrebne izdelke krijejo izgubo, ki nastaja zaradi zamrznjenih cen za osnovne življenjske potrebščine. Marsikdaj se zgodi kašen nesmisel in vse do zadnjih dni je bila mineralna voda dražja od bencina. Zdaj jo je bencin dohitel.

Stran 10

Calgary in Seul dobila OI 88

Kanadasko mesto Calgary bo organizator 15. zimskih olimpijskih iger leta 1988, poletne igre 26. olimpiade pa bodo priredili v glavnem mestu Južne Koreje Seulu. Takšen je bil izid glasovanja članov mednarodnega olimpijskega komiteja na zasedanju v Baden Badnu.

Medtem ko je bil Calgary enakovreden tekmec za organizacijo iger z italijansko Cortino in švedskim Falunom in njegova izbira ni presenetljiva, pa je pomenila odločitev o Seulu precejšnje presenečenje, kajti po sodbi poznavalcev je bila japonska Nagoja izrazit favorit, a se je glasovanje končalo kar z 52:27 za Seul. Tako se je uresničila samo napoved našega znanega športnega delavca Arturja Takača, ki je že pred glasovanjem dejal, da bo Seul zmagovalec. To naj bi bilo tudi »maščevanje« nekaterih članov MOK za lanski bojkot iger v Moskvi, ki so ga že prej soglasno obsodili. Stran 11

Danes Književni listi

- **Kardeljevi pogledi na kritiko**
- **Krpan skozi čas**
- **Nekaj novosti v Kopitarjevem zborniku**
- **Lepi uspehi graške slavistične fakultete**
- **O Slanovi monografiji**
- **Beležke z moskovskega knjižnega sejma**
- **Odlomek iz novega romana Iva Zormana**
- **Nove pesmi Jožeta Šmita**

Pekinška opera v Ljubljani

LJUBLJANA, 30. septembra – Skoraj po tridesetih letih je ljubljansko gledališko občinstvo ponovno gledalo znamenito kitajsko gledališko zvrst: Pekinško opero. Gostovanje kitajskih gostov iz Wohana v Cankarjevem domu je vzbudilo izredno zanimanje, saj sta bili prvotno načrtovani le dve predstavi takoj razprodani, prav tako pa tudi dodatna tretja. Gostovanje spada v okvir kulturne izmenjave med Kitajsko in SFRJ. Pekinška opera je pred tem gostovala v Beogradu na Bitefu in v Zagrebu. Nocojšnjo predstavo so si ogledali tudi France Popit, Mitja Ribičič, Milan Kučan, Vinko Hafner, Josip Vidmar in drugi. (Foto: Marjan Zaplatil)

Kaj prinaša izvolitev Giorgia Napolitana?

Zdaj ko je drugi mož italijanske KP postal vodja komunističnih poslancev, so se razvnela ugibanja o tem, ali Napolitano nasprotuje Berlinguerju

OD NAŠEGA DOPISNIKA

RIM, 30. septembra – Giorgio Napolitano, doslej zadolžen za organizacijska vprašanja v sekretariatu KPI, je bil danes izvoljen za vodjo komunistične skupine v poslanski zbornici. Gre za pomemben premik v vrhu italijanske partije ali za zamenjavo, ki, če že ni povsem rutinska, vsaj ne zasluži tolikšne pozornosti, kot ji jo pripisujejo v političnih krogih zunaj KPI?

Mnenja o tem so deljena. Napolitano je bil doslej človek številka 2 v italijanski partiji, ne samo po svojem položaju v najvišjem vrhu stranke, ampak tudi po odmevnosti svojih stališč. V očeh italijanske nekomunistične politične javnosti že dolgo uživa ugled voditelja šole mišljenja, ki jo v drugih strankah imenujejo »zmerna struja« KPI, struja, ki se po ocenah poznavalcev razmer v komunistični partiji naj ne bi docela strinjala z Berlinguerjevo oceno političnega položaja v Italiji, še posebej pa z njegovim stališčem do socialistične stranke.

KPI se je z novo linijo »demokratične alternative« v praksi poslovila od zgodovinskega kompromisa, vsaj v obliki sodelovanja s krščansko demokracijo, kot se je kazal tudi dobršnemu delu komunistične baze, ki ni sprejel te strategije. Premik v osnovni liniji partije se je izrazil v ostrejši opoziciji do vlade, posebno še do Forlanijeve, pa tudi v strožji oceni delovanja drugih strank, ki jim v ulici Botteghe Oscure očitajo, da so vpeljale v italijansko politično življenje pravo partitokracijo, da so zasegle vse pomembnejše sektorje javnega delovanja, da so korumpirane in zapletene v škandale. Partija zdaj postavlja v ospredje tako imenovano »moralno vprašanje« in vedno znova poudarja, da je po tem »različna« od drugih strank, edina, ki je ni zajela epidemija korupcije in škandalov.

KPI se sicer v okviru strategije »demokratične alternative« zavzema za sodelovanje z vsemi demokratičnimi silami, tudi katoliškimi, vendar za sedaj ne najde partnerja za to politiko niti v socialistih, ki naj bi bili potencialno najbolj naravni zavezniki komunistov; v resnici socialisti že nekaj časa grade svojo politično linijo prav na »različnosti« od komunistov.

Komunisti trdijo, da jih poskušajo ostale stranke izriniti iz sfere političnega odločanja in jih potisniti v geto. Po drugih ocenah komunisti trenutno niti ne iščejo partnerjev, ker računajo, da bodo s tako linijo pridobili na morebitnih predčasnih volitvah. V krogih drugih strank vsekakor obtožujejo KPI, da se sama zapira v izolacijo.

Napolitano naj bi bil najvidnejši predstavnik tistih v vrhu KPI, ki se sprašujejo, ali ta taktika najbolj ustreza interesom največje partije italijanske levice. Njegov članek ob obletnici Togliattijeve smrti, ki je bil objavljen avgusta v partijskem dnevniku »Unità«, so si marsikje raztolmačili kot kritiko Berlinguerjeve politike. Res je sicer, da Napolitano Berlinguerja ni nikjer imenoval, res pa je tudi, da ga je glavni urednik večernika »Paese Sera«, ki je blizu KPI, v časniku napadel, češ da je »pretrgal dolgoletno tradicijo spoštovanja sekretarja«, ocena, ki jo je polemično zavrnil član direkcije Giancarlo Pajetta in se je menda zdela tudi Berlinguerju pretirana.

Da poteka v partijskem vrhu razprava o nekaterih bistvenih vprašanjih, posebno še o odnosu do socialistov, o tem ni nobenega dvoma. Gerardo Chiaromonte, član direkcije, zadolžen za gospodarska vprašanja, ki naj bi bil blizu Napolitanu, je te dni v televizijski debati odkrito izjavil, da »so med nami razlike v oceni italijanske krize, kakor tudi glede taktike v odnosih do drugih strank«. Vendar pa v ulici Botteghe Oscure odločno zanikajo, da bi v partiji obstajale struje ali da bi potekal celo spopad med Berlinguerjevo in Napolitanovo linijo. Kot diplomatsko sintezo obeh stališč bi lahko ocenili Napolitanovo pismo tedniku »Europeo«, v katerem pravi, da »ni mogoče razpravljati v partiji, v centralnem komiteju, v tisku ali kjerkoli drugje o kompleksnih problemih, ki tudi v okviru dogovorjene splošne politike zahtevajo poglobljeno razpravo in težavne sinteze, ne da bi številni časniki pisali in razpredali o osebnih nasprotjih . . .«

V okviru teh nasprotujočih si ocen zdaj v nekomunističnih krogih ocenjujejo, da je z Napolitanovim odhodom iz sekretariata – vanj naj bi vstopil Aldo Tortorella, doslej zadolžen za kulturo, in morda direktor »Unità« Alfredo Reichlin – Enrico Berlinguer odstranil nevšečnega tekmeca. V partijskih krogih pa, nasprotno, poudarjajo, da bo imel Napolitano zdaj pomembno funkcijo, na kateri se bo moral pogosto hitro odločati, tudi brez posvetovanja s sekretarjem, s čimer bo prispeval k oblikovanju partijske linije. Mnenje, ki prevladuje v vseh političnih srenjah, pa je, da položaj Enrica Berlinguerja, ki po splošnem prepričanju v zadnjem času vse bolj prisluškuje radikalno razpoloženi bazi, ni v nevarnosti. Toda, pripominjajo dvomljivci, debata se bo ponovno razvnela na prihodnjem zasedanju centralnega komiteja, ki se bo sestal sredi oktobra.

ANDREJ NOVAK

Kongres švedskih socialistov

Pozdravil ga je vodja delegacije SZDLJ Franjo Kožul – Srečanje z Olofom Palmejem

STOCKHOLM, 30. septembra (Tanjug) – V pozdravu udeležencem kongresa švedske socialdemokratske stranke je vodja delegacije SZDL Jugoslavije, dr. Franjo Kožul, izjavil, da imata ta stranka in SZDL Jugoslavije malone istovetna stališča o številnih aktualnih svetovnih vprašanjih.

»Vsi smo odgovorni pred svetom in vsi imamo eno samo nalogo, da še kakor se da in kolikor se da borimo za mir na svetu. Pričakujemo, da bomo v teh prizadevanjih še naprej stopali skupaj«, je poudaril dr. Kožul.

Delegacija SZDLJ se je sestala tudi z voditeljem stranke Olofom Palmejem in drugimi socialnodemokratskimi voditelji.

AVTO magazin

Washington zanika »preobrat v odnosih«

Igra razlag po srečanjih med Haigom in Gromikom – Razlage so pogojene z bližnjo debato v kongresu o skrčenju velikanskega vojaškega proračuna

OD NAŠEGA DOPISNIKA

NEW YORK, 30. septembra – Ameriški funkcionarji poskušajo izpodbiti ugibanja o srečanjih med Haigom in Gromikom, češ da gre za preobrat v odnosih med velesilama. Alexander Haig je sinoči po televizijskem omrežju NBC dejal, ko so ga vprašali, ali bodo ti pogovori omilili napetost: »Ne, nisem takega mnenja. Šele razdobje, ki je pred nami, bo pokazalo, ali smo k temu kaj pripomogli, saj gre za vrsto vprašanj, ki nas ločujejo.«

Washington ima pri tem očitno nekolikanj nasprotujoča si cilja. Po eni strani je namen teh srečanj, kot na splošno menijo, evropskim zaveznikom pokazati, da se nameravajo Američani resno spustiti v pogajanja o jedrskem orožju v Evropi. Po drugi strani pa ne žele spodbujati velikih pričakovanj od teh pogajanj, saj bo kongres v naslednjih dneh in tednih odločal, koliko naj bi odškrnil od velikanskega povečanja vojaškega proračuna za leto 1982 in naslednja leta.

Zato tudi tolmačijo potek in uspeh deveturnih srečanj med zunanjima ministroma obeh držav v »ti smeri«. Funkcionarji opozarjajo, da sta ministra pokazala, s tem ko nočeta razkriti podrobnosti svojih pogovorov, da ne želita prilivati olja na ogenj. Ameriški komentatorji so našli potrditev za ta tihi sporazum med ministroma – da ne bosta povečevala napetosti – tudi v tem, da si je sovjetska propaganda izbrala za tarčo napadov Casparja Weinbergerja, šefa Pentagona.

Funkcionarji si prizadevajo izpodbiti ugibanja o bližnjem preobratu v odnosih med velesilama in opozarjajo, da se ministra pravzaprav nista o ničemer zedinila, niti o formulaciji edinega dogovora o pogajanjih o orožju v Evropi. Stavek, izbran v skupnem sporočilu o tem dogovoru, razkriva, da ni prišlo do sporazuma, katere vrste orožja naj bi zajemala pogajanja, ki se začno 30. novembra v Ženevi. Američani bi se želeli pogajati samo o jedrskem orožju srednjega dometa. Sovjetska zveza pa o tem in o bombnikih v ameriških oporiščih v bližini ZSSR ter o letalonosilkah na tem območju. Skupno sporočilo se zato omejuje na stavek, da se bodo pogajali o tistem, o čemer so se lanskega oktobra. Tedaj so se pogajanja izjalovila prav pri vprašanju, o katerih orožjih naj bi se sporazumeli. Resda pa poznavalci razmer trdijo, da je to pravzaprav tudi edini problem: ko se bodo sporazumeli o vrstah orožja, o katerih naj bi se pogajali, bo ostalo samo še »preštevanje«.

Na ameriški strani trdijo, da v devetih urah pogovorov ministra nista povedala ničesar, kar ne bi bilo že znano. Ton pogovorov je bil vljuden, pravijo, toda vsaka stran je nasprotni naštela vrsto obtožb, ki jih sicer javno navajajo. Haig je zameril, da se Sovjetska zveza ne drži »kodeksa detanta«, ki ga je prejela v začetku sedemdesetih let. Ta načela je po ameriški oceni kršila s svojimi intervencijami po svetu, prek posrednikov v Etiopiji in Kampučiji in neposredno v Afganistanu.

Med najpomembnejše ameriške obtožbe na račun nasprotne strani sodi tudi tempo sovjetskega oboroževanja.

Po ameriških virih je sovjetski minister odvrnil, da je Reaganova vlada tista, ki podpihuje oboroženo tekmo, zavlačuje pogajanja o jedrskem orožju in da si ZSSR ne prizadeva za »jedrsko premoč« ter da tudi nikogar ne ogroža.

Washingtonski viri navajajo, da je bila taka večidel vsebina dialoga med ministroma. Dokler ne bo možno preveriti, ali so se pogovori s tem izčrpali, je očitno, da takšni opisi sodijo v okvir politične potrebe ameriške vlade, da vojaški proračun zavaruje kongresu pred hujšim okleščenjem.

Predsednik je poskušal umiriti vznemirjeni Wall Street in je privolil, da med »drugo rundo« kleščenja zveznega proračuna za leto 1982 odškrne od Pentagona samo 2 milijardi dolarjev. Celo republikanski prvaki javno govore, da bo kongres v takšnih razmerah v naslednjih dneh najbrž pripravljen od Pentagona odškrniti več, saj ne more globlje posegi v že hudo okrnjene socialne izdatke.

Ta stvar je, kot je videti, še vedno prva skrb ameriške vlade, ki hoče zagotoviti preobrat k naglejšemu oboroževanju, preden se spet spusti v pogovore z nasprotno veselilo. Pentagon je naposled včeraj predložil svojo že poprej napovedovano knjigo o sovjetskem oboroževanju.

To je del propagandne ofenzive, ki jo je nedavno začel v Berlinu Alexander Haig in obtožil Sovjetsko zvezo, da uporablja kemično orožje v Kampučiji in v Afganistanu. Washingtonska vlada vztrajno poudarja, da ne more razumeti, zakaj so tarča napadov in sumničenj ameriška vojaška prizadevanja, ne pa tudi sovjetska, ki so menda veliko večja.

Strokovnjaki niso našli v publikaciji o sovjetskem oboroževanju kakšnih večjih novosti, razen morda trditve o sovjetski premoči v malo znani tekmi, kdo bo prej prišel do laserskega in drugih vrst futurističnega orožja, namenjenega vesolju. ZSSR menda končuje raketo, ki bo v orbito okoli Zemlje ponesla petkrat ali šestkrat večji tovor, kot to zmore »Space Shuttle«.

Na ameriški strani se že oblikuje formula, s katero namerava Washington začeti pogajanja o strateškem orožju. Pravijo, da mora biti cilj, da lahko vsaka stran obdrži in ohrani dovolj orožja »za maščevanje«, če jo napadejo. Nova vlada je formulo spremenila: noče več pogajanj SALT (o omejevanju tega orožja), temveč »start« (o zmanjševanju). DRAGIŠA BOŠKOVIĆ

OGLEDALO

– Tale način je pa primitiven in zastarel. Zakaj se ne spoprimeta v časopisni polemiki?

OTO REISINGER, Vjesnik

Bangkok zavrača obtožbe

Ostre reakcije tajske vlade na trditve Indire Gandhi – »Neodgovorne obtožbe«

BANGKOK, 30. septembra (Tanjug) – Vlada v Bangkoku je zelo ostro reagirala na trditve indijske ministrske predsednice Indire Gandhi, da so tajske čete v Kampučiji, kar preprečuje politično rešitev kampučijskega problema.

Obtožbo je izrazila v intervjuju za bangkoški časopis »Far Eastern Economic Review.«. Po njenih besedah navzočnost vietnamskih čet v Kampučiji ne bi bila potrebna, če se ne bi vmešala Tajska.

Tajska vlada poudarja, da so te obtožbe »popolnoma neutemeljene« in »skrajno neodgovorne«, saj celo Vietnam nikoli ni trdil, da so tajske čete v Kampučiji, zato pravi, da morajo biti tisti, ki dajejo takšne izjave, »slepi za dejstva ali pa so se že zelo odločno postavili na stran agresije in kolonializma v Kampučiji«. Kot je nadalje rečeno v tem sporočilu, »je dejstvo, da v Kampučiji ni niti enega tajskega vojaka, zato pa je 200.000 vietnamskih, ki so zasedli del te države« in jim »klika Henga Samrina dolguje svoj obstoj«.

Kostićeva vrnitev iz Washingtona

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Član ZIS in zvezni sekretar za finance Petar Kostić se je danes vrnil iz Washingtona, kjer je kot vodja jugoslovanske delegacije in guverner SFRJ v Mednarodni banki za obnovo in razvoj sodeloval na letnem občnem zboru te banke in Mednarodnega denarnega sklada.

V Washingtonu se je Kostić sestal z več finančnimi ministri posameznih držav v razvoju, pogovarjal pa se je tudi z vodilnimi predstavniki Mednarodne banke za obnovo in razvoj, Mednarodnega denarnega sklada in Evropske investicijske banke.

Sovjetska brzojavka Pekingu

MOSKVA, 30. septembra (Tanjug) – Sovjetska zveza je opozorila Kitajsko na svoje dosedanje predloge o normalizaciji meddržavnih odnosov in pripomnila, da ti še veljajo. Sovjetska zveza, je rečeno v brzojavki sovjetskega državnega vodstva ob kitajskem narodnem prazniku, želi graditi svoje stike z LR Kitajsko v duhu politike miru in dobrih sosedskih odnosov in po načelih miroljubne koeksistence.

Polemična »premiera«

KP Francije prvič ostro kritizirala vladne sklepe – Socialistični poslanci nasprotovali vladnim predlogom – Odstop od načel o razvoju energetike?

OD NAŠEGA DOPISNIKA

PARIZ, 30. septembra – Obdobje »posebne milosti«, ki jo je po Mitterrandovih besedah uživala nova Francija, se očitno izteka: KPF je danes prvič ostro kritizirala najnovejše vladne sklepe, delavski sindikati so zavrnili podpis sporazuma o povečanju plač državnim funkcionarjem, za nameček pa so se včeraj v skupščini »uprli« socialistični poslanci . . . Edina tolažba: davi je tudi senat po maratonski razpravi izglasoval o odpravi smrtne kazni.

Negodovanje komunistov so sprožili vladni predlogi o zbiranju denarja za novi državni proračun, kar za 27 odstotkov večji od letošnjega in s 95 milijardami frankov načrtovanega primanjkljaja. Vlada je povečane izdatke na današnji seji opravičevala z bojem proti brezposelnosti, akciji, ki bo slonela predvsem na proračunskem spodbujanju proizvodnje. Toda novi davčni instrumenti, ki spremljajo proračunsko politiko, so po mnenju komunistov navadno povzema-

● Francoske jedrske centrale so avgusta pokrile 44 odstotkov potreb po električni energiji, kar je dvakrat več kot v istem mesecu lani. Danes so tudi sporočili, da je Francija v prvih osmih mesecih za 20 odstotkov zmanjšala uvoz nafte. Denar, vložen v varčevanje z energijo, bodo posamezniki in podjetja poslej mogli odšteti od osnove za odmero davka. Tovrstne naložbe so lani znašale že 7,5 milijarde frankov (leta 1974 samo 700 milijonov).

nje starih receptov in umikanje pred pritiskom zasebnega kapitala. Spet bodo namreč molzne krave niži in srednji sloji, medtem ko je revolucionarna ost »davka na premoženje« otopela, kajti vladni predlog bogatim zasebnikom omogoča, da se z naložbami v delovna sredstva, se pravi v proizvodnjo, izmuznejo davčnemu vijaku.

Poljska nima dovolj žita

VARŠAVA, 30. septembra (PAP) – Čeprav znaša letošnja žetev žita na Poljskem preko 20 milijonov ton, bo za živinsko krmo, kruh, moko in proizvode iz moke in seme manjkalo najmanj sedem milijonov ton žita. Nezadostno proizvodnjo žita pripisujejo premajhnim zasejanim površinam, stagniranju hektarskega donosa, slabim vremenskim pogojem, pa tudi pomanjkanju umetnih gnojil in strojev. Po ocenah strokovnjakov bo morala Poljska v naslednjih letih uvažati žito, ker ne pričakujejo, da bodo na Poljskem dosegli načrtovano proizvodnjo 24 milijonov ton pred letom 1984-85.

Vlada je danes bolj ali manj odstopila tudi od socialističnih načel o razvoju energetike. Skušala bo sicer iskati nove vire energije, močno bo spodbujala varčevanje z energijo in tudi premogu bo namenila večjo vlogo, toda jedrskega programa ne bo zavrla, kot je bilo pričakovati glede na Mitterrandov volilni program. Sklenjeno je namreč, da bodo v letih 1982–83 zastavili gradnjo šestih nukleark (od devetih, načrtovanih med Giscardovim mandatom). Skorajšnjo skupščinsko razpravo o teh vprašanjih naj bi spremljala tudi široka razprava v javnosti, vendar mnogi niso pozabili, da so socialisti pred volitvami obljubljali celo referendum o prihodnosti jedrskega programa.

Današnje časopisje z veliko pozornostjo spremlja včerajšnjo skupščinsko »premiero«: prvič se je namreč zgodilo, da so socialistični poslanci nasprotovali vladnim predlogom. Sporen je bil zakonski osnutek o pogojih za vstop tujcev v Francijo. Poslanci so zahtevali že brisanje uvodnega stavka (»tujcu, ki na meji predloži zahtevana jamstva in pojasnila, je dovoljen vstop na državno ozemlje«). V zvezi z drugimi določili – o položaju priseljencev, o izgonih itd. – se je nazadnje nabralo več kot 60 predlaganih amandmajev, tako da je vlada naposled del zakonskega osnutka preprosto umaknila z dnevnega reda zasedanja. S to potezo je v bistvu preklicala ministrsko okrožnico, po kateri smejo obmejni organi od 17. avgusta po lastni presoji od tujca zahtevati, da poleg veljavnega potnega lista pokaže dokazila o namenu poti. Zanimivo je, da so sporni zakonski predlog potrdili – v senatu, torej v edini še nenačeti trdnjavi desnice.

VILKO NOVAK

Kritike Solidarnosti

Tisk v državah vzhodnoevropskih zaveznikov Poljske je okrepil kritične tone pri poročanju iz te države – Moskva: Solidarnost ima iste cilje kot KOS-KOR

BEOGRAD, 30. septembra (Tanjug) – Tisk v državah vzhodnoevropskih zaveznikov Poljske je, kot je bilo že pričakovati, okrepil kritične tone pri poročanju iz te države. Takšno ravnanje vzhodnoevropskega tiska je med drugim spodbudilo sporočilo, da se je disidentska skupina »odbor za družbeno samozaščito« sklenila »razpustiti« in nadaljnjo dejavnost prepustiti neodvisnemu sindikatu Solidarnost.

● MOSKVA – Poljski sindikat Solidarnost je dal na drugem delu svojega kongresa v Gdansku sovjetskemu tisku nov povod, da iz Moskve, kot je že v navadi, naslovijo nanj ostre kritike ter da njegovo delo prikažejo kot protisocialistično in protirevolucionarno. To so storili zaradi razpustitve tako imenovanega odbora za družbeno samozaščito (KOS–KOR) in prestopa njegovih ljudi v Solidarnost.

V Moskvi so dejavnost in program tega odbora predstavili kot skrajno negativna. TASS je poudaril, da je ta odbor predstavljal »protirevolucionarno skupino, ki je delovala kot ena glavnih pobudnic in organizatoric protisocialistične dejavnosti na Poljskem«. Združitev s Solidarnostjo je za Moskvo razlog več, da bi javnost prepričali o tem, da ima tudi ta sindikat enake cilje kot dosedanji KOS–KOR.

● PRAGA – Češkoslovaški tisk meni, da je program Solidarnosti, ki ga obravanavajo na kongresu v Gdansku, »usmerjen v spodkopavanje socialistične ureditve na Poljskem in v popolno reorganizacijo države in njenega gospodarstva«. Ta program najbolj zgovorno potrjuje, da ne gre za nikakršno sindikalno organizacijo, opozarjajo v Pragi. Češkoslovaški tisk je že ob mnogih drugih priložnostih izražal dvome o sinidikalni naravi Solidarnosti.

Glasilo CK KPČ Rude Pravo je danes ponovno izreklo ostro kritiko na račun KOR in trdijo, da za vse tisto, kar Poljsko vodi v katastrofo, odgovornost prevzemajo voditelji te organizacije. Časopis piše, da je odbor imel v bistvu od vsega začetka v rokah vse niti zdajšnje dejavnosti in dogodkov na Poljskem, ocenjenih kot protisocialističnih in protirevolucionarnih.

● BERLIN – Javna občila v NDR še naprej očitajo poljskim oblastem, da se »ne bojujejo dosledno proti zakletim sovražnikom socializma« na Poljskem, sindikat Solidarnost pa obtožujejo, da je s stavkami privedel do »katastrofalnega gospodarskega položaja«.

Zunanjepolitični tednik Horizont v današnjem komentarju »Poljska – napadi protirevolucije« zatrjuje ob številkah, s katerimi osvetljuje »katastrofalen gospodarski položaj« v sosednji državi, da je za takšne razmere kriva Solidarnost. Ta poljski sindikat kritizira, da je ustvaril ozračje »terorja in izsiljevanja« in da je sestavil posebne skupine za uvajanje reda – »polvojaške tolpe maltretirajo delavce, ki bi radi delali«. Časopis ugotavlja, da med poljskim ljudstvom narašča pripravljenost »za obrambo socialističnih dosežkov«.

Začetek vrha v Melbournu

MELBOURNE, 30. septembra (Tanjug) – Z govorom avstralskega premiera Malcolma Frazerja se je danes začel sestanek državnih poglavarjev članic Britanske skupnosti narodov. Frazer je v svojem govoru poudaril, da bodo na tem sestanku na vrhu obravnavali predvsem dialog Sever-Jug in prihodnost Namibije.

Sestanka v Melbournu se udeležujejo šefi 41 držav, ki tvorijo četrtino svetovnega prebivalstva.

Cheysson bo obiskal Poljsko

PARIZ, 30. septembra (AP) – Francoski zunanji minister Claude Cheysson bo 8. oktobra odpotoval na dvodnevni uradni obisk na Poljsko. V Parizu so sporočili, da bo voditelj francoske diplomacije ob tej priložnosti zasebno obiskal tudi bivše nacistično koncentracijsko taborišče Auschwitz.

Gvatemala: Belize ne more v OAD

Gvatemalska diplomacija je nasprotovala že članstvu Belizeja v ZN

GUATEMALA CITY, 30. septembra (IPS) – Gvatemalski režim nasprotuje sprejemu Belizeja v Organizacijo ameriških držav (OAD). Kot sporoča gvatemalsko zunanje ministrstvo, ne priznavajo niti neodvisnosti, ki jo je Belize dosegel 21. septembra, ko so nekdanjo britansko kolonijo proglasili za neodvisno suvereno državo. Dva dni kasneje so Belize sprejeli tudi v Organizacijo združenih narodov, čeprav se je Gvatemala temu upirala. Naslednji dan so Belize sprejeli tudi v gibanje neuvrščenih.

Gvatemala se v najnovejšem protestu opira na določbo ustanovne listine OAD, po kateri ne more biti sprejeta v članstvo država, ki ima obmejne spopade z drugimi članicami te organizacije. Tako so svoj čas zavrnili tudi sprejem Venezuele v OAD. Če želi Gvatemala v svoji zahtevi uspeti, se mora zato odločiti tri četrtine od 27 držav, kolikor jih je v tej organizaciji.

Indija zahteva ugrabitelje

Odisejada indijskega boeinga 737 se je končala na letališču v Lahoreju

NEW DELHI, 30. septembra (PTI) – Indija je od Pakistana zahtevala izročitev peterice ekstremistov, ki so včeraj ugrabili indijsko letalo z več kot 100 potniki in člani posadke.

Odisejada indijskega boeinga 737 je bila končana davi zarana na letališču v Lahoreju, in sicer z odločno akcijo pakistanskih vojakov. Vse potnike in člane posadke so rešili, ugrabitelji pa so v rokah pakistanskih oblasti.

Odgovor Pakistana na indijsko zahtevo še ni znan. Državi nimata medsebojnega sporazuma o ekstradiciji, vendar sta članici mednarodne organizacije za civilno letalstvo, ki za zračne pirate predvideva sojenje bodisi v državi, katere državljani so, bodisi v državi, v kateri so jih prijeli.

stop

Novosti v živalskem vrtu

LJUBLJANA, 30. septembra – Ljubljanski živalski vrt je sinoči dobil devet novih prebivalcev. Iz osiješkega živalskega vrta so namreč pripeljali pet kuščarjev, dve kači in par svinjskih opic.

Največja (najdaljša) od novih pridobitev je anakonda (na sliki), vodna kača, katere domovina je Južna Amerika. Dolga je štiri metre, težka pa od 35 do 40 kilogramov. Kot menijo strokovnjaki, lahko anakonda doseže tudi 9 metrov dolžine. Druga izmed prispelih kač je indijski piton, dolg dva metra. Največji znan primerek te vrste kač je meril 6,5 metra in tehtal 90 kilogramov, živel pa je 17 let.

Tudi vseh pet kuščarjev je iz toplih krajev – teju, kot se imenuje, živi od južnih delov Združenih držav pa do spodnjega dela Južne Amerike. Prišli sta dve vrsti od 200, kolikor jih je, in sicer zeleni in rdeči teju. Zraste do 1,20 metra dolžine, primerki v ljubljanskem živalskem vrtu pa imajo približno pol metra. Zeleni teju ima še drugo ime – pravi teju ali salompenter. Par svinjskih opic pa se je pridružil samički Roziki v kletki.

Kot so v živalskem vrtu še povedali, pričakujejo v mesecu ali dveh prav tako iz Osijeka še par črnih panterjev in mlado bizonko. (Besedilo in slika: Vladimir Ajdič)

Predor bodo le gradili

PARIZ, 30. septembra (Reuter) – Angleški in francoski breg Rokavskega preliva bo povezoval podmorski predor. Dogovor o tem je že dosežen, ne ve pa se še, ali bodo zgradili železniški predor z enotirno ali dvotirno progo, cestni predor ali pa se bodo odločili za kako drugo, modernejšo varianto.

O tem, kakšen predor bo povezoval francosko in angleško obalo, s čimer bo ustvarjena nepretrgana železniška zveza od severa Škotske do južne Italije, se zdaj pogovarjajo predstavniki ministrstev za transport obeh držav. Dogovor o oživitvi projekta za zgraditev predora pod Rokavom sta dosegla francoski predsednik Mitterrand in britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher v začetku tega meseca.

Predor bo dolg več kot 30 kilometrov, gradili pa ga bodo najmanj pet do šest let. Koliko bo stal, bo odvisno od tega, za kakšno varianto se bodo odločili. Zdaj se pogovarjajo tudi o načinu financiranja. Medtem ko Francija želi, da bi bilo podjetniško vodstvo in financiranje v družbenih rokah, pa se britanska vlada zavezma za to, da bi britanski del finančnega bremena prevzel zasebni kapital. Pričakujejo, da bo pri financiranju sodelovala tudi Evropska gospodarska skupnost, saj bo železnica pod Rokavskim prelivom ekonomsko upravičena, zlasti če upoštevamo, da okoli 43 odstotkov britanske trgovine odpade na države te skupnosti.

Za financiranje projekta, s katerim bo poleg povečane trgovine zagotovljenih tudi okoli 100.000 delovnih mest, ne samo med graditvijo, temveč tudi pozneje, se prav tako zanima konzorcij zasebnih evropskih, ameriških in arabskih bank.

Zaposlene ženske so bolj zdrave

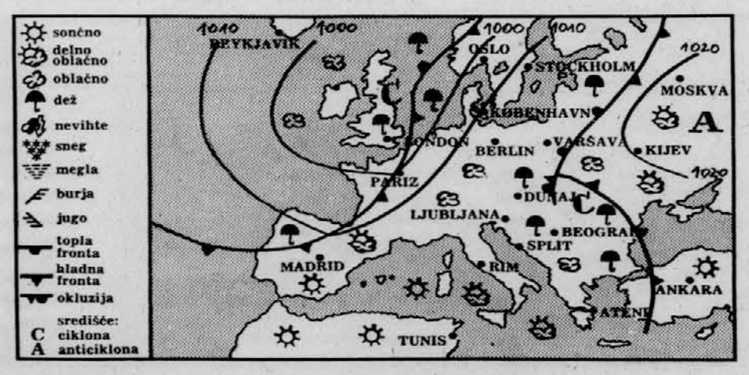
LONDON, 30. septembra (Reuter) – Angleški znanstveniki so ugotovili, da imajo največ depresij ženske delavskega razreda, ki so doma in skrbijo za otroke. Če se takšna ženska zaposli, ima veliko manj depresij, morda zato, ker ji daje delo zaupanje vase, dobi nove prijatelje, se začne zanimati za nove stvari in tudi sama zasluži.

Odkritja londonske študije je objavila revija »New Scientist«. Profesor George Brown iz London's Bedford Collegea je ugotovil, da povzročajo potrtost pri ženskah predvsem štirje dejavniki: materina smrt, preden deklica dopolni enajsto leto, odsotnost intimnega moškega prijatelja ali zaupnika, moža ali prijatelja, dejstvo, da ima tri otroke, ki še nimajo 14 let, ali pa, da ne more dobiti dela.

Časnik še navaja staro spoznanje, da so ženske odpornejše proti boleznim in jih smrt ne prizadene tako kot moške, študije zavarovalnice v New Yorku pa kažejo, da živijo direktorice ali funkcionarke veliko dlje kot »navadne« ženske.

Vremenska napoved Hidrometeorološkega zavoda SR Slovenije

Prognostična karta za 1. oktober 1981

SLOVENIJA

Pretežno oblačno, ponekod občasno še krajevne padavine. Najnižje nočne temperature bodo od 5 do 10, v Primorju 14, najvišje dnevne od 12 do 16, na Primorskem okoli 18.

JUGOSLAVIJA

Spremenljivo do pretežno oblačno, v presledkih bodo še padavine.

VREMENSKA SLIKA

Območje nizkega zračnega pritiska nad Balkanom se polni in počasi pomika proti vzhodu. V višinah se zadržuje nad vzhodnimi Alpami in Balkanom jedro hladnega zraka, ki ob severovzhodnih vetrovih vpliva na vreme tudi pri nas.

KAKO KAŽE ZA PETEK

Izboljšanje z delnimi razjasnitvami.

TEMPERATURE MORJA:

Portorož 21, Split in Hvar 23, Makarska 22.

Vreme in temperatura dne 30. septembra 1981 ob 13. uri

kraj	vreme	stopinj
Ljubljana	rahlo oblačno	12
Planica	oblačno	10
Brnik	dežuje	11
Kredarica	snežna ploha	–1
Maribor	rahlo dežuje	12
M. Sobota	oblačno	13
Sl. Gradec	rahlo dežuje	10
Celje	oblačno	12
Novo mesto	dežuje	12
Nova Gorica	rahlo dežuje	15
Portorož	rahlo dežuje	17
Reka	rahlo dežuje	15
Pulj	oblačno	17
Hvar	jasno	22
Dubrovnik	oblačno	17
Zagreb	rahlo dežuje	12
Beograd	pooblačno	19
Sarajevo	oblačno	13
Titograd	rahlo dežuje	15
Skopje	oblačno	18
Celovec	–	–
Gradec	–	–
Dunaj	rahlo dežuje	11
Benetke	pret. oblačno	17
Milano	jasno	21
Genova	jasno	23
Rim	jasno	23
Pariz	oblačno	17
Berlin	jasno	16
Stockholm	rahlo oblačno	15
Moskva	zmerno oblačno	12

Oktober je dober

Že je tu vinotok in z njim zadnja četrtina leta. Vremenskih pregovorov je obilo, vmes tudi zmedenih. Nekako se níso mogli zediniti, ali napoveduje hudo zimo pojav, da drevje kmalu izgubi listje, ali pa prav nasprotno to, da ga sleče pozno. Takile so slovenski vremenski reki za oktober.

»Če vinotoka mraz in burja brije, prosinca in svečana sonce sije.« – »V oktobru burja, mraz – januarja sončen čas.« – »Ko žerjav leti na tuje, zima že se približuje.« – »Vinotoka če zmrzuje, pa prosinec odjenjuje.« – »Dež, mraz in sneg začuti živina, če nerada pašnik zapusti.« – »Če se blizu debla list obleta, dobro letino obeta.« – »Če zgodaj listje odpade, sneg potem kmalu zapade.« – »Vinotoka deževanje – grudna vetrov divjanje.« – »Vinotoka velike vode, grudna hudi vetrovi buče.« – »Vreme vinotoka je aprilu za preroka.« – »Če zgodaj listje z drevja pade, so njive rodovitne rade.« – »Če zgodaj se selijo ptiči, bo huda zima o božiči.« – »Kadar drevje pozno listje sleče, huda zima bliža se preteče.« – »Se nerado list je obleti, vsak naj zime se boji.«

Oktobra se dan še vztrajno krajša: konec meseca je svetlobe kar za 1 uro in 33 minut manj kot v začetku.

J. L.

PA ŠE TO

DA KOLNE KMET GRADIVA BRAVŠI – »Ob izvajanju odloka o prepovedi klanja telet do 200 kg se je v občini Ljubljana Šiška pojavil problem 300 telet letno, ki jih kmetovalci ne želijo nadalje pitati. To predvsem teleta črnobele in limuzin pasme, ki genetsko oziroma konstitucijsko ne ustrezajo zahtevam pitanja, temveč so namenjena vzgoji kvalitetnega ženskega materiala za mlečne proizvode in lažjih porodov prvesnic . . .« (Gradivo za včerajšnje zasedanje slovenske skupščine)

ORIGINAL SLABO ČITLJIV

Radnički naprej z 0:0 Osem golov C. zvezde

Igralci iz Niša v 2. kolo pokala UEFA zahvaljujoč golom iz Neaplja – V Beogradu izredno razpoloženi strelci našega državnega prvaka

LJUBLJANA – Nogometaši niškega Radničkega so tudi v povratni tekmi 1. kola tekmovanja za pokal UEFA igrali neodločeno z italijanskim moštvom Napolijem. Tokrat 0:0, po zaslugi dvojno štetih golov s prve tekme v gosteh pa so se uvrstili v drugo kolo. Italijani so igrali brez svojega najboljšega moža Krola in tudi tokrat razočarali. Po pričakovanju se je v 2. kolo pokala šampionov uvrstila tudi Crvena zvezda, s skupno zmago 10:2 nad prvakom Malte Hiberniansom.

POKAL PRVAKOV

C. zvezda : Hibernians 8:1 (5:0)

BEOGRAD – Štadion C. zvezde, gledalcev 8.000, sodnik Hadjistephanou (Ciper).

STRELCI: 1:0 – Goračinov (1), 2:0 – Petrović (20), 3:0 – Šestić (35), 4:0 – Petrović (41), 5:0 – D. Savić (43), 6:0 – D. Savić (58 – 11 m), 7:0 – R. Savić (62), 7:1 – Konzi (69), 8:1 – R. Savić (87).

C. ZVEZDA: Simeunović, Krmpotić, Mališević, B. Djurovski (Milovanović), Borovnica, Jurišić (Djordjić), Petrović, Šestić, D. Savić, R. Savić, Goračinov.

Po akciji Djurovskega je Goračinov načel mrežo prvaka Malte že v prvi minuti. Igralci Hiberniansa niso bili dorasli nasprotniki domačinom, ki so se z nasprotniki na trenutke tudi pogiravali. Strelec dveh golov z večjih razdalj je bil kapetan Petrović, vendar je bil za oba kriv zelo slab vratar gostov. Še najlepši je bil Savićev gol tik pred koncem prvega polčasa.

Drugi polčas je bil za Beograjčane le formalnost. Trener Stanković je poslal ne igrišče še strelca Milovanovića in Djordjića, vendar so bili Beograjčani v tem delu kljub temu manj učinkoviti. Gostje so v tem delu dosegli častni gol, drugega pa jim je sodnik razveljavil zaradi ofsajda.

Trabzonspor : Dinamo (K) 1:1, naprej Dinamo (K) z 2:1.

POKAL UEFA

Radnički : Napoli 0:0

NIŠ – Štadion na Čairu, gledalcev 12.000, sodnik Perez (Portugalska).

RADNIČKI: Stevanović, Halilović, Obradović, Bojović, Panajotović, Vojinović, Djordjević, (Rinčić), Antić, Nikolić, (Savić), Radosavljević, Aleksić.

NAPOLI: Castellini, Bruscolotti, Citterio, Guidetti, Amodio, (Criscimani), Ferrario, Damiani, Vinazzani, Musella (Palanca), Benedetti, Pelegrini.

Nogometaši Radničkega so se zasluženo uvrstili v drugo kolo tekmovanja za pokal UEFA, čeprav so z igro razočarali svoje navijače. Domačini so bili obremenjeni s pomembnostjo tekme in ugodnim izidom (2:2) s prve tekme v Neaplju. Igralci Radničkega so bili sicer večji del tekme v terenski premoči, vendar niso imeli nobene prave priložnosti. V prvem delu je še najlepšo zapravil Aleksić, v nadaljevanju pa vratar gostov Castellini ni imel pravega dela. Gostje so šele v finišu zaigrali nekoliko bolj ambiciozno. A tudi nešportno, zaradi česar je sodnik Perez upravičeno izključil Guidettija. V finišu so imeli gostje svojo prvo in edino priložnost.

EDO CRNALIĆ

Southampton : Limerick 1:1, naprej Southampton s 4:1, Linfield : Beveren 0:5, naprej Beveren z 8:1, Lokeren : Nantes 4:2, naprej Kokerne s 5:3, Sparta (P) : Xamax 3:2, naprej Xamax s 6:3, Levski Spartak : Dinamo (B) 2:1 (2:0), naprej Dinamo s 4:2.

POKAL POKALNIH PRVAKOV

Velež : Jeunesse 6:1 (1:0)

Tottenham : Ajax 3:0, naprej Tottenham s 6:2, Trakija : Barcelona 1:0, naprej Barcelona s 4:2.

Ni vzrokov za preplah

LJUBLJANA – Kljub štirim zaporednim porazom pri ljubljanskem nogometnem drugoligašu Svobodi, ki je po sicer obetavnem začetku po 8. prvenstvenih kolih v II. ZNL – zahod na zadnjem mestu na lestvici, ni vzrokov za preplah. Tehnično vodstvo, ki ga sestavljajo strokovnjaki iz Vica in Spodnje Šiške, si prizadeva tudi za čimprejšnjo pravno združitev Svobode in Ljubljane. Zaradi objektivnih okoliščin pa so morali preložiti napovedano skupščino obeh klubov. Nekatere govorice, da bo ljubljanski drugoligaš po neuspehih celo izstopil iz tekmovanja v drugoligaški konkurenci, so bile iz trte zvite.

K. B.

Celjski hokejisti si obetajo tretje mesto

V soboto štart letošnjega prvenstva v I. ZHL – Okrepljeni Celjani so optimistično razpoloženi

LJUBLJANA – V soboto se začenja 35. povojno državno hekejsko prvenstvo. V sezoni 1981/82 bo v I. ZHL nastopalo osem moštev, in sicer branilec naslova Jesenice, Olimpija, Celje, Medveščak, Partizan, C. zvezda ter povratnika Spartak in Kr. gora. Moštva bodo igrala po starem, štirikrožnem sistemu.

Doslej so bili daleč najuspešnejši Jeseničani z 19 najvišjimi naslovi. Sledijo Olimpija in Partizan po 6, Zagreb 2 in Mladost 1.

Slej ko prej bosta tudi v letošnjem prvenstvu ogorčen boj za novo prvenstveno zvezdico vodila Olimpija in Jesenice. Nevarna jim bosta zlasti Celje in Medveščak, pa tudi oba boegrajska kluba napovedujeta prodor k vrhu.

Prve smo o pripravah in obetih v prvenstvu povprašali hokejiste Cinkarne Celje.

Celjani imajo na voljo 18 igralcev, tri peterke in tri dobre vratarje. Pripravljati so se začeli že spomladi, na ledu pa so s krajšimi prekinitvami od 26. avgusta. V klub sta se vrnila Franci in Marjan Žbontar, od vojakov pa je prišel tudi Zorko. Pred prvenstvom so odigrali 9 močnih tekem. Zlasti dvoboji za karavanški pokal so jim nadvse koristili za uigravanje in uresničevanje taktičnih zamisli strokovnega vodstva. Pilili so tudi tehniko in izboljševali hitrost na ledu.

»Upamo, da bomo dosegli enak uspeh kot v minulem prvenstvu. Naš cilj je spet tretje mesto,« pravi trener Cinkarne Celje Albin Felc. »Žal igramo v obrambi slabše kot v napadu. Upam pa, da bomo v kratkem odpravili tudi to slabost in da bomo v sobotni uvodni tekmi za točke v mestnem parku proti Spartaku razveselili gledalce z zmago, predvsem pa dobro igro.«

Celjani so sinoči gostovali v Gradcu, kjer so se v prijateljski tekmi pomerili z ATSE.

Drugi pari 1. kola I. ZHL: Jesenice – Olimpija, C. zvezda – Partizan, Medveščak – Kr. gora.

K. J., K. B.

stop

OI 88 presenetljivo Calgaryju in Seulu

Prepričljivi zmagi Kanadčanov in Južnih Korejcev na zasedanju MOK – Le Takač uganil

BADEN BADEN, 30. septembra – Izid glasovanja je bil prav gotovo presenetljiv, a to je že olimpijska tradicija: Seul, glavno mesto Južne Koreje ter Calgary, najbolj dinamično kanadsko mesto, kakor se samo predstavlja, sta olimpijski prizorišči 1988! Tako je na svojem 84. zasedanju odločil mednarodni olimpijski komite, pri čemer je glasove oddalo 79 njegovih članov.

»Seul bo dobil igre«, je dopoldne, nekaj ur pred glasovanjem, napovedal gotovo najboljši jugoslovanski poznavalec olimpijske scene Artur Takač. Znan športni delavec, zdaj dejaven v organizacijskem komiteju zimskih olimpijskih iger v Sarajevu, in pred leti, še pod vladavino Američana Averyja Brundageja, direktor MOK, je svojo prognozo tudi utemeljil.

»Glejte«, je dejal, »olimpijske igre so na 11. olimpijskem kongresu dobile tako široko podporo, bojkot v Moskvi je bil tako soglasno obsojen, da lahko konzervativnejši člani MOK tvegajo s Seulom, ki je sicer glede na politični položaj gotovo sporen. A ima vse športne prednosti.«

Tekač je imel prav, izid glasovanja (kar 52 glasov za Seul in samo 27 za Nagojo) pa je sploh obrazložljiv samo na ta način. Poenostavljeno rečeno: »zahodni« člani MOK so jo zdaj pač s svojo odločitvijo zagodli tistim, katerih bojkot so lani obsodili zaradi svoje funkcije in v želji, da bi olimpijsko gibanje in igre ohranili ne glede na to, da so se mnoge njihove vlade odločile za »ne« v Moskvi.

Velika dvorana badenbadenskega zdraviliškega doma je objavo »letnih« rezultatov, ki jo je opravil predsednik MOK Juan Antonio Samaranch nekaj po 15.45, sprejela skorajda stoično. Korejci so zadržano zaploskali. Japonci pa samo razočarano odkimali. Še pri vhodu v dvorano je eden izmed njihovih rojakov vse do začetka glasovanja protestiral proti možni izbiri Nagoje za olimpijsko prizorišče. In tudi ko je delegacija nacionalnega olimpijskega komiteja Južne Koreje skupaj z županom mesta Seul podpisovala pogodbo z MOK, je v dvorani vladala tišina.

Vse drugače pa je bilo nekaj minut kasneje, ko so bile na vrsti 15. zimske olimpijske igre. Že prej se je zvedelo, da je v prvi volilni rundi izpadla Cortina, ki je dobila le 18 glasov, in sta prišla v ožji izbor torej Calgary in Falun.

Ko pa je Samaranch objavil, da bo olimpijsko prizorišče 1988 glavno mesto kanadske province Alberta Calgary, je v dvorani završalo kakor na rodeu. Na mah so vsi Kanadčani odnekod privlekli na dan bele kavbojske klobuke in na ves glas slavili svojo zmago. Tudi ta je bila z 48 glasovi napram 31 Faluna nazadnje dokaj prepričljiva in dokaz, da Falun v drugem krogu le ni združil vseh privržencev Cortine, kakor je bilo pravzaprav pričakovati.

Zastopniki obeh prireditelјev 1988 so se uro po razglasitvi rezultatov predstavili na tiskovni konferenci, ob uri poročanja pa še ni bilo znano, ali bo kljub takemu izidu glasovanja prišlo do ponovnega nastopa cortinske godbe in folklorne skupine, ki je na večer pred glasovanjem dopotovala v Baden Baden in tako poskrbela za posebno razpoloženje v mestu.

Zastopniki Seula, župan Young Su Park in predsednik olimpijskega komiteja Južne Koreje Sang Ho Cho sta povedala, da bo Južna Koreja spoštovala olimpijsko listino v vseh podrobnostih, kar tudi pomeni da bo povabila na igre in omogočila udeležbo prav vsem, ne glede na politične razlike.

Kanadčani pa so izrazili svojo izredno zadovoljstvo, ker jim je uspelo dobiti zimske igre v sedmem poskusu. »Za Calgary, mesto s 600.000 prebivalci, med katerimi se jih je že 80.000 včlanilo v klub za pripravo iger, je to velik dan«, je povedal predsednik pripravljalnega odbora Frank King. »ki ga gotovo primerno slavijo tudi v mestu«.

EVGEN BERGANT

ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH ŠAH Š

Zelo napeto vzdušje napoveduje »stare čase«

Danes začetek dvoboja za svetovno prvenstvo – Korčnoj ni prišel na tiskovno konferenco zaradi slabih novic in zlonamernega pisanja

OD NAŠEGA DOPISNIKA

RIM, 30. septembra – V ozračju nelagodnosti in medsebojnih obtožb se bo jutri popoldne v Meranu začel dvoboj za svetovno šahovsko prvenstvo med Anatolijem Karpovom in izzivalcem Viktorjem Korčnojem.

Korčnoj danes ni prišel na napovedano tiskovno konferenco. Njegov odsotnost je pojasnil njegov odvetnik Brodbeck: »Korčnoj je dopoldne po telefonu govoril z Ano Bello, ki mu je sporočila, da je njun sin Igor, ki ga je nedavno obiskala v koncentracijskem taboriščU nekje v Sovjetski zvezi, slabega zdravja. Ta dramatični pogovor je Korčnoja zelo potrl in zato je sklenil, da se odpove pogovoru z novinarji.«

Odvetnik Brodbeck je označil kot »svinjarijo« najnovejši dolgi komentar Tassa, v katerem sovjetska agencija ostro napada Korčnoja. Tudi moskovski dnevnik »Sovjetski sport« je danes objavil članek, v katerem zmerja Korčnoja, ki je leta 1976 emigriral iz Sovjetske zveze, s »farizejem in izsiljevalcem«, ki se ne pomišlja poseči tudi po najbolj nizkotnih sredstvih, da bi »spravil nasprotnika iz ravnotežja«.

Kljub temu, da je zdaj jasno, da sovjetske oblasti Korčnojevi ženi in sinu ne bodo dale izstopnega vizuma pred začetkom dvoboja, pa je Korčnoj preko svojega odvetnika potrdil, da bo odigral dvoboj, češ »šah je njegovo življenje«.

Že včeraj je bilo jasno, da z napovedano skupno tiskovno konferenco obeh tekmecev, ki so jo načrtovali organizatorji, ne bo nič. Očitno je, da Karpov in Korčnoj ne želita imeti nobenega neposrednega stika zunaj igralne dvorane. Karpov je zato napovedal ločeno tiskovno konferenco za Korčnojem, ni pa izključeno, da bo »železni Viktor« pozneje vendarle tudi spregovoril z novinarji.

In vendar je včeraj kazalo, da se bo ozračje vsaj malo razvedrilo. Sovjetska delegacija je na organizacijskem sestanku, na katerem so bili prisotni tudi predstavniki mednarodne šahovske federacije, privolila, da bo Korčnoj lahko igral s švicarsko zastavo in da bodo ob otvoritvi zaigrali v njegovo čast švicarsko himno. Korčnoj pa se je odrekel zahtevi, da bi igral v posebni stekleni kabini, ki naj bi ga obvarovala pred zločestimi vplivi sovjetskih parapsihologov.

Včeraj so določili tudi druge podrobnosti propozicij. Med drugim so se dogovorili, da bosta obe delegaciji, ki bosta imeli na voljo po osem sedežev v prvi vrsti igralne dvorane v velikem zdraviliškem salonu, oddaljeni od igralne mize 12 metrov. Sama miza ima pod ploščo leseno pregrado, ki bo onemogočala, da bi se tekmeca dotaknila z nogami. Domenjeno je tudi, da bodo lahko pijače in prigrizke igralcema servirali le od pol sedmih do pol osmih zvečer, vendar se natakarji ne bodo smeli približati igralni mizi, temveč bodo hrano in pijačo izročili sodnikom.

Nocoj bo odločeno, kdo bo v prvi partiji igral z belimi figurami. Karpov bo kot nosilec naslova izvlekel eno izmed dveh kuvert, v katerih bo list z njegovim in Korčnojevim imenom. Tisti, ki ga bo izžrebal, bo jutri potegnil prvo potezo v tem dvoboju, ki je že pred začetkom vzbudil toliko pozornosti in toliko polemik.

ANDREJ NOVAK

Zmaga Saxa, Jugoslovani razočarali

Na sedmem memorialu Bore Kostića v Vršcu je drugo mesto zasedel Smejkal

VRŠAC – Zmagovalec sedmega memorijala Bore Kostića je madžarski velemojster Sax, ki je v petnajstih kolih zbral 11,5 točke in bil tudi edini nepremagani udeleženec turnirja.

Ruzultati zadnjega, 15. kola: P. Nikolić : Kurajica remi, Popović : Velimirović 0:1, Campora : Petrosjan 0:1, Veličković : Smejkal 0:1, Sax : Kapelan 1:0, Rajković : Ftačnik remi, Matulović : Chandler remi, Cebalo : S. Simić 1:0.

Vrstni red: Sax 11,5, Smejkal 11, Petrosjan 10, Kurajica, Matulović, Campora 8,5, Ftačnik 8, Popović, Velimirović 7,5, Rajković, P. Nikolić, Chandler 7, Cebalo 6,5, Veličković 6, Kapelan 4,5, S. Simić 1.

Smejkalu še tako dober finiš ni pomagal. Čeprav je zanesljivo dobil z Veličkovićem in tako iz zadnjih osem kol zbral 7,5 točke, mu to ni kaj dosti pomagalo, kajti tudi Sax je gladko vzel mero Kapelanu. Madžarski olimpijec je za prvo mesto dobil 60.000 dinarjev nagrade. Jugoslovani so razočarali. Zlasti to velja za udeležence conskega turnirja Velimirovića, Rajkovića in Cebala.

V boju za prva tri mesta še pet naših

Na ženskem conskem turnirju v Čupriji so odigrale nadaljevanja prekinjenih partij

ČUPRIJA – V nadaljevanju prekinjenih partij na ženskem conskem turnirju za svetovno prvenstvo je bilo kar precej presenečenj, vendar pa se vrh lestvice ni bistveno spremenil. Še naprej vodi mlada mojstrica Suzana Maksimović, ki ji je uspelo rešiti remi s Čejićevo.

Rezultati: Marković : Pihajlić remi, Pihajlić : Čejić 1:0, Čejić : Prikopović remi, Nikolin : Degenghi 1:0, Pihajlić : Lazarević remi, Basta : Nikolin 0:1, Lazarević : Prokopović 1:0, Degenghi : Pihajlić 0:1, Prokopović : Degenghi 1:0, Marković : Jacono remi, Nikolin : Pihajlić remi, Maksimović : Čajić remi, Basta : Nike 0:1.

Vrstni red: Maksimović 6,5, Lazarević, Nikolin, Pihajlić 6, Marković 5,5, Prokopović 5, Čejić, Pernichi 4, Degenghi 3, Jacobo, Nike 1, Basta 0.

Maksimovićeva je bila zares v popolnoma izgubljenem položaju, vendar je Čejićeva slabo kuvertirala in vodila na pat. Na koncu je pat ostal pat.

Iz boja za prva tri mesta, ki vodijo na medconski turnir, sta se tri kola pred koncem že poslovili Čejićeva in Prokopovićeva. Prva je imela tudi precej smole. Najprej je v remi položaju izgubila s Pihajlićevo, nato v dobljenem položaju ni premagala Maksimovićeve, kar jo je tolikanj potrlo, da se je brez nadaljevanja sporazumela za remi s Prokopovićevo.

Lazarevićeva je z nekaj športne sreče tik pod vrhom. S Prokopovićevo je imela sicer slabši položaj, na koncu pa je celo zmagala. Za protiutež pa je poskrbela Pihajlićeva, ki se ji je iz slabšega položaja izvila v remi. Toda edina velemojstrica se bo pomerila še s tako nevarnima tekmicama kot sta Markovićeva in Maksimovićeva, zato je vsakršna napoved o njenem uspehu še preuranjena.

MERANO PRIPRAVLJEN – Danes ob 17. uri bosta za šahovnico v prvi partiji za svetovno prvenstvo sedla prvak Anatolij Karpov in izzivalec Viktor Korčnoj. Za ta veliki spopad je prav vse nared in ljubitelji šaha, pa tudi tisti, ki jih bolj zanimajo obrobne stvari, bodo zanesljivo prišli na svoj račun. (Telefot: UPI)

Tretjič zapored pokal v roke moštvu Slovana

V finalni tekmi so košarkarji Slovana prepričljivo premagali Iskro Olimpijo s 106:97 (48:53)

LJUBLJANA – Dvorana na Kodeljevem, gledalcev 1500, sodnika Oblak (Lj) in Camplin (Murska Sobota).

SLOVAN: Premrl 10 (2:2), Volaj 14 (4:4), Mirt 7 (1:2), Janžek 12 (4:5), Jesenšek 8, Novaković 14 (2:6), Kružič 18 (2:5), Šantelj 15 (5:7), Sarajlija 8 (4:5).

ISKRA OLIMPIJA: Brodnik 18 (2:2), L. Vujačić 8, Polanec 14 (4:4), Jelovac 23 (1:1), Kompara 6 (4:4), Vilfan 27 (5:9), Mičunović (0:2), Grgin 1 (1:2).

Po izredni igri v finišu srečanja so košarkarji Slovana zasluženo že tretjič zapored slavili v finalu pokalnega tekmovanja Slovenije. Medtem ko so navdušeni igralci in gledalci metali v zrak tvorca uspeha trenerja Janeza Drvariča, je predsednik KZS Miloš Mitić predal Slovanu težko priborjeni pokal.

Številni gledalci, ki so se zbrali na Kodeljevem so vsekakor prišli na svoj račun, saj je bila tekma enakovredna, zanimiva in razburljiva, saj zmagovalec ni bil znan vse do zadnjih minut. V prvem polčasu sta se ekipi menjavali v vodstvu, Olimpija pa si je po uspešnih metih Vilfana in Brodnika zagotovila prednost 5 košev. Po odmoru so gostje zopet zaigrali hitreje in si prigrali 9 košev prednosti. V teh trenutkih so košarkarji Slovana zaigrali agresivno v obrambi in s hitrimi protinapadi kmalu izenačili, zatem pa so gostje stalno vodili s 4 koši prednosti. Ko je Iskra Olimpija v 36. minuti povedla 93:97 ni nihče pričakoval takšnega razpleta v finišu. V teh trenutkih so igralci Slovana zaigrali trdno in natančno v obrambi in povsem zmedli izkušenejšega nasprotnika s pokrivanjem na njihovi polovici in z organizirano in mirno igro v napadu v 37. minuti najprej izenačili na 97:97 zatem pa dosegli 9 košev zapored. Domačini so si vsekakor zaslužili zmago, saj so zaigrali podjetnejše predvsem pa srčnejše.

DRAGO BERŽAN

Odlikovanje Borutu Petriču

KRANJ – Včeraj je predsednik skupščine občine Kranj Stane Božič priredil sprejem Borutu, Darjanu in dr. Dragu Petriču in jim čestitat za imeniten uspeh na PEP 81 v Splitu. Borutu je ob tej priložnosti izročil tudi odlikovanje predsedstva SFRJ – red zaslug za narod, vse tri pa so tudi obdarili. Na sprejemu so bili tudi pionirji in pedagogi kranjskih OŠ, saj so pionirji včeraj slavili svoj praznik.

Kitajski košarkarji v gosteh

Pri nas bodo nastopali decembra – Iskra Olimpija z Borcem v soboto

LJUBLJANA – Košarkarji Iskre Olimpije se bodo v soboto prvič predstavili svojim navijačem v domačem Tivoliju na pokalni tekmi z Borcem iz Čačka. Košarkarska zveza Jugoslavije namreč prvoligašem ni dovolila preložiti tekem osmine finala jugoslovanskega pokala, zato je tudi Iskra Olimpija morala odpovedati nastop na velikem turnirju v Kumanovu. Pokalni dvoboj bo še toliko bolj zanimiv, ker je Borac tudi prvi nasprotnik Iskre Olimpije v novem prvenstvu, le da se bosta ekipi v soboto, 10. t.m., srečali v Čačku. Sobotna tekma bo ob 19.30 v Tivoliju.

Iskri Olimpiji je včeraj odgovorila tudi košarkarska zveza Kitajske, ki je sprejela in potrdila predlog ljubljanskega ligaša. Drugouvrščena ekipa 1. kitajske lige Jiangsū bo gostovala pri nas od 1. do 15. decembra, nastopila na močnem turnirju v Ljubljani ter odigrala še nekaj prijateljskih tekem s slovenskimi klubi. Iskra Olimpija pa naj bi ji vrnila obisk prihodnje leto. Kitajci naj bi tako v dneh gostovanja poleg Ljubljane obiskali še Sežano, Celje in Maribor in igrali s kakšnim kvalitetnejšim slovenskim klubom, nekaj tekem pa naj bi odigrali tudi na Hrvaškem.

S. T.

Akcija v KS ne bo stekla sama od sebe

Predsedstvo Partizana Slovenije o pripravah na novembrsko tematsko sejo skupščine

LJUBLJANA – Nedavno sejo predsedstva Partizana Slovenije so posvetili predvsem pripravam na tematsko sejo skupščine, ki bo 6. in 7. novembra, in vrsti sprotnih nalog.

Med drugim so pregledali potek priprav na osrednjo republiško prireditev v orientaciji – Milovanovičev memorial, ki ga letos organizira Partizan Slovenije ob sodelovanju PZS in ZTS, izvedlo pa ga bo PD Ajdovščina ob pomoči vojakov in starešin tamkajšnjih enot JLA. Ugotovili so, da priprave na prireditev, ki bodo v soboto, 10. t.m. (s štartom v športnorekreacijskem centru Police), dobro potekajo. Na seji so pretresali tudi informacijo o delovanju letošnje gozdne šole v Mozirju. Člani predsedstva so menili, da velja sedanje oblike šolanja in izpopolnjevanja kadrov še naprej razvijati in nadgrajevati. Glede na ocene Partizana Slovenije, da v občinah v glavnem zamujajo z dejavnostjo v zvezi z akcijo »Iščemo najboljšo KS v športni rekreaciji«, je predsedstvo pozvalo ZTKO v občinah, da se z večjo vnemo lotijo dogovorjenih nalog. Akcija bo tudi osrednja točka novembrske seje skupščine Partizana Slovenije.

O. G.

Bojan Ropret brani v Kobaridu zadnja naslova

KK Soča prireja konec tedna državno prvenstvo kolesarjev na kronometer in gorsko dirko za DP

LJUBLJANA – Bo Bojan Ropret ta konec tedna spet dokazal, da mu pri nas še vedno nihče ni kos niti v vožnji na kronometer niti v gorskih preizkušnjah ali pa mu utegne kdo od jugoslovanskih reprezentantov s Čerinom in Bulićem na čelu pred odhodom v JLA odvzeti katerega od obeh laskavih naslovov? To je največja med številnimi neznankami letošnjega državnega prvenstva, ki ga bo v soboto in nedeljo pripredil kolesarski klub Soča iz Kobarida.

Čeprav kobariški kolesarski klub s peščico 30 aktivnih članov deluje šele šesto leto, se je v družbi jugoslovanskih kolesarjev že lepo uvrstil. Še zlasti je opozoril nase na letošnjem državnem cestnem prvenstvu v Varaždinu, na katerem je v konkurenci vseh najboljših osvojil izvrstno peto mesto. »Zdaj je na nas, da se izkažemo tudi na organizacijskem področju,« pravi njegov predsednik Oton Medveš, delavec v TIK. »Doslej smo prirejali »le« dirke solidarnosti in prijateljstva, ki se s takšnimi, kakršne veljajo za državno prvenstvo, seveda ne morejo primerjati. A tudi to bomo izpeljali. Ponosni smo, da nam je KZJ zaupala prvenstvo, zato se bomo še toliko bolj izkazali. Verjemite, če nam bo še vreme naklonjeno, potem se bodo tekmovalci in funkcionarji iz Kobarida vračali z najlepšimi vtisi.« KK Soča so pri organizaciji državnega prvenstva priskočili na pomoč TIK, Planika, Metalflex, Triglav, Kreda-Helios in seveda TTKS Tolmin.

Na sobotnem državnem prvenstvu na kronometer bodo morali kolesarji prevoziti 50 km dolgo progo od Kobarida do mejnega prehoda Robič in skozi Tolmin nazaj v Kobarid. Štart (ob 10. uri) in cilj bosta na trgu v Kobaridu. Proga za državno gorsko prvenstvo pa bo dolga le 12 km, toda izredno naporna. Tekmovalci bodo morali od štarta v Kobaridu do cilja na Livških ravneh (1050) m n/v) premagali kar 815 m višinske razlike.

D. K.

Jaušovčeva sedma na lestvici

PARIZ – Po mednarodnem teniškem turnirju v Atlanti (ZDA) vodi na svetovni lestvici najboljših teniških igralk Američanka Chris Evert-Lloyd s 1.280 točkami pred svojo »rojakinjo« Martino Navratilovo 1.060 in Čehoslovakinjo Hano Mandlikovo 1.005. Četrta je Tracy Austin 948, peta Andrea Jager (obe ZDA) 890, šesta Virginia Ruzici (Rom) 835, sedma pa Jugoslovanka Mima Jaušovec s 755 točkami.

Mima dobro začela

BLOOMINGTON – Na mednarodnem turnirju v Bloomingtonu (Minnesotta, ZDA) je naša teniška igralka Mima Jaušovec v prvem kolu premagala Ivano Madrugo (Argentina) s 4:3, 6:3, 6:1.

Lauda se vrača

PARMA – Dvakratni svetovni prvak Niki Lauda se bo po dveh letih pilotiranja prihodnjo sezono spet vrnil med dirkače formule 1. V priložnostnem pogovoru z novinarji je svoj »come back« utemeljil s slabo donosnimi čarterskimi poleti svojih letal.

PO DOMAČIH KRAJIH

Druga preizkušnja mladincev in mladink

LJUBLJANA – V soboto bodo najboljši mladinci in mladinke SRS opravili že drugo preizkušnjo v novi namiznoteniški sezoni. V Kranju bodo nastopili na II. republiškem selekcijskem turnirju mladinci, v Hrastniku pa mladinke. Zmagovalca prvih dveh turnirjev sta bila Z. Podlesnik pri mladincih in M. Reflak pri mladinkah, ki imata skupaj z O. Ojstršek tudi največ možnosti za ponovitev uspeha (ker T. Krsnik ne bo nastopila).

Republiška kapetana sta na turnirja povabila 64 igralcev in igralk, ki bodo na vsakem turnirju igrali v treh skupinah. Elitno skupino mladincev bodo sestavljali: Podlesnik, Kadak, Uranič, D. Kovač, B. in S. Pogorelec, Kohne, Zalaznik, Šćuka, Močan in Špelič, mladink pa V. Ojstršek, Reflak, Pene, Pilgram, J. Novak, Škabar, P. Novak, Gorkič, Svetina in Gregor. Po teh dveh turnirjih se bodo najboljši preselili na zvezna tekmovanja.

D. N.

Blažič najnatančnejši

ČATEŽ – Na kegljišču Terme je bilo odprto prvenstvo Brežic v kegljanju, na katerem je sodelovalo 46 članov iz dolenjskih ekip. Zmagal je Jože Blažič z 904 podrtimi keglji, pred Pionozo iz Sevnice 874 in domačinom Rožmanom 859.

Vrstni red: 1. Blažič (Iskra) 904, 2. Pionoza (Rudi Kepa) 874, 3. J. Rožman (Partizan) 859, 4. Badovinac 847, 5. Turk (oba IMV) 845, 6. Šukunda (Krško) 841, 7. Glavan (Rudi Kepa) 841, 8. Prelec (Partizan) 838, 9. Popovič (Metlika) 836, 10. Bogovič (Krško) 828, itd.

NIKO GOLEŠ

Nada brez poraza

LJUBLJANA – Na turnirju za državno prvenstvo v baseballu so nastopile štiri za zdaj uradno priznane ekipe pri nas, prvo mesto pa je brez poraza osvojila splitska Nada.

Rezultati: Guncije : Nada 9:11, Ježica : Zajčki 25:4, Guncije : Zajčki 21:1, Ježica : Nada 4:12, Zajčki : Nada 0:35, Guncije : Ježica 1:12; vrstni red: 1. Nada 6, 2. Ježica 4, 3. Guncije 2, 4. Zajčki 0.

Drugi, zadnji, del turnirja za državno prvenstvo bo v Splitu.

D. K.

Medveščak v Celju

CELJE – Danes ob 16.30 se bodo na novem desetstezneм kegljišču Golovec celjski kegljači pomerili z zagrebškim Medveščakom, državnim prvakom. V ekipi gostov bo nastopil tudi svetovni prvak Dragaš.

K. J.

Mali maraton v Mokronogu

MOKRONOG – Partizan Mokronog in ZTKO občine Trebnje bosta v nedeljo, 11. t. m. ob 9. uri, organizirala tekmovanje v malem maratonu, za manj pripravljene pa tudi tek na 12 kilometrov dolgi progi. Pokrovitelj prireditve je tovarna zdravil Krka iz Novega mesta, ki bo poskrbela tudi za okrepčilne napitke. Tekmovanje je odprto, štartnine ni, prijave pa sprejema Partizan Mokronog do 5. t. m.

J. P.

KAJ ZA KONEC TEDNA

Sezona množičnih tekov gre k vrhuncu, čeprav tudi kolesarjem in planincem še ni pošla sapa

Jesenski krosi v Murski Soboti...

V petek ob 14.30 se bodo tekmovalci prve kategorije s štarta v mestnem parku pognali v tek za naslove najboljših v murskosoboški občini, v pestrem popoldnevu pa jim bodo sledili še drugi – vse do veteranov. Najboljši med njimi se bodo čez teden dni v Murski Soboti pomerili še na pomurskem prvenstvu, na katerem bodo sodelovale občinske reprezentance Lendave, Ljutomera, Gornje Radgone in Murske Sobote, vse skupaj pa se bodo 18. t. m. na republiškem prvenstvu v Ptujskih Toplicah potegovale za pokale uredništva Dela.

... in Domžalah

Jesenski kros v občini Domžale bo v soboto 3. t. m. ob 10. uri na zemljišču ob športnem parku v Domžalah (za gostiščem Repovž). Udeleženci bodo razvrščeni v starostne kategorije od pionirjev (vsak letnik posebej) do veteranov, tekmovanje pa je odprto za posameznike in ekipe vseh osnovnih in srednjih šol, člane telesnokulturnih organizacij in krajane vseh domžalskih krajevnih skupnosti. Najbolje uvrščeni bodo nastopili za reprezentanco občine Domžale na republiškem krosu za pokale Dela, ki bo 18. t. m. v Ptujskih Toplicah. Prijave sprejema ZTKO občine Domžale vsak dan od 7.30 do 14.30, danes pa tudi od 16. do 19.30, informacije pa dobite tudi po telefonu (721-015). Če bo vreme zelo slabo, bodo domžalski kros prestavili za teden dni.

Tek in pohod čez Rašico

Smučarsko društvo Novinar in ZTKO Ljubljana–Bežigrad prirejata v nedeljo »četrti tek in pohod čez Rašico«. Proga za tek zavije takoj po štartu pri ŠRC Ježica na črnuški most čez Savo, s ceste v Gameljne čez Tabor v dolino Črnušnjice, se povzpne na Straški vrh, od tod pa mimo spomenika Cenetu Štuparju v vas Rašico. Tukaj zavije desno v hrib in skozi Zg. Dobeno vodi mimo spomenika v Sr. Dobeno, nato levo po gozdu spet v Zg. Dobeno (kontrolni žig!). Z Dobena se povzpne do najvišje točke pri planinskem domu PD Rašica, tik pod vrhom Staneta Kosca, potem pa se spusti navzdol v vas Rašico in nazaj proti cilju na Ježici. Proga meri natanko 20.300 m, zato jo zmorejo le trenirani tekači.

Proga za pohod poteka po isti trasi, le da v vasi Rašica (kontrolni žig!) takoj zavije nazaj proti ŠRC Ježica. Dolga je 13.700 m in ima 160 m višinske razlike. Priporočajo jo vsem rakreativcem.

Za štart, ki bo za vse ob 11. uri pred športno-rekreacijskim centrom na Ježici, se lahko prijavite pisno na naslov SD Novinar, Staničeva 41, Ljubljana, ali po telefonu 312-324. Prijave za pohodnike pa bodo sprejemali samo na štartu dve uri pred začetkom.

Tecite z nami!

Pred vami je načrt za sedmi teden treniranja lahkotnega teka v naravi. Priznamo, da nam vreme letos ni prav posebno naklonjeno – pogosto nas moči. Toda pravi prijatelji lahkotnega teka v naravi se za kislo vreme ne menijo! Tudi v slabem vremenu se napotijo na trening, ob tem pa nekoliko bolj pazijo na ogrevanje, iztekavanje in primerno obleko.

Obilje prireditev v letošnjem kolesarju jesenskih tekov in krosov vas je prav gotovo pripeljalo na misel, da bi se tudi vi poskusili na teku, kjer jih nastopi več in kjer lahko svoje sposobnosti nekoliko preskusite. In prav je tako. Samo – začnite nekoliko previdno! Jemljite nastop kot nekoliko resnejši trening. Držite se svojega tempa, izberite tak nastop, ki po dolžini proge ustreza vašim sedanjim sposobnostim. Vedite, da je cilj treniranja še vedno prilagajanje, da še zdaleč niste v pravi formi!

Sedmi teden:	**cilj – prilagajanje**
Ponedeljek:	**30 minut počasnega teka (ogrevanje), potem dvakrat po 5 minut živahnega teka, vmes 8 do 10 minut tekanja s kratkimi koraki, 10 minut iztekanja**
Torek:	**40 do 60 minut lahkotnega teka mešanega s hojo (aktiven počitek)**
Sreda:	**–**
Četrtek:	**1 ura svobodnega teka v naravi (popolnoma sproščeno)**
Petek:	**–**